

ZIEMIANIE POLSCY XX WIEKU

Fundacji im. Zygmunta Zaleskiego
za pomoc finansową,
która umożliwiła nam publikację tomu 5,
wyrazy wdzięczności i podziękowania
przekazuje Zespół Redakcyjny

ZIEMIANIE Z POLSCY XX WIEKU

**SŁOWNIK BIOGRAFICZNY
CZĘŚĆ 5**

Warszawa 2006

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Digitalizacja i udostępnienie w internecie finansowane w ramach umowy 518/P-DUN/2016 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK
ARCHIWUM RODZINY POLSKIEJ I OBCEJ
Tom III

Ziemiańscy polscy XX wieku. Słownik biograficzny
część 5

Komitet redakcyjny

Antoni Arkuszewski
Stanisława Ciepłowska

Maria Dembińska
Tadeusz Epsztein
Sławomir Górzyński
Barbara Konarska
Janina Leskiewiczowa (red.)

CIP — Biblioteka Narodowa
Ziemiańscy polscy XX wieku: słownik biograficzny.
Cz. 5 / [kom. red. Antoni Arkuszewski et al.]; Instytut Historii
Polskiej Akademii Nauk. — Warszawa: „DiG”, 2000.
— (Archiwum Rodziny Polskiej i Obcej; t. 3)

Na okładce:
Polowanie na Kujawach, 1925 (zob. Wykaz ilustracji)

Opracowanie redakcyjne

Ewa Biernacka

Indeks

Barbara Konarska

Projekt okładki

Adam Jońca

© Copyright by Wydawnictwo DiG, Warszawa 2000

ISBN 83-7181-094-6
EAN 9788371810947

Wydanie I dodruk
Druk: Fabryka Druku

Spis treści

Wstęp	VII
Wykaz skrótów	IX
Wykaz życiorysów części 5	XV
Życiorysy	1
Indeks nazwisk	200
Wykaz ilustracji	213
Sprostowania i uzupełnienia do części 1	215
Sprostowania i uzupełnienia do części 2	215
Sprostowania i uzupełnienia do części 3	215
Sprostowania i uzupełnienia do części 4	215
Wykaz życiorysów zamieszczonych w częściach 1–5 słownika	219

Wstęp

Oddajemy Czytelnikom kolejny, piąty tom słownika biograficznego ziemiaństwa polskiego. Korzystając z okazji, DZIĘKUJEMY FUNDACJI LANCKOROŃSKICH ZA UDZIAŁ W FINANSOWANIU OPRACOWANIA TOMU CZWARTEGO NASZEGO WYDAWNICTWA.

Tom piąty zawiera 153 życiorysy napisane przez 123 Autorów — im to przede wszystkim zawdzięczamy możliwość kontynuacji gromadzenia biogramów właścicieli ziemskich. Zawartość rzeczowa i faktograficzna tych pięciu tomów niewątpliwie stanowi — mówiąc językiem socjologów — reprezentatywną próbę statystyczną środowiska ziemiańskiego. Niestety nadal nie jesteśmy w stanie zlikwidować zaległości w publikowaniu nadesłanych materiałów i obecny tom obejmuje zarówno życiorysy otrzymane przez nas w latach dziewięćdziesiątych, jak i te, które nadeszły dużo wcześniej. Różnią się one między sobą zarówno zakresem zawartych w nich danych, jak i charakterem samej narracji. Elementy typu pamiętnikarskiego, mówiące o kulturze życia codziennego w polskich dworach oraz tragicznych losach ich uczestników w czasie wojny w latach powojennego terroru epoki stalinowskiej, kurczą się na rzecz informacji typu encyklopedyczno-genealogicznego. Sądzę więc, iż należy się parę słów wyjaśnienia zarówno tym, którzy od dawna czekają na druk przesłanych nam tekstów, jak i tym, którzy teraz współpracują z nami.

Gdy w początkach lat osiemdziesiątych przystępowaliśmy do gromadzenia tak zwanych „źródeł wywołanych”, jakimi są otrzymywane przez nas biogramy, przyświecała nam myśl ukazania poprzez losy jednostek, a raczej poszczególnych rodzin, procesów likwidacji ziemiaństwa, jego walki przeciwko materialnej i intelektualnej degradacji. Skłoniło to nas do uwzględnienia nie tylko ostatniego pokolenia ziemian, ale podawania w życiorysach również informacji o ich dzieciach i wnukach. Na nasze wezwanie o nadsyłanie życiorysów odpowiadały początkowo głównie osoby starsze, które, żyjąc w poczuciu zagrożenia, w atmosferze wrogości i potępienia, pragnęły choć w ten sposób, tak bardzo skromny, utrwalić w społecznej pamięci sylwetki swych najbliższych, ich zasługi dla szeroko pojętej polskiej kultury, a którym historia zgótowała tragiczny los. Wśród Autorów przeważały początkowo osoby, które pamiętały swój utracony rodzinny dom, styl ówczesnego życia i pracy. Głównym źródłem podawanych informacji były własne Autorów wspomnienia, strzępy dokumentów, pamiętnikarskie zapiski. Dostawaliśmy więc życiorysy bardzo niekompletne, często pozbawione podstawowych informacji. Często nie mamy jednak możliwości wprowadzenia uzupełnień. Mimo to uważamy za swój obowiązek opublikowanie nawet najkrótszych życiorysów. Nie jednolitość drukowanych tekstów jest bowiem rzeczą najważniejszą, ale możliwe szerokie uwzględnienie ziemiańskiego środowiska. Zdajemy sobie sprawę, iż liczne są rodziny ziemiańskie, szczególnie z ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej, które uległy całkowitej zagładzie, bądź rozproszone po świecie utraciły kontakt z krajem. Nawet krótkie o nich informacje zasługują na druk. Obok tych niepełnych tekstów publikujemy „klasyczne” biogramy, zawierające podstawowe dane o osobie głównej, posiadanym przez nią majątku, jej działalności, a także skrótowo o jej rodzinie. Dzięki temu obecnie dostajemy coraz częściej teksty odpowiadające wymogom biografistyki. Sądzę, iż zgromadzone w słowniku życiorysy — choć różny jest zakres podawanych w nich informacji — stanowią cenne źródło dla badań nie tylko dziejów ziemiaństwa, ale także przeobrażeń całego społeczeństwa polskiego w XX wieku.

Janina Leskiewiczowa

Wykaz skrótów

A. A.	— Antoni Arkuszewski
abp	— arcybiskup
abs.	— absolwent(ka)
adm.	— administrator
Aftanazy, <i>Materiały</i>	— R. Aftanazy, <i>Materiały do dziejów rezydencji</i> , t. I–XI, W. 1986–1993
AGH	— Akademia Górniczo–Hutnicza w Krakowie
AHZ	— Akademia Handlu Zagranicznego we Lwowie
AK	— Armia Krajowa
AL	— Armia Ludowa
AM	— Akademia Medyczna
AP	— Archiwum Państwowe
AR	— Akademia Rolnicza
art.	— artyleria(i)
ASP	— Akademia Sztuk Pięknych
AWD	— Archiwum Włódków z Dąbrowicy
AWF	— Akademia Wychowania Fizycznego
bar.	— baron
BBC	— British Broadcasting Company Limited
BBWR	— Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
BCh	— Bataliony Chłopskie
BGK	— Bank Gospodarstwa Krajowego
Bigo, 1886 lub 1918	— J. Bigo, <i>Najnowszy skorowidz wszystkich miejscowości z przysiółkami w Królestwie Galicji, Wielkiem Księstwie Krakowskiem i Księstwie Bukowieńskim, Złoczów 1886 lub Lw. 1918</i>
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
B. K.	— Barbara Konarska
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
Boniecki, <i>Herbarz</i>	— A. Boniecki, <i>Herbarz polski</i> , t. I–XVI, W. 1899–1913
Borkowski, <i>Almanach</i>	— J. S. Borkowski, <i>Almanach błękitny. Genealogie żyjących rodów polskich</i> , Lw. 1909
Borkowski, <i>Rocznik</i>	— J. S. Borkowski, <i>Rocznik szlachty polskiej</i> , t. I–II, Lw. 1881–1883
Borkowski, <i>Spis</i>	— J. S. Borkowski, <i>Spis nazwisk szlachty polskiej</i> , Lw. 1887
bp	— biskup
Brzozowski, <i>Dzieje</i>	— S. Brzozowski, <i>Dzieje Szkoły Rolniczej w Czernichowie</i> , W. 1962
Brzozowski, <i>Polacy na studiach</i>	— S. Brzozowski, <i>Polacy na studiach gospodarstwa wiejskiego w Niemczech w XIX i XX wieku</i> , Wr. 1989
Brzozowski, <i>Studia</i>	— S. Brzozowski, <i>Studia rolnicze, leśne i weterynaryjne Polaków w Wiedniu od XVIII do XX wieku</i> , Wr. 1967

chor.	— chorąży
CHZ	— Centrala Handlu Zagranicznego
CK	— Czerwony Krzyż
CKO	— Centralny Komitet Obywatelski
<i>Cmentarz Powązkowski</i>	— A. B. Biernatowie, <i>Cmentarz Powązkowski w Warszawie. Materiały inwentaryzacyjne</i> , t. I–III, W. 1980–1994
CPLiA	— Centrala Przemysłu Ludowego i Artystycznego
CTG	— Centralne Towarzystwo Gospodarcze
CTR	— Centralne Towarzystwo Rolnicze
czł.	— członek
dep.	— departament
Dok.	— dokumentacja
DOK	— Dowództwo Okręgu Kraków
DP	— Dywizja Piechoty
dr	— doktor
<i>Dublany</i>	— <i>Dublany</i> , Lw. 1897
dyr.	— dyrektor
<i>Dzieje studiów</i>	— <i>Dzieje studiów rolniczych w Krakowie 1890–1962</i> , Kr. 1965
J. Fierich, <i>Studium Rolnicze</i>	— J. Fierich, <i>Studium Rolnicze (1890–1923). Wydział Rolniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego</i> , Kr. 1934
fol.	— folwark(i)
G.	— Gdańsk (w bibliografii)
gen.	— generał
Gerber	— R. Gerber, <i>Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808–1831</i> , Wr. 1977
GG	— Generalne Gubernatorstwo
gimn.	— gimnazjum
GL	— Gwardia Ludowa
gm.	— gmina(y)
gub.	— gubernia
<i>Güter-Adressbuch</i>	— E. Seyfert, <i>Güter-Adressbuch für die Provinz Posen</i> , Leipzig 1913
h.	— herb
<i>Hof- und Staats-Handbuch</i>	— <i>Hof- und Staats-Handbuch der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie für das Jahr...</i> , Wiedeń 1874–1917
hr.	— hrabia
IBL	— Instytut Badań Literackich PAN
<i>Indeks represjonowanych</i>	— <i>Indeks represjonowanych</i> , red. M. Skrzyńska-Pławińska, t. I–IV, W. 1995–1997
inf.	— informacje
inż.	— inżynier
KAP	— <i>Księga adresowa Polski (wraz z W. M. Gdańskiem) dla handlu, przemysłu, rzemiosła i rolnictwa</i> , W. 1930
<i>Kawaleria polska</i>	— J. Wielhorski, <i>Kawaleria polska i broń towarzyszące w kampanii wrześniowej 1939</i> , Londyn 1979

X

<i>Kawalerowie Virtuti Militari</i>	— G. Łukomski, B. Polak, A. Suchcitz, <i>Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. Wykazy odznaczonych za czyny z lat 1863–1864, 1914–1915</i> , Koszalin 1997
kl.	— klasa(y)
KOP	— Korpus Ochrony Pogranicza
kpt.	— kapitan
K. Pułaski, <i>Kronika</i>	— K. Pułaski, <i>Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy</i> , t. I, Warszawa 1911, t. II, Warszawa 1991
Kr.	— Kraków (w bibliografii)
krypt.	— kryptonim
ks.	— ksiądz, książę
<i>Księga pamiątkowa „Arkonii”</i>	— <i>Księga pamiątkowa „Arkonii” 1879–1929</i> , W. 1929
<i>Księga pamiątkowa SGGW</i>	— <i>Księga pamiątkowa ku uczczeniu potrójnej rocznicy zaczątków, założenia i utrwalenia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (1906–1911–1916–1936)</i> , W. 1937
<i>Kto był kim w II RP</i>	— <i>Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej</i> , W. 1994
KUL	— Katolicki Uniwersytet Lubelski
l.	— lata(ch)
L.	— Lublin (w bibliografii)
<i>Lista</i>	— K. Jasiewicz, <i>Lista strat ziemiaństwa polskiego 1939–1956</i> , W. 1995
<i>Lista katyńska</i>	— A. Moszyński, <i>Lista katyńska. Jeńcy obozów: Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk, zaginieni w Rosji Sowieckiej</i> , Londyn 1982
Łoza	— S. Łoza, <i>Czy wiesz kto to jest?</i> , t. I–II, W. 1938–1939
maj.	— majątek(tki) (z nazwą)
MBGiHP	— <i>Materiały do biografii, genealogii i heraldyki polskiej</i> , Buenos Aires–Paryż–Rzym–Sztokholm 1963–1987
M. D.	— Maria Dembińska
MHZ	— Ministerstwo Handlu Zagranicznego
mjr	— major
mpis	— maszynopis
MSW	— Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWojsk.	— Ministerstwo Spraw Wojskowych
MSZ	— Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NBP	— Narodowy Bank Polski
ND	— Narodowa Demokracja
NIK	— Najwyższa Izba Kontroli
NKN	— Naczelny Komitet Narodowy
NKWD	— Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komissariat Spraw Wewnętrznych)
NOT	— Naczelna Organizacja Techniczna
NOW	— Narodowa Organizacja Wojskowa
NSZ	— Narodowe Siły Zbrojne

Ossolineum	— Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie (obecnie we Wrocławiu)
OZN	— Obóz Zjednoczenia Narodowego
oż.	— ożenił się, ożeniony
P.	— Poznań (w bibliografii)
PAN	— Polska Akademia Nauk
PAU	— Polska Akademia Umiejętności w Krakowie
pchor.	— podchorąży
PCK	— Polski Czerwony Krzyż
PG	— Politechnika Gdańska
PGR	— Państwowe Gospodarstwo Rolne
PHZ	— Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego
PKS	— Państwowa Komunikacja Samochodowa
PKWN	— Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PLub.	— Politechnika Lubelska
plut.	— plutonowy
PLw.	— Politechnika Lwowska
PŁ	— Politechnika Łódzka
plk.	— pułkownik
PNZ	— Państwowe Nieruchomości Ziemskie
polit.	— politechnika
por.	— porucznik
pow.	— powiat(y), powierzchnia
P.O.W.	— Polska Organizacja Wojskowa
p. p.	— pułk piechoty
PP	— Politechnika Poznańska
ppłk	— podpułkownik
ppor.	— podporucznik
PRL	— Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSB	— <i>Polski słownik biograficzny</i> , Kr.–W.–Wr. 1935–1997
pseud.	— pseudonim
p. s. k.	— pułk strzelców konnych
PSL	— Polskie Stronnictwo Ludowe
p. sz.	— pułk szwoleżerów
PSz	— Politechnika Szczecińska
PSZ	— Polskie Siły Zbrojne
PŚ	— Politechnika Śląska
PTPN	— Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu
PTTK	— Polskie Towarzystwo Turystyczno–Krajoznawcze
PTZ	— Polskie Towarzystwo Ziemiańskie
p. uł.	— pułk ułanów
PW	— Politechnika Warszawska
PWr.	— Politechnika Wrocławska
PZHR	— Państwowe Zakłady Hodowli Roślin

PZŁ	— Polski Związek Łowiecki
PZPR	— Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Radomyski	— S. Radomyski, <i>Zarys historii Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu 1926–1939</i> , Pruszków 1992
RAF	— Royal Air Force, Królewskie Siły Powietrzne
rbl	— rubel
red.	— redakcja, redaktor
Reychman	— K. Reychman, <i>Szkice genealogiczne</i> , W. 1936
rez.	— rezerwy
RGO	— Rada Główna Opiekuńcza
rkps	— rękopis
RPA	— Republika Południowej Afryki
rtm.	— rotmistrz
SB	— Służba Bezpieczeństwa
S. C.	— Stanisława Cieplowska
S. G.	— Sławomir Górzyński
SGGW	— Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
SGH	— Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
SGKP	— <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i> , t. I–XV, W. 1880–1902
SGPiS	— Szkoła Główna Planowania i Statystyki w Warszawie
<i>Skorowidz dóbr</i>	— <i>Skorowidz dóbr tabularnych w Galicji z W. Ks. Krakowskim</i> , Kr. 1905
<i>Skorowidz miejscowości Galicji</i>	— <i>Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicji i Lodomerii...</i> , Lw. 1855
<i>Słownik uczestniczek walki o niepodległość</i>	— <i>Słownik uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939–1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej</i> , W. 1988
SN	— Stronnictwo Narodowe
<i>Spis obywateli</i>	— <i>Spis alfabetyczny obywateli ziemskich Królestwa Polskiego</i> , W. 1913
<i>Spis ziemian</i>	— T. Epsztein, S. Górzyński, <i>Spis ziemian Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1930</i> , W. 1990–1996
stow.	— stowarzyszenie
sz.	— szwadron
TAP	— Tajna Armia Polska
T. E.	— Tadeusz Epsztein
TKZ	— Towarzystwo Kredytowe Ziemskie
tow.	— towarzystwo
UAM	— Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
UB	— Urząd Bezpieczeństwa
UG	— Uniwersytet Gdański
UJ	— Uniwersytet Jagielloński
ULw.	— Uniwersytet im. Jana Kazimierza we Lwowie
UŁ	— Uniwersytet Łódzki
UMCS	— Uniwersytet im. Marii Curie–Skłodowskiej w Lublinie

UMK	— Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu
uniw.	— uniwersytet(y)
UP	— Uniwersytet Poznański
UPA	— Ukraińska Armia Powstańcza
ur.	— urodzony(a)
URM	— Urząd Rady Ministrów
Uruski, <i>Rodzina</i>	— S. Uruski, <i>Rodzina. Herbarz szlachty polskiej</i> , t. I–XV, W. 1904–1931
USB	— Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
USz.	— Uniwersytet Szczeciński
UŚl.	— Uniwersytet Śląski w Katowicach
UW	— Uniwersytet Warszawski
UWr.	— Uniwersytet Wrocławski
W.	— Warszawa (w bibliografii)
<i>Wielkopolski słownik biograficzny</i>	— <i>Wielkopolski słownik biograficzny</i> , W. –P. 1983
WIN	— Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”
wł.	— właściciel
woj.	— województwo(a)
WP	— Wojsko Polskie
WPHW	— Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Handlu Wewnętrznego
WSGW	— Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi
WSH	— Wyższa Szkoła Handlowa
wydz.	— wydział
YMCA	— Young Men’s Christian Association (Chrześcijańskie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej)
zał.	— założyciel(ka)
zam.	— zamieszkały(–a, –li)
Zarozyc, <i>Wykaz</i>	— D. Zarozyc, <i>Wykaz właścicieli ziemskich dawnego województwa łódzkiego</i> , W. 1991
<i>Zbiory polskie</i>	— E. Chwalewik, <i>Zbiory polskie</i> , t. I–II, W.–Kr. 1926–1927
<i>Ziemiaństwo polskie 1920–1945</i>	— <i>Ziemiaństwo polskie 1920–1945. Zbiór prac o dziejach warstwy i ludzi</i> , pod red. J. Leskiewiczowej, W. 1988
zm.	— zmarł(a)
ZWZ	— Związek Walki Zbrojnej
ZZ	— Związek Ziemian
Żychliński, <i>Złota księga</i>	— T. Żychliński, <i>Złota księga szlachty polskiej</i> , t. I–XXXI, P. 1879–1908

Wykaz życiorysów części 5

Archutowski Roman	1	Kłoczowska Kazimiera z Rykowskich	63
Bacciarelli Kazimierz	1	Komierowski Roman	64
Bacciarelli Cezary	4	Kosiński Ignacy	65
Chamski Kazimierz	5	Ścibor–Kotkowski Ignacy	67
Chlipalski Henryk Władysław	6	Ścibor–Kotkowski Bolesław	68
Cieński Tadeusz	8	Kraiński Wincenty	69
Cieński Stanisław Franciszek	9	Kraiński Edmund	70
Czerwiński Antoni	11	Kwiatkiewicz Zygmunt Marian	
Korybut–Daszkiewicz Dymitr	12	Józef Dominik	71
Korybut–Daszkiewicz Dymitr Andrzej	14	Leszczyński Zygmunt	72
Korybut–Daszkiewicz Tadeusz	14	Lipiński Stanisław	73
Korybut–Daszkiewicz Juliusz	16	Lossow Józef	76
Dąbski Lucjan	17	Lossow–Niemojowski Aleksander .	76
Dębski Mieczysław	20	Łęski Hilary	78
Dmochowski Jerzy	20	Łęski Włodzimierz Marian	78
Doboszyński Ireneusz	23	Łoś Stanisław	79
Dowgiałło Karol Marian	24	Łoś Włodzimierz Adam	83
Ekalt Teofil	26	Makowski Aleksander	85
Glinka Zygmunt	27	Makulec Jan Leon	86
Glinczyzna Zofia z Wodzińskich	28	Skarbek–Malczewski Stanisław	86
Gniazdowski Stanisław	28	Skarbek–Malczewska Antonina	
Godlewski Gabriel	29	ze Szczanieckich	88
Gombrowicz Jerzy	30	Maringe Tadeusz	88
Grabiński Jan Jacek Antoni	33	Marylski–Łuszczewski Antoni	
Grabiński Stanisław Bohdan Antoni	33	Eustachy	91
Grabowski Karol Władysław	35	Miełcki Zygmunt	92
Grodzicki Bronisław Franciszek	36	Mienicki Wincenty	92
Grodzicki Kazimierz	38	Minja Antoni	93
Grodzicki Włodzimierz	40	Minja Jarosław	94
Grodzicki Filip	41	Mycielski Ludwik	95
Grodzicki Jan	42	Mycielski Michał Ludwik Teodor .	98
Hałaczkiwiczowa Julia z Arku-		Mycielska Zofia z Karskich	101
szewskich	43	Nieciecki Ludwik	103
Helbich Józef	43	Nieciecki Stanisław	103
Heydel Wojciech	45	Niegolewski Zygmunt	103
Jankowski Andrzej Jacek	47	Niegolewski Kazimierz	106
Jankowska Halina Maria ze		Niegolewski Stanisław	107
Stegmanów	48	Niegolewski Zygmunt	108
Jasiński Józef Witalis	49	Niegolewski Maciej	109
Jelski Władysław	50	Niemirycz Stanisław	110
Jelski Jerzy	51	Nieniewski Ludwik	111
Jelski Wilhelm	53	Nowacki Stanisław	111
Kanigowski Władysław Paweł	55	Okulicz Aleksander	112
Kęszycki Zygmunt	57	Okulicz Romuald	113
Kłoczowski Piotr Józef	58	Orsetti Wilhelm Józef Jan	
Kłoczowski Adam Juliusz	59	Sulpiciusz	114
Kłoczowski Eugeniusz Józef Dominik	61	Orsetti Wilhelm Jan	114

Orzechowski Jan	115	Skotnicki Maksymilian	151
Orzechowski Kazimierz	116	Skubniewska Marianna Helena	
Orzechowski Tadeusz	116	z Ekaltów	152
Oskierka Olgierd	117	Slaska Elżbieta z Grodzińskich	155
Woyna-Ośniałowski Gustaw	117	Sławiński Jan Wawrzyniec	156
Otocki Felicjan	119	Sławiński Tadeusz Leon	158
Skorupka-Padlewski Józef Tomasz	119	Soroko Karol	159
Skorupka-Padlewski Zygmunt	121	Stolzman Adam	160
Skorupka-Padlewski Stanisław	121	Suchecki Andrzej	161
Skorupka-Padlewski		Szablowski Izidor	163
Szymon Tytus	122	Szczepański Tomasz	164
Skorupka-Padlewski Józef August	123	Szczepański Mieczysław Piotr	165
Skorupka-Padlewski Piotr Tomasz	124	Thiel Stanisław Lucjan	167
Pągowski Wiktor	125	Colonna-Walewski Aleksander	
Piasecki Zygmunt	126	Bronisław	169
Odrowąż-Pieniążek Wojciech		Colonna-Walewska Maria Sylwia	
Stanisław Michał	127	z Kuńnickich	171
Odrowąż-Pieniążek Ludwik		Waśniewski Ludwik	172
Stanisław	129	Wierzbicka Amalia ze Skarbek-	
Podłodowski Kazimierz	131	-Białobrzeskich	173
Popławska Maria z Daszewskich	132	Wińcza Oskar	173
Popławski Stanisław	133	Włodek Wojciech Józef	175
Poźniak Karol	134	Włodek Stanisław Tomasz	175
Poźniak Maria ze Świeżyńskich	136	Włodkowa Janina z Kozickich	177
Prüffer Bronisław	137	Włodek Józef	178
Radziwiłł Maciej	140	Włodek Stanisław	181
Rozwadowska Helena z Saryusz-		Włodek Józef	183
-Stokowskich	140	Wolski Eustachy Zygmunt	184
Różycki Franciszek Edward	141	Wolski Roman Józef	186
Różycki Bogdan	142	Wysocki Stanisław Karol	189
Rudowska Danuta Zofia		Wysocki Henryk	190
z Mieczkowskich	142	Kirkor-Zacharzewska Jadwiga	
Rudowski Jan	143	z Dowojnów	191
Rudowski Michał	144	Lubicz-Zaleski Piotr	192
Rupniewski Stefan	146	Słubicz-Załęski Marcei	195
Rykowski Stanisław	148	Żychliński Józef Zygmunt	197
Skarżyński Zdzisław	148	Żychlińska Wanda Agrypina	
Skotnicki Maksymilian	149	z Pruskich	199
Skotnicki Gustaw	151		

Ze względu na bogaty materiał genealogiczny, sięgający niejednokrotnie nawet 5 pokoleń, w tomie IV wprowadzono nowe zapisy cyfrowe. Zastosowano również dodatkowe oznaczenia dzieci urodzonych z różnych współmałżonków.

Córki i synowie oznaczone są przez kolejne cyfry **1, 2, 3** (pogrubione). Pierwszy wnuk pierwszej córki/syna zapisany jest jako **1.1.**, drugi jako **1.2.**, trzeci — **1.3.** itd. W pokoleniu prawnuków pierwsze dziecko wnuka oznaczonego **1.1.** zapisane jest jako **1.1.1.**, drugie — **1.1.2.**, trzecie — **1.1.3.** itd. W pokoleniu praprawnuków pierwsze dziecko prawnuka **1.1.1.** oznaczone jest **1.1.1.1.**, drugie — **1.1.1.2.**, trzecie **1.1.1.3.** itd. Tak więc w każdym kolejnym pokoleniu do powtórnego modułu cyfrowego rodzica dodaje się ostatnią cyfrę oznaczającą kolejność dziecka wśród potomstwa tych samych rodziców.

Pierworodne dziecko z pierwszego małżeństwa — 1^ov. — oznaczone jest jako 1^a, kolejne 2^a, 3^a itd. Dzieci z drugiego małżeństwa — 2^ov. — odpowiednio jako 1^b, 2^b, 3^b itd.

Życiorysy

ARCHUTOWSKI ROMAN (5.08.1882–18.04.1943), ksiądz, współwł. maj. Karolin (pow. pułtuski). Męczennik za wiarę. Syn Teofila (rozstrzelanego przez Niemców w Pułtuskach jesienią 1939) i Emilii z Karwowskich. Ur. w Garwolinie.

Podstawowe wykształcenie zdobył w domu rodzinnym, naukę w gimnazjum rozpoczął w 1892 w Puławach, maturę uzyskał w Suwałkach w 1900. Wychowywany w duchu religijno-patriotycznym t.r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Warszawie. W 1904 przyjął święcenia kapłańskie. Podjął pracę jako wikariusz, a już w 1905 został skierowany na studia do Cesarskiej Rzymskokatolickiej Akademii w Petersburgu. W 1910 uzyskał stopień mgr. teologii i powrócił do Warszawy. Podjął pracę jako prefekt szkół gimnazjalnych. Miał opinię znakomitego wychowawcy. W 1925 został dyrektorem gimn. im. św. Stanisława Kostki w Warszawie. Wyjątkowa atmosfera opieki duchowej i materialnej nad młodzieżą zapewniła mu wielki autorytet, czego wyrazem było powołanie go na prezesa ogólnopolskiego koła prefektów oraz promotora sprawiedliwości Sądu Arcybiskupiego i Metropolitalnego Warszawskiego oraz Kanonika Kapituły Katedralnej Warszawskiej. Był też autorem podręcznika dla młodzieży oraz licznych artykułów i haseł encyklopedycznych o tematyce filozoficznej i historycznej. Jako rektor Seminarium warszawskiego od 1940 w tym tak trudnym okresie wykazał się ogromnym poczuciem odpowiedzialności jako kapłan-wychowawca i opiekun prześladowanych, m.in. Żydów.

Aresztowany we wrześniu 1942, torturowany na Pawiaku, po miesięcznym śledztwie zwolniony, powtórnie aresztowany 11.11.1942, zachował na Pawiaku niezłomną postawę, nauczał w więzieniu praw wiary i udzielał sakramentów. Wywieziony 25.03.1943 do obozu na Majdanku i tu zdołał zachować godność kapłańską. Nosząc i przewożąc współwięźniów chorych na tyfus, zaraził się i zmarł.

Beatyfikowany jako męczennik za wiarę przez Ojca Świętego Jana Pawła II w Warszawie 13.06.1999.

Dok.: *Męczennicy za wiarę 1939–1945 r.*, „Michalineum” 1996, s. 208–212.

Stanisław Wielowiejski

BACCIARELLI KAZIMIERZ h. własnego (1851–4.01.1918), wł. maj. Jądrowice i Miechowice (pow. włocławski) oraz Waganiec (pow. nieszawski). Syn Józefa, wł. maj. Osiek (pow. łowicki), i Józefy z Piekarskich, wnuk Franciszka. Ur. w Osieku.

Rodzina Bacciarellich w Polsce wywodzi się od Marcellego, nadwornego malarza króla Stanisława Augusta, czł. Tow. Przyjaciół Nauk, dyrektora budowli królewskich. Do Polski przybył w 1765 i na stałe osiadł w Warszawie. W 1771 otrzymał szlachectwo polskie, a od króla w wieczystą dzierżawę maj. Osiek dla syna Franciszka. Dało to początek ziemiańskiej linii Bacciarellich. Marcelli zmarł w 1818, został pochowany u boku żony Fryderyki z Richterów w katedrze św. Jana w Warszawie.

Rodzeństwo (wszyscy urodzeni w Osieku): **1.** Aleksander (zm. 01.1911), wł. maj. Osiek, oż. z Dywiną Czechowicz; **2.** Władysław, dzierżawca maj. Kaski (pow. błoński), należącego do Jakuba Potockiego, powstaniec 1863, oż. z Szymańską; **3.** Jan, wł. maj. Rydzewo, oż. z Emilią Bęską z ciechanowskiego; **4.** Stanisław (ur. 1848 lub 1849) dzierżawca maj. Reczyn w Wyszogrodzkiem, żonaty; **5.** Agnieszka za Zawadzkim, wł. maj. Woźniki; **6.** Konstancja za Myszyńskim; **7.** Maria za Szawłowskim.

K. B. do gimnazjum chodził w Płocku i Łowiczu. Początkowo gospodarował z bratem Stanisławem w zakupionym przez nich małym maj. Perkach w pow. płockim, po czym, chcąc się usamodzielnąć, nabył w 1882, liczący 370 ha, zdewastowany maj. Jąd-

rowice na Kujawach. Trzy czwarte pól leżało odłogiem, budynki gospodarcze i mieszkalne były zaniedbane. W złym stanie był też inwentarz żywy i martwy, rowy melioracyjne od lat nieczynne. K. B. sprzedał stare, słabe konie i kupił nowe. Zostały oczyszczone rowy i odwodnione pola — wszystko to sprawiło, że uprawa roli poprawiała się z roku na rok i ugory zniknęły. Budynki gospodarcze i mieszkalne dla służby stopniowo remontowano. Po kilku latach gospodarowania K. B. doprowadził Jądrowice do stanu, który umożliwił uzyskanie pożyczki TKZ. Pospłacał najcięższe długi i zainwestował w majątek, kupując rasowego ogiera, kilkanaście cielnych jałówek rasy simentalskiej, buhaje oraz kilka rasowych baranów i owiec. Stado owiec wkrótce liczyło już 1000 sztuk. Rozwinął również hodowlę koni i krów. W tym czasie K. B. nawiązał stosunki handlowe z działającym we Włocławku potentatem finansowym Józefem Goldem, a że w transakcjach był punktualny i rzetelny, zyskał sobie przychylnego nabywcę swoich ziemiopłodów i, z upływem czasu, człowieka interesu. Uzyskiwał u Golda krótkoterminowe kredyty na niski procent.

K. B. postawił w Jądrowicach przybudówkę do dworu, która rozwiązała ciężkie warunki mieszkaniowe stale powiększającej się rodziny. Wybudował mieszkania dla pracowników folwarcznych, nowy spichlerz i odnowił budynki gospodarcze. Dla nowo wybudowanej w Brześciu Kujawskim cukrowni K. B. uprawiał buraki cukrowe. Dawały dobry dochód, a kiszone liście i otrzymywane z cukrowni wytloki szły na paszę dla bydła.

Spląciwszy długi, K. B. zaciągnął nową pożyczkę u Golda i kupił od sąsiada Sokolowskiego maj. Miechowice. Majątek był mały (236 ha), ale dobrze zagospodarowany, z solidnymi zabudowaniami, pięknym parkiem i sadem. Dwór był piętrowy, bez wyraźnie określonego stylu, solidny, z cegły, kryty blachą. Ornej ziemi pszenno-buraczanej było ok. 200 ha, reszta to

pierwszorzędne łąki. K. B. zaprowadził czteropolówkę: pszenicę, buraki, jęczmień, rośliny motylkowe. Po 4 latach Gold został splącony. W 1907 K. B. zakupił dla syna Zygmunta maj. Kostrzały w pow. nieszawskim o pow. 370 ha także z kredytu Golda.

K. B. pracował ciężko, przy pomocy jedynie wódaty, których rekrutował spośród swoich pracowników. Bogaty inwentarz żywy zapewniał dostatek obornika, a stosowanie tego nawozu wpłynęło na wysokość plonów i zwiększyło żyzność gleby. K. B. wybudował prawie wszystkie nowe domy dla służby. W Jądrowicach stanęły 2 dziesięćoraki, a w Miechowicach dziesięćorak i ośmiorak. Były to solidne domy z cegły, kryte dachówką, podpiwniczone. Mieszkanie składało się z dużej izby, kuchni i sieni. Ordynaria i płace były najwyższe w okolicy, toteż ludzie cenili sobie tę pracę. W 1908 K. B. kupił, uzyskując kredyt od Golda, maj. Waganiec k. Nieszawy (319 ha),

Stanisława i Kazimierz Bacciarelli

Dwór w Miechowicach

dobrze zagospodarowany, o ziemi pszenno–buraczanej, z budynkami murowanymi w dobrym stanie. K. B., mimo że już niemłody, 2 razy w tygodniu jeździł do Wagańca oddalonego od Jądrowic o 22 km, dozorując pracujących tam rządców.

K. B. z żoną Stanisławą z Rościszewskich nie utrzymywali zażyłych stosunków towarzyskich z sąsiadami, urządzali jednak bale karnawałowe oraz kuligi. Na wakacje przyjeżdżało do Jądrowic dużo młodzieży. K. B. zakupił 12–osobowy brek, którym odbywano wycieczki do lasu w pobliskich Osiecinach, do okolic Bronisławia, Kostrzały i Wagańca. Był także kort tenisowy.

Rok 1914 i okupacja niemiecka były dla rolników bardzo uciążliwe. Obowiązywały olbrzymie kontyngenty ziarna i mięsa, 2 razy do roku rekwirowano konie. K. B. dzięki wysokiej kulturze ziemi osiągał większe plony niż inni rolnicy. Unieruchomione fabryki i warsztaty spowodowały duże bezrobocie w miastach. Dlatego w 1915, pod patronatem bp. Stanisława Zdzitowieckiego, ordynariusza diecezji kujawsko–kaliskiej, powstał komitet dożywiania biednych. Zorganizowano kuchnie, wydające obiady. Ta charytatywna akcja była oparta na dobrowolnych składkach bogatszych mieszkańców Włocławka i jego okolicy. K. B. przekazywał znaczne sumy pieniędzy na ten cel. Po jego śmierci znaleziono kwity na rzecz komitetu, sięgające wartości Miechowic. K. B. zmarł na atak serca w Jądrowicach. Pochowany w Brześciu Kujawskim.

W 1879 K. B. poślubił Stanisławę Monikę Rościszewską z Łempina (pow. płoński).

Dzieci: 1. Zygmunt (1881–1918), wł. maj. Kostrzały. Ukończył gimn. w Kaliszu. Początkowo praktykował w Miechowicach, a od 1907 gospodarował w Kostrzałach, w 1907 oż. z Halką Krępską; 2. Wacława (1885–1959 w Toruniu), niezamężna; 3. Janina (ur. 1886) za Gustawem Taczanowskim, wł. maj. Ruda k. Wielunia; 4. Bogusław (1889–1965), wł. maj. Waganiec. W 1909 ukończył szkołę E. A. Rontalera w Warszawie i osiadł w kupionym w 1908 przez ojca maj. Waganiec. Uprawiano tam cykorię, odstawaną do fabryki Bohma we Włocławku. Właściciel fabryki jako jedyny produ-

cent płacił bardzo mało za dostarczany towar, spowodowało to zjednoczenie się ziemian z powiatów: wrocławskiego, nieszawskiego i lipnowskiego, którzy wybudowali nową fabrykę cykorii o nazwie „Gleba”; 5. Maria Aniela (1891–1910), niezamężna; 6. ➔ Cezary (1896–1982); 7. Kazimierz (1900–1982), wł. maj. Jądrowice.

Dok.: PSB, t. 1, s. 198–200; *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 7; C. Bacciarelli, *Wspomnienia lat dziecińczych i mojej młodości*, Toronto 1996; O. Budrewicz, *Sagi warszawskie*, W. 1967, s. 9–24; C. Bacciarelli, *Saga rodu Bacciarelli*, mpis, Toruń 1964. Informacje rodziny.

Elżbieta Bacciarelli–Broslaw (B. K.)

BACCIARELLI CEZARY h. własnego (1896–14.11.1982), wł. maj. Miechowice (pow. wrocławski), rolnik. Syn ➔ Kazimierza (1851–1918) i Stanisławy Moniki Rościszewskiej. Ur. w Jądrowicach (pow. wrocławski).

Rodzeństwo: zob. biogram Kazimierza Bacciarellego.

C. B. ukończył wydz. agronomiczny szkoły E. A. Rontalera w Warszawie. Po śmierci ojca w 1918 objął maj. Miechowice (236 ha). Był doskonałym gospodarzem, wstawił się hodowlą koni–remontów. Założył w majątku mleczarnię, obsługującą też okolicznych gospodarzy. Po pożarze zabudowań gospodarczych w 1928 odbudował wszystkie budynki jako murowane.

W 1920 uczestniczył w wojnie polsko–bolszewickiej w stopniu por. 2 P. Uł. Grochowskich. Odznaczony Krzyżem Walecznych. Działał społecznie jako prezes „Sokoła” w Brześciu Kujawskim. Znany był również ze swego zamiłowania do myślistwa. W Miechowicach odbywały się polowania na bażanty, zające i kuropatwy. Wraz z żoną kontynuował tradycje rodzinne domu otwartego dla gorzej sytuowanych członków rodziny, którzy spędzali miesiące letnie i święta w ich domu.

W czasie II wojny światowej wspomagali finansowo AK i przechowywali uciekinierów cywilnych oraz zbiegłego z oflagu oficera Nogalskiego. Po wojnie C. B., prześladowany jako były ziemianin, mieszkał z żoną w Toruniu w ciężkich warunkach finan-

Maryetta (Maria) Tabaczyńska

Cezary Bacciarelli

sowych, udało mu się jednak znaleźć pracę w PGR. Po śmierci żony wyjechał do córki Elżbiety do Kanady. Ostatnie lata spędził na pisaniu pamiętników, historii rodziny, opowiadań myśliwskich. Zmarł w Toronto, pochowany w Toruniu.

C. B. poślubił Maryettę (Marię) Tabaczyńską (1902–1960), córkę Tadeusza (14.04.1864–20.02.1933) i Wandy hr. Dąbskiej (8.04.1880–13.01.1940) z Redcza Wielkiego (pow. wrocławski).

Dzieci: 1. Janusz (1923 – zm. w Londynie); 2. Stanisław (ur. 1924), mieszka w Londynie; 3. Elżbieta (ur. 1929), przedsiębiorca, mieszka w Toronto, żona Waltera Brosław.

Dok.: C. Bacciarelli, *Wspomnienia lat dziecińczych i mojej młodości*, Toronto 1996; O. Budrewicz, *Sagi warszawskie*, W. 1967, s. 9–24. Informacje rodziny.

Elżbieta Bacciarelli–Brosław (B. K.)

CHAMSKI KAZIMIERZ h. Jastrzębiec (29.11.1888–30.04.1952), wł. maj. Drożdżyn (pow. płoński). Syn Leona (1851–1925), wł. maj. Strachówko i Siedlin (pow. płoński), i Marii Kotarskiej h. Pniejnia (1866–1937), córki Mariana, wł. maj. Rokicie (pow. lipnowski), skonfiskowanego po powstaniu 1863.

Chamscy z Chamska w pow. sierpeckim to szlachta mazowiecka należąca w XVI w. do pięciu największych właścicieli ziemskich na Mazowszu.

Rodzeństwo: 1. Helena (1894–1975) za → Stefanem Mieczkowskim (1889–1956); 2. Zofia za Tadeuszem Wehrem z Golic (pow. łęczycki); 3. N. za Pilitowskim.

K. C. w latach 1908–1910 w Wyższej Szkole Rolniczej w Taborze. W 1920 walczył jako ochotnik w 201. (późniejszy 3.) p. sz. i został odznaczony Krzyżem Srebrnym *Virtuti Militari* (nr 2846) i Krzyżem Walecznych. W okresie międzywojennym był komendantem „Sokoła” w pow. płoński, czł. ZZ. Gospodarował w maj. Drożdżyn (504 ha).

W 1941 K. C. wraz z synem został aresztowany w swoim majątku przez gestapo, ale udało im się zbiec do GG. Był adm. najpierw w Passach w pow. błoński, następnie w Krężnicy Okrągłej (pow. lubelski). Po wojnie administrował zespołami PGR w woj. olsztyńskim (Zaluski, Różyce i Jaśkowo).

K. C. oż. był z Zofią Marią z Płoskich h. Prus I (1895–1940), córką Jana z Wielgiego (pow. rypiński), i Lucyny z Niedźwiedzich (1872–1941) z Wierznicy (pow. lipnowski). Maria Zofia C. w 1920 pracowała w przyfrontowym szpitalu wojskowym. Należała do Związku Ziemianek.

Dzieci: 1. Andrzej (ur. 1924), żołnierz AK, odznaczony Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojska, Warszawskim Krzyżem Powstańcym, Krzyżem Partyzanckim, po wojnie pracował jako dyrektor PGR; 2. Anna (ur. 1927), inż. mgr chemii, żołnierz AK, uczestniczka powstania w Warszawie, odznaczona Warszawskim Krzyżem Powstań-

Kazimierz Chamski z żoną Zofią z Płoskich i synem Andrzejem

czym i Krzyżem Armii Krajowej, po wojnie pracowała w biurze projektów przy Zakładach Chemicznych w Oświęcimiu.

Dok.: *Wspomnienia z Taboru*, W. 1929, s. 108; *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945*, s. 124; *Spis obywateli*, s. 12, 83, 96; *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 14, 54; *Lista*, s. 788–789. Informacje Zbigniewa Mieczkowskiego.

Andrzej Chamski, Zbigniew Mieczkowski (T. E.)

CHLIPALSKI HENRYK WŁADYSŁAW (25.10.1899–12.11.1986), wł. maj. Paplin (pow. skierniewicki), działacz społeczny i gospodarczy. Syn Henryka (1855–1929) i Józefy Honoraty Zofii z Jelczewskich (1866–1935), wł. maj. Strobów (pow. skierniewicki), później maj. Paplin. Ur. w Łysakowie, maj. rodzinnym ojca (pow. janowski).

W końcu 1910 ojciec Henryk C. otrzymał gotówkę z podziału sukcesji majątkowej i kupił w 1911 maj. Strobów (250 ha). W 1913 sprzedał go Władysławowi Strakaczowi, znanemu później producentowi piwa w Skierniewicach, i kupił od Jadwigi Rafalskiej mniejszy maj. Paplin (ok. 140 ha).

Rodzeństwo: **I. Janina** (15.08.1890–27.03.1965). Jej mąż Wojciech Golian, wł. maj. Osieczek pod Grójcem, był znaną postacią w okolicach Paplina, m.in. jako sędzia pokoju. Zaufany doradca i plenipotent również znanego na tamym terenie ziemianina ➔ Antoniego Górskiego (1869–1938).

H. C. uczęszczał do szkół w Skierniewicach i do Gimn. im. B. Prusa w Lublinie.

W 1915 H. C. wyjechał z siostrą do Rosji. Tam uczęszczał do polskiej szkoły, był świadkiem rewolucji. W 1918 wrócił do Polski. Zapisał się na PW, ale przerwał studia, aby walczyć z bolszewikami w obronie Warszawy. W 1925 ukończył Wydz. Rolniczy SGGW. W czasie studiów był asystentem prof. Lucjana Dobrzańskiego, kierownika zakładu Anatomii Zwierząt i Weterynarii.

Po ślubie w 1926 z Eugenią Lucyną Zaniewską objął prowadzenie odkupionego od ojca Paplina. Młyn z przyległym terenem i stawami, tzw. osada młynarska, kupione później niż Paplin i stanowiące oddzielną własność hipoteczną, pozostały w posiadaniu rodziców H. C.

Eugenia Chlipalska

Henryk Chlipalski

H. C. specjalizował się w hodowli zarodowej bydła, owiec i nierogacizny oraz w gospodarce rybnej — paplińskie stawy, długości 2 km, zasilane były wodami rz. Chojnatki. Posiadany młyn wodny był największy na tej rzece.

W l. 1927–1934 H. C. był czł. sejmiku powiatowego w Skierniewicach, pracował w Izbie Rolniczej i Inst. Wełnoznawstwa. W 1934 H. C. został wybrany przez władze Izby Rolniczej na Prezesa Rady Nadzorczej Kasy Targowej, mającej zajmować się finansowaniem rynku mięsnego związanego z rzeźnią warszawską. Prace te nie wyeliminowały H. C. z działalności rolniczo-zootechnicznej.

Paplin w l. 30. tętnił życiem towarzyskim. Bywali tu naukowcy, głównie z SGGW i Inst. Geologicznego. Obecnością swoją zaszczylił Paplin premier Sławoj-Składkowski.

W 1939 H. C., powołany do wojska, walczył w grupie operacyjnej „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga. Dostał się do niewoli, ale szczęśliwie udało się go wydostać i 1.10.1939 wrócił do rodziny. W czasie okupacji niemieckiej udzielał pomocy żywnościowej najbliższej rodzinie z Warszawy, zapewniał schronienie w majątku wysiedlonym z Poznańskiego, „spalonym” w konspiracji, zatrudniał osoby pochodzenia żydowskiego (za co wraz z żoną został odznaczony medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata). W majątku odbywały się szkolenia wojskowe AK, odbierano zrzuć lotnicze. H. C. pracował w Kasie Targowej, ale nie brał za pracę wynagrodzenia, gdyż majątek dobrze prosperował. W Warszawie uczestniczył w konspiracyjnej administracji cywilnej („Teczka”), razem z Ludwikiem Muzyczką, bliskim współpracownikiem gen. Bora-Komorowskiego. Pracownicy Kasy Targowej mieli „mocne” dokumenty, chroniące ich przed aresztowaniem lub wywózką (legitymacje służbowe z adnotacją o pracy dla potrzeb Rzeszy, Wehrmachtu i SS).

Rodzina 10.03.1945 przeniosła się z Paplina do sąsiedniej Turowej Woli bez prawa zamieszkania w pow. skierniewickim, lecz tolerowały ją miejscowe, jeszcze nieskomunizowane władze. H. C. 3.05.1945 został aresztowany przez miejscowego ubeka i szybko zwolniony. W Turowej Woli rodzina mieszkała do 16.09.1946, później przeniosła się do Warszawy. H. C. zorganizował po wojnie Kasę Targową, która rozwijała się do końca l. 40., prawie w każdym mieście mając swój udział. W marcu 1945 poparł jej działalność M. Spychalski, następnie A. Zawadzki. Kasa zaopatrywała w mięso Śląsk. Jednak w miarę komunizowania kraju, władze niechętnie patrzyły na Kasę, która zakończyła działalność w 1952. H. C. z większością jej pracowników znalazł zatrudnienie w „Ars Christiana”. W 1969 H. C. przeszedł na emeryturę, jednak pracował do września 1986. Pochowany, zgodnie ze swoją ostatnią wolą, na cmentarzu w Chojnacie ze swymi rodzicami i synkiem.

Władze polskie w Londynie uhonorowały H. C. Krzyżem Armii Krajowej. Jako czynny działacz Polskiego Tow. Zootechnicznego miał tytuł czł. honorowego, pełnił też funkcję czł. Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego. Po zabranii Paplina H. C. starał się o odzyskanie młyna z przyległymi gruntami, formalnie nie podlegającymi reformie, lecz z powodu zakazu mieszkania w tym powiecie starania okazały się bezcelowe.

Żona H. C., Eugenia Lucyna z Zaniewskich (zm. 1980), córka Zbigniewa, weterynarza, i Joanny z Sopliców, pochodziła z Płocka. Ukończyła studia na UW, doktoryzowała się u prof. S. Thugutta w dziedzinie mineralogii. Pracowała w Inst. Geologicznym, w PW, w Inst. Techniki Budowlanej, później, do śmierci na SGGW w Katedrze Gleboznawstwa. Miała poważny dorobek w dziedzinie nauk geologicznych i mineralogii, czynna naukowo do końca życia. W czasie okupacji działała w AK. Jej brat Bolesław Soplica, był wł. cukrowni Borowiczki. Siostra Halina (zm. 1983), 1^ov. Koeppe, 2^ov. za Ludwikiem Darowskim (1881–1948), ministrem opieki społecznej, wojewodą krakowskim i łódzkim, prezesem PCK i działaczem gospodarczym. Brat Euge-

nii C. Witold (zm. 1982), był zawodowym wojskowym, lotnikiem. Uczestniczył w nalo-
tach nad Niemcami, pozostał na emigracji.

Dzieci: 1. Stanisław Jacek Henryk (ur. 29.07.1933), mgr inż. budownictwa sani-
tarne, oż. z Jolantą Martą z Rembowski (ur. 10.01.1934), inż. budownictwa
sanitarnego, zajmuje się działalnością projektową; ich dzieci: 1.1. Elżbieta Anna
(ur. 19.11.1958) za Piotrem Korczakiem (ur. 22.08.1957), pracownikiem fabryki ju-
bilerskiej; ich córka: 1.1.1. Anita (ur. 12.03. 1982); 1.2. Krzysztof Henryk (ur. 24.05.
1969), oż. z Magdaleną Anną Rud (ur. 21.09.1970), abs. Wydz. Polonistyki UW; ich
dzieci: 1.2.1. Aleksandra (ur. 12.04. 1986); 1.2.2. Barnaba Krzysztof (ur. 29.01.1996);
2. Maria Agnieszka Joanna (ur. 9.04.1942), mgr inż. technologii spożywczej, za Mi-
chałem Wiślińskim (ur. 19.03. 1939), mgr. inż. budownictwa lądowego; ich córka:
2.1. Kaja (ur. 25.11.1972), abs. Wydz. Ekonomii UW, pracownik Urzędu Gminy War-
szawa-Centrum.

Dok.: S. Salmonowicz, *Ludwik Muzyczka 1900–1977. Polityk i żołnierz*, W. 1992, s. 16–28. Informacje rodzinne.

Jacek Słomka–Chlipalski (S. C.)

CIEŃSKI TADEUSZ h. Pomian (6.04.1856–3.11.1925), wł. maj. Pieniaki (pow. brodz-
ki), poseł na Sejm Krajowy galicyjski, senator II RP, prawnik. Syn Ludomira i Magda-
lenny z Jordanów. Ur. w Oknie (pow. horodeński).

Rodzina Cieńskich wywodzi się ze wsi Cienia Wielka w ziemi sieradzkiej.

T. C. po ukończeniu Wydz. Prawa we Lwowie i 3-letniej służbie w sądzie, gospoda-
rował w maj. Drohiczówka, a wybrany prezesem tamtejszej Rady Powiatowej w 1886
piastował ten urząd przez 30 lat, wybierany zawsze ponownie przez przedstawicieli
ludności polskiej i ruskiej; wzbogacił powiat budową 200 km dróg, pierwszego szpita-
la powiatowego i szkoły ogrodniczej w Zaleszczykach. Po poślubieniu w 1894 Marii
hr. Dzieduszyckiej, córki Włodzimierza (1825–1899), marszałka kraju i twórcy mu-
zeum we Lwowie, jako główną siedzibę obrał wielki maj. Dzieduszyckich Pieniaki
w pow. brodzkim (3859 ha).

Posłem na sejm krajowy we Lwowie wybrany został w 1902 z okręgu zaleszczy-
ckiego małej własności, ponownie w 1908, a w 1913 z większej własności okręgu
czortkowskiego. Za zadanie główne uznał wzmocnienie i zgodne działanie żywiołu
polskiego w obszarze polsko-ruskim. W wyborach do Sejmu lwowskiego z lutego
1908 stał na czele Polskiego Komitetu Wyborczego we wschodniej części kraju. Po
zamordowaniu namiestnika Andrzeja Potockiego 12.04.1908 przez Ukraińca Miro-
sława Siczynskiego trwał T. C. tym silniej na stanowisku przeciwdziałania wicher-
znom ukraińskim, nie godząc się z polityką nowego namiestnika Michała Bobrzyń-
skiego. Z tych względów w sejmie ówczesnej kadencji, 1908–1913, współtworzył
Klub Środka, pod przewodnictwem Witolda ks. Czartoryskiego, jako odłam grupy
autonomistów wschodniomałopolskich.

W związku z wyborami w 1907 do parlamentu wiedeńskiego na podstawie nowej
ustawy wyborczej, przeobraził się dawniejszy wyborczy Komitet Centralny w Radę
Narodową pod przewodnictwem T. C. Rada Narodowa stała się ośrodkiem organiza-
cji narodowych w kraju i w porozumieniu z kołami politycznymi dwu innych zaborów,
utworzyła biura prasowe polskie w Paryżu, Rzymie i Londynie. W 1912, wobec pierw-
szych wstrząsów europejskich w związku z wojną bałkańską, T. C. jako wysłannik Ra-
dy udał się wiosną do Warszawy i Poznania, celem odbycia rozmów z przedsta-
wicami grup politycznych, a jesienią odbył się u niego w Pieniakach poufny zjazd przy-
wódców akcji narodowej, w którym udział wzięli m.in.: z Warszawy Roman Dmowski,
z Poznania Wojciech Trąmpczyński i Władysław K. Seyda, z Kijowa Joachim Barto-

szewicz, z Petersburga W. Żukoski, ze Lwowa S. Głabiński. W 1914 T. C. wyjechał do Ameryki nawiązać stosunki z tamtejszą polonią. Po wybuchu wojny został przewodniczącym Centralnego Komitetu Narodowego, utworzonego we Lwowie 1.08.1914, a po utworzeniu w byłym zaborze austriackim 15.08.1914 Naczelnego Komitetu Narodowego był prezesem jego sekcji wschodniej, której legion wschodni rozwiązał się, nie chcąc złożyć austriackiej przysięgi. W następstwie tego od grudnia 1914 do końca 1916 był T. C. internowany w Bozen w Tyrolu, potem w Gmunden pod Wiedniem. Wojska austriackie zrównały z ziemią wspaniałą XVII-wieczny pałac w Pieniakach i spustoszyły majątek T. C.

W listopadzie 1918 T. C. brał udział w obronie Lwowa jako prezes Komitetu Obrony Narodowej. W 1922 wybrany senatorem z woj. tarnopolskiego, pracował jako czł. Klubu Chrześcijańsko-Narodowego w senacie.

Aktywny polityk, był znakomitym gospodarzem wiejskim, hodowcą koni, pierwszorzędny myśliwym, który wzbogacił zbiory myśliwskie w Oknie (15 ubitych niedźwiedzi, nie licząc setek dzików).

Zmarł nagle we Lwowie i pochowany został na cmentarzu obrońców Lwowa.

Dzieci: 1. Magdalena (1895 we Lwowie – 1996 w Londynie), żona Edwarda Dubanowicza, wł. maj. Huta Pieniacka w pow. brodzkim, prof. ULw., w 1940 wywieziona z mężem i trzema córkami do Kazachstanu. Po opuszczeniu ZSSR wraz z wojskiem polskim osiadła w Anglii; 2. Klementyna (1896 we Lwowie – 1928 w Pustomytach, pow. włodzimierski), żona Andrzeja Pruszyńskiego, wł. maj. Pustomyty i Markopol w pow. brodzkim; 3. Włodzimierz (1897 we Lwowie – 1983 w Bricquebec w Normandii), proboszcz parafii św. Marii Magdaleny we Lwowie, aresztowany przez NKWD w 1940, torturowany, przewieziony do Moskwy, skazany na śmierć. Zwolniony na mocy amnestii, został naczelnym kapłanem w II Korpusie gen. Andersa. Odznaczony Orderem Wojskowym *Virtuti Militari*, Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Medalem Wojska. Po wojnie działał w polskich organizacjach katolickich w Anglii, potem wstąpił do zakonu trapistów i spędził 25 lat w klasztorze Bricquebec, gdzie zmarł; 4. ⇒ Stanisław Franciszek (1898 we Lwowie – 1993 w Krakowie); 5. Ludomir (1899 w Drohiczówce – 1988 w Krakowie), wł. maj. Założce, Blich, Wertelka, Reniów w pow. brodzkim. W czasie wojny przebywał w Anglii, następnie w Afryce Płd., skąd wrócił do Polski; 6. Jadwiga (1901 we Lwowie – 1990 w Londynie), wł. maj. Turczynów, Czystopady, Gaje w pow. brodzkim. W 1940 wywieziona na Syberię; z wojskiem polskim opuściła ZSSR i osiadła w Londynie; 7. Jan (1905 w Pieniakach – 1992 w Złoczowie), wł. maj. Okno (539 ha). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1938, pracował w parafii w Złoczowie. Po wojnie, mimo szykan został na swojej placówce. W 1967 w czasie jedynej wizyty w Polsce, potajemnie konsekrowany na biskupa przez Prymasa Stefana Wyszyńskiego; 8. Anna (ur. w 1907 we Lwowie), wł. maj. Drohiczówka w pow. zaleszczyckim. W 1940 wywieziona z dwiema córeczkami do Kazachstanu. Po wojnie osiadła w Buenos Aires. Żona Kazimierza Wielowiejskiego (ur. 1900), por. rez., który zginął w 1940 w Charkowie.

Dok.: PSB, t. 4, s. 53–54; *Kto był kim w II RP*, s. 502; *Spis ziemian, woj. tarnopolskie*, s. 22; A. Wątor, *Ziemianin — polityk. Tadeusz Cieński 1856–1925. Z dziejów konserwatyzmu wschodniogalicjskiego*, Szczecin 1997.

Tadeusz Cieński (B. K.)

CIEŃSKI STANISŁAW FRANCISZEK h. Pomian (16.04.1898–5.06.1993), wł. maj. Pieniaki (pow. brodzki), rolnik. Syn ⇒ Tadeusza (1856–1925) i Marii z Dzieduszyckich. Ur. we Lwowie.

Rodzeństwo: zob. biogram Tadeusza Cieńskiego.

Zgodnie z panującym ówczesnie zwyczajem, rodzice S. C. zapewнили swoim dzieciom wszechstronne wykształcenie w domu, przyjmując i utrzymując liczne grono nauczycielskie. Chłopcy ostatnie dwie klasy licealne kończyli we Lwowie.

Wybuch I wojny światowej zamknął pierwszy etap życia S. C. Z końcem lipca opuścił rodzinne Pieniaki. Po zdaniu matury we Lwowie na wiosnę 1916 S. C. wstąpił do art. konnej w armii austriackiej. Z powodu ciężkiej choroby w walkach nie wziął udziału, ale z chwilą formowania się polskiego wojska zgłosił się do 6 p. ul. w randze ppor. W składzie pułku dowodzonego przez stryjca Stefana Cieńskiego walczył jako dowódca szwadronu w wojnie polsko-ukraińskiej w 1919, a potem brał udział w dramatycznych walkach z bolszewikami. Za udział w tej wojnie otrzymał swój pierwszy Krzyż Walecznych.

Po zakończeniu działań wojennych, gdy po 6 latach zobaczył ponownie Pieniaki, widok ich budził zgrozę. Projektowany przez Merliniego w XVIII w. pałac zamieniony został w kompletną ruinę, kiedy to w 1916 linia frontu rosyjsko-austriackiego

Cieński Stanisław Franciszek

przebiegała przez park. Nie tylko pałac, ale także kościół, cerkiew, szkoła i wszystkie zabudowania gospodarcze leżały w gruzach. Po studiach w AR w Dublanach S. C. otrzymał od ojca trudne zadanie odbudowy majątku zniszczonego wojną. Kompletnie zrujnowanie zabudowań i zniszczenie sprzętu szło w parze z konfiskatą i wybiciem inwentarza żywego przez walczące armie. Okopy i zasieki z drutu kolczastego przecinały drogi, pola i łąki. Ten stan w połączeniu z ograniczonym dostępem do kapitału dają pojęcie o trudnościach, przed którymi stanął S. C. Zadanemu temu poświęcił zapał, zdolności i wiedzę i w ciągu następnych lat osiągnął bardzo wiele. Odbudował folwarki, sprowadził maszyny rolnicze i wysokiej klasy bydło, drenował i zakładał sztuczne łąki. Dbał o uprzemysłowienie majątku. Założył stawy i doprowadził do rozkwitu gospodarkę rybną, postawił cegielnię, gorzelnię, mleczarnię i tartak, do których sprowadzał urządzenia z zagranicy. U uruchomił kamieniołom i prowadził racjonalną

gospodarkę leśną. Prace te kontynuował i później, kiedy po śmierci ojca został właścicielem Pieniak. Pałacu jednak nie odbudował z powodu zbyt wysokich kosztów.

W swej działalności dbał również o podniesienie poziomu gospodarki miejscowej ludności wiejskiej, stosując zachęty i bodźce finansowe. W pracy dzielnie pomagała mu żona, poślubiona w 1931 Maria Jabłonowska. Dzięki niespożytej energii i determinacji swego właściciela Pieniaki były jednym z 40 najbardziej dochodowych majątków w Polsce okresu 20-lecia.

Praca gospodarcza rzadko przeszkadzała S. C. w drugiej pasji jego życia, którą było myślistwo. Polował w dużych lasach pieniackich, a także u swych przyjaciół i krewnych w całej Polsce: na Polesiu i Wołyniu, w Poznańskim i w Karpatach. Razem ze swoim bratem Ludomirem należał do czołówki strzelców z broni kulowej i śrutowej.

Na rozkładzie miał niedźwiedzia, jelenie i dziki, rysie, wilki, głuszce i wiele innej zwierzyny. Myślistwo stanowiło podstawę bardzo szeroko rozwiniętego życia towarzyskiego, które również obejmowało podróże i wizyty w kraju i za granicą.

Z chwilą wybuchu II wojny światowej S. C. wstąpił na ochotnika do wojska i jako por. oddziału art. konnej wyruszył na front. W walkach pod Warszawą 10.09., mimo że został dwukrotnie ciężko ranny, dowodził oddziałem piechoty aż do chwili, kiedy na skutek bólu i upływu krwi stracił przytomność. Szczęśliwie dostał się do szpitala i wrócił częściowo do sił. Odznaczony został Krzyżem *Virtuti Militari* i drugim Krzyżem *Walecznych*.

Sowieci 18.09.1939 wkroczyli do Pieniak i wyrzucili żonę Marię z czworgiem dzieci. Schroniła się we Lwowie, skąd udało się jej przedostać pod okupację niemiecką, unikając wywózki do Rosji. Odnalazłszy się, rodzina przeżywała wojnę w Rzeszowskim, gdzie S. C. zarządzał małym, zaniedbanym majątkiem, którego stan znacznie poprawił. Raz jeszcze w czasie wojny dojechał do Pieniak, gdzie znalazł liczne ślady gospodarki sowieckiej. Sztuczne łąki były rozkopane w poszukiwaniu torfu, który leżał nie wywieziony, zaniedbany system dren spowodował powstanie jeziorzek na uprzednio uprawnych polach i pastwiskach, a importowane bydło simentalskie zostało wystrzelane przez rosyjskie wojsko.

Po dalszej tułaczce w l. 1944–1945 rodzina osiadła na stałe w Krakowie, gdzie mimo bardzo trudnej sytuacji materialnej zdołano zapewnić sobie względnie znośne warunki bytu.

S. C. napisał wspomnienia — w 8 tomach przekazał cenny materiał do studiów nad życiem ziemiańskim w XIX i XX w. „Czuję się — pisał w t. 2 — jak drzewo głęboko wrosnięte w grunt pieniacki, dziś zaś wykarczowane i przesadzone w obcą ziemię, gdzie może już tylko wegetować. Wiem, że mało który z ziemian przeżywa tak jak ja utratę domu rodzinnego i wcale się z tym nie kryję. Może na to wpływa i to, że jestem 18-tym pokoleniem w moim rodzie, który od 13 w. nie opuścił ziemi, którą nie tylko uprawiał i na niej żył, ale jej bronił przez długie wieki”. S. C. (kawaler maltański od 20.03.1940) zmarł w Krakowie i tam został pochowany.

Z małżeństwa z Marią (1907 w Patros w Grecji – 1977 w Krakowie), córką Stanisława ks. Jabłonowskiego, miał 4 dzieci: **1.** Jadwiga (ur. 27.04.1932 we Lwowie), mgr historii (KUL), nauczycielka; **2.** Tadeusz (ur. 7.08.1934 we Lwowie), inż. metalurg metali kolorowych, oż. 5.01.1963 w Johannesburgu (RPA) z Anną Mycielską, córką Kazimierza i Róży z hr. Potockich, ich dzieci: **2.1.** Jan (ur. 10.08.1965), dziennikarz oż. z Cecylią Neudoerffer; **2.2.** Mikołaj (ur. 12.07.1966); **2.3.** Andrzej (ur. 19.03.1971 w Maguli w Rodezji). Wszyscy mieszkają w Kanadzie; **3.** Zofia (ur. 13.02.1936 we Lwowie), kreślarka w biurze projektowym; **4.** Stanisław (20.04.1939 we Lwowie – 15.10.1990 w Krakowie) mgr arabistyki, kawaler maltański od 10.02.1971, oż. z Teresą Hollanek, ich syn: **4.1.** Marcin (ur. 30.03.1976 w Krakowie), student ASP w Krakowie.

Dok.: *Spis ziemian, woj. tarnopolskie*, s. 22. Wspomnienia spisane przez S. C., mpis w posiadaniu rodziny i w Bibliotece Ossolineum.

Tadeusz Cieński (B. K.)

CZERWIŃSKI ANTONI (27.05.1870–24.09.1932), wł. maj. Wczorajsze (pow. skwirski) i Sobólka (pow. żytomierski), działacz społeczny i gospodarczy. Syn Augusta Wincentego (1835–1911), wł. maj. Swoboda (pow. skwirski), i Karoliny z Krassowskich, dziedziczki Jałtuszkowa (pow. mohylowski). Ur. w Tadeuszówce (pow. czehryński).

Ukończył gimn. klasyczne i wydz. fizyczno–matematyczny uniw. w Kijowie, po studiach pracował w Tow. Opieki nad Niezamożnymi Studentami oraz w bankowości, ratował polskie majątki, zagrożone przejściem w ręce rosyjskie. Gospodarując

w Swobodzie i Jaltuszkowie, znacznie powiększył odziedziczoną fortunę, dokupił maj. Wczorajsze oraz Sobólkę.

Przez kilkanaście lat był wiceprezesem Rady Banku Prywatnego Handlowego w Kijowie oraz czł. Komitetu Dyskontowego trzech innych dużych banków. Był jednym z zał. Tow. Wzajemnej Asekuracji w Kijowie i faktycznie kierował tą instytucją jako długoletni wiceprezes i delegat do Zarządu. Był współzał. i czł. zarządu Kasy Emerytalnej pracowników rolnych. W 1905 został wybrany do konspiracyjnego Polskiego Komitetu Wyborczego w Kijowie, uczestniczył w nim jako wiceprezes i prezes. Był założycielem i współwydawcą wraz z Tomaszem Michałowskim „Dziennika Kijowskiego”. W 1911 po ukazaniu się w „Dzienniku Kijowskim” artykułu w obronie Cypriana Krzyżanowskiego, aresztowanego za prowadzenie szkółki polskiej w swoim majątku, A. C. i Michałowski zostali uwięzieni na kilka miesięcy w więzieniu kijowskim. A. C. brał udział w zakładaniu szkół polskich na prowincji i parafialnej szkółki w Kijowie. Przez kilka lat był prezesem klubu „Ogniwo” w Kijowie, skupiającego wówczas polskie życie polityczne i kulturalne. Należał do Zarządu, a potem był prezesem konspiracyjnego Tow. Popierania Ruchu Harcerskiego, czł. ziemstwa gub. kijowskiej i pow. skwirskiego. Podczas I wojny pracował w Tow. Pomocy Ofiarom Wojny w Kijowie, jako czł. Rady i jej wiceprezes, a od 1917 był czł. Polskiego Komitetu Wykonawczego na Rusi. Posiadał jedną z większych w Polsce kolekcji numizmatycznych (przepadła na Ukrainie), wchodził do zarządu i jako czł. honorowy działał w Tow. Numizmatyczno–Archeologicznym w Krakowie. Zorganizował i był prezesem Wydz. Ochrony Zabytków Kultury i Sztuki przy Kijowskim Oddziale Polskiego Tow. Pomocy Ofiarom Wojny. Od 1917 skarbnikiem i czł. honorowym Polskiego Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości na Rusi (siedziba w Kijowie). Po ewakuacji z Ukrainy mieszkał w Warszawie, pracował w Banku Rolnym. Zmarł w Warszawie.

W 1889 poślubił Celinę z Kulczykowskich (zm. 1925 w Warszawie), córkę Zygmunta, wł. maj. Politanek w pow. jampolskim, i Anieli z Głębockich. Oboje są pochowani na Powązkach.

Dzieci: 1. Tadeusz (ur. 1901); 2. Marcelina (ur. 1903) zamężna Wątróbska; 3. August (1904–1940); 4. Zygmunt (1912–1939).

Dok.: PSB, t. 4, s. 352–353.

Zygmunt Czerwiński

KORYBUT–DASZKIEWICZ DYMISTR ks. (9.04.1856–9.09.1924), wł. maj. Wojciechowszczyzna i Ojców w pow. grodzieńskim, rolnik. Syn Ryszarda Polikarpa (5.02.1804–1873) i Teresy Wiktorii hr. Dunin–Jundziłł (3.02.1830–11.02.1909), córki Wiktora i Teresy z Cichockich, spadkobierczyni maj. Wojczyzna. Wnuk Michała (zm. 1823), wł. majątków: Dziemitekowa, Górki, Chojnik i Rynek, podkomorzego prużańskiego, czł. komitetu oswobodzenia włościan, prezesa sądu głównego grodzieńskiego, i Małgorzaty Kobylińskiej h. Łódzia, podstolanki mściławskiej. Ur. w Wojczyźnie.

Rodzeństwo: Teresa Małgorzata (1858–1937), niezamężna.

W 1878 D. D., po ukończeniu szkół średnich, wstąpił na politechnikę w Rydze, gdzie w 1882 uzyskał dyplom w dziedzinie agronomii. Na 1. roku studiów był działaczem Związku Polaków, później jednym ze współtwórców korporacji Arkonia (filister–zał.).

W 1882 przejął zarząd Wojczyzny (630 ha), gdzie założył liczącą się stadninę koni przeznaczonych do konkursów hipicznych. W Wojczyźnie zastał resztki koni orientalnych, wywodzących się od zakupionych niegdyś do stada Wiktora Ossolińskiego w Rutkach.

Jak pisze Witold Pruski, „aż do 1897, czyli przez 15 lat, D. D. «hodował po cichu». Nie demonstrował swoich koni na wystawach i nie rozgłaszał o rezultatach swej pracy.

Dopiero w 1897 po raz pierwszy wystawił 30 koni w Wilnie i osiągnął od razu duży sukces. Zagarnął większość nagród (...) w tym samym roku wysłał na dużą wystawę do Petersburga stawkę 5 koni, w tym 2 matki, 2 trzylatki i 1 dwulatka. Konie z Wojczyzny wyróżniały się odtąd w konkursach hipicznych w Petersburgu, Moskwie i Warszawie (od 1901 w Agrykoli), a ich stałym nabywcą był znany jeździec inż. Zdzisław Szuk. W 1904 stadnina w Wojczyźnie składała się z 3 reproduktorów, 42 matek, 39 koni 4-letnich i starszych, 33 trzylatków i 93 młodzików, łącznie 214 sztuk”.

W ciągu ok. 20 lat D. D. wyprodukował wiele „polskich hunterów”, które odznaczały się w zawodach w Petersburgu, Moskwie, Warszawie i poza granicami ówczesnego Cesarstwa Rosyjskiego. W Pruski wymienia imiona 46 koni, które brały udział w konkursach hipicznych. Ostatni sukces to — jak podawała ówczesna prasa — „Marysina, hodowli p. K-D. skoczyła pod panem Knappem w konkursie w Warszawie 2 m 20 cm” (1914).

D. D. pracował także społecznie. Pełnił funkcje prezesa Grodzieńskiego Syndykatu Rolniczego, był posłem do Rady Państwa w Petersburgu z gub. grodzieńskiej.

Wojny 1914–1918 i 1920 zdewastowały Wojciechowszczyznę i zniszczyły stadninę. D. D. zmarł nagle w Wojczyźnie. Następnego dnia zmarł nagle najstarszy syn.

Żona Teresa Petronela Maria z Jeleńskich (11.07.1859 w Tuczy – 1.12.1941 na zesłaniu w Bucharze), siostra ⇒ Józefa (1868–1922).

Dzieci: **1.** Ryszard (1884–10.09. 1924); **2.** Maria Teresa (1889–1953), żona Macieja Stefana Romera (1890–1955) z Antonosza w pow. nowoaleksandrowskim, po których dzieci: **2.1.** Teresa (1914–1980), od 1938 żona Jerzego Iwanowskiego, ich córka **2.1.1.** Maria (ur. 1941) za Andrzejem Szklarzykiem (1925–1988); **2.2.** Maria Demetria (1916–1959), 1^ov. Józefowa Podoska, 2^ov. Rudolfova Rathaus, ich syn **2.2.1.** Krzysztof Rathaus (ur. 1943); **2.3.** Bronisław Kazimierz (1922–1961); **2.4.** Adelajda Anna (ur. 1925), mąż Henryk Wysocki, ich syn **2.4.1.** Paweł Maria (ur. 1965), żona Laurence Charpy, syn **2.4.1.1.** Hieronim (Jerôme) (ur. 1994 we Francji); **3.** Konstancja, żona Bernarda Łubieńskiego, ich córka **3.1.** Gabriela za Jerzym Schetzelem; **4.** Eleonora Maria, żona Stefana Michalskiego (zm. w 1942 na zesłaniu w Bucharze), miała dzieci: **4.1.** Stefana; **4.2.** Kazimierza, adoptowanego przez swego wuja Dymitra Andrzeja, nosi nazwisko Korybut–Daszkiewicz i ma synów **4.2.1.** Michała i **4.2.2.** Aleksandra (USA); **4.3.** Teresę (zm. 1988), mąż Wal Smith, ich dzieci: **4.3.1.** Alister i **4.3.2.** Loretta (Anglia); **4.4.** Andrzeja; **4.5.** Stanisława (zm. 1994); **4.6.** Annę; ⇒ **5.** Dymitr Andrzej (1900–1956).

Dok.: *Księga Pamiątkowa „Arkonii”*, s. 21 i n.; W. Pruski, *Dzieje konkursów hipicznych w Polsce*, W. 1982, s. 44–47.

Dymitr Korybut–Daszkiewicz

Janusz Odrowąż–Pieniążek

KORYBUT–DASZKIEWICZ DYMISTR ANDRZEJ ks. (30.11.1900–28.04.1956), współwł. maj. Wojciechowszczyzna (pow. grodzieński). Syn ⇒ Dymitra i Teresy Petroneli Marii z Jeleńskich h. Korczak odm. Ur. w Wojczyźnie.

Rodzeństwo: zob. biogram Dymitra Korybuta–Daszkiewicza.

Uczył się w Wyższej Szkole Rolniczej w Cieszynie.

Po śmierci ojca w 1924 objął zarząd Wojciechowszczyzny. Majątek zniszczony wojnami 1914–1918 i 1920 (zajęcie przez armię bolszewicką i dewastacja dworu), nie podzielony pomiędzy spadkobierców, do 1939 wyprowadził z długów racjonalną gospodarką.

Dymitr Andrzej Korybut–Daszkiewicz

We wrześniu 1939 został internowany na Litwie. Po uwolnieniu zamieszkał w Siesikach w pow. wilkomirskim u przyjaciela Oskara Dowgiałły. W 1941 oż. w Wilnie (ślub w kościele oo. Bernardynów) z siostrą Oskara, Marią Oktawią Dowgiałłą.

W 1941 po wkroczeniu Niemców powrócił do Wojczyzny, która znajdowała się pod zarządem Landbewirtschaftungsgesellschaft Ostland, gdzie pracował w administracji własnego majątku. W 1944 opuścił Wojczyznę, a w 1945 osiadł w Sopocie, gdzie pracował w Zarządzie PNZ jako kierownik działu finansowego tamtejszego oddziału, a po rozwiązaniu PNZ i procesie W. Maringe’a w Centrali Tekstylniej w Gdańsku. D. D. zmarł nagle w Sopocie.

Żona Maria K. D. (9.06.1904 w Siesikach – 10.11.1991 w Warszawie).

D. D. wychowywał wraz z żoną 3 jej bratanków: Andrzeja, Jana i Krzysztofa Dowgiałłów, synów zaginionego w ZSRR ⇒ Karola Dowgiałły i Zofii z Potulickich, która zginęła w powstaniu warszawskim. Usynowił siostrzeńca, syna Eleonory Michalskiej — Kazimierza Michalskiego, który nosi nazwisko Korybut–Daszkiewicz i ma dwóch synów — Michała i Aleksandra (mieszkają w USA).

Janusz Odrowąż–Pieniążek

KORYBUT–DASZKIEWICZ TADEUSZ ks. (1868–23.02.1939), wł. maj. Ozorów (pow. siedlecki) i Wola Prażmowska (pow. grójecki). Syn Konrada (1828–1897), zesłańca na Sybir za udział w powstaniu styczniowym, i Antoniny z Korybut–Daszkiewiczów, córki Antoniego i Zofii Osieńskiej h. Wąż. Był wnukiem Michała i Amelii Sezille de Sampigni z Orli (pow. biały). Ur. w Tobolsku na Syberii. Rodzice wzięli ślub w kaplicy więziennej w Petersburgu w 1864.

Rodzeństwo: 1. Bohdan (1866–1921), dr medycyny, oż. z Marią Szańkowską, z działów rodzinnych otrzymał fol. Skarzyn (pow. siedlecki), do końca życia wł. fol. Kołaczek Sochaczewski; 2. Antoni (1873–1946) oż. z Wiktoria Owczarek, odziedziczył po ojcu fol. Dobrzanów k. Ozorowa, gdzie przez pewien czas gospodarował, później był sędzią w Garwolinie; 3. Stanisław Romuald (1874–1928), oż. z Julią Ko-

bylińską h. Łódzia, prawnik, sędzia w Warszawie, był ojcem ⇒ Juliusza (1905–1986); 4. Maria (ur. na Syberii, zm. tamże dzieckiem).

T. D. ukończył gimn. w Siedlcach, następnie uczył się w Szkole Handlowej Leopolda Kronenberga w Warszawie, studiował rolnictwo, prawo i medycynę. W 1897 objął po ojcu maj. Ozorów (763 ha), zakupiony przez Konrada po powrocie z zesłania w Tobolsku i Sieriebriance pod Tobolskiem w l. 1864–1868, później w Niżnim Nowogrodzie w l. 1868–1870. Ok. 1905 po sprzedaży Ozorowa T. D. zakupił maj. Wola Prażmowska (502 ha), gdzie gospodarował, rozwijając głównie ogrodnictwo, zorganizował tam służbę lekarską dla chłopów. Był przewodniczącym kółka rolniczego, pełnił też funkcję sędziego ziemskiego w Górze Kalwarii. Myśliwy, organizował w Woli Prażmowskiej polowania. Po sprzedaży majątku w 1935 zamieszkał w Mińsku Mazowieckim, zmarł w Warszawie, pochowany na cmentarzu Powązkowskim.

Tadeusz Korybut-Daszkiewicz z rodziną

Żoną T. D. była Zofia Szańkowska z Kępia w pow. miechowskim (1876–1938), córka Feliksa i Antoniny z Gołębowskich h. Poraj.

Z ośmiorga dzieci (bliźniacy Tadeusz i Feliks, ur. 1903 oraz Jerzy ur. 1912 zmarli w dzieciństwie) wychowało się 5 córek: 1. Zofia (24.10.1900–15.10.1976) 1^ov. za Witoldem Jędrzejewskim (1880–1942 w ZSRR), wł. maj. Racibory w pow. grójeckim, ich syn 1^a.1. Stanisław (ur. 24.06.1921) oż. z Barbarą Drozdowicz (ur. 11.04.1928), mają syna 1^a.1.1. Witolda (ur. 26.09.1948) oż. z Marią Czerwińską, ich synowie: 1^a.1.1.1. Andrzej (ur. 26.08.1977) i 1^a.1.1.2. Tomasz (ur. 27.11.1980) oraz 1^a.1.2. Krzysztof (ur. 2.04.1951) oż. z Barbarą Strzeżek (ur. 3.03.1950), mają synów: 1^a.1.2.1. Bartłomiej (ur. 5.10.1972), 1^a.1.2.2. Marcina (ur. 27.03.1975) i 1^a.1.2.3. Michała (ur. 20.04.1984); 2^ov. za Marianem Korczakiem (3.09.1897–4.04.1940), ppłk., zastępcą dowódcy 25 P. Uł. Wielkopolskich zamordowanym w Katyniu, ich córka 1^b.1. Maria (ur. 7.01.1932); 2. Antonina (1901–03.1929) za Eugeniuszem Wellmanem (1896–1949), inż. budowlany, ich córki: 2.1. Bożena (ur. 19.07.1926), lek. med. za Zdzisławem Warzew-

skim (29.09.1909–12.12.1993), lek. med., ich córki: **2.1.1.** Katarzyna (ur. 14.11.1951) 1^{ov}. za Bernardem Rauberem, synowie **2.1.1.1^a.** Stefan (ur. 15.07.1972) i **2.1.1.2^a.** Nicolas (ur. 5.05.1977), 2^{ov}. za Mauricem Barnouin, Francja; **2.1.1.1^b.** Elżbieta (ur. 14.11. 1951) 1^{ov}. za Olivierem Herbemontem, 2^{ov}. za Philippem Lafondem, ich syn **2.1.1.1^b.1^a.** Roman (ur. 8.01.1987), Francja, **2.1.1^b.2^b.** Antonina (ur. 15.03.1929 w Warszawie), filolog angielski i muzeolog, 1^{ov}. za Andrzejem Zalewskim (ur. 1924), dziennikarzem, ich córka **2.1.1^b.2^b.1.** Anna (ur. 10.30.1956) 1^{ov}. za Piotrem Wróblem (ur. 1956), dr. historii, ich córka **2.1.1^b.2^b.1.1^a.** Aleksandra (ur. 11.06.1983), syn **2.1.1^b.2^b.1.2^a.** Tomasz (ur. 4.08.1990), Kanada, 2^{ov}. za Krzysztofem Stengertem (1927–1991) dr. med., po którym **2.1.1^b.2^b.1.1^b.** Monika (ur. 20.07.1970 w USA); **3.** Irena (1906–13.03. 1990) za Tadeuszem Daszewskim (1882–1973) pomolog, wł. maj. Nowa Wieś (pow. grójecki); **4.** Janina (1908–1955); **5.** Hanna (ur. 9.04.1911), 1^{ov}. za Eugeniuszem Wellmanem, wdowcem po siostrze Antoninie, ich syn **5.1^a.** Jerzy (ur. 24.12.1934) oż. z Małgorzatą Mac, ich synowie: **5.1^a.1.** Filip (ur. 12.06.1977) i **5.1^a.2.** Bartłomiej (ur. 2.03. 1981); córka **5.1^a.3.** Maria (ur. 1.08.1944), dr biologii, 1^{ov}. za Kazimierzem Bednawskim (zm. 1988), ich syn **5.1^a.3.1^a.** Maciej (ur. 14.08.1971), 2^{ov}. za Jacquesem Rousseau (Francja); 3^{ov}. za Tadeuszem Tenczyńskim (1900–26.05.1984).

Dok.: Materiały i informacje rodzinne.

Janusz Odrowąż–Pieniążek

KORYBUT–DASZKIEWICZ JULIUSZ ks. (6.10.1905–30.04.1986), współwł. maj. Wróblewo (pow. płoński), rolnik. Syn Stanisława Romualda (1874–1928), prawnika, i Julii z Kobylińskich h. Łodzia, córki Władysława i Bronisławy z Tańskich h. Nałęcz (zginęła w powstaniu warszawskim 15.08.1944). Ur. w Warszawie. Bratanek ⇨ Tadeusza (1868–1939).

Rodzeństwo: siostra bliźniacza Helena (6.10.1905–2.03.1947), od 1925 żona ⇨ Ludwika Odrowąży–Pieniążka (1892–1941).

W 1920 służył w Straży Obywatelskiej m.st. Warszawy. Po ukończeniu Państwowej Średniej Szkoły Rolniczej w Bydgoszczy studiował w Wyższej Szkole Spółdzielczości w Pradze czeskiej, którą ukończył z tytułem inż. rolnika. W Akademickim Kole Przyjaciół Polski w Pradze pełnił funkcję prezesa sekcji reprezentacyjnej i oświatowej. Po powrocie do Polski był działaczem organizacji łowieckich, rolniczych i spółdzielczych. W l. 1927–1928 był w Warszawie inspektorem wojewódzkiego Związku Spółdzielni Polskich, projektodawcą przyjętej reformy ustroju organizacji rolnych, później pełnił funkcję prezesa Tow. Kontroli Obór.

Oż. 3.10.1931 z Krystyną Michaliną z Bajerów (20.05.1910 w Maruszewie – 1.09.1969 w Galan), córką Michała (1884–1972), plk., działacza niepodległościowego, przed 1926 szefa II Oddziału, przemysłowca, i Haliny z Waśniewskich, spadkobierczyni po babce, Marii Waśniewskiej, maj. Wróblewo.

We Wróblewie (pow. 326 ha) gospodarował do września 1939, tworząc hodowlę eksperymentalną bydła rasowego i trzody chlewnej. Był czł. komitetu propagandy Polskiego Związku Stow. Łowieckich, zał. pierwszej w Polsce straży łowieckiej, łowczym powiatowym pow. płońskiego, czł. Zarządu Okręgowego Tow. Organizacji Kółek Rolniczych. Autor referatów i artykułów z dziedziny organizacji spółdzielni rolniczych i łowieckich, współpracował z „Łowcem Polskim”.

Przez Rumunię i Grecję we wrześniu i październiku 1939 przedostał się do Francji, gdzie wstąpił do tworzącej się Armii Polskiej w Coëtquidan. Uczestnik kampanii francuskiej (1940) w 2. Dywizji Strzelców Pieszych (aspirant, w 1946 rozkazem gen. Bora–Komorowskiego mianowany ppor. rezerwy), ranny pod Belfortem, internowa-

ny w Szwajcarii, był wykładowcą w obozie internowanych w Matzingen (skrypty wykładów o spółdzielczości rolnej).

W końcu 1939 Wróblewo, leżące na terenach przyłączonych do Rzeszy, zostało skonfiskowane i przekazane Niemcowi Hildebrandtowi. Matka, żona i córka, znalazłszy się w końcu września na terenach zajętych przez ZSRR, aresztowane przez bolszewików, zbiegły i dotarły przez zieloną granicę do GG.

Po 1945, zdemobilizowany we Francji (dep. Nord), sprowadziwszy nielegalnie z Polski żonę i córkę, mieszkał początkowo w Lys-les-Lanoy (dep. Nord), potem przez szereg lat administrował rolnym maj. Domaine du Hâget w dep. Hautes Pyrénées, gdzie, po parcelacji tej posiadłości, należącej do markiza Aragon, został właścicielem fermy Notre-Dame. Po sprzedaży fermy w 1960 pracował w służbie techniczno-rolnej dep. Gers w miasteczku Mirande; na terenie tego departamentu stworzył wiele pól eksperymentalnych, m.in. słonecznika, pracował także w Cooperative Agricole du Bassin de Midour.

W 1970, po śmierci żony, przeniósł się do Szwajcarii i zamieszkał w Heiden w kantonie Appenzell. Oż. powtórnie ze Szwajcarką Line Emmą Manser (28.09.1911 w Heiden – 1.01.1995 tamże). Tutaj pracował jako specjalista hodowli słonecznika i opublikował monografię *Le Tourne-sol* (Heiden 1971) i wiele artykułów prasowych.

Zmarł w Heiden, pochowany 6.05.1986 na miejscowym cmentarzu. Odznaczony przed wojną Srebrnym Krzyżem Zasługi, podczas wojny Krzyżem Walecznych i francuskim Croix de Guerre z Palmami oraz innymi odznaczeniami.

Dzieci: **1.** Marta (ur. 13.05.1932 we Wróblewie) za Robertem Wiktorem Stachowskim (ur. 24.02.1929); mają córkę **1.1.** Bernadettę (ur. 1950) za Władysławem Franciszkiem Jaruzelskim h. Ślepowron (ur. 1949 Auch, Francja), ich dwie córki: **1.1.1.** Cristelle (ur. 1971) i **1.1.2.** Aleksandra (ur. 1974) oraz **1.2.** syn Jacques (ur. 1955) oż. z Christiane Vick, ich córka **1.2.1.** Fanny (ur. 1982) — mieszkają we Francji.

Dok.: Łoza, t. 1, W. 1938, s. 131. Informacje rodzinne.

Juliusz Korybut-Daszkiewicz

Janusz Odrowąż-Pieniążek

DĄBBSKI LUCJAN h. Godziemba (30.12.1865–22.08.1944), wł. maj. Nagórki, fol. Adolfin i Kłonówek (pow. nieszawski), następnie maj. Murzynko (pow. inowrocławski). Syn Pawła. Ur. w maj. Sałki (pow. gostyński).

L. D. wywodził się z Dąbbskich na Lubrańcu i Borucinie z pierwszej linii rodu sięgającego XV w. Ojciec jego za udział w powstaniu styczniowym został zesłany na Sybir, a majątek skonfiskowany. Po powrocie z zesłania dostał od rodziny maj. Sałki, lecz przeznaczył go na ratowanie powstańców z 1863. L. D. był wnukiem Józefa (1773–1842) i prawnukiem Jana Ignacego (1740–1826), ppłk. w regimencie Joachima

Potockiego, podczaszego Wielkiego Księstwa Litewskiego (1763). W 1790 Jan Ignacy został szambelanem królewskim.

Rodzeństwo: 1. Felicja (1859 – ok. 1938), mieszkała z L. D. i jego rodziną w Nagórkach, a potem w maj. Murzynko; 2. Seweryn (1866–?) los nieznan.

L. D. sam dorobił się maj. Nagórki i 2 folwarków, które sprzedał w 1934, a nabył maj. Murzynko (99 ha) w celu wyposażenia dzieci. L. D. był dobrym rolnikiem, bardzo oszczędnym i gospodarnym. Ziemia urodzajna, pszenno–buraczana, dawała zadawalające plony. L. D. był akcjonariuszem cukrowni Dobre, do której odstawał buraki. W zimie 1939–1940 L. D. z rodziną zostali przez Niemców wyrzuceni z majątku. Mogli zabrać ze sobą tyle, ile zdołali unieść. Transport do GG przeżyli dzięki pomocy obcych ludzi i żołnierza Wehrmachtu, który podał im ciepłe jedzenie. Opowiadali, że niektórzy sąsiedzi, właściciele okolicznych majątków, z którymi byli zaprzyjaźnieni i utrzymywali sąsiedzkie kontakty, po wybuchu wojny 1939 „stali” się Niemcami i zerwali kontakty z Polakami. Dla całej rodziny we wspomnieniach rodzinnym domem pozostały Nagórki, do których wszyscy byli bardzo przywiązani.

Dwór w Nagórkach

Po wysiedleniu przebywali okresowo u córki Antoniny lub u syna Janusza. Tułaczkę wojenną przeżyli razem z rodziną syna. Zimno i niedostatek spowodowały chorobę L. D. Zimą 1944 syn pracował jako adm. u Girdwoynów w maj. Horyszów Ruski w pow. hrubieszowskim. Stamtąd, wskutek nasilających się napadów UPA, Janusz wraz z rodzicami wyjechał do Mielca, skąd przewiózł rodziców do pobliskiego maj. Giedła, by ratować zdrowie poważnie już wówczas chorego ojca. L. D. z żoną przeżyli tam szczególnie dramatyczne chwile, gdy majątek znalazł się pod ostrzałem artyleryjskim i mieszkańcy, mający mniej niż 60 lat, zostali wysiedleni przez Niemców. Janusz D. z córką wyjechali, a rodzice zostali sami. Podczas ostrzału i ataku katusz na Giedłę w sierpniu 1944 L. D. zmarł i został pochowany w ogrodzie. Dopiero po wojnie został przeniesiony na cmentarz w Zgórsku w pow. mieleckim.

L. D. poślubił w 1901 Zofię Przesmycką (13.05.1878–30.10.1944), córkę Marii z Madalińskich z maj. Droblin w pow. bielskim i krewną Zenona Przesmyckiego (1861–1944), poety i krytyka literackiego. Zofia D. miała siostrę bliźniaczkę Marię

Antoninę, żonę Adama Skalkowskiego (1877–1951), historyka, prof. UP. Zofia D. przeżyła atak na maj. Gięda i po ustaniu działań wojennych synowa Aldona zabrała ją do Mielca. Tu zginęła od uderzenia pocisku w dom, w którym przebywała.

Dzieci: **1.** Janusz (1902–1971), rolnik, dzierżawca maj. Wieprzec (pow. zamojski) w ordynacji Zamoyskich do wiosny 1938, później maj. Gięda, należącego do Fundacji Ossolineum. W 1939 aresztowany przez Niemców jako zakładnik, po ok. miesiącu zwolniony. W 1940 wyrzucony przez Niemców z rodziną, administrował do 1945 majątkami w różnych miejscowościach. Po wojnie pracował w PNZ i PGR do przejścia na rentę inwalidzką w 1965. Był działaczem PSL Mikołajczyka, miał więc trudności z uzyskaniem pracy. Trzykrotnie aresztowany przez UB, łącznie więziony przez ok. 2 lata (1949–1953). Oż. z Aldoną Dowojno (w l. 1899–1983), córką Mieczysława (zob. biogram Tadeusza Dowojno) i Katarzyny z Okuliczów (zm. 1903). Aldona mieszkała z siostrą Janiną i ojcem w Moskwie, skąd po jego śmierci ok. 1920 wrócili do Wilna. Tutaj była w 1920 sanitariuszką w szpitalu wojennym, ewakuowanym w czasie wojny z bolszewikami do Grupy k. Grudziądza, kierowanym przez płk. Józefata Bohuszewicza. Od 1920 studiowała na Wydz. Matematyczno-Przyrodniczym USB, kończąc studia w 1925. Jednocześnie w l. 1921–1926 pracowała jako nauczycielka w Gimn. im. E. Orzeszkowej w Wilnie. Od 1946 do przejścia na emeryturę w 1962 uczyła w szkołach średnich w Mielcu, Stargardzie Szczecińskim i Szczecinie. Dzieci: **1.1.** Jolanta Katarzyna (ur. 1928), abs. Akademii Handlowej w Szczecinie, za Krzysztofem Rutkowskim (ur. 1928), abs. SGPiS w Warszawie; **2.** Jerzy (1903–1983), żołnierz WP, wzięty do niewoli niemieckiej w 1939, uciekł ze stalagu, ale został zatrzymany przez Niemców. Po drugiej udanej ucieczce przeszedł przez góry do Francji i walczył w l. 1944–1945 pod gen. Maczkiem. Oż. z Niemką Charlottą, która ostrzegła i uratowała jego oddział przed zasadzką podczas wkraczania wojsk alianckich do jednego z miast niemieckich. Po wojnie wyjechali do Australii. Dzieci nie mieli. Charlotta miała 2 córki z 1. małżeństwa. Jerzy zmarł w Australii i tam został pochowany; **3.** Anna (1907–1978), pseud. AK „Biedronka”, ukończyła szkołę gospodarstwa w Snopkowie k. Lwowa. Gospodarowała z rodzicami w maj. Nagórki, później w maj. Murzynko. Wraz z siostrami prowadziła zespół taneczny, który występował m.in. w Spale na dożynkach przed prezydentem Mościckim. W l. 1942–1944 była w AK w Stryju. Zamężna za Franciszkiem Parchimowiczem (1906–1989), pseud. AK „Ksawery”. Po przejściu w maju 1944 na polecenie AK przez front niemiecko-radziecki, w celu nawiązania kontaktu z Armią Czerwoną był więziony przez NKWD w łagrach i kilku więzieniach ZSRR, potem w Warszawie do 1951, bezdzietni; **4.** Antonina (1909–1984), ukończyła Gimn. ss. Niepokalanek w Szymanowie, za Michałem Girdwojkiem (1884–1959), wł. maj. Horyszów Ruski. Wrzesień 1939 — walki z Niemcami, krótki „pobyt” Armii Czerwonej — przetrwali w Horyszowie. Wiosną 1944, zmuszeni do opuszczenia majątku wskutek nasilających się napadów UPA, wyjechali do krewnych do Ołtarzowa k. Ożarowa Mazowieckiego. Ich dzieci: **4.1.** Anna (ur. 1940), abs. Wydz. Chemii UW; **4.2.** Michał (ur. 1941), abs. technikum, oż. z Marią Jarzowską; **5.** Zofia (1910–1988) za Ludwikiem Rynkowskim (1895–1940 w Katyniu), por., synem Ludwika i Karoliny z Kozłowskich; ich syn **5.1.** Krzysztof (ur. 1936), inż., oż. z Barbarą Wzymańską. Wojnę Zofia z synem przeżyła w bardzo ciężkich warunkach, po powstaniu warszawskim wywiezieni oddzielnie do różnych miast w Polsce. Zofia przeszła wtedy tyfus, a Krzysztofem zaopiekowała się obca rodzina. Przeżyli dzięki pomocy dobrych ludzi i w końcu odnaleźli się.

Dok.: PSB, t. 5, s. 33; Jan Ignacy D., *Materiały do monografii familii hrabiów z Lubrańca Dąmbskich h. Godziemba*. Odbitka z Herbarza *Rodzina*, W. 1905; Z. Mineyko, *Z tajgi pod Akropol*, W. 1971. Wspomnienia rodzinne.

Jolanta Katarzyna Rutkowska (S. C.)

DĘBSKI MIECZYŚLAW, pseud. lit. „Mieczysław Czaplica” (1881–16.12.1950), wł. lasów w dobrach Rycice–Las (pow. przasnyski), rolnik. Syn Mieczysława Piotra (zm. 18.08.1918), sędziego, i Pauliny z Rykowskich, wł. maj. Rycice.

Rodzeństwo: **1.** Maria Róża (1883–1941) za Czesławem Wroczyńskim (1884–04.1940 w Katyniu), kapitanem rez., lekarzem; **2.** Zofia (1885–1960) za Tadeuszem Brochocim (1880–1948); **3.** Walery (1887–1930); **4.** Julia (1889–1935).

M. D. był wybitną indywidualnością. Już jako uczeń w Warszawie od ok. 1890 zaangażował się w młodzieżowy ruch samokształceniowy w Królestwie. Ok. 1898 M. D. był jednym ze współorganizatorów organizacji konspiracyjnej Tow. Miejsko–Wiejskiej Oświaty. Dla usprawnienia przemytu bibuły przez zieloną granicę M. D. osiadł na pewien czas w Rycicach; opisał to potem w *Rękopisie z wierzbowej dziupli*, wyd. pod pseud. (W. 1924). Na zwołany 9.01.1900 w Warszawie zjazd delegatów kółek wtargnęła żandarmeria, aresztując zebranych, wśród nich i M. D. Osadzony został w X pawilonie warszawskiej Cytadeli. Zmiana gubernatora ułatwiła mu wyjście za kaucją; M. D. udał się wówczas na studia rolnicze do Gembloux. Po powrocie do Królestwa aktywnie uczestniczył w wydarzeniach 1905, bliski środowiskom lewicowym. Był m.in. jednym z zał. Polskiego Związku Ludowego. W 1919 był pełnomocnikiem Komisarza Generalnego Ziemi Wschodnich, w 1920 — walczył jako ochotnik w wojsku, odznaczony Krzyżem Walecznych. W l. międzywojennych pracował w NIK jako naczelnik wydziału, potem dyr. I dep. Przebywał regularnie w swych dobrach Rycice–Las, sprawnie zarządzanych. Wiele osób z grona zaprzyjaźnionej inteligencji odwiedzało majątek i nowo zbudowany dom rodzinny. W czasie oblężenia Warszawy w 1939 M. D. był komendantem Batalionów Pracy. Zmarł w Warszawie i został pochowany w grobowcu rodzinnym na Powązkach.

M. D. oż. był z Jadwigą Drewnowską (1882–1962).

Dzieci: **1.** Jadwiga (1907–1999) za Łazarowiczem; **2.** Zofia (1912–1989) czynna w AK, ciężko ranna w powstaniu warszawskim. Po kilkuletnim pobycie w Anglii wróciła do kraju i nauczala w liceum w Milejówku; **3.** Mieczysław (1913–1947), abs. leśnictwa w SGGW, uczestnik kampanii 1939 i jeniec oflagu. Wrócił do kraju w maju 1945 i rozpoczął pracę jako leśnik w okolicach Myszyńca. Zginął w czerwcu 1947 w tajemniczych okolicznościach, być może zabity przez UB.

Dok.: J. A. Gutt, *Dzieje rodziny Rykowskich*, rkps (W. 1984); E. Kłoczowski, pamiętnik, rkps; M. Dębski, *Wspomnienia z lat 1918–39*, rkps. Archiwa rodzinne.

Jerzy Kłoczowski (B. K.)

DMOCHOWSKI JERZY h. Pobóg (28.01.1899–8.09.1983), wł. maj. Jeleniec (pow. łukowski), inż. rolnik. Syn Jana i Jadwigi z Rakowieckich. Ur. w Sarnowie (pow. łukowski).

Jeleniec znajdował się w rękach Dmochowskich od 1829. Jan D. początkowo gospodarował w Sarnowie, majątku swej pierwszej żony. Po ukończeniu studiów przez syna Romana przeniósł się do Jeleńca (535 ha), gdzie wprowadził wiele ulepszeń. Był sędzią gminnym. W 1926 przekazał Jeleniec synowi.

Rodzeństwo przyrodnie: **1.** Janina (1884–1944), córka Jana i Wandy z Ponikwickich, wł. Sarnowa, 1^ov. Tukałowej, zamężna za Kazimierzem Tołłoczko; **2.** Roman (1886–1966), wł. maj. Sarnów, syn Jana i Wandy, oż. z Marią z Potworowskich. Rodzeństwo: **3.** Antoni (1896–1983), prof. biochemii, oż. z Teresą z Myszków–Choloniewskich (1902–1977); **4.** Anna (1900–1989) za ó Janem Barthel de Weydenthałem (1895–1941); **5.** Stanisław (1907–1991), abs. SGGW (1932), inż. rolnik, oż. z Alicją Kuester.

J. D. uczył się w domu razem ze starszym bratem Antonim, później w gimn. w Siedlcach, a ostatnie 2 lata w Gimn. E. Konopczyńskiego w Warszawie.

W 1919 obaj bracia wstąpili jako ochotnicy do WP. Antoni w walkach z Ukraińcami został ciężko ranny w nogę, co spowodowało trwałe kalectwo. J. D. zachorował na tyfus plamisty, leżał w chacie na Polesiu. Wyleczenie bez pomocy lekarskiej zawdzięczał troskliwej opiece miejscowej rodziny żydowskiej. Po wyzdrowieniu w 1920 przeszedł do rezerwy w stopniu ppor. Co roku był wzywany na ćwiczenia do 24 p.uł. w Kraśniku.

Dwór w Jeleńcu

Po zdemobilizowaniu musiał zająć się prowadzeniem Jeleńca, którego właścicielem stał się w 1926. T.r. ukończył studia w SGGW.

W 1920 gospodarstwo zostało poważnie zniszczone. Stan budynków, zwłaszcza czworaków, był zły. Pola zaniedbane, a znana przed wojną hodowla bydła przestała istnieć.

J. D. po objęciu kierownictwa majątku na warunkach dzierżawy rodzinnej mógł na razie dokonać niezbędnych remontów budynków, uwzględniając także postulaty robotników rolnych.

Głównym zainteresowaniem J. D. była hodowla bydła rasy nizinnej czarno-białej. Do niewielkiego stada pozostałego z przedwojennej hodowli wprowadził racjonalne żywienie oraz chów jałowizny, zwłaszcza cieląt. Sprzedawano rocznie ok. 10 młodych zarodowych byczków. Hodowla stopniowo osiągnęła wysoką wydajność mleczną, dochodzącą w l. 30. do 4600 l w skali roku. Mleko sprzedawane uprzednio na miejscu handlarzom żydowskim, zaczął odstawiać pociągami do Warszawy po znacznie korzystniejszych cenach. J. D. prowadził również intensywne prace nad uprawą roślin, stosując sztuczne nawozy i wyposażając gospodarstwo w nowoczesne maszyny rolnicze. Założył sad oraz stawy rybne (głównie z karpiami).

We wrześniu 1925 na znacznych obszarach kraju wybuchł strajk pracowników rolnych, który nie ominął także Jeleńca. Postulaty strajkowe dotyczyły przede wszystkim płac pracowników dniówkowych. W czasie strajku obowiązki pracowników stałych przejęli mieszkańcy wsi Jeleniec. Był to jedyny poważny zatarg J. D. z pracowni-

kami dworskimi, spowodowany sytuacją ogólną. Płace robotników rolnych były ustalane w drodze negocjacji i porozumienia pomiędzy ZZ, a Związkiem Zawodowym Robotników Rolnych. Jeśli uważało się, że płace są zbyt niskie, można było je wyrównywać choć częściowo w naturze. J. D. stosował ten sposób.

W 1925 był wielki urodzaj, skutkowałą już stosowane zabiegi agro- i zootechniczne. Zyski J. D. lokował głównie w kupno maszyn, nawozów sztucznych i zarodkowego materiału hodowlanego, np. buhajów z Holandii. Stopa życiowa rodziny była jednak skromna.

Sukcesy rolnicze J. D. zwracały uwagę sąsiadów — ziemian i chłopów. W końcu l. 20 J. D. zgłosił swój akces do Okręgowego Tow. Organizacji i Kótek Rolniczych (OTOiKR). Na walnym zebraniu członków jednogłośnie został wybrany prezesem tej organizacji. Działalność tę traktowano jako rodzaj służby narodowej. Fachowymi doradcami członków kótek byli zatrudnieni na stałe instruktorzy rolnictwa. Fundusze na działalność kótek zdobywało się m.in. przy pomocy powiatowych i wojewódzkich wydziałów rolnictwa.

Jadwiga z Goebłów Dmochowska

Jerzy Dmochowski

Przystąpienie J. D. do OTOiKR miało znaczenie propagandowe; zadziałał bowiem przykład właściwej racjonalnej gospodarki. Funkcja prezesa OTOiKR wymagała wiele pracy, m.in. zdobywania funduszy na instruktaż i szkolenie młodych rolników. Sejmik powiatowy niechętnie uchwalał fundusze dla kótek. Mimo to OTOiKR w pow. łukowskim rozwijało się pomyślnie.

Okres 1929–1934 był trudny dla rolnictwa. Poziom życia podlaskiego ziemianina, o ile nie zaciągał trudnych do otrzymania kredytów, nie dorastał do poziomu lekarza powiatowego, obrońcy sądowego czy małomiasteczkowego kamienicznika. A jednak w stosunku do ziemian istniała zazdrość części otoczenia, dotycząca przede wszystkim niezależnej pozycji właścicieli majątków ziemskich.

J. D. wspólnie z Jerzym Zawadzkiem, współwł. maj. Ryżki w pow. łukowskim, przyczynił się do założenia spółdzielni rolniczo-handlowej „Gospodarz”, konkurującej skutecznie w pow. łukowskim z dominującymi na rynku płodów rolnych kupcami

żydowskimi. J. D. był prezesem Związku Hodowców Bydła przy Lubelskiej Izbie Rolniczej, później prezesem Związku Hodowców i przez wiele lat obieralnym radcą Lubelskiej Izby Rolniczej.

J. D. pisał artykuły, krytyczne wobec polityki finansowej państwa, i na tym tle ujawniał przyczynę kryzysu, zwłaszcza w rolnictwie.

Za swoją działalność rolniczą i społeczną otrzymał w 1937 Złoty Krzyż Zasługi.

W końcu 1938 jako por. rezerwy skierowany został do 25 p. uł. w Prużanie.

We wrześniu 1939 w Jeleńcu żywiono i udzielano noclegów uchodźcom zdążającym na wschód, świadczone różnego rodzaju pomoc żołnierzom, opatrywano rany, dowożono rannych do punktów sanitarnych i szpitali. W czasie okupacji niemieckiej dwór jeleniecki, podobnie jak większość dworów polskich ocalałych na razie z pożogi wojennej, był oparciem dla wielu rodzin, ostoją dla „spalonych” członków organizacji podziemnych. J. D. wraz z żoną zorganizowali w Jeleńcu tajne nauczanie na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum.

Po wojnie i wymuszonym opuszczeniu Jeleńca w lipcu 1944 J. D. podjął wiosną 1945 pracę w administracji gospodarstw państwowych. Od maja 1945 przez 7 lat administrował maj. Dębowice w pow. kolskim, należącym do SGGW. Miał dużą samodzielność i osiągał bardzo dobre rezultaty. Kiedy majątek przeszedł pod zarządek PGR, zaczęto szykanować J. D., przenosząc go do coraz gorszych majątków. Pracę zawodową zakończył w Zakładzie Doświadczalnym SGGW w Puczniewie w woj. łódzkim.

Zamieszkał w Kórniku k. Poznania, gdzie zmarł, pochowany na cmentarzu w Kórniku.

Żonaty z Jadwigą Goebłówną w 1923 (1902–1985), córką Kazimierza i Józefy z Rybickich.

Dzieci: **1.** Kazimierz (ur. 1923), żołnierz AK, abs. SGGW, współzał. i wicedyr. Centralnego Ośrodka Badania Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej k. Poznania. Oż. z Zofią Kozłowską, mgr. SGGW — mają dwoje dzieci; **2.** Anna Wojdakowska (ur. 1925), należała do AK, abs. Warszawskiej Szkoły Pielęgniarskiej przy ul. Koszykowej, instruktorka Szkoły Pielęgniarek AM w Gdańsku, gdzie w 1980 współorganizowała NSZZ „Solidarność” w AM, odznaczona Krzyżem Armii Krajowej, 1995 mianowana starszym sierżantem, mają 3 dzieci; **3.** Jerzy Szczęsny (ur. 1928), abs. PW, inż. elektryk, współpracownik Kolei Państwowych, następnie pracował w PHZ „Elektrim”, prowadził budowy w Afryce, Azji i NRD, żona Maria Sułowska h. Strzemię, odznaczona krzyżem powst. Armii Krajowej i Krzyżem Armii Krajowej, autorka książki *Batalion szturmowy „Odwet”*; mają 2 dzieci; **4.** Stefan (1931 – 16.06.1998), dr hab. nauk med., prof. nadzw. AM w Łodzi, ordynator oddziału wewnętrznego w Szpitalu Bielańskim w Warszawie, radny m.st. Warszawy. Oż. z Marią z Lipskich, córką Romana, siostrą Jana Józefa Lipskiego, współtwórcy KSS KOR i senatora RP w l. 1989–1991. Maria jest dr. med., w 1980 była współorganizatorką NSZZ „Solidarność” w ziemi łódzkiej. Czł. Unii Wolności; była posłanką na sejm X, I i II kadencji. Odznaczona Krzyżem Armii Krajowej. Mają syna.

Dok.: *Dmochowsy. Dzieje jednego pokolenia*, W. 1997; *Spis ziemian, woj. lubelskie*, s. 4.

Anna Wojdakowska z Dmochowskich, Kazimierz Dmochowski (S. C.)

DOBOSZYŃSKI IRENEUSZ (25.03.1883–07.1942), wł. maj. Boryskowicze (pow. dziśnieński). Syn Hieronima (1849 – ok. 1890) i Anny z Bohdanowskich (zm. 1922).

Rodzice mieszkali w maj. Boryskowicze, który od XVII w. był w posiadaniu rodziny Doboszyńskich. Prowadzili gospodarstwo rolne i leśne.

Rodzeństwo: dziewięcioro braci i sióstr.

I. D. miał wykształcenie średnie techniczne.

W 1917 poślubił w kościele rzymskokatolickim w Kutaisi Barbarę Kokoczaszwili.

Maj. Boryskowicze, dawniej centrum dóbr, liczył przed podziałem na 10 części między dzieci Hieronima, 1704 ha lasów i gruntów rolnych. Po podziale I. D. wraz z najmłodszym bratem Leonem otrzymał ośrodek dóbr o pow. 334 ha. Główne kierunki produkcji: mleczarstwo (ok. 100 krów dojnych, pszczelarstwo 20–30 uli), produkcja zbóż i ziemniaków. I. D. był wójtem gm. Plissa (z wyboru) oraz współorganizatorem Spółdzielni Mleczarskiej w Plissie (pracowali w niej sprowadzeni z Finlandii specjaliści — serowarzy), a także sklepu spółdzielczego — „Rolnik”. Żona Barbara niosła pomoc medyczną pracownikom majątku oraz mieszkańcom okolicznych wsi. Oboje służyli radą i pomocą w sprawach urzędowych i rodzinnych (wydawanie drewna z własnego lasu na budowę domu, szczególnie po pożarze).

Po 17.09.1939 władze sowieckie nakazały opuszczenie majątku. I. D. z żoną i młodszym synem Władysławem znaleźli schronienie u jednego z gospodarzy z pobliskiej wsi. W obawie przed dalszymi represjami wkrótce potem przedostali się do Wilna, gdzie przetrwali do wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w 1941. Następnie powrócili do Boryskowicz, a I. D. został gutsverwalterem we własnym majątku, jednocześnie pomagał osobom zagrożonym, uświadamiał ludność o tymczasowości aktualnej sytuacji. I. D. został aresztowany przez gestapo 28.06.1942 i na początku lipca rozstrzelany w miejscowości Berezwech k. Głębokiego.

Żona z synami przedostała się do Wilna. Synowie zostali zaprzysiężeni jako żołnierze AK, podejmując różne prace w mieście i poza nim i kontynuując zajęcia wojskowe aż do lipca 1944, kiedy wzięli udział w Akcji „Ostra Brama” Wileńskiej AK.

Po przejściu frontu synowie ożenili się. Nastąpiła ewakuacja z Wilna, początkowo do Białegostoku, następnie do Warszawy (Leon) i Gdańska (Władysław).

Żona I. D., Barbara (ur. 1893 w Kutaisi w Gruzji), była córką Leona K. Kokoczaszwili, farmaceuty, właściciela apteki, i Zofii z Iwaszkiewiczów. Barbara D. ukończyła szkołę średnią ogólnokształcącą i kursy sióstr miłosierdzia.

Dzieci: **1.** Leon (ur. 25.04.1918), ukończył w SGGW studia rolnicze, zaczęte przed wojną w Wilnie. Podjął pracę jako asystent na SGGW, a ukończył jako prof. dr hab. w Inst. Melioracji i Użytków Zielonych. W 1983 przeszedł na emeryturę. Ma 3 dzieci i 5 wnuków; **2.** Władysław (ur. 21.10.1922) po przyjeździe do Polski zamieszkał w Gdańsku, na żądanie władz musiał opuścić miasto. Po paru latach wrócił do Gdańska, ukończył Wyższą Szkołę Handlu Morskiego. Pracował jako handlowiec. Obecnie na emeryturze. Ma 2 synów i 3 wnucząt.

Dok.: *Kto jest kim w Polsce*, W. 1989, s. 164.

Leon Doboszyński

DOWGIAŁŁO KAROL MARIAN h. Zadora (26.01.1896–04.1940), wł. maj. Nowomalina (pow. zdołbunowski), rolnik. Syn Dominika (1867–1931), wł. maj. Siesiki (pow. wilkomirski), i Anny z Chodkiewiczów, córki Jana Karola i Oktawii z Falkowskich. Ur. w Wilnie.

Rodzeństwo: dwaj bracia służyli w 1. P. Uł. Krechowickich: **1.** Konstanty (1897–1918), zginął pod Bobrujskiem jako oficer; **2.** Dominik (1900–1919), zginął jako ułan w Pszczółkach w czasie zajmowania Gdańska; **3.** Stanisław (ur. 1894), gospodarował w Rusywlu k. Równego; **4.** Jan Oskar, gospodarował w Siesikach; **5.** Maria Oktawia, poślubiła → Dymitra ks. Korybuta-Daszkiewicza; **6.** Idalia za Aleksandrem Krzeczunowiczem.

Studia w zakresie rolnictwa i leśnictwa w Dorpacie przerwała I wojna światowa. W czasie wojny ukończył szkołę oficerską Korpusu Paziów w Petersburgu, następnie

wstąpił do 1. P. Uł. Krechowieckich. W 1919 brał udział w walkach pod Lwowem i na Wołyniu. W następstwie kontuzji i tyfusu został wycofany z frontu; do 1921 pozostał w służbie sztabowej w stopniu rotmistrza.

K. D., oż. w 1921 z Zofią Potulicką h. Grzymała z Obór (29.07.1895–08.1944), córką Mieczysława (27.08.1858–6.07.1910) i Krystyny z Hutten–Czapskich (12.09.1861–12.01.1939), objął maj. Nowomalin jako główny spadkobierca i realizator zapisów testamentowych. Rozwinął na wysokim poziomie gospodarstwo leśne i rolne, w tym hodowlę koni półkrwi (remonty dla wojska), bydła rasy czerwonej i owiec, gospodarstwo rybne, sadownicze, chmielarnię, hodowlę nasienną zbóż, buraków i roślin strączkowych, obiekty przemysłowe, m.in. młyny, folusz, suszarnię chmielu, tartak, cegielnię. Zorganizował koło Związku Strzeleckiego, ochotniczą straż pożarną i komitety budowy dwóch kościołów parafialnych. Był czł. wołyńskiego ZZ. Prowadził pod fachowym nadzorem prace konserwatorskie zamku w Nowomalinie (XIV–XVII w.). Jego żona Zofia prowadziła opiekę pielęgniarską i oświatę sanitarną na wsi. Oboje pomagali ludność okolicznych wsi w razie wypadków losowych.

We wrześniu 1939 K. D. po bezskutecznej próbie dotarcia do swego macierzystego p. uł. powrócił do Nowomalina, gdzie 19.09.1939, aresztowany przez NKWD, został rozstrzelany w więzieniu, prawdopodobnie w Równem lub w Kijowie, w końcu kwietnia 1940.

Po aresztowaniu męża Zofia D. wyjechała z dziećmi do Ostroga, a następnie po kilkumiesięcznej tułaczce dotarła przez Lwów do Warszawy. Zginęła w powstaniu warszawskim.

Dzieci: 1. Maria Zofia (6.06.1922 w Warszawie – 16.02.1990 tamże), historyk, żołnierz AK pseud. „Magda”, powstaniec warszawski, wywieziona do Niemiec. Mąż Stanisław Jabłonowski (ur. 19.07.1918 w Przyborowiu), ekonomista; ich dzieci: 1.1. Maria (ur. 1950 w Warszawie) za J.–Chr. van Caubergh (ur. 1948 w Belgii), rozwiedzeni. Ich dzieci urodzone w Belgii: 1.1.1. Wanda (ur. 1970), 1.1.2. Bartłomiej (ur. 1976), 1.1.3. Barbara (ur. 1979); 1.2. Stanisław (ur. 1953 w Warszawie), informatyk. Żona Elżbieta Muszalska (ur. 1963), chemik; mają dwoje dzieci: 1.2.1. Adama (ur. 1997) i 1.2.2. Helenę (ur. 1999); 2. Dominik (3.08.1923–4.08.1944), kapral pchor. AK pseud. „Jawnut”, zginął w powstaniu warszawskim; 3. Andrzej (ur. 23.01.1928 w Warszawie), chemik, adiunkt w Inst. Ekologii PAN. Żonaty z Elżbietą Mysielską (ur. w Dojazdowie), geografem, prof. UW. Dzieci: 3.1. Monika (ur. 1963 w Warszawie) za Andrzejem Ciepielą (ur. 1958), inż., dzieci: 3.1.1. Anna (ur. 1987), 3.1.2. Aleksander (ur. 1990), 3.1.3. Marianna (ur. 1995); 3.2. Agnieszka (ur. 1968 w Warszawie) za Pawłem Perkowskiem (ur. 1967). Córki: 3.2.1. Joanna (ur. 1995) i 3.2.2. Olga (ur. 1996); 4. Jan (ur. 29.02.1932 w Nowomalinie), geolog, prof. w Inst. Nauk Geologicznych PAN, ekspert ONZ (1976–1978 Indie, 1981–1984 Jemen Płn.). W l. 1990–1994 ambasador RP w Izraelu. Żona Anna Komorowska (5.05.1940 w Kowaliskach), pedagog. Ich dzieci: 4.1. Dorota (ur. 1961 w Gdańsku), etnograf, za Michałem Pawilno–Pacewiczem (ur. 1959), etnografem, rozwiedzeni. Dzieci: 4.1.1. Weronika (ur. 1984), 4.1.2. Michał (ur. 1985); 4.2. Elżbieta (ur. 1963 w Warszawie), filozof. Mąż Piotr Strzałkowski (ur. 1958), socjolog; ich dzieci: 4.2.1. Maria (ur. 1985), 4.2.2. Anna (ur. 1987), 4.2.3. Antoni (ur. 1993), 4.2.4. Janina (ur. 1998); 4.3. Joanna (ur. 1968), geograf. Mąż Maurycy Kühn (ur. 1963), ekonomista. Syn 4.3.1. Fryderyk (ur. 1999); 4.4. Paweł (ur. 1980), student; 5. Krzysztof (ur. 30.06.1938 w Nowomalinie), architekt, żonaty z Anną Chodkiewicz (ur. 1945 w Gdańsku), geografem. Ich dzieci: 5.1. Marcin (ur. 1969), prawnik. Żona Bogna Augustyniak (ur. 1972); mają córkę 5.1.1. Marię (ur. 1993); 5.2. Maria (ur. 1971), romanistka, za Mikołajem Nadłubowskim (ur. 1971),

architektem. Mają dwóch synów: **5.2.1. Piotra** (ur. 1997) i **5.2.2. Mateusza** (ur. 1998); **5.3. Piotr** (ur. 1975), student; **5.4. Wojciech** (ur. 1978), student.

Dok.: *Listy Katyńskiej Ciąg Dalszy. Straceni na Ukrainie — Lista obywateli polskich zamordowanych na Ukrainie na podstawie decyzji Biura Politycznego WKB (b) i naczelnych władz państwowych ZSRR z 5 marca 1940*, W. 1994. Informacje rodzinne.

Jan Dowgiałło

EKALT TEOFIL (1833–1918), wł. maj. Zofiówka (pow. puławski). Syn Wacława Antoniego (9.03.1794–30.04.1846) i Marianny z Łojewskich h. Junosza (1805–3.12.1839), córki Feliksa i Marcjanny z Wyżykowskich h. Ślepowron. Wnuk Antoniego (1743–1813), barona, i Anny z Miączyńskich h. Suchekomnaty. Ur. w rodzinnej Zofiówce.

Ojciec, Wacław, oprócz prowadzenia majątku dzierżawił 2 huty szkła — Hutę Opolską i Hutę Wronowską. Wspólnie z żoną Marianną rozwijał działalność charytatywną i społeczno-oświatową. W 1836 ufundował i utrzymywał ochronkę dla dzieci folwarcznych i pracowników hut. Aktywnie współpracował z Kościołem, był kolatorem kościoła parafialnego w Opolu Lubelskim.

Rodzeństwo: **1. Helena**, zm. w dzieciństwie; **2. Aniela**, zm. w dzieciństwie; **3. Marcjanna** za Wojciechem Leszczyńskim h. Wieniawa, synem Konstantego, wł. dóbr Nowy Dwór (pow. krasnostawski). Wojciech Leszczyński dzierżawił od rodziny Karnickich maj. Gielczew oraz klucz dóbr Wysokie (pow. krasnostawski), w skład którego wchodziły folwarki: Wysokie, Łosień i Łazy.

T. E. ukończył gimn. rosyjskie w Lublinie. Następnie po złożeniu egzaminów został przyjęty do Inst. Inżynierów Komunikacji w Petersburgu. Rozpoczętych studiów nie ukończył. Po odbyciu rocznej praktyki rolnej u krewnych w maj. Tarnogóra w pow. krasnostawskim, objął zarząd rodzinnego majątku.

„Aktem jedynactwa”, wydanym przez Rząd Gubernialny Lubelski w 1853, został zwolniony ze służby wojskowej w wojsku rosyjskim jako jedyny męski potomek nieżyjącego właściciela majątku. T. E. gospodarował w Zofiówce (627 ha), przy pomocy rządcy i leśniczego, kontynuując tradycje ojca i dziadka. Brał udział w życiu powiatu. Uczestniczył w działalności różnych organizacji społecznych i ziemiankich. Wspomagał finansowo kościół kolatorski w Opolu Lubelskim, łóżąc na jego remonty. Utrzymywał ochronkę fundacji jego rodziców Wacława i Marianny. Cieszył się szacunkiem i zaufaniem okolicznych ziemian; wielokrotnie pełnił rolę arbitra w sądach polubownych. Był również sędzią gminnym z wyboru; funkcję tę pełnił honorowo. Żona T. E., Julianna, również działała w organizacjach społecznych i filantropijnych. Zorganizowała w Zofiówce tajne nauczanie dzieci służby folwarcznej i okolicznych włóścian. Oboje mieli szerokie zainteresowania. Powiększyli gromadzoną przez kilka pokoleń bibliotekę. Prenumerowali m.in.: „Czas”, „Revue des Deux Mondes”, „Illustration”. Interesowali się malarstwem. Kolekcjonowali obrazy artystów polskich. T. E. był zamiłowanym myśliwym. Bardzo towarzyski, organizował polowania w Zofiówce, w której były dobre tereny łowieckie.

W swoim Almanachu, prowadzonym po francusku, Julianna E. notowała ważniejsze wydarzenia — kuligi, przedstawienia amatorskie, żywe obrazy, przyjęcia imiennowe, polowania, a także ważniejsze wydatki. Dwór T. i J. Ekaltów w Zofiówce, zbudowany w 1788 przez dziadka T. E., Antoniego, odgrywał rolę jednego z ośrodków życia kulturalnego i towarzyskiego w powiecie. Był to obszerny drewniany dwór z łamanym dachem i mansardowymi pokojami gościnnymi. Liczne makaty i kobierce dodawały wnętrzu ciepła, a wysokie pod sufit piece z malowanych kafli gdańskich były prawdziwą ozdobą. Na ścianach wisiały sztychy, głównie o tematyce myśliwskiej, liczne obrazy oraz portrety rodzinne Ekaltów, a także Łojewskich, Wyżykowskich,

m.in. portrety rodziców T. E. oraz jego babki Anny z Miączyńskich pędzła Rafała Hadziewicza, który bywał częstym gościem w Zofiówce. Obok dworu był dom dla czeladzi, mieszczący pralnię. Stary koń w kołowrocie pompował wodę, dostarczaną do kuchni, pokoju kredensowego i 3 łazienek we dworze, a także do pomieszczenia gospodarczego. Na tyłach dworu był park, ogrody owocowy i warzywny.

Pożar modrzewiowego dworu w Zofiówce skłonił T. i J. E. do sprzedania majątku i przeniesienia się do córki. Po tragicznej śmierci zięcia Jana Skubniewskiego pomagał jej w zarządzaniu majątkiem (ok. 1700 ha) przy pomocy administratorów. Mieli ogromny wpływ na wychowanie wnuków i kształtowanie ich patriotycznego światopoglądu, przywiązania do tradycji i domu rodzinnego. Ostatnie lata życia po śmierci żony, T. E. spędził w domu wnuczki, Janiny ze Skubniewskich, i Romana Gacanowskich w nadleśnictwie Wojciechów (pow. krasnostawski). Tam zmarł i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Surchowie. Z jego śmiercią wygasła rodzina Ekaltów — był jej ostatnim przedstawicielem w linii męskiej.

W 1855 T. E. poślubił Juliannę Leszczyńską h. Wieniawa (24.07.1838–1913), córkę Konstantego Leszczyńskiego, wł. dóbr Nowy Dwór, i Heleny z Prendowskich h. Korwin. Ceremonia ślubna odbyła się 2.10.1855 w maj. Nowy Dwór w kaplicy dworskiej. Julianna E. w 1854 ukończyła pensję ss. Sakramentek w Warszawie na Nowym Mieście. Rodziny były ze sobą skoligacone dwukrotnie — starszy brat Julianny, Wojciech, był mężem Marcjanny, siostry T. E. Maj. Nowy Dwór i fol. Tarnawka pozostawały w posiadaniu rodziny Leszczyńskich do 1945.

Jedynym dzieckiem T. i J. Ekaltów była ⇒ Marianna Helena (20.11.1856–26.08.1943), od 1881 za Janem Skubniewskim. Mieli pięcioro dzieci.

Dok.: Metryki; wypisy z akt notarialnych; pamiątki; notatki Natalii z Leszczyńskich Niwińskiej (1882–1977), wnuczki Wojciecha i Marcjanny z Ekaltów; wspomnienia wnuków Teofila Ekalta: Heleny ze Skubniewskich Zubrzyckiej (zm. 1958) i Antoniego Skubniewskiego (zm. 1974).

J. Budzyńska–Topolowska (D. Rz.)

GLINKA ZYGMUNT h. Trzaska (2.06.1870–22.08.1940), wł. maj. Mękarzów (pow. włoszczowski), prawnik. Syn Mikołaja, wł. maj. Szczawin (pow. ostrołęcki), i Marii z Okęckich h. Radwan. Ur. w Szczawnie.

Rodzeństwo: brat przyrodni Władysław (1864–21.09.1930), wł. maj. Susk w pow. ostrołęckim, prezes TKZ w l. 1919–1930.

Z. G. ukończył V gimn. w Warszawie i w 1892 Wydz. Prawa UW.

W 1895 kupił maj. Mękarzów (853 ha).

W l. 1905–1917 był sędzią gminnym, po 1918 czł. sejmiku i komisarzem rządowym na pow. włoszczowski. Był czł. Rady Nadzorczej ZZ w Warszawie. Od 1898 działał w Tow. Rolniczym Kieleckim, w l. 1918–1921 jako jego prezes, zakładał kółka rolnicze, był także prezesem Włoszczowskiego Tow. Rolniczego. W l. 1921–1929, do czasu unifikacji organizacji rolniczych na terenie byłej Kongresówki, był prezesem Rady Wojewódzkiej Okręgowych Tow. Rolniczych na woj. kieleckie i czł. CTR w Warszawie. Brał czynny udział w pracach Akcji Katolickiej. Należał do ND.

Aresztowany w lipcu 1940 przez gestapo, przetrzymywany z poważną chorobą serca w więzieniu w Radomiu, przewieziony do obozu koncentracyjnego Weimar–Buchwald, pobity, a następnie pędzony nago po placu obozowym, wkrótce zmarł.

Żona: ⇒ Zofia z Wodzińskich h. Jastrzębiec z Suchej.

Dzieci: zob. biogram Zofii Glinczyzny.

Dok.: PSB, t. 8, s. 56, 57; A. Grodziński, *Losy ziemian w czasie wojny i okupacji (1939–1945)* — Pow. radomski, mpis; *Lista*, s. 293–294.

Antoni Arkuszewski (S. C.)

GLINCZYNA ZOFIA z WODZIŃSKICH h. Jastrzębiec (18.08.1872–6.10.1944), wł. maj. Sucha (pow. radomski). Córka Tadeusza i N. z hr. Tyszkiewiczów h. Leliwa, wł. maj. Sucha (ok. 2500 ha).

Rodzeństwo: **1.** Maria, niezamężna; **2.** Helena Bnińska, bezdzietna wdowa, mieszkała w Poznańskim.

Gdy ok. 1920 zmarli rodzice Zofii, przeniosła się z dziećmi do Suchej, w której gospodarowali synowie.

W 1939 maj. Sucha objęli Niemcy. W lutym 1940 synowie Tadeusz i Zygmunt zostali aresztowani przez policję niemiecką, a Z. G. z córką Agnieszką i synową Ireną G. wyrzucone z obu dworów istniejących w Suchej do opróżnionej rządówki.

Tadeusz przebywał przez miesiąc w celi śmierci, w maju 1941 przewieziony z Radomia do obozu Sachsenhausen–Oranienburg, zmarł z wycieńczenia 30.06.1942. W obozie spotkał Antoniego Arkuszewskiego, który razem z ojcem został aresztowany już 11.06.1940 i obaj zesłani do Sachsenhausen. Zygmunt jr. zdążył się skutecznie ukryć. Otrzymał zaocznie wyrok śmierci. Ukrywając się całą okupację w bardzo ciężkich warunkach, nabawił się choroby reumatycznej (gościec) i został kaleką. Ostatnie 10 lat życia spędził cierpiąc w łóżku.

Zofia G. przewieziona (wspólnie z Antoniną i Marią Arkuszewskimi, Marią Zamoyką i innymi) do obozu w Ravensbrück, została razem z towarzyszkami zwolniona w lutym 1941. Zamieszkała w Warszawie, gdzie zmarła.

Dzieci: **1.** Tadeusz (17.09.1898 – 30.06.1942), mgr inż. rolnik, gospodarował w Suchej, kawaler; **2.** Zygmunt (25.07.1900 – ok. 1960), zajmował się lasami należącymi do majątku. Zonaty z Ireną Szatkowską, szwagierką pisarki Zofii z Kossaków Szatkowskiej. Irena G., aresztowana 13.06.1940, zachorowała w listopadzie w więzieniu na tyfus. Umieszczono ją pod strażą w szpitalu zakaźnym. W końcu 1941 zwolniona bez prawa opuszczania Radomia, gdzie pracowała jako pielęgniarka. Ich córka: **2.1.** Małgorzata, zamężna Korthals, mieszka w Warszawie; **3.** Agnieszka w maju 1941 wywieziona do obozu Ravensbrück, przebywała w nim do końca wojny. Po wojnie zamieszkała z bratem Zygmuntem i jego żoną Ireną w Warszawie.

Dok.: PSB, t. 8, s. 57; A. Grodziński, *Losy ziemian w czasie wojny i okupacji (1939–1945)*. Pow. radomski, mpis; A. Arkuszewski, *Wspomnienia z pobytu w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen–Oranienburg 1940–1945*, rkps; *Lista*, s. 293, 294, mpis 11.

Antoni Arkuszewski (S. C.)

GNIAZDOWSKI STANISŁAW h. Korab (zm. 16.05.1939), wł. maj. Nowa Wieś (pow. lipnowski). Syn Ignacego, wł. maj. Rudziki (pow. rypiński). Ur. w Radzikach.

S. G. nabył Nową Wieś w 1902 i w tym zapewne czasie poślubił Zofię z Duninów Wąsowiczów h. Nałęcz (1873–1952). Gniazdowscy osiedli w Nowej Wsi i tu przyszły na świat 4 ich córki. S. G. był aktywnym członkiem Tow. Rolniczego ziemi dobrzyńskiej. W 1916 wszedł w skład Rady Opiekuńczej Powiatu Lipnowskiego i był jednym z bardziej hojnych ofiarodawców na potrzeby narodowe w czasie I wojny światowej. Był znanym w regionie kolekcjonerem zbroi, broni i mundurów, a zbiory swoje eksponował na wystawach.

Około 1916 żona (w separacji z mężem) wyjechała przypuszczalnie do Warszawy — w okresie 7.01.1919–14.10.1920 pracowała w głównym wojskowym szpitalu Ujazdowskim jako pielęgniarka. Jakiś czas mieszkała we Lwowie, a potem w majątku męża córki Haliny w Bytniu w pow. szamotulskim. Wyjazd żony zdecydował przypuszczalnie o sprzedaży majątku przez S. G. w okresie międzywojennym.

Zofia G. 3.12.1939 została wraz z całą rodziną wysiedlona, uwięziona we Wronkach, następnie pociągiem towarowym przewieziona do Jędrzejowa, skąd zabrali ją wraz z córką Haliną Niegolewską i jej synem Felicjanem państwo Bielscy z maj.

Deszno. W 1943 Z. G. mieszkała w Skrzydłowie k. Częstochowy, w maj. Danilczuków, a w 1946 przeniosła się do córki Haliny do Kołobrzegu, skąd zmuszona została do wyjazdu; od 1950 mieszkała w Warszawie, gdzie zmarła i pochowana została na cmentarzu Powązkowskim.

Dzieci: **1.** Zofia (19.03.1904–18.09.1978), ur. w Nowej Wsi, żona Kazimierza Ziemowita Eysymonta (1893–1974), syna Leopolda i Heleny. Kazimierz E. ukończył SGGW w 1926 i objął administrację maj. Lubomirskich Kruszyna k. Częstochowy. Usunięty przez Niemców, musiał ukrywać się, poszukiwany za działalność w AK. Pod zmienionym nazwiskiem mieszkał z żoną w Łososinie Dolnej (pow. nowosądecki), gdzie był administratorem. Po wojnie małżonkowie mieszkali w Bydgoszczy. Mieli córki: **1.1.** Zofię i **1.2.** Danutę; **2.** Halina (11.11.1905 w Nowej Wsi w pow. Lipno – 16.05.1990), od 1931 żona ó Andrzeja Niegolewskiego, wł. maj. Bytyń w pow. szamotulskim; do grudnia 1939 mieszkała w maj. Bytyń, skąd wysiedlona, była więziona we Wronkach. Mąż dostał się do niewoli niemieckiej. Halina N. razem z matką i synem (1940) przeniosła się do maj. Deszno. Syn Felicjan od połowy 1940 mieszkał u dziadków w Warszawie, Halina N. od marca 1942 pracowała jako ogrodniczka w Jartyporach na Podlasiu, a od 1944 na Woli w Warszawie w ogrodzie pp. Kubalskich. Po powstaniu warszawskim znalazła się w Pieskowej Skale pod Krakowem, gdzie pracowała w sierocińcu RGO. Od 1945 towarzyszyła mężowi. Zm. w Warszawie. Mieli czworo dzieci: **2.1.** Felicjan (ur. 1932 w Bytyniu); **2.2.** Maciej (ur. 1948 w Tomaszowie Mazowieckim); **2.3.** Maria (ur. 1946 w Kołobrzegu); **2.4.** Wanda (ur. 1953 w Krakowie); **3.** Felicja Anna (26.07.1908–26.06.1922) ur. w Nowej Wsi, od 1949 żona Włodzimierza Grabowskiego (1894–1979), inż. leśnika. F. G. po wojnie przebywała wraz z mężem w nadleśnictwie Rogalice, następnie w Małyszynie Wielkim k. Gorzowa Wlkp. i Kluczewie k. Szczecina. Zm. w Gorzowie; **4.** Maria (10.03.1911 w Nowej Wsi – 31.07.1985), mieszkała w Warszawie. W czasie okupacji niemieckiej należała do AK. Podczas powstania warszawskiego otrzymała Krzyż Walecznych, po zakończeniu walk wywieziona została do obozu w Niemczech, gdzie w czasie nalotu alianckiego została ranna, w następstwie czego miała na stałe ograniczoną sprawność fizyczną. Po powrocie pracowała w Agencji Wyd. „Ruch” w Warszawie. Zmarła w Warszawie i pochowana została obok matki na Powązkach.

Dok.: P. Gałkowski, *Genealogia ziemiaństwa Ziemi Dobrzyńskiej XIX–XX wieku*, w: *Opalenicki słownik biograficzny*, t. II, Opalenica 1994, s. 65–86. Zob. też ó Niegolewski Andrzej, *Ziemiańscy*, t. I, s. 113, t. 2, s. 162. Relacje i dokumenty córek i wnuków.

Felicjan Niegolewski (B. K.)

GODLEWSKI GABRIEL h. Gozdawa (1851–1909), wł. maj. Klonów (pow. miechowski), działacz społeczny, publicysta. Syn Korneliusza, wł. dóbr Klonów i Marchocice, i Emilii z Rayskich. Ur. w Kępiu (pow. miechowski).

Rodzeństwo: **1.** Mściśław (1846–1908), wł. maj. ziemskiego w Kieleckiem, prawnik, publicysta, działacz TKZ; **2.** Emil (1847–1930), prof. UJ; **3.** Stefan (1853–1929), wł. maj. Marchocice. Siostry przyrodnie (z drugiego małżeństwa ojca z Kazimierą Grabkowską): **4.** Irena; **5.** Emilia; **6.** Maria.

Studiował agronomię na uniw. w Berlinie, ale studia wyższe ukończył w Lipsku.

Fol. Klonów, wydzielony z dóbr Marchocice w 1876, ok. 1883 liczył 612 ha, z tego na grunty orne i ogrody przypadło ok. 160 ha, a na las ok. 430 ha; znajdowały się tam 2 budynki murowane i 4 drewniane; stosowano płodozmian 9–polowy.

G. G. był znawcą spraw włościańskich i samorządu gminnego — jako jeden z pierwszych drukował w „Ateneum” studia z tej dziedziny. Był inicjatorem tworzenia ziemiańsko-włościańskich kółek rolniczych w formie spółek udziałowo-komandyto-

wych, jednym z założycieli pierwszego tego typu kółka w kraju „Jutrzenka”, będącego pierwowzorem dla innych inicjatyw. W 1903 zapoczątkował przygotowania do pierwszej wystawy włościańskiej — odbyła się ona kilka lat później w Miechowie. Był czł. Rady Tow. Rolniczego Kieleckiego, czł. Komisji Wystawowej TKZ, patronował kółkom rolniczym. Publikował w „Głosie Warszawskim”, „Słowie”, „Wiadomościach Codziennych”. W 1906 ogłosił obszerniejszą pracę *O sprawie agrarnej*; nie przyjął mandatu do Dumy. W 1909 został zmuszony przez władze carskie do opuszczenia Królestwa; t.r. cofnięto mu nakaz przymusowego pobytu za granicą, jednak nie zdążył już wrócić. Zmarł w Krakowie, pochowany na cmentarzu w Miechowie.

Dok.: „Gazeta Rolnicza” 1909, nr 47, s. 890–891; Uruski, *Rodzina*, t. IV, s. 224; PSB, t. 8, s. 176; KAP, W. 1926/27, s. 1028; L. Dmochowski, *Nasze wzorowe gospodarstwa ze sprawozdań urzędowych Komisji Wystawowej*, W. 1886, s. 2.

Krzysztof Jasiewicz

GOMBROWICZ JERZY h. Kościeszka odm. (19.11.1895–19.04.1971), wł. maj. w Białostockiem, adm. należącego do żony maj. Wsola (pow. radomski), mgr prawa, oficer rez., publicysta, literat. Syn Jana Onufrego (1868–1933), wł. maj. Jakubowice i Małoszyce (pow. opatowski), przemysłowca, dyr. fabryki i maj. w Bodzechowie (pow.

Jerzy Gombrowicz

opatowski), prezesa zarządu fabryki papieru drzewnego „Witulini”, dyr. i prezesa Centrali Handlowej „Złom”, dyr. Zarządu Warszawskiego Zakładów Żelaznych Ostrowieckich, wiceprezesa „Żeluzgi Polskiej”, prezesa Związku Filistrów Korporacji „Arkonia”, i Marceliny Antoniny ze Ścibor-Kotkowskich h. Ostoja (1872–1959), córki Ignacego (1837–1901) z Bodzechowa. Ur. w Małoszycach.

Rodzina Szymkowiczów–Gombrowiczów pochodzi ze Żmudzi. Jej przodkiem był w połowie XVI w. Andrzej Szymkowicz–Gombryś, bojar gospodarski. Zaś prapradziadek J. G. — Jan G. (zm. ok. 1790), był starostą wasylańskim, rotmistrzem upickim i mikuciańskim, sędzią Trybunału Głównego W. Ks. Litewskiego, wł. majątków na Litwie, a dziadek, Onufry G. (1817–1887), wł. maj. Wysoki Dwór, Mingajłów i Lenogiry (Linogiry) (pow. poniewieski), pełnił urząd prezesa poniewieskich zjazdów sądowych. W 1863 uwięziono go w twierdzy dyneburskiej, a następnie zesłano do

gub. tambowskiej. W 1865 zmuszono go do sprzedaży dóbr i zakazano zamieszkiwania na terenie dawnego W. Ks. Litewskiego. W 1868 przybył do Królestwa Polskiego, gdzie w 1871 zakupił maj. Jakubowice.

Rodzeństwo: 1. Janusz (1894 w Małoszycach – 1968 w Warszawie), inż. rolnik, adm. maj. Małoszyce, więzień obozu w Mauthausen, więzień polityczny w Polsce w 1947, do śmierci mieszkał w Warszawie, w 1922 oż. z Franciszką z Kotkowskich h. Ostoja (1^{ov}. Janową Cichowską), wł. maj. Potoczek (pow. ilżecki); 2. Rena (1899 w Małoszycach – 1961 w Radomiu), matematyk, przed wojną prowadziła pogadanki

Pałac we Wsoli. Aleksandra Gombrowicz z córką Teresą

matematyczne w Polskim Radiu, katolicka działaczka społeczna, po wojnie pracowała w wydawnictwie „Jedność” w Kielcach, recenzowała książki dla biskupa kieleckiego, od 1959 mieszkała w Radomiu; 3. Witold (1904 w Małoszycach – 1969 w Vence), mgr prawa, wybitny pisarz, w 1968 oż. z Marią Ritą Labrosse, literatką.

J. G. w 1917 zdał maturę w gimn. w Warszawie. Następnie do 1922 studiował na Wydz. Prawa UW. Był ochotnikiem w wojnie 1920. Po ślubie z Aleksandrą z Pruszków sprzedał swój, już wyeksploatowany majątek, leżący w Białostockiem, i zamieszkał w kupionym na licytacji 1.06.1929 przez żonę od jej ciotki Marii Pruszk maj. Wsola k. Radomia (688 ha w 1930). Zarządzał nim oraz uczestniczył w życiu społeczno–kulturalnym Radomia. Publikował artykuły i nowele w „Kurierze Warszawskim”, „Wiadomościach Literackich” i prasie radomskiej. W maju 1926 został wybrany czł. Komisji Rewizyjnej nowo powstałego Radomskiego Tow. Zachęty Hodowli Koni. We Wsoli, która miała wygodne połączenia komunikacyjne i zapewniała dobre warunki do pracy pisarskiej, wielokrotnie bywał brat J. G. — Witold. Powstała tam część *Pamiętnika z okresu dojrzewania* oraz *Ferdydurke*. Majątek Gombrowiczów był salonem życia towarzyskiego. Często odbywały się tam przyjęcia i polowania, na które zjeżdżali liczni goście. Koszty utrzymania Wsoli oraz ogólny kryzys w kraju spowodowały, że przed wojną majątek zaczął podupadać.

W 1939 J. G. wziął udział w kampanii wrześnieowej, a po jej upadku przedostał się do Rumunii. Żona z córką zostały we Wsoli. W końcu maja 1941 majątek został skonfiskowany i przejęty pod zarząd Liegenschaftu. Aleksandrze G. i jej rodzicom, którzy po przejściu maj. Wońniki (pow. radomski) przez Niemców 15.11.1939 mieszkali u niej, kazano się wyprowadzić. W lutym 1946 Wsola została przejęta przez Skarb Państwa.

J. G. w l. 1939–1946 mieszkał w Bukareszcie, zajmując się literaturą i publicystyką. Nowele i eseje publikował m.in. w miejscowym tygodniku „Curentul”. W 1946 wrócił do kraju i wraz z żoną, córką i teściem ➔ Aleksandrem Władysławem Pruszkim,

zamieszkał na stałe w Radomiu przy ul. Żeromskiego 30. Był wybitną i barwną postacią Radomia. Ogłosił wiele artykułów, recenzji literackich i teatralnych oraz felietonów w dziennikach i tygodnikach, głównie w „Życiu Radomskim”. Był kierownikiem działu kulturalnego „Życia Radomskiego” oraz stałym korespondentem „Kuriera Codziennego”. Współpracował z Polskim Radiem, w którym prowadził własne audycje i gawędy literackie. Pisał jednoaktówki teatralne, z których 3 w l. 50. wystawiono w Teatrze im. Żeromskiego w Radomiu. W 1963 napisał 3-aktową sztukę „Agnosim”. Swoje artykuły i utwory podpisywał pełnym nazwiskiem rodzimym: Szymkowicz-Gombrowicz. Był współzał. i wiceprezesem Klubu Artystycznego Literackiego w Radomiu, następnie prezesem Klubu Literackiego. Działał w Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych i Radomskim Tow. Naukowym. W 1967 napisał na zlecenie IBL PAN „Komentarz biograficzny do twórczości Witolda Gombrowicza”. Zmarł w Radomiu i został pochowany w grobowcu Gombrowiczów na cmentarzu przy ul. B. Limanowskiego.

Aleksandra Gombrowicz z córką Teresą przed pałacem we Wsoli

J. G. oż. 26.06.1924 w Cerekwi z Aleksandrą Barbarą z Pruszków h. Leliwa (8.01.1904 w Wośnikach – 26.04.1983 w Radomiu), córką ➔ Władysława Aleksandra (28.02.1871–15.03.1960) i Heleny z Pinków (1875–1944), malarki-amatorki. Mieli córkę Teresę (21.10.1926 we Wsoli – 17.11.1989 w Radomiu), ekonomistkę, m.in. pracownika Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu.

Dok.: M. Markowski, *Obywatele ziemscy w województwie kieleckim 1918–39*, Kielce 1993, s. 189, 195; „Jeździec i Hodowca”, W. 29.05.1926, nr 19, 20, s. 168; *Ziemiaństwo polskie 1920–45*, s. 275; *Spis ziemian woj. kieleckie i krakowskie*, s. 8, 18; *Cmentarz Rzymskokatolicki w Radomiu przy dawnym Trakcie Starokrakowskim obecnie ul. B. Limanowskiego*, Radom 1997, s. 130; J. Gombrowicz, *Komentarz biograficzny do twórczości Witolda Gombrowicza*, mpis na zlecenie IBL PAN. Materiały i informacje rodzinne.

Tomasz Adam Pruszek

GRABIŃSKI JAN JACEK ANTONI h. Pomian (1884–28.12.1940), wł. maj. Szczepankowo (pow. łomżyński). Syn Jana Antoniego Andrzeja (1850–1906) i Władysławy z Milbergów h. wł.

Po ukończeniu szkoły średniej J. G. wyjechał na studia rolnicze do Wiednia w Hochschule für Bodenkultur. W 1906 wrócił, by zająć się gospodarstwem. W majątku znajdowały się gorzelnie, stawy rybne i sad. W fol. Młynnik, należącym do Szczepankowa, prowadzono owczarnię.

W czasie I wojny światowej, gdy w 1916 zbliżał się front, wszyscy opuścili dom i udali się do Mińska, a następnie do Kijowa, w którym J. G. wstąpił do Legionów i w Michałowce pod Kamieńcem Podolskim prowadził lecznicę okaleczonych koni. Po rewolucji i zajęciu Kijowa przez bolszewików w 1918 cała rodzina wróciła do Polski. W l. 1916–1918 maj. Szczepankowo został przejęty i zrabowany przez administrację niemiecką, a więc zagospodarowanie trzeba było zaczynać od nowa. Zaledwie po 2-letnim okresie pracy zbliżała się wojna 1920. W nocy z 2.08. na 3.08. wskutek wiadomości przekazanej przez Michała Wierzbickiego z Boguszyc o bolszewikach zajmujących forty łomżyńskie, J. G. z rodziną opuścił dom i wyjechał w kierunku Warszawy. Po zdaniu koni na potrzeby WP zaciągnął się ochotniczo w jego szeregi i przebywał na froncie aż do rozejmu. Po powrocie z wojny odbudował w bardzo trudnych warunkach doszczętnie zrabowane gospodarstwo.

W październiku 1939 do majątku przybył oddział Armii Czerwonej, którego dowódca przekazał polecenie szybkiego opuszczenia Szczepankowa. J. G., mając za sobą doświadczenia kijowskie z okresu rewolucji, nocował w piwnicy swego pracownika, a rano przebrany za robotnika wyjechał z nim do pobliskiego Tarnowa, skąd dzięki pomocy synów znajomej rodziny został przeprowadzony przez granicę nowego podziału Polski do Ostrołki. Zatrzymał się w Wojciechowicach (pow. łowicki), gdzie znajomi oficerowie 5 P. Uł. Zaslawskich zorganizowali jesienią 1939 konspiracyjne ZWZ. Na wiosnę 1940 aresztowano całą grupę, a wraz z nią J. G. Wszyscy aresztowani, po przesłuchaniu w Ostrołęce zostali wywiezieni do obozu koncentracyjnego w Dachau. W maju 1940 J. G. wraz z grupą 1076 więźniów został przewieziony do nowo otwartego obozu w Mauthausen, gdzie pracował w kamieniołomach. W sierpniu powrócił do Dachau, w którym został skierowany do karnej kompanii, otrzymując nr 14521. Po zastrzyku w serce zakończył życie.

Jan Grabiński

GRABIŃSKI STANISŁAW BOHDAN ANTONI h. Pomian (9.10.1891–11.10.1930), wł. maj. Walewice z przyległościami (pow. łowicki), rolnik. Syn Stanisława Jana i Marii z Modzelewskich h. Trzywdar. Ur. w Chełmicy Dużej (pow. lipnowski).

Po nauce podstawowej w domu rodzinnym i w warszawskiej szkole E. A. Rontalera, od 1907 był uczniem c. k. Drugiej Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie, gdzie zdał z wynikiem celującym egzamin dojrzałości. W l. 1909–1912 był słuchaczem nadzwyczajnym Studium Rolniczego Wydz. Filozoficznego UJ. Po odbyciu praktyki rolniczej w Łękach Kościelnych (pow. kutnowski) uzyskał dyplom inż. rolnika.

Od 1910 był czł. Sodalicji Mariańskiej, ślubowanie złożył 25.05., a od 13.10. t. r. do 13.10.1912 był przełożonym Sodalicji Akademickiej. Pracował pod duchowym kierownictwem ówczesnego bp. krakowskiego, Adama ks. Sapiehy.

W 1913 odbył podróż po Niemczech, Belgii, Anglii, Walii i Szkocji, poznając istniejące tam stosunki społeczne, próbując ratować przed wynarodowieniem mieszkających w tych krajach Polaków. W 1919 S. G. wraz ze swoją siostrą Janiną odbył podróż do Watykanu, gdzie bronił spraw polskich w osobistym spotkaniu z papieżem Benedyktem XV. W okresie poprzedzającym bitwę warszawską, ówczesny nuncjusz

papieski, ks. prałat Achilles Ratti, późniejszy Ojciec Święty Pius XI, był przyjmowany w Walewicach wraz z kardynałem Aleksandrem Kakowskim. Za zasługi dla Kościoła katolickiego S. G. został podniesiony do godności Tajnego Szambelana Jego Świątobliwości.

W 1920 na odezwę Wincentego Witosa S. G., śladem pradziadów, utworzył własnym nakładem oddział wojskowy, składający się z pracowników majątku i okolicznych ochotników. Wstąpił jako prosty żołnierz do wojska, wcielony 10.07.1920 do 214 P. Jazdy im. Hetmana Żółkiewskiego Armii Ochotniczej, dowodzonej przez gen. Hallera. Za liczne dowody odwagi i poświęcenia w działaniach wojennych został

Stanisław Grabiński

odznaczony: Orderem Virtuti Militari V kl. i Krzyżem Walecznych. Zwolniony 5.12. 1920 w stopniu plutonowego w myśl zarządzenia demobilizacyjnego (nr 61275/7939/20).

W grudniu t.r. objął po swym ojcu majątki ziemskie: Walewice, Psary, Chelmica, Czarnów Mrogi, Hrehorówka, Leonówka.

Brał udział w bielawskiej radzie gminnej, sejmiku powiatowym w Łowiczu, powiatowej radzie szkolnej, w Łowickiej Szkole Rolniczej na tzw. Blichu, w Radzie Nadzorczej Banku Ziemi Łowickiej, Okręgowym Tow. Rolniczym, ZZ, Warszawskiej Radzie Wojewódzkiej, Okręgowym Tow. Naukowym, Zarządzie CTR w Warszawie, Zarządzie Rady Związku Spółdzielni Polskich w Warszawie, Zarządzie Warszawskiej Izby Rolniczej, współtworzył i zajmował stanowisko przewodniczącego Łowickiej Spółdzielni Rolniczo-Kupieckiej „Rolnik”.

Gospodarstwo rolne w dobrach Walewickich (1300 ha ziemi ornej, 290 ha stawów rybnych, 900 ha lasów w Stanisławowie Walewickim), 2 młyny wodne z prądnicą, wytwórnią skrobi

ziemniaczanej, hodowlą zarodową koni i bydła nizinnego, karakułów i owczarków, cegielnią i spółdzielczą mleczarnią, stanowiły całość, prowadzoną umiejętnie i wszechstronnie. Wielokrotnie były odznaczane medalami i pokazywane cudzoziemcom jako wzorowe, jak np. I Misji Francuskiej w 1923 lub II Misji Francuskiej w roku następnym, jak również Międzynarodowemu Zjazdowi Rolniczemu w 1925. W 1926 wycieczka amerykańskich rolników zwiedzała wzorowe gospodarstwo w Walewicach, a w 1929 odwiedziła je 40-osobowa wycieczka rolników francuskich i czechosłowackich.

S. G. niósł pomoc okolicznym włościanom, ucząc ich gospodarności, propagując zasady uprawy dochodowych roślin, metod ulepszania gleby, hodowli owiec, itp.

Prawie od początku założenia Warszawskiej Sodalicii Panów, bo od 1919, zamknięte rekolekcje prowadzone pod duchowym kierownictwem ojców: Rostworowskiego,

Józefa Lutosławskiego, Jacka Woronieckiego, ks. abp. Teodorowicza lub oo. redemptorystów, gromadziły w Walewicach sodalisów warszawskich i okoliczne ziemianstwo. S. G. prowadził corocznie piesze pielgrzymki mieszkańców Łowickiego, z „Banderą Łowicką” na czele, do Częstochowy. W czerwcu 1922 urządził uroczysty „Dzień Ochotnika Polskiego” w Łowiczu, pod przewodnictwem gen. Hallera.

Po nieudanym zabiegu chirurgicznym S. G. zmarł w Poznaniu.

S. G. był dwukrotnie żonaty: 1^ov. z Marią Dzieduszycką h. Sas (ślub we Lwowie w lutym 1918), która zmarła pod koniec 1918 na gripę hiszpankę po urodzeniu dziecka; 2^ov. z Jadwigą Potocką h. Pilawa z Rymanowa (ślub 19.11.1921). Ona to po śmierci S. G. prowadziła sprawy majątkowe. Rozwinęła istniejącą od XIX w. stadninę koni półkwi i koni polskich, stając się wybitną znawczynią tej dziedziny hodowli.

Dzieci: **1.** Maria Dominika, zootechnik; **2.** Stanisław Wojciech, mgr inż. rolnik; **3.** Władysław Krzysztof, podchorąży AK, zginął w powstaniu warszawskim, niosąc ciężko rannego kolegę do spowiedzi; **4.** Róża Cecylia, technik ogrodnik; **5.** Jan Stanisław, inż. metalurg.

Dok.: Materiały rodzinne.

Róża Krzyżanowska (B. K.)

GRABOWSKI KAROL WŁADYSŁAW h. Dołęga (3.12.1892–30.09.1941), wł. maj. Setropie i Nagórki–Olszyny (pow. płocki). Syn Władysława i Wandy Zambrzyckiej h. Kościeszka. Ur. w Setropiu.

Dwór w Setropiu

Ukończył gimn. w Płocku i uniwersytet w Bonn, otrzymując złoty medal. W l. 1918–1920 służył jako ochotnik w szwadronie Kossaka w 3 p. uł. oraz w sz. płockim w 201 p. sz. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych, za pracę wśród włościan otrzymał Złoty Krzyż Zasługi. Po zwolnieniu z wojska gospodarował w Setropiu (359 ha) i Nagórkach–Olszynchach.

W listopadzie 1939 został przez Niemców wysiedlony z majątku, a w marcu 1941 aresztowany i wywieziony do Oświęcimia, gdzie zmarł.

Karol Grabowski

K. G. w 1924 poślubił Marię Duczymińską h. Rogala (2.02.1902 w maj. Siecień, pow. płocki – 2.09.1990 w Gdyni).

Dzieci: **1.** Władysław Jan (10.07.1925 w Setropiu – 20.07.1946 w Loppen w Belgii), żołnierz AK, student Katolickiego Uniw. w Louvain; **2.** Krystyna Maria (ur. 8.11.1927 w Setropiu), ukończyła Wydz. Malarstwa Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Gdańsku, za Zbigniewem Erszkowskim, abs. Wydz. Rzeźby PWSSP w Gdańsku, długoletnim pracownikiem naukowym tej uczelni. Dzieci: **2.1.** Michał (ur. 29.10.1955), abs. Wydz. Malarstwa i Grafiki PWSSP w Gdańsku; **2.2.** Jan Władysław (ur. 10.11.1958), ukończył Wydz. Malarstwa i Ceramiki PWSSP w Gdańsku.

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 20. Wspomnienia rodzinne.

Krystyna Erszkowska

GRODZICKI BRONISŁAW FRANCISZEK h. Gryf (30.06.1856–4.08.1940), wł. maj. Słuszków (pow. kaliski), następnie maj. Psarskie i Manieczki (pow. śremski) i później Lubraniec (pow. włocławski). Syn Filipa (1801–1864), powstańca listopadowego, skazanego w 1834 za pomoc udzieloną uczestnikom wyprawy Józefa Zaliwskiego (1833) na utratę szlachectwa, konfiskatę dóbr oraz dożywotnie osiedlenie

Pałac w Psarskiem

na Syberii, i Klotyldy z Szydłowskich (1826–1894), pochodzącej z podlaskiej rodziny ziemiańskiej z Jagodnego, córki Franciszka i Doroty Bobińskiej.

Wcześnie osierocony przez ojca, który ułaskawiony przez cara w 1851 wrócił do kraju ze zrujnowanym zdrowiem, po ukończeniu szkoły realnej w Poznaniu musiał zająć się gospodarstwem, przejmując jednocześnie opiekę nad matką i młodszym bratem Wojciechem (1859–1942).

W 1882 poślubił Marię Lipską. Za pieniądze uzyskane ze sprzedaży Słuszkowa i posag żony kupił położone w zaborze pruskim dobra Psarskie i Manieczki k. Śremu. Usilnym staraniem doprowadził majątek do kwitnącego stanu. W Psarskiem często gościł ks. Piotr Wawrzyniak, śremski wikary w l. 1872–1898.

Bronisław Grodzicki

Maria Grodzicka

Niestety spokój i praca na swoim nie trwały długo. Urodzony w zaborze rosyjskim B. G. był carskim poddanym; rosyjskie poddaństwo stało się pretekstem do wydania przez rząd pruski nakazu opuszczenia Wielkopolski. Na nieodwołalnej decyzji władz zaważyła również patriotyczna postawa synów Grodzickich, którzy zostali uznani za niebezpiecznych dla zaborców. W 1903 B. G. dobra musiał sprzedać; przeszły jednak w polskie ręce, choć Niemcy oferowali wyższą cenę. Po stracie świetnie zorganizowanego warsztatu pracy rodzina z ośmiorgiem dzieci tułała się do 1907, kiedy to B. G. udało się nabyć położone na Kujawach dobra lubrańskie. Zaniedbane co prawda, ale żyzne ziemie kujawskie nowy właściciel, wraz z 3 synami, wielkim wysiłkiem doprowadził do kwitnącego stanu. Rozwój przerwała I wojna światowa, w czasie której stacjonujący na Kujawach Niemcy prowadzili wyniszczającą gospodarkę. W 1916, ciesząc się poważaniem okolicznych ziemian, B. G. został wezwany do Włocławka, gdzie landrat zaproponował mu publiczne odczytanie deklaracji dwóch cesarzy i wzniesienie okrzyku na ich cześć. G. B. odmowę przyjął więzieniem.

Pałac w Lubrańcu

Trzy lata później do Lubrańca wkroczyła armia gen. Hallera; kwaterujący we dworze sztab był przyjmowany ze staropolską gościnnością. Kiedy w 1920 nawała bolszewicka zbliżała się do Warszawy, trzech synowie B. G. zaciągnęli się ochotniczo do wojaka i przeszli całą kampanię aż do jej zwycięskiego końca.

W okresie powojennej stabilizacji B. G., mimo podeszłego wieku służył radą rodzinie. Choć koniunktura dla rolnictwa była niekorzystna, majątki wszystkich synów Grodzickich były w kwitnym stanie.

W 1939 B. G. został po raz drugi w życiu wysiedlony wraz z rodziną. Zmarł w Warszawie i został pochowany w grobie rodzinnym w Lubrańcu.

Żona Maria Amalia z Lipskich h. Grabie (11.02.1862 w Lewkowie – 23.07.1937 w Lubrańcu) pochodziła ze znanej i zasłużonej dla Wielkopolski rodziny. Jej dziad, Wojciech Lipski, był uczestnikiem powstania listopadowego, posłem na sejm pruski. Maria G. jednoczyła rodzinę, świadoma zawsze swych obowiązków patriotycznych i społecznych. W 1909 założyła na gruntach dworskich, w miejscowości nazwanej od jej imienia Marysinem, żeńską szkołę gospodyń wiejskich. W 1998 istniejąca dotąd szkoła (ob. Zespół Szkół Rolniczych) otrzymała imię Marii Grodzickiej.

Dzieci: 1. ⇒ Kazimierz (1884–1955); 2. ⇒ Włodzimierz (1886–1970); 3. Stanisław (1887–1944); 4. Andrzej (1888–1890); 5. ⇒ Filip (1890–1962); 6. Maria (1891–1986); 7. Anna (1893); 8. Antonina (1895–1982); 9. Wojciech (1898–1919); 10. Józef (1901–1909); 11. ⇒ Jan (1904–1979).

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 26. Materiały i wspomnienia rodzinne.

Bronisław Grodzicki (B. K.)

GRODZICKI KAZIMIERZ h. Gryf (5.05.1884–2.03.1955), wł. maj. Sokołowo (pow. włocławski). Syn ⇒ Bronisława (1856–1940) i Marii z Lipskich h. Grabie z Lewkowa (1862–1937).

Rodzeństwo: zob. biogram Bronisława Franciszka Grodzickiego.

K. G. uczęszczał do szkoły w Śremie. Za czytanie *Dziadów* Mickiewicza (nieodzwolonych w szkołach zaboru pruskiego) został usunięty z gimnazjum i przeniósł się do Lwowa, gdzie zdał maturę. Studia rolnicze rozpoczął na UJ, kontynuował w Niemczech na uniwersytetach w Lipsku i Berlinie. W Krakowie słuchał wykładów i chodził na zajęcia geologa Władysława Szajnochy (1857–1928) oraz chemika Karola Olszewskiego (1846–1915); ten ostatni wraz z fizykiem Zygmuntem Wróblewskim (1845–1888) pierwsi skroplili tlen. K. G. żywo interesował się też filozofią, historią sztuki i historią, dzięki opiece, którą roztaczał nad nim jeszcze od czasów lwowskich wybitny historyk prof. Bronisław Dembiński. Od czasów studiów K. G. przyjaźnił się z filozofem prof. Władysławem Tatarkiewiczem, oż. z Teresą Potworowską, kuzynką K. G.

Gdy K. G. miał 17 lat, rodzice zostali wywłaszczeni przez władze pruskie z dóbr Psarskie i Manieczki i przenieśli się do Zakopanego. Rozpoczęli poszukiwania nowego majątku. Ostatecznie w 1907 zakupiono Lubraniec i cała rodzina sprowadziła się do pięknego pałacu położonego na wzgórzu nad rzeczką Zgłowiączką. Na podstawie działów rodzinnych K. G. otrzymał maj. Sokołowo (765 ha) i po skończeniu studiów zaczął w nim gospodarować. Wkrótce majątek stał się wzorowym gospodarstwem rolnym, który dzięki pracowitości i wiedzy fachowej K. G. i jego żony Łucji z Karczewskich z Cienina h. Samson (25.07.1903–13.02.1987), został doprowadzony do rozkwitu. Dowodem uznania i wyróżnienia ze strony władz był fakt goszczenia w Sokołowie prezydenta Mościckiego, który w l. 30. wizytował pow. wrocławski.

W okresie światowego kryzysu ekonomicznego, który rozpoczął się w 1929, K. G. wraz ze współpracownikami zainicjował i wybudował na terenie Sokołowa nowoczesną cegielnię „Rumaki”, produkującą materiały budowlane i dającą zatrudnienie okolicznej ludności. Funkcjonuje ona do dziś i wiele domów oraz zakładów przemysłowych na Kujawach zostało wybudowanych z cegieł z „Rumaków”. K. G. pracował również w tym czasie społecznie, aktywnie działając w partii konserwatystów polskich i w BBWR oraz w organizacjach lokalnych.

We wrześniu 1939 został aresztowany przez Niemców wraz z grupą ziemian i przetrzymywany jako zakładnik w więzieniu wrocławskim. Przebywał wówczas w jednej celi z bp. Michałem Kozalem, późniejszym biskupem Kościoła. Cudem uratowany K. G., w okresie okupacji pracował jako adm. majątków: Klikawa i Leszczków, następnie prowadził wraz z żoną Łucją i szwagrem Antonim Karczewskim z Cienina gospodarstwo ogrodnicze w Brwinowie k. Warszawy.

Tuż po zakończeniu wojny jako jeden z pionierów wyruszył w maju 1945 na Ziemię Zachodnią, gdzie objął kierownictwo klucza majątków rolnych Narożno k. Kłodzka. Z właściwą sobie pracowitością i umiłowaniem ziemi, w bardzo trudnych warunkach, znakomicie zorganizował produkcję, dzięki czemu Narożno (późniejszy Bożków) stało się przodującym gospodarstwem rolnym na Dolnym Śląsku; potem zostało przejęte przez Inst. Uprawy i Nawożenia Gleby jako obiekt produkcyjno–doświadczalny, gdzie hodowano nowe odmiany roślin. W trudnych powojennych czasach, często z narażeniem własnego życia, udało się K. G. w dużym stopniu przyczynić do uratowania przed rozgrabieniem cennych zbiorów sztuki (własność hrabiów von Magnis z Narożna), z których część znajduje się dziś w Muzeum Narodowym we Wrocławiu. K. G. po przejściu na emeryturę przeniósł się z rodziną do Wrocławia, gdzie zmarł.

Dzieci: 1. Hanna Grodzicka–Grajnert (ur. 18.12.1931), inż., abs. AR we Wrocławiu. Mieszka w Chojnowie k. Legnicy. Prowadzi od lat własne wzorowe gospodarstwo ogrodnicze. Mąż Bogumił Grajnert, inż. rolnik. Ich dzieci: 1.1. Małgorzata Grajnert–Jakubiak, lekarz medycyny, 1.2. Agnieszka; 2. Andrzej (ur. 24.04.1935), prof. dr hab. UW., abs. geologii tegoż uniwersytetu. Jest autorem stu kilkudziesięciu rozpraw naukowych

z zakresu geologii, petrografii, przeróbki surowców mineralnych i petroarcheologii, opublikowanych w kraju i za granicą, twórcą 11 wynalazków opatentowanych w Polsce. Żona Anna z Myczkowskich, lekarz weterynarii. Zmarł w 1996.

Dok.: A. Lenkiewicz, *Polacy na przełomie XX i XXI wieku*, t. II, Wr. 1999, s. 37–39.

Andrzej Grodzicki (B. K.)

GRODZICKI WŁODZIMIERZ h. Gryf (25.02.1886–1.07.1970), wł. maj. Morzyce (pow. niezawski). Syn ⇒ Bronisława (1856–1940) i Marii z Lipskich h. Grabie (1862–1937). Ur. w maj. Psarskie (pow. śremski).

Rodzeństwo: zob. biogram Bronisława Franciszka Grodzickiego.

W. G. ukończył studia rolnicze na uniw. w Lipsku, a po wojnie w Warszawie kursy administracyjne dla działaczy gospodarczych. W 1913 objął, po przeprowadzeniu podziału dóbr rodzinnych, maj. Morzyce (713 ha). W 1918 podjął szeroką działalność społeczną. W 1920 z braćmi Stanisławem i ⇒ Filipem walczył jako ochotnik w 1 P. Uł. Krechowieckich. Wraz z Pułkiem doszedł do Zbrucza, brał udział w bitwie pod Komarowem i Korosteniem, za co odznaczony Krzyżem Walecznych.

Po wojnie wrócił do Morzyc, prowadząc je wzorowo. Rozwijał hodowlę, wymieniając z włościanami bydło zarodowe na rzeźne, a zboże elitę na zboże mączne. Współinicjował budowę dróg bitych i kolejki wąskotorowej, łączącej majątek z cukrowniami Dobre, Brześć i in. Założył szkołę w Morzycach, wspomagał szkoły w sąsiednich wsiach. W latach wielkiego kryzysu i niskich cen na zboże rozwinął hodowlę krów rasy holenderskiej, dostarczał konie na remonty. Plantacje buraka cukrowego, zasiewy maku i jęczmienia browarnego przynosiły znaczne dochody, dzięki czemu majątek nie był w 1939 zadłużony. Stała służba miała zagwarantowane mieszkania, opał, opiekę lekarską i przedszkole, toteż strajku w Morzycach nie było.

W. G. pełnił funkcje prezesa Radziejowskiego Koła ZZ, prezesa Związku Plantatorów Buraka Cukrowego. Za swą działalność gospodarczą został odznaczony w 1938 Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Jesienią 1939 maj. Morzyce przejęli Niemcy, a w styczniu 1940 w czasie silnych mrozów rodzina została wysiedlona, pozbawiona środków do życia. W. G. udało się jednak objąć administrację maj. Winiary k. Warki (Wacława Dąbskiego), a następnie maj. Repki na Podlasiu. Majątek ten, należący do rodziny żony, Doria–Dernałowiczów, stał się oparciem dla partyzantki AK. We dworze stali Niemcy, w oficynie znajdowali schronienie ranni partyzanci. Do 1943 pracowało w Repkach 20 rodzin żydowskich z getta w Sokołowie.

W 1944 przed zbliżającym się frontem rodzina W. G. schroniła się do Warszawy, gdzie w czasie powstania utraciła cały ocalały dotąd majątek. Od września 1944 do maja 1945 W. G. z rodziną mieszkał w Błoni u gospodarza Wojciecha Zalewskiego, dawnego rządcy majątku rodziców — Lubrańca. Styczeń 1945 przyniósł zmianę okupanta i przekreślenie nadziei na powrót do rodzinnego gniazda. W. G. objął kierownictwo szkoły rolniczej w Krubicach k. Kampinosu. Następnie przeniósł się do Bydgoszczy. Po tygodniach nędzy, korzystania z darmowej zupy w PCK, znalazł zatrudnienie w PNZ. Zwolniony jako były ziemianin, tym bardziej „groźny”, że Morzyce znalazły się pod zarządem PGR w Bydgoszczy, znalazł ostatecznie, aż do emerytury, pracę w PNZ na stanowisku planisty. Dzieciom, mimo licznych szykan, udało się zapewnić wyższe wykształcenie. Ostatnie lata życia po śmierci żony W. G. spędził u dzieci. Został pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Lubrańcu. Głęboko wierzący, blisko współpracował z Kościołem. Tak o nim pisał ks. Stefan kardynał Wyszyński: „należał do najbliższych moich współpracowników w Kujawsko–Do-

brzyńskiej Sodalicii Mariańskiej Ziemi. Przez wiele lat był jej prefektem. Z tego czasu zachowałem pamięć człowieka szlachetnego, zrównoważonego w sądach, wyso-ko taktownego i rzetelnego w swoim życiu religijnym. Kiedyś miałem radość przekonąć się, jak kochał ziemię i jak dbał o jej kulturę rolną. Patrząc na jego stosunek do ludzi i do warsztatu pracy — myślałem, że takich ludzi nie można pozbawiać własności, którzy oddają się na służbę dla wspólnego dobra Ojczyzny”.

Irena Grodzicka

Włodzimierz Grodzicki

W. G. oż. (1926) z Ireną z Doria–Dernałowiczów h. Lubicz (18.02.1900–1.05.1961), z rodziny ziemiańskiej spod Mohylowa, abs. SGGW. Angażowała się w prowadzenie gospodarstwa ogrodniczego i hodowlę drobnego inwentarza w Morzycach. W latach wojny i ciężkich powojennych czasach towarzyszyła mężowi, poświęcając się wychowaniu trójki dzieci: **1.** Bronisław (ur. 10.03.1930), inż. elektryk; **2.** Antoni (ur. 22.06.1936), prof. dr hab.; **3.** Aleksandra (7.07.1938–21.03.1993), inż. budownictwa.

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 26. Informacje i materiały rodzinne.

Bronisław Grodzicki (B. K.)

GRODZICKI FILIP h. Gryf (30.01.1890–29.05.1962), wł. maj. Kazanie (pow. wrocławski). Syn ó Bronisława (1856–1940) i Marii z Lipskich h. Grabie (1862–1937). Ur. w maj. Psarskie (pow. śremski).

Rodzeństwo: zob. biogram Bronisława Franciszka Grodzickiego.

F. G. ukończył gimn. rosyjskie w Warszawie w 1910 i został wcielony do armii carskiej, w której uzyskał stopień por. artylerii. W okresie I wojny światowej przeszedł do utworzonej armii polskiej i w 1920 wraz ze swoim pułkiem brał udział w zdobywaniu Kijowa. Następnie przeszedł kampanię wojenną polsko–bolszewicką. Po wojnie objął otrzymany w działach rodzinnych maj. Kazanie i fol. Turowo (540 ha). F. G. był

zamiłowanym rolnikiem, ale miał również duszę artysty. Wszechstronnie uzdolniony, malował akwarele, uchodził za rodzinnego kpiarza. Znane były w rodzinie jego facecje z okazji 1 kwietnia.

Swój maj. Kazanie przekształcił z zacofanego gospodarzo w obiekt kwitnący. Zbudował dwór, który do dzisiaj szczęśliwie zachowany, stanowi przykład klasycznej budowli z l. 20. Wysiedlony w 1939 z Kujaw. Powstanie zastało go w Warszawie w sierpniu 1944. Po wojnie udał się do Włocławka, ratując rzeczy osobiste i pamiątki rodzinne pozostałe jeszcze w Kazaniu. We Włocławku nie mógł jednak zamieszkać dłużej, bo jego były majątek leżał w tym samym powiecie. Wyjechał więc na Ziemię Odzyskane i osiedlił się w Złotowie. Objął posadę kierownika wydz. rolnictwa w starostwie złotowskim. Mimo oddalenia od rodzinnych stron i zmiany środowiska, ziemiańskie pochodzenie utrudniało mu życie. Musiał zrezygnować z pracy w starostwie. Żeby przeżyć, prowadził kiosk z gazetami i kwiatami, wynajmował część swego mieszkania. Po przejściu na emeryturę, poświęcił się swojej pasji malarskiej.

F. G. był barwną postacią wśród ziemiaństwa polskiego. Pozostawił po sobie w rodzinie i w społeczności złotowskiej, wspomnienie człowieka nieprzeciętnego, lubianego i życzliwego. Zmarł nagle w Złotowie i został pochowany na miejscowym cmentarzu.

W 1939 oż. z Józefą Krasicką (1905–1975), małżeństwo było bezdzietne.

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 26. Materiały rodzinne.

Andrzej Grodzicki (B. K.)

GRODZICKI JAN h. Gryf (7.02.1904–26.09.1979), wł. maj. Kawęcin (pow. święcki). Syn → Bronisława (1856–1940) i Marii z Lipskich h. Grabie (1862–1937). Ur. w Zakopanem.

Rodzeństwo: zob. biogram Bronisława Franciszka Grodzickiego.

J. G. szkołę średnią ukończył w Krakowie. Studiował filozofię na Uniw. Katolickim w Louvain. W 1932 powrócił do kraju.

Zamiłowany rolnik, odbył praktyki rolne u swych starszych braci. Testament ojca zobowiązywał ich do kupna majątku dla najmłodszego brata. Jednak lata kryzysu sprawiły, iż zapis ten został wykonany dopiero w 1937 i J. G. wówczas rozpoczął gospodarowanie w nabytym maj. Kawęcin (570 ha). Znajdował się tam mały, pełen uroku pałacyk, z okrągłym salonem obrośniętym bluszczem, otoczony parkiem z wielowiekowymi dębami. Potrzeba było 7 osób, by objąć największy z nich. Do wybuchu wojny wiele pracy włożył J. G. w usprawnienie gospodarki. W pierwszych dniach września 1939, zdając sobie w pełni sprawę z nieuniknionej klęski militarnej Polski, załadował swój najniezbędniejszy dobytek na wóz, zaprzęgnięty w cztery konie, i uciekł w głąb kraju. Zatrzymał się w Warszawie w swoim mieszkaniu przy ul. Poznańskiej 38 i zarabiał przewożeniem towarów ocalałym zaprzęgiem. Po paru miesiącach objął administrację maj. Łazów na Podlasiu k. Węgrowa. Włączył się do konspiracji jako żołnierz AK. W 1943, aresztowany przez gestapo, został osadzony w więzieniu w Alei Szucha, zwolniony po paru miesiącach. Po powrocie do Łazowa, objął kierownictwo majątku, gdyż jego właściciel musiał uciec, ukrywając się przed Niemcami. W 1944, po wkroczeniu Armii Czerwonej, J. G. został aresztowany przez NKWD. Udało mu się zbiec, gdy strażnicy zostali spici przez miejscowych, życzliwych mu ludzi. J. G. przyjechał do Warszawy, gdzie w swoim mieszkaniu zajął mały pokój i łazienkę, resztę pozostawiając lokatorom. Dzięki poparciu kolegi szkolnego, Hilarego Minca, otrzymał pracę w cukrownictwie. Doszukano się jednak jego ziemiańskiego pochodzenia i zwolniono z pracy. Wyjechał następnie w Bieszczady, gdzie zatrudnił się w Państwowym Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych. W październiku 1956 wrócił do Warszawy i do pracy w cukrownictwie, gdzie pracował do emerytury

w 1969. Wszechstronnie wykształcony, dzięki studiom filozoficznym i znajomości języków niemieckiego i francuskiego, ceniony specjalista w dziedzinie uprawy buraków cukrowych, nawiązał szerokie kontakty zawodowe i towarzyskie w całym kraju, a także i za granicą. Odznaczony Krzyżem Armii Krajowej. W czasie ciężkiej, śmiertelnej choroby dodawała mu sił radość z wyboru Polaka na papieża i osiągnięć opozycji antykomunistycznej schyłku l. 70. Zmarł w Otwocku. Pochowany został w grobowcu rodzinnym w Lubrańcu.

Dok.: Materiały rodzinne.

Bronisław Grodzicki (B. K.)

HAŁACZKIEWICZOWA JULIA z ARKUSZEWSKICH h. Jastrzębiec (1859–1927), współwł. maj. Zborów (pow. łaski) i Stróża (pow. noworadomski). Córka Juliana (1813–1868), uczestnika powstania listopadowego, oficera w dywizji gen. Giełguda, przez 25 lat emigranta we Francji, i Michaliny Poradowskiej h. Korab. Julian A. po powrocie do kraju w 1854 kupił piękne maj. Zborów i Stróża. Zmarł w Stróży i tam został pochowany.

Rodzeństwo: **1.** Wincenty, otrzymał maj. Zborów; **2.** Jan, zmarł jako dziecko; **3.** Aleksander (zm. 1921), otrzymał Stróżę, nieżonaty, przekazał majątek na cele społeczne.

J. H. poślubiła Lucjana Hałaczkiewicza h. Grzymała (1840–1890), wł. maj. Przecznie i Dziatkowice w pow. łaskim, syna Franciszka i Julii z Rogozińskich z Psztatowa w ziemi sieradzkiej.

Po wczesnej śmierci męża Julia sama zajęła się jego majątkami. Gdy następnie zmarł bezpotomnie jej brat Wincenty, przejęła także jego maj. Zborów. Była bardzo zamożna, ale nie czuła się na siłach zarządzać trzema majątkami. Początkowo w Zborowie gospodarował najstarszy jej syn Prot. Majątki rolne dawały wówczas dochód bardzo nieduży. Julia sprzedała więc swoje posiadłości i przenieśli się do Warszawy.

Dzieci: **1.** Prot Jan (1877–1949), po sprzedaży Zborowa zamieszkał i pracował w Łodzi, oż. z Anielą Ozoli, dzieci nie mieli; **2.** Eryk Julian (1881–1945), oż. z Kornelią Weicht (1887–1987), mieszkali w Łodzi, mieli jednego syna **2.1.** Mikołaja (ur. 1915), oż. z Heleną Gawryszczak, mieszkali w Łodzi, potem Mikołaj przeniósł się do Gdyni. Mają dwóch synów: **2.1.1.** Jacek Lucjan (ur. 1950), oż. z Anną Czartoryską (ur. 1950), mieszkają w Gdyni. Ich dzieci: **2.1.1.1.** Maciej (ur. 1976) i **2.1.1.2.** Joanna (ur. 1977); **2.1.2.** Piotr Julian (ur. 1952), oż. z Mirosławą Mathies (ur. 1955), mieszkają w Gdyni, ich synowie: **2.1.2.1.** Karol Adam (ur. 1979) i **2.1.2.2.** Marek Antoni (ur. 1983); **3.** Edyta Michalina (1882–1971), niezamężna, nauczycielka, mieszkała w Warszawie, pochowana na cmentarzu Komunalnym w Laskach k. Warszawy; **4.** Irena (1885?–1927), zm. w Warszawie.

Dok.: M. Tyrowicz, *Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832–1863*. W. 1964, s. 13. Informacja Mikołaja Hałaczkiewicza z 1991 i Marii Wilczewskiej z Warszawy. Szkic genealogiczny rodziny Arkuszewskich, mpis.

Harald Mienicki

HELBICH JÓZEF (14.03.1875–9.03.1965), wł. maj. Chlewiska (pow. siedlecki) i maj. Konary (pow. radomski), prawnik. Syn ⇨ Adama Fryderyka (1841–1918) i Józefy h. Pomian Łubieńskiej. Ur. w Konarach.

Rodzeństwo: **1.** Stefan (1878–1932), oż. z Kamillą Przychocką, 2^ov. z Ireną Święcicką, bezdzietny; **2.** Felicja (1880–1966), żona ⇨ Michała Grodzińskiego h. Paprzyca (1873–1934).

J. H. ukończył gimn. w Radomiu i Wydz. Prawa UW. Po studiach odbył 2-letnią praktykę rolno-hodowlaną w maj. Strzelce w Piotrkowskiem, a następnie administrował dobrami ordynacji Krasińskich. W 1902 objął maj. Chlewiska (750 ha), nabyty dla niego przez ojca. Gospodarował tam do 1920; założył hodowlę zarodowego bydła, uzyskując bardzo dobre wyniki. Był też ławnikiem sądu w Siedlcach. Po odzyskaniu niepodległości w 1918, został starostą w Siedlcach. Po śmierci ojca w 1918, w wyniku działów rodzinnych J. H. maj. Chlewiska przekazał bratu, a sam przejął maj. Konary (974 ha). Zrezygnował wówczas ze stanowiska starosty. Konary o dużym areale gruntów rolnych, lasów i stawów rybnych, zarodową hodowlą bydła i trzody chlewnej oraz uprawą chmielu z własną suszarnią, tartakiem i młynem były wzorowo prowadzone. W latach następnych J. H. objął funkcję radcy TKZ w Radomiu. W 1931 wydzierżawił dla swojej córki Heleny gospodarstwo rybackie w Broszkowie (pow. siedlecki), należące do brata Stefana. Po jego śmierci w 1932, Helena została głównym współdziałowcem Broszkowa, a jej mąż ó Jerzy Andrzej Łuniewski (1903–1992) adm. gospodarstwa. W 1945 na podstawie reformy rolnej gospodarstwo zostało upaństwowione.

Po zakończeniu działań wojennych w 1939, przez 2 lata J. H. gospodarował w Konarach, wspomagając okoliczną ludność, wysiedlone z Poznańskiego ziemiańskie rodziny oraz biedne rodziny żydowskie mieszkające w Przytyku i Przysusze. Zatrudnił w majątku ukrywającego się kpt. WP i potem czł. AK Jakuba Gabryjela. Pomagał organizującej się partyzantce ZWZ-AK, oddał do jej dyspozycji tartak — mieszkanie leśniczego i dostarczał kontyngenty żywnościowe dla oddziałów partyzanckich. W styczniu 1941 Konary zostały przejęte przez zarząd niemiecki, a właściciele wywłaszczeni. Tr. Niemcy wysiedlili ok. 50 wsi, osad i majątków i zaczęli organizować poligon ćwiczebny dla lotnictwa. Powstały na nim wielkie kompleksy rolne, które po zakończeniu wojny miały być w nagrodę przekazane zasłużonym lotnikom niemieckim. W tej sytuacji, w 1941 J. H. wydzierżawił k. Radomia niewielki fol. Ruda Wielka, dokąd udało się przeprowadzić z Konar część inwentarza. Administrowanie folwarkiem przekazał synowi Andrzejowi. Sam z żoną pozostał w Konarach i za zgodą Niemców mieszkał w części budynku dworskiego do czasu wejścia wojsk sowieckich w 1945. W lutym 1945, dekretem o reformie rolnej, ponownie został wywłaszczony, już przez polskich komunistów, i przeniósł się z żoną do Radomia. Pracował tam w Radzie Narodowej, następnie jako księgowy w Zespole Rolnym w Łaziskach, wreszcie w Okręgowym Związku Cechów w Radomiu. Po przejściu na emeryturę mieszkał w Radomiu, gdzie zmarł. Pochowany obok żony na cmentarzu w Radomiu.

J. H. poślubił w 1907 Irenę Helenę Mokiejewską (1885–1950), córkę Adama i Heleny z Genelich.

Dzieci: 1. Helena (ur. 9.10.1908 w Chlewiskach), od 1931 za Jerzym Łuniewskim. Do 1944 mieszkali w Broszkowie, przeżyli powstanie w Warszawie. W l. 1946–1968 mieszkali w Radomiu, następnie w Warszawie. W l. 1950–1970 Helena pracowała w spółdzielczości jako główna księgowa. Jej córki: 1.1. Irena, siostra niepokalanka, ukończyła matematykę na UW; 1.2. Krystyna Opacka, stomatolog; 1.3. Alicja Pałkiewicz, ukończyła filologię polską na UW; 2. Andrzej (ur. 13.11.1912 w Chlewiskach), ukończył SGGW w 1938. Brał udział w kampanii 1939 jako por. 7 p. uł. W 1940 oż. z Danutą Opielińską. W czasie okupacji współpracował z AK. Do 1946 gospodarował w Rudzie Wielkiej. W okresie aresztowań b. ziemian przez UB, zgłosił się do wojska i administrował ponemieckim maj. wojskowym pod Szczecinem, a następnie kilkoma majątkami należącymi do PGR, też na Ziemniach Zachodnich. Po przejściu na emeryturę zamieszkał w Brzegu. Dzieci: 2.1. Marek i 2.2. Izabela, zamężna Zimak; 3. Wojciech (1.07.1916 w Chlewiskach – 10.09.1944), student III roku Wydz. Prawa na

UW, ppor. 21 p. uł., uczestnik wojny 1939, czł. AK Okręgu Radom, a od 1941 w Warszawie, zgrupowanie „Czata 49”. Zginął w powstaniu warszawskim na Czerniakowie, ciała nie odnaleziono. Odznaczony pośmiertnie Krzyżem Powstańcym; 4. Krystyna (ur. 14.04.1918 w Chlewiskach), ukończyła Gimn. ss. Niepokalanek w Szymanowie. W 1939 w czasie oblężenia Warszawy była sanitariuszką w szpitalach wojskowych. W czasie okupacji współpracowała z AK. Aresztowana przez gestapo przebywała 11 tygodni w więzieniu w Radomiu. W 1945 przechowała odbitego z UB partyzanta AK. W 1949 poślubiła Mariana Piotrowskiego. Ich dzieci: 4.1. Jacek, inż., mieszka w Kanadzie; 4.2. Tomasz, inż. SGGW, mieszka w Australii; 5. Zuzanna (ur. 18.07.1921 w Konarach). Uzyskała maturę w 1939. Od 1940 związana z partyzantką AK Okręg Radom. Prowadziła kursy sanitarne dla wiejskich dziewcząt w Konarach. W 1941 poślubiła oficera WP ze Zgrupowania „Granat”, Józefa Kotwicza. Mieszkając w Warszawie, została zaprzysiężona w AK (pseud. „Kama”), brała udział w powstaniu warszawskim jako sanitariuszka, odznaczona Krzyżem Powstańcym. Mąż zginął w powstaniu, ciała nie odnaleziono. W 1948 wyszła powtórnie za mąż za Ryszarda Opalskiego. Pracowała zawodowo jako ekonomistka w Biurach Projektów Budownictwa, a następnie w PW. Córka 5.1. Małgorzata, inż. SGGW, mieszka w USA.

Dok.: *Spis ziemian, woj. lubelskie*, s. 11.

Helena Łuniewska

HEYDEL WOJCIECH h. własnego (17.08.1897–14.03.1941), baron, wł. maj. Brzóz (pow. kozienicki). Syn Zdzisława i Marii ze Skarbek–Borowskich h. Abdank (1874–1936). Ur. w maj. rodziców Gardzienice (pow. radomski).

Rodzinne Gardzienice były prowadzone jako majątek hodowlany, ze szczególnym uwzględnieniem bydła mlecznego i nierogacizny. Zostały sprzedane w 1910. T.r. Zdzisław Heydel wspólnie z ó Władysławem Pruszkim i Julianem Grobickim zakupili maj. Brzóz z przyległościami od Adeli hr. Ożarowskiej, za sumę 497 000 rb. Grobicki odsprzedał swą część wspólnikom, którzy podzielili się tak, że W. Pruszkowi przypadły Maciejowice (pow. kozienicki), zaś Z. Heydłowi dobra Brzóz wraz z pałacem pseudoklasycyzm oraz zabudowaniami gospodarczymi.

Rodzeństwo: 1. Adam (6.12.1893–14.03.1941), wł. fol. Trawka k. Głowaczowa (pow. kozienicki), prof. ekonomii i prawa UJ, żonaty z Anną Czarnota–Bojarską h. Sas (7.02.1897–10.10.1985); 2. Zofia (13.05.1895–12.10.1985), wł. rybnego fol. Grądy (pow. kozienicki), za Franciszkiem Mieszkowskim h. Mora (3.10.1895–6.09.1982), rolnikiem, hodowcą koni; 3. Izabela (23.09.1900–13.10.1972), wł. gruntów rolnych Wronce, należących do maj. Brzóz, 1^v. za Wacławem Lednickim h. Aksak (1891–29.10.1967) (unieważnienie małżeństwa w 1932), 2^v. za Ludwikiem Horochem h. własnego (1.11.1895–8.12.1968).

W. H. ukończył studia na SGGW (1925). Po śmierci ojca (1919) przejął gospodarstwo w Brzóz. Miał jednak inną koncepcję gospodarki niż jego ojciec. Poświęcił się uprawie nietypowej w owych czasach. W 1930 założył duży sad czereśniowy i wszystkie owoce wysyłał do Warszawy (80 km). Dużą uwagę poświęcał uprawom nasiennym (trawy, buraki pastewne i cukrowe), a także uprawie chmielu. W 1938 założył sad brzoskwiniowy.

W. H. oż. 23.04.1930 w Śmiełowie z Wandą Chełkowską h. Wczele ze Śmiełowa, córką Józefa i Marii z Donimirskich h. Brochwicz. Gospodarowali w Brzóz i pracowali społecznie. W. H. był związany z utworzonym w Sewerynowie i Brzóz Kółkiem Rolniczym, a Wanda pracowała w Akcji Katolickiej, za co 12.01.1939 została odznaczona Medalem „Pro Ecclesia et Pontifice”. Oboje pracowali w ZZ i w Brzóz odbył się jeden ze zjazdów Związku Okręgu Radomskiego.

Wybuch wojny zastał w Brzozie liczną rodzinę, przybyłą na wakacje. Zdecydowano nie opuszczać domu. Przez cały wrzesień 1939 uciekinierzy, jadący najpierw na wschód, a potem także na zachód, licznie zatrzymywali się w Brzozie, nawet na kilka dni, gdzie byli gościnnie przyjmowani. Do stołu zasiadało codziennie ponad 40 osób. W grudniu zjechało kilkanaście osób z rodziny Chelkowskich, wysiedlonych przez Niemców ze Śmiełowa, Dzierżanowa i Żemiechowa, oraz rodzina Kazimierza Donimirskiego, poszukiwanego przez Niemców obrońcy polskośći Warmii. Znowu duży dom brzozki był przepełniony, dzieci i młodzież we własnym zakresie przerabiała odpowiednie programy szkolne w domu i wydawało się, że życie jakoś się normuje.

Wczesnym ranem 19.01.1941 gestapo wkroczyło do domu i aresztowało: Wojciecha i Adama Heydlów, kuzyna Wandy — Janusza Wężyka, korepetytorów Ottona Credo i Zbigniewa Wysockiego, oraz małżeństwo Alojzego i (?) Majorowiczów, a ze wsi wójta Władysława Mikę. Przez 3 tygodnie byli oni więzieni w Skarżysku, skąd zwolniono W. Mikę. Pozostałych wywieziono do Oświęcimia. Jedynie pani Majorowiczowa przeżyła wojnę.

W Skarżysku, według relacji więzionego z braćmi Heydlami adwokata z Radomia, Bronisława Staniszewskiego, do uwięzionych przyszedł oficer Wehrmachtu, przedstawił się jako Heydel i zaproponował braciom, że jeśli przyznają się do pochodzenia z tej samej co on, niemieckiej rodziny, zostaną uwolnieni. Dał im dzień do namysłu. Odmówili, stwierdzając, że ich rodzina przebywa w Polsce od 200 lat i że obaj czują się Polakami. Zostali wywiezieni do Oświęcimia. Wanda Heydlowa otrzymała oficjalne pismo z zarządu obozu Auschwitz o śmierci męża na serce 14.03.1941. Anna Heydlowa, żona Adama, nie otrzymała takiej informacji przez 10 miesięcy. Rodzina robiła wiele starań poprzez Włochy i naukowców niemieckich o zwolnienie prof. Heydla. Dopiero w styczniu 1942 w gestapo krakowskim poinformowano żonę i siostrę Adama, Izabelę o śmierci Adama.

Ostatnie chwile prof. Adama Heydla opisuje Władysław Bartoszewski. „Zapamiętałem natomiast dokładnie egzekucję z 14 marca 1941 (...) w marcu 1941 w izbie chorych zetknąłem się z dość niezwykłym współwięźniem — profesorem UJ Adamem Heydlem, prawnikiem, a także historykiem sztuki i kultury. Był on człowiekiem o bardzo rozległych zainteresowaniach, m.in. autorem fundamentalnej wtedy monografii o Jacku Malczewskim. Aresztowany w grupie profesorów i docentów UJ 6 listopada 1939 został w początku 1940 zwolniony z obozu w Sachsenhausen. Wyjechał do majątku swego brata Wojciecha w Radomskim (...) Aresztowany w styczniu 1941; w rozumieniu niemieckim, jako ktoś, kto dostał się drugi raz do obozu koncentracyjnego, niezależnie od tego, w jakich okolicznościach, był recydywistą... Osłabiony fizycznie zachorował na dyfteryt. Przebywałem wtedy w sąsiednim pomieszczeniu szpitalnym. Był to dla mnie niesłychanie interesujący człowiek, pierwszy w ogóle intelektualista, z jakim się w obozie bliżej zetknąłem (...) Siadywałem na jego łóżku, przyczy drebnianej z siennikiem wiele godzin dziennie i albo go słuchałem, albo sam coś opowiadałem, o coś pytałem (...) Był między nami taki normalny ludzki stosunek. 14 marca 1941 rozległy się typowe przy wchodzeniu do budynku ryki SS-manów (...), którzy wywołali jego nazwisko, kazali mu wstawać, nie pozwolili się ubrać, a był to bardzo zimny marzec, wyszedł w bieliznie, boso, z rękami związanymi do tyłu drutem. Potem odbyła się egzekucja około 20 osób. Jego brat nie został rozstrzelany, ale — dziwnym zrządzeniem losu — zmarł tego samego dnia w szpitalu obozowym”.

Maj. Brzoza został przejęty przez tzw. Liegenschaft. W lipcu 1944 został przekazany przez ówczesnego komisarza (Treuhändera) Wandzie Heydlowej, lecz już w tydzień później, wobec zbliżającego się frontu, został przez rodzinę Heydlów opuszczony. Dom podpalony celowo przez Niemców spłonął we wrześniu 1944. Majątek został

przejęty przez PGR, lecz spora jego część została rozparcelowana pomiędzy pracowników majątku i innych mieszkańców Brzozy. Obecnie w dużym parku na miejscu dworu stoi szkoła „Tysiąclecia”.

Dzieci: **1.** Teresa (ur. 26.02.1931), dr nauk chemicznych UJ, od 1950 za Michałem Życzkowskim (ur. 12.04.1930), prof. Polit. Krakowskiej. Ich dzieci: **1.1.** Adam (ur. 27.04.1960), abs. uniw. w Rutgers w New Brunswick (USA) i MBA (Master of Business Administration) Uniw. Notre Dame Indiana (USA); oż. (1992) z Miłką Trifunović (ur. 25.03.1963), lekarką. Synowie: **1.1.1.** Michał (1993) i **1.1.2.** Andrzej (1995); **1.2.** Karol (ur. 27.04.1960), dr hab. nauk fizycznych UJ; oż. (1994) z Jolantą Kulczycką (ur. 8.11.1961), lekarzem, abs. AM w Krakowie. Syn **1.2.1.** Jan Stefan (ur. 8.09.1966), mgr inż. PKr.; oż. (1993) z Agnieszką Zielińską (ur. 21.12.1970), mgr. pedagogiki, abs. UW. Syn **1.2.1.1.** Antoni (1995), córka **1.2.1.2.** Joanna (1996); **1.3.** Anna Monika (ur. 7.12.1968), mgr pedagogiki UJ. Zamężna (1997) za Wojciechem Pawelczykiem (ur. 24.01.1970), informatykiem; **2.** Zdzisław (20.06.1932–26.10.1994), mgr inż. PKr. i PŚ; oż. (1959) z Marią Zalewską h. Jelita (ur. 2.02.1937), Wyższa Szkoła Pielęgniarska w Krakowie i Łodzi. Ich dzieci: **2.1.** Wojciech (ur. 21.04.1960), mgr inż. PŚ; oż. (1985) z Dorotą Turowską (ur. 19.09.1959), lekarzem, abs. AM Kraków. Synowie: **2.1.1.** Marcin (ur. 1987) i **2.1.2.** Michał (ur. 1995); **2.2.** Maciej (ur. 12.09.1962), mgr inż. PŚ; oż. (1987) z Teresą Katarzyną Psarską h. Jastrzębiec (ur. 12.12.1963), mgr. etnografii, abs. UP. Córki: **2.2.1.** Kinga (ur. 1989), **2.2.2.** Maria (ur. 1990), **2.2.3.** Anna (ur. 1993), **2.2.4.** Zofia (ur. 1997); **2.3.** Jerzy (ur. 31.10.1969), studia AR Kraków. Żonaty (1992) z Magdaleną Marzec (ur. 12.12.1969), mgr. polonistyki i anglistyki, abs. UJ; syn **2.3.1.** Zdzisław (ur. 1995); **3.** Andrzej (ur. 31.01.1936), mgr inż. na Polit. Krakowskiej. Żonaty (1966) ze Zdzisławą Lemańczyk (ur. 25.05.1933), mgr. chemii, abs. UP. Ich dzieci: **3.1.** Maria (ur. 5.01.1967), mgr inż., AR w Poznaniu; **3.2.** Łukasz (ur. 25.03.1969); **3.3.** Małgorzata (ur. 7.11.1970), Wyższa Szkoła Tłumaczy w Poznaniu.

Dok.: K. Mróz, *Ursynów, studium monograficzne wsi*. „Z badań nad młodzieżą wiejską”, z. XXI, W. 1979, s. 6–12; M. Wańkiewicz, *Na tropach Smętka*, W. 1938, W. Bartoszewski, *Warto być przyzwoitym*, Paris 1986, s. 4. S. W. Bartoszewski, *75 lat w XX wieku*. „Więź” 1997, nr 5(463), s. 77. B. Staniszewski, *Pamiętniki*, rkps w Ossolineum we Wrocławiu.

Teresa Życzkowska

JANKOWSKI ANDRZEJ JACEK h. Nowina (11.12.1907–21.06.1940), współwł. maj. Puczniew (pow. łódzki), rolnik. Syn Mariana Czesława i Elżbiety ze Śliwickich. Ur. w Warszawie.

Rodzeństwo: **1.** Stanisław pseud. AK „Agaton” (ur. 29.11.1911), inż. architekt, „cichociemny”, kpt., uczestnik powstania warszawskiego, odznaczony Orderem Virtuti Militari i dwukrotnie Krzyżem Walecznych, autor *Z fałszywym Ausweisem w prawdziwej Warszawie* (W. 1980 i in. wyd.); **2.** Maria (1914–1992) 1^{cv}. Lenczewska, 2^{cv}. Chądzyńska, lekarz ftyzjatra, żołnierz AK pseud. „Weronika”, uczestniczka powstania warszawskiego.

A. J. ukończył w Warszawie szkołę średnią, następnie Wydz. Rolnictwa na SGGW (1930). Po ślubie z ó Haliną Stegman, w czerwcu 1931 objął maj. Puczniew w pow. łódzkim (614 ha). Odznaczał się energią w działaniu i talentem organizacyjnym. Przejawszy zadłużony majątek, doprowadził go do kwitnącego stanu, spłacił długi i poczynił szereg inwestycji — rozbudował tartak, młyn i krochmalnię. Zorganizował Ochotniczą Straż Pożarną. W Puczniewie była 4-klasowa szkoła powszechna, a tuż przed II wojną światową wybudowano ośrodek zdrowia. A. J. był także działaczem ZZ. Wzorowo prowadził hodowlę koni, krów i owiec, a także uprawę łąk, użyźnia-

Andrzej Jankowski

nych przez rzekę Ner. Cieszył się ogromną sympatią chłopów, nawet tych, którzy mieli przekonania komunistyczne. Ceniono jego wiadomości fachowe, zdolności organizacyjne, a także wesołość i poczucie humoru. Gorliwy katolik, współpracował z duszpasterzami wiejskimi oraz udzielał różnych świadczeń na rzecz parafii w Małyniu. Ze względu na stan zdrowia (choroba serca) był zwolniony ze służby wojskowej, jednakże we wrześniu 1939 zgłosił się do wojska ochotniczo.

Po przejściu maj. Puczniew przez władze niemieckie został wraz z rodziną wysiedlony do GG. Zamieszkał w Warszawie i rozpoczął pracę jako wozak. W kwietniu 1940 został wraz ze swym ojcem, znanym adwokatem, aresztowany przez Niemców w ramach tzw. Akcji A-B. Po krótkim pobycie na Pawiaku zostali obaj rozstrzelani w Palmirach 21.06.1940. Pochowany jest na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach.

Maj. Puczniew nie został przez Niemców zniszczony. W 1945 przejęły go władze

PRL, stał się majątkiem doświadczalnym PŁ, a następnie SGGW w Warszawie. W gestii tej uczelni pozostaje do dziś. Dwór jest całkowicie zrujnowany, park zniszczony, tartak, młyn i krochmalnia nie istnieją.

Dzieci: 1. Ewa Maria (ur. 22.07.1932 w Sarnowie), lekarz chirurg, zam. w Łodzi. Ma 2 córki: 1.1. Marię-Barbarę (ur. 1976) i 1.2. Jadwigę Wiesławę (ur. 1982); 2. Stanisław Wojciech (ur. 7.01.1937 w Puczniewie), inż. włókiennik, mieszka w Łodzi, żonaty z Zofią Anną Dwojak, mają syna: 2.1. Jacka Rafała (ur. 1969).

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Ewa Jankowska

JANKOWSKA HALINA MARIA ze STEGMANÓW (6.11.1908–3.02.1976), wł. maj. Puczniew (pow. łódzki). Córka Józefa i Melanii z Fiszerów. Ur. w maj. Sarnów (pow. łódzki).

Rodzeństwo: 1. Kazimierz Jerzy (1911–1979), wł. maj. Sarnów w pow. łódzkim, ukończył SGGW w Warszawie (1939), żołnierz AK, zgrupowanie „Jeleń”, pseud. „Sarnowski”, uczestnik powstania warszawskiego, odznaczony Krzyżem Walecznych. W PRL był kierownikiem Katedry Rybactwa SGGW w Warszawie.

H. J. otrzymała wykształcenie domowe w zakresie szkoły średniej. Uczyła się także w zakładzie prowadzonym przez ss. urszulanki szare Zgromadzenia Serca Jezusa Konającego w Pniewach. Była wychowanką bł. matki Julii Ledóchowskiej. Już jako mała dziewczynka, w czasie I wojny światowej uczyła potajemnie dzieci chłopskie w Sarnowie czytania i pisania. Zorganizowała też teatr amatorski.

W czerwcu 1931 wyszła za mąż za »• Andrzeja Jacka Jankowskiego (1907–1940), inż. rolnika. Objęli maj. Puczniew, który przypadł H. J. z działów rodzinnych. Tam kontynuowała działalność społeczną i oświatową. Należała także do ZZ. Gorliwa

katoliczka, założyła Krucjatę Eucharystyczną, zorganizowała opiekę lekarską dla ludności wiejskiej oraz ochronę dla małych dzieci. Sprowadzała książki i czasopisma, a także prelegentów, którzy wygłaszali pogadanki na temat żywienia i higieny. Wzorowo prowadziła ogród, sad, park dworski. Po wybuchu II wojny światowej, w grudniu 1939 władze niemieckie przejęły majątek Puczniew, który znalazł się na terenie tzw. Warthelandu. H. J. wraz z mężem i dwojgiem małych dzieci została wysiedlona do GG. Zamieszkali w Warszawie. Andrzej J. aresztowany przez Niemców został rozstrzelany w Palmirach 21.06.1940. W czasie okupacji niemieckiej H. J. pracowała ciężko, także fizycznie, aby utrzymać rodzinę. Zachowała żywy kontakt listowny z pozostałymi w Puczniewie pracownikami majątku.

Podczas powstania warszawskiego utraciła całe mienie. W 1945 po wkroczeniu Armii Radzieckiej zdecydowała się na powrót do Puczniewa, przynaglana serdecznymi listami pozostałych tam chłopów. Majątek był w tym czasie zarządzany przez radzieckiego komendanta wojennego. Zaskoczyło go ogromnie serdeczne powitanie, jakie zgotowała H. J. ludność wiejska. H. J. założyła szkołę we dworze i zaczęła pracować bezinteresownie jako nauczycielka. Na skutek akcji ponownego wysiedlania i aresztowania ziemian, zmuszona była jednak opuścić wraz z dziećmi Puczniew i zamieszkać w Łodzi. Tam utrzymywała się początkowo z tkactwa, a następnie z prywatnych lekcji języka angielskiego. Żyła w trudnych warunkach finansowych. Zmarła w Łodzi, pochowana na starym cmentarzu katolickim.

Halina Jankowska

Dzieci: zob. biogram Andrzeja Jacka Jankowskiego.

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Ewa Jankowska

JASIEŃSKI JÓZEF WITALIS h. Dołęga (28.04.1849–23.10.1924), wł. maj. Sadłowice i Studzianki (pow. opatowski). Syn Władysława (1829–1880) i Lucyny Tekli z Baczyńskich (1821–1890), wł. maj. Bokszyce, Nagórzyce i Witosławice (pow. opatowski). Ur. w Bokszycach.

Rodzeństwo: **1.** ⇒ Augustyn Mieczysław z Bokszyce (1846–1913); **2.** Emilia Maria (zm. w 1929) za Wacławem Zarzyckim h. Ślepowron, wł. maj. Błonie w pow. sandomierskim; **3.** ⇒ Jan Nepomucen z Daniszewa (1854–1932); **4.** Michał (zm. w 1886).

J. J. sprzedał w 1907 Sadłowice ⇒ Józefowi Świeżyńskiemu i objął administrację maj. Orłów w pow. krasnostawskim, należącym niegdyś do Kajetana Kickiego, a w 1879 przekazany Tow. Osad Rolnych. Pod koniec życia osiadł w Sandomierzu, gdzie zmarł.

J. J. był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy z Natalią Rembielińską h. Lubicz, córką Ludwika i Róży z Potockich (1852–1884). Po jej śmierci ożenił się po raz drugi

Józef Jasiński z żoną Aleksandrą ze Świeżyńskich

z Aleksandrą Marią Ludwiką Świeżyńską (15.08.1865–8.08.1933), córką Władysława i ⇒ Heleny z Konarskich, wł. Wlonic.

Dzieci z pierwszego małżeństwa: 1^a. Władysław (1872–11.12.1922) ur. w Sadłowicach, artysta malarz. Członek Komitetu Polaków w Mediolanie a od 1918 Narodowego Komitetu Pol. w Rzymie; 2^a. Ludwik (1880–1939) oż. ze Stanisławą Rakowską, mieszkał w Zawichoście, córka Natalia zginęła w 1944; 3^a. Stanisław (zm. w 1912); 4^a. Ksawery oż. z Heleną Jarzębską, jedyny syn zm. w dzieciństwie; 5^a. Maria (1881–5.07.1898) za ⇒ Kazimierzem Świeżyńskim, jedyny syn zginął w Katyniu; 6^a. Róża (29.10.1882–27.04.1965) za Stefanem Marczewskim h. Prawdzic.

Dzieci z drugiego małżeństwa: 1^b. Helena (8.01.1887–11.08.1958) za Henrykiem Wójcickim h. Brohwicz, wł. maj. Tropiszów (pow. krakowski). Ich dzieci: 1^b.1. Maria (1913–1936);

1^b.2. Andrzej (1917–1993); 1^b.3. Barbara (ur. 1920); 1^b.4. Kazimierz (1921–1953); 2^b. Emilia Wanda (8.04.1888–5.03.1968), żona Kazimierza Konarskiego h. Gryf (syna ó Szymona), historyka, prof., dyr. Archiwum Akt Dawnych w Warszawie. Ich dzieci: 2^b.1. Jerzy (1920–1999) inż., 2^b.2. Stanisław (ur. 1923) historyk; 3^b. Zofia (1892–10.02.1947) niezamężna; 4^b. Anna (21.07.1895–23.09.1977) za Michałem Skotnickim h. Bogoria, synem Maksymiliana wł. maj. Skotniki (pow. sandomierski). Ich dzieci: 4^b.1. Wanda (1917–1997), 4^b.2. Maria (ur. 1925); 4^b.3. Jan (1928–1944) zginął w powstaniu warszawskim.

Dok.: W. Jasiński: Jasiński h. Dołęga. Szkic genealogiczny. Mpis I. Cichowska: Wspomnienia, mpis PSB t. 11, s. 34, 35, (zob. Władysław Jasiński). Informacja wnuka Stanisława Konarskiego.

Irena Cichowska (B. K.)

JELSKI WŁADYSŁAW h. Pielesz (15.09.1859–15.10.1946), wł. maj. Szumsko (pow. opatowski). Syn Włodzimierza (1820–1875), zesłańca na Syberię po powstaniu styczniowym, i Zofii Kałęczynskiej h. Nałęcz (1834–1891), wł. maj. Ignatycze (pow. miński gub. mińskiej), wnuk Ludwika (1785–1843), pierwszego Prezesa Banku Polskiego. Ur. w Ignatyczach.

Rodzeństwo: 1. Piotr (1863–1890); 2. ⇒ Wilhelm (1867–1919); 3. Klara (1869–1948) działaczka społeczna i fundatorka sanatorium gruźliczego w Zakopanem.

W wyniku działów rodzinnych jako najstarszy syn otrzymał maj. Szumsko (fol. Radosów i Rakówka), liczący 1392 ha. Wilhelmowi przypadły Ignatycze, Klarze zaś rekompensata w gotówce.

W. J. uczęszczał do gimn. w Warszawie. Ukończył Wydz. Nauk Przyrodniczych uniw. w Petersburgu. Pod koniec XIX w. zetknął się w Warszawie z inż. Stanisławem

Majewskim, który zaproponował mu współpracę przy budowie fabryki ołówków w Pruszkowie. W. J. zainwestował w to przedsięwzięcie znaczne środki finansowe na nazwisko swej żony, Aleksandry hr. Czackiej, która stała się właścicielką pakietu akcji. Sam został czł. Zarządu Tow. Akcyjnego Fabryk Ołówków „St. Majewski Sp. Akcyjna”. Znacznej wielkości tantiemy pozwoliły W. J. na inwestycje, rozbudowę i modernizację majątku, jak i prowadzenie działalności dobroczynnej. W 1910 przyczynił się do rozbudowy kościoła parafialnego w Szumsku, w 1934 przekazał na rzecz kurii diecezjalnej w Sandomierzu 4 ½ ha ziemi w Niemirowie, gdzie z czasem została utworzona parafia rzymskokatolicka. W. J., będąc aktywnym działaczem katolickim, brał czynny udział w istotnych wydarzeniach w życiu Kościoła. Podczas Kongresu Eucharystycznego Diecezji Sandomierskiej w Radomiu i Jędrzejowie (1934) wygłosił okolicznościowe przemówienia. W okresie pontyfikatu papieża Piusa XI otrzymał godność szambelana Ojca Świętego. Działał też aktywnie w organizacjach ziemian-skich. Był radcą Dyrekcji Głównej TKZ, czł. komisji rewizyjnej Spółdzielni Rolnej w Radomiu oraz Zarządu Opatowsko-Sandomierskiego Tow. Rolniczego.

Aleksandra Jelska

Władysław Jelski

W. J. poślubił w 1898 Aleksandrę hr. Czacką h. Świnka z Porycka (7.03.1875–26.11.1928), prawnuczkę Tadeusza Czackiego, twórcy Liceum Krzemienieckiego. Zm. w Szumsku i pochowana została na cmentarzu parafialnym w grobowcu rodzinnym. Dzieci: 1. Włodzimierz (1899–1940), 2. ➤ Jerzy (12.06.1902–7.05.1969).

Dok.: *Spis ziemian, woj. kieleckie*; J. Luboński, *Monografia historyczna m. Radomia*, Radom 1907; AP w Kielcach nr akt 4408. Informacje rodzinne.

Teresa Jelska (B. K.)

JELSKI JERZY h. Pieleśz (12.06.1902–7.05.1969), wł. maj. Szumsko (pow. opatowski), inż. rolnik. Syn ➤ Władysława (1859–1946) i Aleksandry hr. Czackiej (1875–1928).

Rodzeństwo: zob. biogram Władysława Jelskiego.

J. J. uczęszczał do Gimn. im. Oswalda Balzera w Zakopanem, które ukończył dopiero w 1922, gdyż w 1920 wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W okresie 1922–1924 i 1927 był słuchaczem Wyższych Kursów Ziemiańskich Turnaua we Lwowie. W l. 1925, 1929 i 1931 uczestniczył w szkoleniach wojskowych w Śremie, Poznaniu, Biedrusku, Toruniu i Tarnowskich Górach, przeniesiony do rezerwy w stopniu ppor. WP.

Uczestniczył w kampanii wrześniowej 1939 jako por. 6 p. s. k. Walczył na terenach między Żółkwią i Lwowem. Podczas okupacji gospodarował w maj. Szumsko, stanowiącym własność rodziny od 1841, i aktywnie włączył się w działalność konspiracyjną, współpracując z dowódcą inspektoratu sandomierskiego AK — płk. A. Żółkiewskim „Linem”. Szumsko było jedną z zakonspirowanych kwater dowódczych „Lina”. Od 4.06.1943 J. J. był poszukiwany przez gestapo. Ukrywał się z żoną w Pruszkowie, gdzie pracował w fabryce ołówków „St. Majewski Sp. Akcyjna”, nie przerywając wszakże działalności konspiracyjnej. W tym czasie został dowódcą grupy operacyjnej AK do odbioru rzutów broni alianckiej na terenie woj. warszawskiego.

Jerzy Jelski

Od 1945 mieszkał na stałe w Pruszkowie, pracując nadal w fabryce ołówków, której był jednym z akcjonariuszy. Aresztowany 13.04.1948 przez funkcjonariuszy UB i osadzony w więzieniu w Białymstoku, był oskarżony o szerzenie szeptanej propagandy i usiłowanie zbrojnego obalenia władzy ludowej. Po półrocznym pobycie w więzieniu został zwolniony, a śledztwo umorzono. W l. 1948–1949 był wyznaczonym sądownie likwidatorem Tow. Akcyjnego Fabryki Ołówków „St. Majewski” z siedzibą w Warszawie. Od 1951 pracował w Warszawie w Toruńskich Zakładach Wikliniarsko-Trzciniarskich oraz w Spółdzielni Pracy „Technoplan”, opracowującej plany zagospodarowywania PGR-ów. Zmarł w Pruszkowie i tam został pochowany.

J. J. był dwukrotnie żonaty: 1^ov. z Marią Karską h. Jastrzębiec z Górek Klimontowskich (17.09.1911–21.05.1937), 2^ov. z Teresą Wielowiejską h. Półkozic (ur. 15.10.1914),

córką ➡ Stefana (1865–1931). Po maturze w Gimn. Anieli Hoene–Przesmyckiej w Warszawie, w 1936 ukończyła dwuletni kurs księgowości przy szkole T. Preissa w Poznaniu, następnie kurs PCK przy UW i zaliczyła praktyki w szpitalu dziecięcym przy ul. Kopernika i wojskowym w Al. Ujazdowskich w Warszawie. Z domu wyniosła znajomość języków francuskiego i niemieckiego.

Dzieci z pierwszego małżeństwa: 1^a. Ludwik (ur. 12.05.1937), technik mechanizacji rolnictwa, oż. z Weroniką Wiśniewską (ur. 26.01.1940); ich syn: 1^a. Jacek (ur. 4.03.1964), oż. z Honoratą Orkisz (ur. 10.07.1963), technikiem gastronomii, mają syna 1^a.1.1. Adriana (ur. 12.09.1992). Dzieci z drugiego małżeństwa: 1^b. Andrzej (ur. 5.09.1939), mgr etnografii, abs. UW, oż. z Ewelina Pierzyńską h. Korab (ur. 6.06.1938),

Maria z Karskich Jelska

Teresa Jelska

mgr. historii sztuki na UP i dr. nauk humanistycznych, ich córka 1^b.1. Adrianna (ur. 21.06.1966), abs. Wydz. Prawa i Administracji UJ; 2^b. Zuzanna (ur. 3.11.1946), abs. Studium Stenotypii, Stenografii i Języków Obcych w Warszawie i kursów sekretarek dyplomowanych w Londynie; 3^b. Aleksander (ur. 20.01.1948), mgr bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, abs. UW, oż. z Grażyną Nowiak (ur. 1.03.1952), dr. melioracji wodnych, abs. SGGW. Ich córka 4^b.1. Aleksandra (ur. 7.05.1992).

Dok.: P. Matusak, *Ruch oporu na ziemi opatowsko-sandomierskiej w l. 1939–1945*, W. 1976; A. Sułowski, *U podnóża Gór Świętokrzyskich*, W. 1987; *Ziemiaństwo polskie 1920–1945*, pod red. J. Leskiewiczowej, W. 1988; AP w Kielcach, nr akt 1357. Informacje rodzinne.

Teresa Jelska (B. K.)

JELSKI WILHELM h. Pielesz (1867–20.12.1919), wł. maj. Ignatycze (pow. miński gub. mińskiej), rolnik. Syn Włodzimierza (1820–1875) i Zofii Kałęczyńskiej h. Nałęcz (1834–1891), wł. maj. Ignatycze. Ur. w Ignatyczach.

Rodzeństwo: zob. biogram Władysława Jelskiego.

W. J. uczęszczał do gimn. w Warszawie. W l. 1887–1890 studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Dublinach oraz na uniw. w Halle (1890–1893). W trakcie studiów w Dublinach utworzył w ramach Tow. Bratniej Pomocy, którego był sekretarzem, Koło Etnograficzne. Jego zadaniem było popularyzowanie wiedzy o kulturze ludowej i nawiązywanie kontaktów z jej wybitnymi polskimi badaczami. Z czasem członkowie Koła Etnograficznego nawiązali współpracę z Bolesławem Wyslouchem (1855–1937), redaktorem tygodników „Przeglądu Społecznego” i „Przyjaciela Ludu”, które na przełomie XIX i XX w. wywierały zasadniczy wpływ na ideowe kształtowanie ruchu ludowego w kierunku postępowym i patriotycznym, zwłaszcza na terenie Galicji. Władze galicyjskie we Lwowie, zarzucawszy członkom Koła Etnograficznego prowa-

dzenie antypaństwowej i antyspołecznej działalności, doprowadziły w 1889 do aresztowania W. J. i kilku studentów i osadzenia ich w więzieniu we Lwowie. Po 3-miesięcznym śledztwie sąd przysięgły uniewinnił ich. Niemniej W. J. w wyniku osobistych nacisków Kazimierza hr. Badeniego, ówczesnego namiestnika Galicji, został relegowany z uczelni. Studia rolnicze ukończył w Halle, nie zrzucając wszakże działalności na niwie społecznej, udzielając się aktywnie w „Filomatii”, tamtejszej organizacji skupiającej polską młodzież akademicką oraz etnografów, interesując się specjalnie kulturą Łużyczan, co utrwalił, publikując w 1892 *Wrażenia z podróży*.

Wilhelm Jelski

Po śmierci swej matki w 1892, korzystając z pomocy kilku przyjaciół-absolwentów uczelni rolniczej w Halle, przystąpił W. J. do racjonalnego — opartego na najnowszych osiągnięciach nauk rolniczych — zagospodarowywania podupadłego majątku Ignatycze. Jak pisał S. Surzycki: „Warunki pracy były trudne, ale zdolność organizacyjna Wilhelma umiała je pokonać. Wnet zawiązał stosunki ze szlachtą zaściankową, zdolniejsi chłopcy z zaścianków zaczęli być otaczani jego troskliwą opieką, wysyłani do Warszawy dla bliższego otarcia się o kulturę polską, wnet powstały ciche szkółki, które Wilhemowi udało się nawet pod miano «cerkiewnych» podciągnąć, po zjednaniu sobie miejscowego parocha prawosławnego, uczono w nich po polsku”.

Konsekwentnie i metodycznie prowadzona praca nad podniesieniem kultury rolnej w Ignatyczach szybko przyniosła oczekiwane efekty. Intensywnie i racjonalnie

uprawiana dobra ziemia i zmeliorowane łąki zaczęły dawać wysokie plony. W. J. przystąpił w Ignatyczach do organizacji na wielką skalę hodowli bydła, co doprowadziło z czasem do wyodrębnienia, jak pisały L. Życka i M. Łęska, „miejscowej krajowej rasy bydła”, która po 10 latach pracy hodowlanej była nagradzana na wystawach w Mińsku i w Wilnie. Idąc za radą stryja Leona, wybitnego hipologa, zainicjował w Ignatyczach hodowlę koni arabskich, krzyżując osobniki nabyte ze stadniny w Sławucie ze sprowadzonymi ze stadniny Radziwiłłów. Osiągnął interesujące rezultaty, ale zorientował się, że „warunki miejscowe nie sprzyjają hodowli koni szlachetnych i odstąpił stadninę swoją bratu Władysławowi do Szumska w Ziemi Kieleckiej”.

Założył w Ignatyczach szkółki krzewów ozdobnych i drzew owocowych. Przystępując do tego rodzaju działalności, poprzedził ją gruntownymi studiami, zapoznał się z problematyką hodowli róż, zwiedzając plantacje w Niemczech i w Luksemburgu. Róże z Ignatycz cieszyły się wielkim powodzeniem na terenach Cesarstwa Rosyjskiego, znajdowały nabywców zarówno w Królestwie Polskim, jak i w Czycie na Syberii. Dla pobudzenia i następnie podtrzymania zapotrzebowania na róże, W. J. umiejętnie stosował środki reklamowe w prasie, na kartach pocztowych, szyldach umieszczonych w licznie uczęszczanych miastach (np. na dworcu kolejowym w Mińsku) oraz starannie przygotowanych ilustrowanych katalogach, edytorsko opracowanych

przez znanych artystów plastyków: I. Wróblewskiego i H. Weysenhoffa oraz fotografa J. Bułhaka.

Korzystając z poważnych dochodów, jakie W. J. czerpał ze wzorowo i nowoczesnie prowadzonego majątku, doprowadził on do częściowego rozebrania starego, drewnianego dworu i postawienia przed 1914 nowej, murowanej, 2-kondygnacyjnej rezydencji ze specjalnie dostosowanymi pomieszczeniami do ekspozycji dzieł sztuki, zwłaszcza malarstwa sztalugowego. W. J. był kolekcjonerem dzieł sztuki. W swej kolekcji w Ignatyczach posiadał m.in. cenne dzieła malarskie F. Solimena, przedstawiciela późnego włoskiego baroku, oraz wiele obrazów polskich malarzy m.in.: A. i M. Gieryskich, J. Matejki, W. Pruszkowskiego, J. Simmlera, H. Weysenhoffa, L. Wyczółkowskiego i F. Zmurki.

W. J. prowadził też działalność społeczną i charytatywną. Doprowadził do powołania w Mińsku Tow. Gimnastycznego „Sokół”, którego został pierwszym i długoletnim prezesem, oraz zorganizował kilkanaście tanich herbaciarni i stołówek mlecznych, zaopatrywanych w wyroby mleczne z Ignatycz, które w czasie I wojny światowej, w związku z napływem licznych uchodźców, przede wszystkim z Kongresówki, przekształciły się w punkty zbiorowego żywienia, ratując od głodu wypędzonych i bezdomnych.

Pod koniec życia W. J. zaproponował utworzenie w Mińsku muzeum sztuki, do którego pragnął przenieść eksponaty ze swojej prywatnej kolekcji. Projekt architektoniczny budynku muzealnego wykonał jego bliski kuzyn — I. Wróblewski. W trakcie realizacji tego pomysłu, W. J. nagle zmarł i został pochowany na cmentarzu kalwaryjskim w Mińsku. Większa część eksponatów z jego kolekcji uległa zniszczeniu.

W. J. poślubił swą kuzynkę Cecylię Jelską h. Pielesz (1883–1970). Dzieci: **1.** Zofia (1905–1970); **2.** Krystyna (1915–1991); **3.** Anna (1917–1980) — lekarz medycyny, żona dr. nauk medycznych Józefa Bugaja (ur. 1914); **4.** Maria (1919–1945).

Dok.: R. Aftanazy, *Materiały do dziejów rezydencji*, t. IIa, s. 206, t. Ib, s. 119, Wr. 1991; E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, t. 1, W. 1926; „Goniec Miński” z 14 XII 1919; W. Jelski, *Łużyce. Wrażenia z podróży*, W. 1892; W. Jelski, Wspomnienie o moim Bracie śp. Wilhelmie Jelskim, Szumsko 1943 (rkps); S. Surzycki, *Pamięci dzielnego pracownika (ze wspomnień o śp. Wilhelmie Jelskim)*, „Głos Ziemiański”, W. 25.02.1920; L. Życka, M. Łęska, *Działalność popowstaniowa Polaków na Ziemi Mińskiej*, W. 1939.

Andrzej Jelski (B. K.)

KANIGOWSKI WŁADYSŁAW PAWEŁ h. Lis (14.06.1902–19.05.1970), wł. maj. Liberadz (pow. mławski), inż. rolnik. Syn Władysława (6.06.1849–4.09.1914) i Natalii z Jabłońskich h. Jasieńczyk (1864–1941), córki Stanisława i Heleny z Kossobudzkich. Jedynek.

Rodzeństwo przyrodnie: **1.** Zofia Paprocka h. Jastrzębiec (1893–1919), córka Konstantego (1855–1916), wł. Strużewa w pow. mławskim, i Marii Łempickiej, adoptowana przez Władysława i Natalię Kanigowskich. Zofia w 1915 wyszła za mąż za Zygmunta Radlińskiego h. Gryf (4.12.1893–22.11.1956), wł. maj. Wróblewo (pow. mławski) o pow. 369 ha, abs. AR w Dublanach i posła na Sejm RP z ramienia BBWR przez dwie kadencje. Ich dzieci: **1.1.** Halina (ur. 1916) za Tadeuszem Wrońskim, artystą muzykiem, prof. i rektorem Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie; **1.2.** Jerzy (ur. 1917), leśnik, żonaty z Krystyną Oppeln-Bronikowską h. Osęk, córką Bronisława i Zofii z Mieszkowskich.

W. K. od 1912 uczęszczał do Szkoły Handlowej w Mławie, którą ukończył w 1922 już jako Gimn. Państw. im. S. Wyspiańskiego. Studia wyższe rozpoczął w Warszawie na Wydz. Rolniczym SGGW (dyplom 1926).

Odziedziczone po ojcu gospodarstwo Liberadz (o pow. 250 ha) prowadził wzorowo, starając się wdrażać nowoczesne metody agrotechniczne. Był podobnie jak jego ojciec propagatorem hodowli czerwonych krów rasy polskiej.

Władysław Kanigowski

Pracował społecznie we władzach Sejmiku Powiatowego oraz Kółek Rolniczych. W 1918 brał udział w rozbrajaniu Niemców przez POW. W sierpniu 1920 zgłosił się na ochotnika i został przydzielony do 201 p. ochotniczego (potem 3 p. sz.), z którym odbył szlak bojowy. Brał udział m.in. w walkach nad Cetynią, szarży pod Żurominkiem, walkach pościgowych na Wołyniu.

Wraz z rodziną 21.10.1939 został wysiedlony przez Niemców z majątku. Zatrzymali się u kuzynów Jabłońskich, właściceli Kowalewa i Dziewanowa w pow. płockim, następnie w Warszawie u teściów, skąd po półrocznym pobycie przenieśli się do maj. Zalesie w pow. końskim, należącym do Tadeusza Kanigowskiego. Tam przebywali do 17.03.1945, tzn. do czasu przeprowadzenia reformy rolnej.

W czasie okupacji W. K. pracował m.in. w dziale plantacyjnym Cukrowni Lublin, a od czerwca 1945 w cukrowniach na terenie Dolnego Śląska jako inspektor plantacji w cukrowni „Różanka” we Wrocławiu,

w Malczycach — cukrowni „Małoszyn” i w cukrowni „Chojnów”, później w przemyśle tłuszczowym i w Państwowych Zakładach Młynarskich w Legnicy.

Zmarł tragicznie w wyniku wypadku samochodowego w Chojnowie. Pochowany w grobowcu rodzinnym w Dąbrowie w pow. mławskim.

Dwór w Liberadzu, stan przed 1939

W. K. oż. z Cecylią Radlińską h. Gryf, córką Ignacego Radlińskiego i Cecylii z Kosso-
budzkich h. Pobóg, siostrą Zygmunta Radlińskiego.

Dzieci: **1.** Zygmunt (2.05.1932–12.12.1999), mgr inż. melioracji wodnych, długoletni
pracownik „Hydroprojektu”, żonaty z Barbarą Śląską h. Grzymała; ich dzieci **1.1.** To-
masz, mgr inż. leśnik; **1.2.** Joanna, ekonomistka; **1.3.** Maria, zamężna za Adamem Grab-
kowskim h. Jastrzębiec, mieszka w Kanadzie — ich córka **1.3.1.** Magdalena (ur. 22.11.
1997); **2.** Szymon (ur. 16.01.1934), mgr wychowania fizycznego, nauczyciel i działacz
społeczny, żonaty z Anną Krasowską, mgr. filologii rosyjskiej, mają syna **2.1.** Piotra; **3.**
Cecylia (29.11.1939 – 16.07.1986), abs. wydz. filologii polskiej UW. Długoletni pracownik
Państwowych Wydawnictw Lekarskich w Warszawie.

Dok.: *Kto był kim w II RP*, s. 409 (Zygmunt Radliński). Wspomnienia rodzinne.

Zygmunt Kanigowski (S. C.)

KĘSZYCKI ZYGMUNT (1.10.1903–17.09.1939), wł. maj. Gnin (pow. nowotomyski).
Syn Józefa i Heleny z Petzoldów. Ur. w Czarnotkach (pow. średzki).

Młodość spędził w rodzinnym maj. Karczewo w pow. kościańskim. Od 1919 uczył
się w Gimn. im. Marcinkowskiego w Poznaniu, zdając tam maturę 19.01.1923. Studio-
wał na Wydz. Rolniczo-Leśnym UP, uzyskując dyplom inż. rolnika 6.03.1934 na
podstawie pracy z zakresu fizjologii roślin i chemii rolnej. Po odbyciu obowiązkowej
służby wojskowej w podchorążówce kawalerii, został przydzielony do 15 P. Uł. Poz-
nańskich. W wyniku działu spadkowego z 19.12.1936 objął maj. Gnin o pow. 1241 ha,
w tym 915 ha lasu. Prowadził gospodarkę średnio intensywną, odpowiednią do ów-
czesnej sytuacji gospodarczej. Członek zarządu spółdzielni „Grodziska Mleczarnia”
oraz cegielni „Augustów”, której większość udziałów była w ręku jego rodziny, przewo-
dzący Kółka Rolniczego w Gninie i członek po-
wiatowego koła Związku Plantatorów Bura-
ka Cukrowego.

Zmobilizowany w sierpniu 1939 i przydzie-
lony w stopniu ppor. do 2 szw. 15 P. Uł. Poz-
nańskich uczestniczył we wszystkich walkach
kampanii wrześniowej. Poległ w natarciu na
gajówkę Pociecha w Puszczy Kampinoskiej.
Pochowany w miejscu walki. Następnie prze-
niesiono zwłoki na cmentarz w Laskach,
a w 1966 do grobowca rodzinnego w Łękach
Wielkich w pow. kościańskim. Dowódca
szwadronu i świadek śmierci napisał: „śp.
ppor. Zygmunt Kęszycki cieszył się wielką
sympatią swych przełożonych i podwładnych
(...) Był wzorowym żołnierzem i obywatelem”.
Został odznaczony Krzyżem Srebrnym Virtuti
Militari „za czyny wybitnego męstwa”.

Był żonaty (ślub 18.04.1938 w kościele ka-
tedralnym w Wilnie) z Krystyną Meyszowicz
(1913–1990), córką Oskara i Florentyny z Kę-
szyckich, wł. maj. Rohoźnica w pow. wołko-
wyskim.

Zygmunt Kęszycki

Dwór w Gninie

Dzieci: **1.** Helena (ur. 13.04.1939 w Poznaniu), lekarz, za dr. Stanisławem Deskurą; **2.** Zygmunt (ur. jako pogrobowiec 12.05. 1940 w Wilczycach w pow. sandomierskim).

Dok.: „Rocznik Polskiego Przemysłu i Handlu”, W. 1938; „Rocznik Kółek Rolniczych”, P. 1938; P. Zaremba (red.), *Dzieje 15 Pułku Ułanów Poznańskich*, Londyn 1962. Dokumenty w posiadaniu rodziny. Informacje rodziny. Fot. w posiadaniu dzieci.

Stanisław Deskur

KŁOCZOWSKI PIOTR JÓZEF h. Rawicz (17.01.1850–19.07.1920), dzierżawca maj. ziemskich, współwł. maj. Bogdany (pow. przasnyski). Syn Józefa Adama Jana (1818–1870) i Teodozji z Kostekich. Ur. w Warce.

Józef Kłoczowski

Rodzina Kłoczowskich wywodziła się z ziemi ślążyńskiej, ale w XIX w. utraciła majątki, zachowując żywą tradycję swego pochodzenia.

Rodzeństwo: **1.** Bronisława (zm. 1916); **2.** Bolesław (ok. 1845 – ok. 1885); **3.** Aleksandra (ur. ok. 1845); **4.** Emilia (ur. ok. 1848); **5.** Helena (ur. ok. 1852); **6.** Stanisław (ur. ok. 1855); **7.** Zofia (ur. ok. 1855).

P. K. wychowywał się w warunkach trudnych — matka zmarła w 1858, a ojciec, burmistrz Piaseczna, został aresztowany za współpracę z powstańcami i zmarł rychło po uwolnieniu. Najstarszy z braci, Bolesław, za udział w powstaniu skazany został na zesłanie na Syberię. Na młodym P. K. przeżycia związane z atmosferą przedpowstańczej Warszawy i samym powstaniem wywarły silne piętno. „Do końca życia — pisze syn P. K. Eugeniusz — pozostała w nim jakaś głęboka zawziętość przeciw Wielopolskiemu, sympatia dla czerwonych i tych białych, którzy poście-

szyli im z pomocą. Z tą sympatią zgrała się w jedną całość idea pracy organicznej bez żadnej «czapki» pozytywizmu teoretycznego”.

P. K. zaczął studiować medycynę w Szkole Głównej, ale rychło wydzierżawił fol. Modesin w pow. radzywińskim i zaczął tam gospodarować.

Oż. z Marią Mierzejewską (zm. 1894), córką Adama, właściciela pobliskiego folwarku. Po ślubie przenieśli się do maj. Dąbek w pow. mławskim. Ok. 1889 P. K. wziął w dzierżawę fol. Duczumin (pow. przasnyski). W 1896 P. K. oż. się z najbliższą sąsiadką, ⇒ Kazimierą Rykowską, wł. Bogdan.

P. K. z zamiłowaniem gospodarował w Bogdanach (336 ha, w tym 205 ha zajmowały ziemie orne, 100 ha pastwiska). Zmodernizował folwark, rozwinął np. hodowlę krów mlecznych zamiast owiec, zaprzęgi wyłącznie końskie zastąpiły woły. Ważna była melioracja łąk, dotąd zaniedbanych. Był jednocześnie w l. 1894–1914 sędzią na 3 gminy — Chorzele, Krzynowłoga Wielka i Krzynowłoga Mała — ciesząc się wielkim autorytetem wśród wszystkich grup ludności (drobna szlachta, chłopci, Kurpie, Żydzi). Bardzo wiele zdziałał w arcytrudnym, dobrowolnym procesie komasacji gospodarstw rolnych, co stanowiło wstępny warunek bardziej racjonalnej gospodarki. P. K. i jego żonę cechowało pełne dobroci i cierpliwości podejście do ludzi.

Zmarł w Bogdanach na krótko przed spustoszeniem domu i folwarku przez bolszewików. Napis na grobie P. K. w Krzynowłodze Wielkiej: „Kochał ludzi”.

Dzieci: syn z pierwszego małżeństwa 1^a. ⇒ Adam Juliusz (1891–1968), syn z drugiego małżeństwa 1^b. ⇒ Eugeniusz (1897–1985).

Dok.: Archiwum rodzinne, Pamiętnik Eugeniusza Kłoczowskiego rkps.

Jerzy Kłoczowski (B. K.)

KŁOCZOWSKI ADAM JULIUSZ h. Rawicz (12.04.1891–15.06.1968), administrator dóbr ziemskich, rolnik. Syn ⇒ Piotra Józefa i Marii z Mierzejewskich (zm. 1894). Ur. w Duczyminie (pow. przasnyski).

Rodzeństwo: zob. biogram Piotra Józefa Kłoczowskiego.

W dzieciństwie, po śmierci matki, przebywał bądź z ojcem w Bogdanach, bądź u wuja, Adama Mierzejewskiego, w Gumowie. Cechowało go niezwykle zamiłowanie do koni, które przetrwać miało do końca życia, czyniąc go jednym z najlepszych w Polsce znawców i hodowców koni. Od ok. 1901 uczęszczał m.in. do szkoły E. Kopopczyńskiego, studiował na Kursach Przemysłowo–Rolniczych w Warszawie. Pierwszą praktykę odbył w maj. Ustronie w Augustowskiem.

Wybuch wojny 1914 zastał go w Bogdanach. Wczesną jesienią opuścił Bogdan. Pracował w maj. Miedniki k. Wilna hr. Drohojewskiego, później w Kijowie u Arona Klejna i w podolskim maj. Ujście, należącym do Glińskich. Uprzedzając przymusowe wcielenie do wojska, zgłosił się sam, co dawało możliwość wyboru formacji. Stało się nią lotnictwo. Ukończył szkołę lotniczą w Odessie, uzyskując dyplom pilota. Został następnie sam instruktorem pilotażu w Symferopolu. W 1917 na apel Józefa Dowbora–Muśnickiego, A. K. wraz z grupą kolegów próbował przedrzeć się do formujących się oddziałów polskich, dostali się jednak do niewoli niemieckiej. Trwała ona kilka miesięcy w obozie jenieckim w Stralsundzie. Dopiero późnym latem 1918 A. K. dotarł wreszcie, po 4 latach nieobecności, do Bogdan.

Jesienią 1918 osiadł w Zemborzycach pod Lublinem, gdzie wuj, Adam Mierzejewski, prowadził wzorowy majątek — „Ognisko Kultury Rolniczej” — Tow. Rolniczego w Lublinie. Po 11.11.1918 bezskutecznie starał się w Warszawie o dostanie do świeżo formowanego lotnictwa polskiego. Latem 1920 służył w randze pchor. w 1 p. sz. Kilkuletnia praca w Zemborzycach została bardzo pochlebnie oceniona przez zwierzch-

ników. Za pośrednictwem ks. W. Kornilowicza, który w Lublinie wywarł wielki wpływ na A. K., otrzymał propozycję dzierżawy maj. Sienkiewiczów Oblęgorek. W ciągu kilkunastu lat, od stycznia 1926 do końca 1937, doprowadził ten majątek do dobrego stanu; zachowały się pisemne ślady życzliwości służby folwarcznej, gorąco wspominającej „państwa dziedziców” po ich wyjeździe w 1938. Na początku 1938 A. K. przejął dzierżawę maj. Czarzaste w pow. przasnyskim w pobliżu rodzinnych Bogdan po śmierci ich właściciela Stanisława Cichowskiego.

Dwór w Bogdanach

Późną zimą 1939–1940 okupanci wyrzucili całą rodzinę z Czarzastych. Po rocznym zarządzaniu przejętym już przez Niemców maj. Rycice, udało się uzyskać dla niej przejazd do GG. Osiedli tu najpierw obok E. Kłoczowskich w Zielonce. Rychło A. K. objął zarząd maj. Miednik k. Węgrowa, prowadząc go z ramienia niemieckiego zarządu folwarków w GG.

Po 1945 skoncentrował się na hodowli koni. Był kolejno kierownikiem Warszawskiego Związku Hodowców Koni, dyr. Państwowego Stada Ogierów w Łącku, zastępcą dyr. Państwowego Stada Ogierów w Drogomyślu, Inspektorem Hodowli Koni Rejonu V krakowskiego z siedzibą w Drogomyślu. W lipcu 1953 został zwolniony z pracy z powodów politycznych, „rehabilitowano” go w 1957. W styczniu 1954 zdołał uzyskać pracę referenta BHP w Spółdzielni Pracy „Skala”, zaś w maju t. r. — red. w Państwowych Wydawnictwach Rolniczych i Leśnych.

Duży talent, także popularyzatorski, wykazał w licznych tekstach drukowanych w „Przeglądzie Hodowlanym”, „Hodowcy Koni”, „Koniu Polskim”. Napisał *Przewodnik dla masztalera* (1951), rozdział pt. *Chów koni* w pracy zbiorowej *Chów zwierząt* (t. II, 1965). Przejście na emeryturę w 1959 nie przerwało działalności publicystycznej, którą kontynuował do końca życia. Talent pisarski ujawnił się w drukowanych w „Koniu Polskim” znakomitych gawędach ilustrowanych przez przyjaciela Karola Kossaka.

Zmarł w Warszawie, pochowany w Laskach pod Warszawą. Ceniono A. K. jako świetnego obserwatora i znawcę koni i ich hodowli, zdolnego do samodzielnych,

przewidujących przyszłość sądów — zarazem człowieka wielkiej prawości, żywotności, serdecznej życzliwości dla ludzi i świata.

A. K. oż. 31.01.1925 z Ewą Wójcicką z Plus k. Tarnogrodu (ur. 1904), w l. 1917–1923 kończyła Gimn. ss. Urszulanek w Lublinie. Mieli 4 córki: **1.** Anna (ur. 1926), żona J. Szustra; **2.** Jadwiga (ur. 1930), żona J. Kotlińskiego; **3.** Ewa (ur. 1936), żona J. Wejcmana; **4.** Elżbieta (ur. 1939), żona J. Uthe.

Dok.: Archiwum rodzinne, rkps; J. Kłoczowski, *Pamiętnik*; „Kości Polski” 1968, t. 3, nr 4; „Przeгляд Hodowlany”, 37: 1968, nr 20; J. Kłoczowski, Gawędy o koniach, W 1999.

Jerzy Kłoczowski (B. K)

KŁOCZOWSKI EUGENIUSZ JÓZEF DOMINIK h. Rawicz (4.08.1897–22.06.1985), wł. maj. Bogdany (pow. przasnyski), inż. rolnik. Syn ⇨ Piotra Józefa i ⇨ Kazimierzy z Rykowskich. Ur. w Bogdanach.

Rodzeństwo: zob. biogram Piotra Józefa Kłoczowskiego.

Po najszcześniejszym dzieciństwie w domu rodzinnym i starannej nauce domowej umieszczony został w nowo otwartej szkole polskiej w Mławie, z dobrym gronem nauczającym, gdzie w 1914 zdał maturę. Tam należał do konspiracyjnego kółka młodzieży, w którym szczególnie rozważano sprawy niepodległości; wpływ matki, do której był bardzo przywiązany, zaważył na kształtowaniu postawy chłopca, także głęboko patriotycznej i religijnej. Studia wyższe odbywał w l. 1916–1921 (z przerwami w związku ze służbą wojskową) w Warszawie, kończąc je dyplomem inżynierskim w SGGW (1925) ze specjalizacją w zakresie ekonomiki gospodarstw. W listopadzie 1918 zgłosił się ochotniczo do wojska, w 36 P. P. Legii Akademickiej odbył kampanię lwowską. Ponownie walczył w wojnie 1920, od lipca jako oficer prowiantowy 21 p. ul. (ze stopniem st. wachmistrza).

Po wyjściu z wojska, od wiosny 1921, zajął się majątkiem rodzinnym, administrując w Bogdanach do 1939. Zdecydował się na sprzedaż części gruntów, by z uzyskanych funduszy przeprowadzić drenowanie pozostałych. Zmniejszony obszar dóbr wyniósł w 1939 205 ha (w tym 180 ha użytków rolnych). Z zamięłowaniem prowadził m.in. prace nad uszlachetnieniem odmian ziemniaka i jęczmienia, co w 1927 przyniosło mu Duży Medal Srebrny CTR. Zaangażowany był w różnorodne prace społeczne. Działal m.in. w Związku Rolników z Wyższym Wykształceniem, był stałym delegatem Związku w Komisji Współpracy w Doświadczalnictwie przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. W l. 30. działał w Akcji Katolickiej, został jej prezesem na dekanat przasnyski. Otrzymał order papieski „Pro Ecclesia et Pontifice”. Pisał sporo broszurek i artykułów na tematy aktualne, zajął m.in. umiarkowane stanowisko w sprawie reformy rolnej między radykalnymi jej zwolennikami, w samej Akcji Katolickiej,

Eugeniusz Kłoczowski

a zachowawczymi kręgami ziemiańskimi. Wyróżniał się wśród ziemian ówczesnych idealistycznym podejściem, akcentując obowiązki społeczne i gospodarcze, spoczywające na całej warstwie, wobec wsi polskiej. Takim poglądom dawał m.in. wyraz na łamach organu ziemiaństwa polskiego, „Gazecie Rolniczej”, ukazującej się w Warszawie. Naczelnym red. pisma, Jan Lutosławski, wciągał E. K. do coraz bliższej współpracy, zwłaszcza przy opracowywaniu księgi na 75-lecie „Gazety Rolniczej”, która stać się miała prawdziwym pomnikiem polskiego ziemiaństwa. W l. 1936–1939 była to już stała, bardzo intensywna praca w redakcji w charakterze zastępcy red. naczelnego; na gospodarstwo w Bogdanach, prowadzone przez zaufanych współpracowników, pozostawały 3 dni, łącznie z niedzielą. U schyłku życia E. K. opracował dzieje „Gazety Rolniczej” (504 strony mpis) w l. 1936–1939, uzupełniając ten opis materiałami dotyczącymi zasłużonego red. „Gazety”, Jana Lutosławskiego. To opracowanie stanowi w całości dopełnienie *Księgi Pamiątkowej* i jako „ostatni rozdział” dziejów niezależnego „ruchu” ziemiańskiego w Polsce, czeka ciągle na publikację.

W końcu sierpnia 1939, po ostrzeżeniu przez wojsko polskie, Kłoczowscy opuścili dom, wędrując przez Warszawę w okolice Włodawy. Wrócili w początkach października, ale ostatecznie 31.01.1940 zostali przez Niemców usunięci z domu i majątku; przeżyli prawie rok dzięki życzliwości ludzi z Bogdan i okolicy, wielkim szczęściem w warunkach terroru była zgoda władz na wyjazd jesienią 1940 całej rodziny do GG, łącznie z prawem zabrania rzeczy w jednym wagonie. Osiedli w Zielonce pod Warszawą, w domku dawnego pracownika bogdańskiego Antoniego Waclawskiego, przyjaźnie nastawionego do rodziny. E. K. rozpoczął pracę w gm. Kobyłka. Współpracował też jako zaprzysiężony czł. konspiracji z grupą osób przy Delegaturze Rządu na Kraj, zwłaszcza z ➔ Witoldem Maringe'em, która m.in. opracowywała plany zagospodarowania ziem poniemieckich, mogących, jak przewidywano, przypaść Polsce po wojnie. Przymusowe wysiedlenie z Zielonki we wrześniu 1944 przez Niemców, oznaczało ostateczną utratę resztki rzeczy uratowanych z Bogdan.

Od wiosny 1945 E. K. kierował gospodarstwem w Dukach k. Tarczyna. Po roku przyjął propozycję ➔ W. Maringe'a pracy w zarządzie PNZ w Poznaniu. Skupiła się tam duża grupa fachowych i ofiarnych ziemian, uznających, że mimo wszystkich zastrzeżeń wobec nowych, narzuconych władz, dobro kraju wymaga odbudowy rolnictwa i kompetentnego zagospodarowania majątku poniemieckiego. Duże osiągnięcia PNZ w l. 1946–1949 i panującą w zarządzie atmosferę opisał później E. K. w swych pamiętnikach. Sam pracował na odpowiedzialnym stanowisku w Wydz. Rolnym Centralnego Zarządu. Po likwidacji PNZ pracował w Centralnym Zarządzie PGR w Warszawie (1949–1951), później w Okręgowym Zarządzie PGR Poznań–Zachód (1951–1954). W l. 1954–1956 był kierownikiem Oddziału Planowania i Inwestycji w Zjednoczeniu PGR Ostrów Wielkopolski z siedzibą w Poznaniu.

W 1956 przeszedł do pracy w Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym w Swadzimiu pod Poznaniem, związanym z AR. Opracował m.in. plan perspektywiczny dla tego gospodarstwa. W 1963 obronił pracę doktorską w Poznaniu pt. „Znaczenie pism «Ziemiańskie» i «Poradnik Gospodarski» dla postępu rolnictwa w Wielkopolsce w latach 1889–1914”. W 1969 przeszedł na emeryturę, współpracował jednak naukowo z uczelnią. W okresie poznańskim drukował wiele artykułów w „Przeglądzie Rolniczym”, „Plonie”, „Nowym Rolnictwie”, „Gazecie Cukrowniczej”, „Gromadzie”, „Zielonym Sztandarze”, „Poradniku Gospodarskim”. Opracował obszerny pamiętnik. Zmarł w Poznaniu, pochowany na Powązkach w Warszawie.

E. K. 2.02.1924 poślubił Irenę Cichowską z maj. Czarzaste. Żona (zm. 4.07.1985) pochowana obok męża na Powązkach. Mieli trzech synów: 1. Jerzy (ur. 1924), historyk i prof. KUL; 2. Zbigniew Stanisław (1929–1984) poszedł drogą „rolniczą”. Matu-

rę zdał w szkole oo. Marianów na Bielanach warszawskich (1948), w 1953 ukończył studia w Wyższej Szkole Rolniczej w Poznaniu. Przez szereg lat prowadził doświadczenia w stacji Inst. Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Borowie pod Czempinem. W 1966 uzyskał doktorat, w 1975 habilitację. Specjalizował się w hodowli słoneczników, uzyskując poważną pozycję naukową w kraju i zagranicą. W 1954 oż. z Teresą Skarzyńską. Mają dwie córki: 2.1. Małgorzata (ur. 1956), zamężna od 1979 za Ludomirem Jerzym Lasockim; 2.2. Aleksandra (ur. 1964) za Krzysztofem Maćkowiakiem; 3. Andrzej (ur. 1937), dominikanin.

Dok.: fragment pamiętnika rękopiśmiennego E. K. w: *Teraz będzie Polska*, pod red. A. Rosnera, W. 1988, s. 208–228; E. Kłoczowski, *Moja praca w Państwowych Nieruchomościach Ziemskich w Poznaniu (1946–1949)*, P. 1966; G. Polak, *Kto jest kim w Kościele*, W. 1996; *Księga ku czci Profesora Jerzego Kłoczowskiego*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 37, z. 3, Lublin 1986. Archiwum rodzinne.

Jerzy Kłoczowski (B. K.)

KŁOCZOWSKA KAZIMIERA z RYKOWSKICH (ok. 1861–13.09.1929), wł. dóbr Bogdany (pow. przasnyski). Córka Eugeniusza i Walerii z Klickich.

Z domu wyniosła staranne wykształcenie, umiłowanie literatury polskiej, świetną umiejętność gry na fortepianie. W podziale dóbr K. K. przypadły Bogdany. Ok. 1890 podjęła decyzję o opuszczeniu Warszawy, w której spędziła całą młodość, i osiedlenia się w rodzinnym gnieździe Rykowskich, Bogdanach. Schimmelpfennig, drugi mąż jej matki, zaplanował według jej życzeń budowę prostego dworu ceglanego, nie tynkowanego, w założeniu na jedną osobę. K. K. miała słabą orientację w sprawach gospodarczych i dopiero małżeństwo z ➤➤ Piotrem Józefem Kłoczowskim (1896) uratowało sytuację.

K. K. miała zainteresowania artystyczne, grała na fortepianie, malowała, pisała wiersze; stworzyła dużą bibliotekę, ściągając książki z Warszawy i Paryża. Głęboki patriotyzm wyrażał się m.in. w pielęgnowaniu tradycji powstania styczniowego, wszędzie obecnych kopiach z Grottgera (pędziła K. K.), kulcie romantycznej powieści czy pozytywistycznej pracy. Prowadziła tajną szkółkę we dworze dla dzieci wiejskich. Gdy tylko zaistniała taka możliwość, zimą 1906 założyła na swój koszt szkółkę publiczną w Bogdanach; wszystkie dzieci w wieku 8–14 lat uczestniczyły w zajęciach prowadzonych przez dwie młode nauczycielki pod czujnym okiem K. K. W 1917–1918 stanęła ona na czele szkolnictwa publicznego budowanego od podstaw w gminach Krzynowłoga Wielka i Duczumin. Szkoły — co najmniej 9 — prowadzone były przez młodzieńkiemu matryzstki trochę tylko przeszkolone. K. K. była dla nich oparciem, twórczynią programów. We dworze bogdańskim dzieci z okolicznych szkół uczyły się śpiewu z akompaniamentem fortepianu. W wydarzeniach 1905 sympatią otaczała siostrzeńca ➤➤ Mieczysława Dębskiego (1881–16.12.1950), zaangażowanego w ruch samo-

Kazimiera Kłoczowska

kształceniowy i socjalistyczny, udzielała mu konkretnej pomocy (np. w przemyśle materiałów z Prus do Warszawy). W czasie najazdu bolszewickiego, latem 1920, została sama w domu po śmierci męża — życzliwość i opieka miejscowych ludzi uratowała jej życie. Zmarła w Bogdanach i została pochowana obok męża na cmentarzu parafialnym w Krzynowłodze Wielkiej.

Dok.: Archiwum rodzinne. Pamiętniki E. Kłoczowskiego.

Jerzy Kłoczowski (B. K.)

KOMIEROWSKI ROMAN h. Pomian (15.08.1846–24.05.1924), wł. maj. Komierowo i Niezuchowo (pow. sępoleński). Działacz społeczny w Wielkopolsce i na Pomorzu, parlamentarzysta. Syn Tomasza (zm. 1881) i Agaty z Sikorskich h. Cietrzew (1848–1884). Ur. w Leśnie na Kaszubach, we dworze babki Anny z Goetzendorf–Grabowskich Sikorskiej.

Tomasz K., wł. Komierowa i Komierówka, idąc śladami Dezyderego Chłapowskiego, unowocześnił gospodarke swoich majątków. W 1868 kupił na licytacji Niezuchowo (1128 ha) w pow. Wyrzysk jako jeden ze spadkobierców Mateusza hr. Rydzyńskiego. Był także działaczem Ligi Polskiej w Złotowie i Tow. Rolniczego Ziemi Południowo–Pomorskiej, współtworzył bibliotekę polską w gimn. chojnickim.

Rodzeństwo: 1. Władysław (zm. 1884), wł. Komierowa.

R. K., ukończywszy gimn. chojnickie, studiował prawo na uniwersytecie w Bonn, Berlinie i Lipsku, gdzie w 1870 uzyskał tytuł dr. obojga praw. W Berlinie był członkiem Związku Polskich Akademików. Praktykę zawodową odbył w Sępólnie, Łobożenicach, Wrocławiu i Berlinie; służbę wojskową w 1871 w p. huzarów w Poznaniu. Zrezygnował z kariery prawniczej, objął majątek Niezuchowo, a po śmierci bezżennego brata także Komierowo. Maj. Komierowo w 1894 obejmował 675 ha ziemi ornej, w 1929 (wówczas pow. sępoleński) 660 ha, przy ogólnej pow. 1243 ha; posiadał gorzelnię, tartak, młeczarnię, suszarnię ziemniaków, znaną reprodukcję ziemniaków, oborę zarodową i hodowlę koni.

R. K. prowadził wzorową, nowoczesną gospodarke rolną, dążąc do uprzemysłowienia i specjalizacji majątków. Działał w pruskim samorządzie terytorialnym i w polskich organizacjach społecznych. Był współtwórcą i działaczem Tow. Naukowego w Toruniu, Tow. Czytelni Ludowych w Poznaniu. Pracował w zarządzie poznańskiego Centralnego Tow. Gospodarczego, na którego 25-lecie w 1886 wydał sprawozdanie z ogólnego rozwoju i dokonań. Był prezesem powiatowego Komitetu Wyborczego w Wyrzysku i delegatem do polskich ogólnozaborowych instytucji wyborczych. W 1895 uczestniczył w zjeździe prawników i ekonomistów polskich w Poznaniu. Jako bliski współpracownik Józefa Kościelskiego był wiceprezesem tow. Straż.

Główną domeną jego pracy publicznej była działalność parlamentarna. W 1876 został posłem polskim do parlamentu niemieckiego, w którym zasiadał 27 lat. W l. 1877–1881 był także posłem do sejmiku pruskiego. W Kołach Polskich w Berlinie zajmował bardzo ważne stanowisko. Jako reprezentant interesów polskich i niemieckich często występował w komisjach i na forum parlamentu nie tylko w okresie Kulturkampfu i ery Capriviego. Uprawiał publicystykę parlamentarną, szczególnie na łamach „Dziennika Poznańskiego”, będąc wiceprezesem jego rady nadzorczej. Na co dzień uczestniczył w życiu Kościoła. Złożywszy posłowanie, podjął mozolny trud historyka kół polskich w Berlinie. Jego dzieło *Koła Polskie w Berlinie* (t. 1–3, P. 1905–1913) ma dużą wartość źródłową i naukową. Tom IV zachowany w rękopisie stanowi część pozostałości bogatego archiwum, zgromadzonego pierwotnie wraz z biblioteką i kolekcją obrazów w rodzinnym Komierowie.

R. K. — szambelan papieski i kawaler Orderu Odrodzenia Polski, zmarł w Poznaniu. Pochowany został w podziemiach kościoła w Komierowie, zniszczonego doszczętnie w końcu II wojny światowej, a odbudowanego w nowym kształcie przy udziale rodziny Komierowskich — przez parafię w Wałdowie w końcu l. 80.

R. K. oż. w 1879 z Marią Kurnatowską z Pożarowa, która była współtwórczynią sukcesów męża, zaangażowaną szczególnie w sprawy Kościoła i pracę charytatywną.

Dzieci: 1. Tomasz (1885–3.09.1939), działacz Pomorskiego ZZ, oż. z Różą Zamoyką, zginął zamordowany przez hitlerowców. Ich jedyny syn 1.1. Andrzej (1926–1994), inż. i przedsiębiorca, w l. 1959–1992 mieszkał w RPA, skąd wrócił z żoną do kraju i osiadł w Sępólnie; zmarł bezpotomnie w Bydgoszczy; 2. Maria (1880–1970) za Leonem Jantą-Półczyńskim, działaczka społeczna i oświatowa na Pomorzu, matka chrzestna „Daru Pomorza”; 3. Franciszka (1887–1927) za Edwardem Bielskim, wł. maj. Atteczyzna na Polesiu; 4. Eleonora (1889–1932) za Stanisławem Czarneckim, wł. maj. Gogolewo (pow. krobki). Wnuki i prawnuki K. K. mieszkają po 1945 w Polsce, Francji, Anglii i Kanadzie.

Dok.: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, t. 2, 3, Gdańsk 1994, 1997; PSB, t. 13, s. 392–394. Kopia portretu fotograficznego R. K. wykonanego przez J. Fałata (ze zbiorów wnuczki Leontyny Tyszkiewiczowej w Poznaniu); J. Borzyszkowski, *Mąż co pełnił służbę dla narodu*, „Pomerania”, 1989, nr 12; tamże — fragment wspomnień R. K. *Życie to walka*; M. Romaniuk, *Z dziejów obrony narodowych praw — Komierowscy z Komierowa*, Bydgoszcz 1987 (bibl.); J. Sikorski, *Ziemianin bez kompleksów*, oprac. i wstęp J. Borzyszkowski, Gdańsk 1990; M. Janta-Półczyńska, *Wspomnienia*, mpis w zbiorach rodziny Tyszkiewiczów w Poznaniu; Akta osobowe R. K., korespondencja, wspomnienia (Archiwum Podworskie Komierowskich AP w Bydgoszczy oraz w zbiorach rodziny i autora).

Józef Borzyszkowski

KOSIŃSKI IGNACY h. Rawicz (1884–13.04.1971), wł. maj. Głogowa z fol. Migdałów i Kopyta (pow. kutnowski). Syn Karola (zm. 1926 w Warszawie), wł. maj. Ponentów Dolny i Ponentów Górny oraz Złotniki (pow. kolski), i Marii (zm. 1936 w Warszawie), córki Ignacego Rakowskiego h. Lubicz z Mchowa i Mchówka i Marii z Kretkowskich. Ur. w Ponentowie.

Ojciec jako 19-latek brał udział w powstaniu styczniowym. W bitwie pod Brdowem padł koń dowódcy oddziału, wówczas oddał mu swego, walcząc odtąd pieszo. W dalszych działaniach powstańczych ranny, wskutek braku szybkiej pomocy stracił nogę. Pozostał mimo to ruchliwy, aktywny i przedsiębiorczy. Odrodzona ojczyzna uhonorowała go Krzyżem Srebrnym Orderu *Virtuti Militari* (nr 8733).

Rodzeństwo: 1. Elżbieta za Marcelem Karczewskim h. Samson, wł. Wiśniewa, potem Czamanina (pow. wrocławski); 2. Gabriela za Józefem Czernickim h. Jastrzębiec, wł. Dobrego (pow. wrocławski); 3. Joanna za Stefanem Olszowskim h. Prus II, wł. Bukowa (pow. tomaszowski), potem Parsk, Łykowa i Kik (pow. turecki) oraz Smółska (pow. wrocławski); 4. Antoni, który gospodarował 3 lata w Głogowie, zm. bezzennie po zapaleniu płuc w 1910.

I. K. do szkoły realnej uczęszczał w Kaliszu. Po ukończeniu szkoły średniej studiował rolnictwo w Beauvais we Francji, jednak studia przerwał, gdyż po nagłej śmierci brata Antoniego musiał zająć się Głogową. Dwór w Głogowej był duży, piętrowy z podjazdem od szczytu, z werandą i dwoma tarasami na piętrze. Położony był w 10-hektarowym parku. Majątek liczył 613 ha urodzajnej ziemi z klasy gleb bielicoziemnych, pszenno-buraczanych. Dzięki umiejętnemu gospodarowaniu przynosił duży dochód. I. K. nastawiony był na uprawę buraków cukrowych, które odstawiano kolejką wąskotorową do cukrowni w Ostrowach, a także z przeznaczeniem na nasienictwo buraczane. Był zwolennikiem bardzo lansowanych wówczas poplonów. I. K. należał do ZZ. Po zajęciu Polski w 1939, Niemcy wysiedlali ziemian z majątków,

na terenie tzw. Warthegau, systematycznie od zachodu ku wschodowi. Nie czekając na wysiedlenie w marcu 1940, I. K. wraz z rodziną przedostał się do Warszawy. Tu przeżył lata okupacji do powstania włącznie.

W marcu 1945 był adm. maj. Sarnów pod Łodzią. Obiekt ten należał wtedy do Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Łodzi, podobnie jak nie przeznaczona do parcelacji Głogowa. Ta zbieżność spowodowała, że I. K. nie pozwolono kontynuować pracy w tej instytucji i został zwolniony. Następną posadę objął w 1947 w Glinniku k. Głowna; majątek ten należał najpierw do Państwowych Zakładów Hodowli Roślin, następnie do PGR. Tu pracował do 1950, po czym przeszedł na emeryturę i zamieszkał z rodziną w Warszawie.

Zofia Kosińska

Ignacy Kosiński

I. K. w 1918 poślubił Zofię Chrząszczewską h. Trzaska z Wierzbinka na Kujawach (29.06.1893–4.05.1973), najmłodszą z czworga dzieci Teodora i Gabrieli z Modlińskich z Krzywosądky. Z. K. początkowo uczyła się w domu, a następnie na pensji im. Cecylii Zyberk-Plater w Warszawie. Dzięki inwencji Z. K. park w Głogowej był ciekawie rozplanowany i świetnie utrzymany. Zakładał go sprowadzony z Poznania inż. ogrodnictwa ozdobnego, a pracował w nim (także w sadzie, warzywniku, szklarniach) ogrodnik z pomocnikami. W parku były sztuczne 4 pagórki, altanka, pergola, 2 stawy z łódką, mostek, krzewy, różanka, ogród skalny, aleja z grabowym szpalerem, starodrzew oraz nowo posadzone drzewa. Był też kort tenisowy z mialu ceglanego, boisko do siatkówki i krokieta, inne z przyrządami gimnastycznymi i kołobiegami. Staraniem Z. K. pracująca w majątku młodzież należała do Katolickiego Stow. Młodzieży Żeńskiej, później również do analogicznego męskiego. Atrakcją był w nim teatrzyk amatorski. Dla przedszkolnych dzieci robotników folwarcznych Z. K. założyła ochronkę, prowadzoną przez zakonnice-pedagogę. Tu dzieci były wychowywa-

Dwór w Głogowej

ne, a także dokarmiane i ubierane. W czasie okupacji w Warszawie Z. K. pracowała społecznie. Zanosila obiady do szpitala Ujazdowskiego, gdzie przebywali polscy ranni żołnierze, dokarmiała uczącą się ubogą młodzież. Wysyłała paczki żywnościowe do oflagów.

I. K. i żona Zofia zmarli w Warszawie.

Dzieci: 1. Gabriela (ur. 1918, zm. jako niemowlę); 2. Maria (ur. 1921); początkowe nauki pobierała w domu, następnie uczyła się w gimn. i liceum w klasztorze Zgromadzenia Sacré Coeur w Polskiej Wsi pod Poznaniem, gdzie uzyskała maturę w 1939. W czasie okupacji niemieckiej, w Warszawie, uczęszczała na tajne lekcje w Inst. Kultury Fizycznej Heleny Sokołowskiej, który ukończyła. W 1942 poślubiła Jana Zakrzewskiego h. Dołęga z maj. Majek w pow. plockim. Ich syn 2.1. Karol Jerzy (ur. 1944); 3. Hanna (ur. 1928), początkowe nauki pobierała w domu. W czasie okupacji niemieckiej uczęszczała na tajne komplety Szkoły im. Krystyny Malczewskiej w Warszawie. Po wojnie ukończyła Państwową Szkołę Ogrodniczą w Poznaniu. Zamieszkała w Sopocie.

Dok. Materiały i wspomnienia rodzinne.

Hanna Kosińska

ŚCIBOR-KOTKOWSKI IGNACY h. Ostoja (1837–1901), współwł. maj. Bodzechów (pow. opatowski). Syn Józefa (1806–1876) i Antoniny z Zębczyńskich h. Dębno. Ur. w Bodzechowie.

Rodzeństwo: 1. Stefan.

Maj. Bodzechów był współwłasnością synów Ignacego K., dziadka I. K., mieli tu swoje udziały prócz ojca I. K., także jego stryjowie: Seweryn (⇒ Mieczysław Cichowski, 1845–1918), Marcei i Franciszek K. (⇒ Bolesław Kotkowski, 1838–1906). Bracia Kotkowsy, synowie Ignacego K., nie podzielili się Bodzechowem i do końca życia mieszkali tam i wspólnie gospodarowali, inwestując szczególnie w rozwój przemysłu. W Bodzechowie były dobra ziemskie o pow. 5200 ha, w tym 4140 ha zajmowały lasy, a także kopalnie rudy żelaza i zakłady przemysłowe, m.in. wielki piec wzniesiony w 1839, walcownia i pudlingarnia (1849). W 1860 pracowało tu 250 robotników, którzy wytwarzali produkcję o wartości 120 000 rbl. W 1875 wytopiono w Bodzechow-

wie 1351 t żelaza surowego, wyprodukowano 1138 t żelaza kutego i 188 t wyrobów żelaznych, 2 lata później produkcja surówki wzrosła do 2042 t, a żelaza kutego i walcowanego do prawie 2000 t.

Każdy z braci Kotkowskich miał w Bodzechowie osobny dom. Trzy z nich przerebiono z ogromnych XVIII-wiecznych oficyn, czwarty dwór, zwany pałacem, był przebudowanym zbozem ariańskim, w którym urządzono tzw. resursę, gdzie cała rodzina spotykała się na wspólnych posiłkach, uroczystościach i zabawach. „Resursę” prowadziły na zmianę kolejne bratowe. Po śmierci braci Kotkowskich — ostatni Seweryn zm. w 1892 — Bodzechów stopniowo przejmowali ich synowie i dalsi spadkobiercy. I. K. przez dłuższy czas administrował dobrami bodzechowskimi, rozbudowywał przemysł, np. w Dołach Biskupich (pow. opatowski) wybudował zaporę i trzy młyny wodne na rzece Świślinie, uruchomił także w majątku kamieniołomy.

I. K. oż. ze swoją kuzynką Anielą z Kotkowskich (zm. 1933), córką Marcelego (1802–1875) i Anieli z Korwin-Fijałkowskich h. Słepowron.

Dzieci: 1. Bolesław, chory umysłowo, kawaler; 2. Marcela Antonina (1872–1955), żona Jana Gombrowicza (1868–1933), wł. maj. Jakubowice (pow. opatowski), a po jego rozparcelowaniu maj. Małoszyce (pow. opatowski), ich dzieci: 2.1. Janusz (1894–1968), inż. rolnik, oż. z Franciszką z Kotkowskich (1^{ov}. Janowa Cichowska), córka Stanisława (1840–1911) z Potoczka (pow. ilżecki); 2.2. ⇒ Jerzy (19.11.1895–19.04.1971); 2.3. Rena (1899–1961), matematyk; 2.4. Witold (1904–1969), mgr prawa, pisarz.

Dok.: Boniecki, *Herbarz*, t. 11, s. 381–382; G. Paszkiewicz, *Rodzina Kotkowskich*, rkps. Informacje rodzinny.

Antoni Arkuszewski (T. E.)

ŚCIBOR-KOTKOWSKI BOLESŁAW h. Ostoja (1838–1906), współwł. maj. Bodzechów (pow. opatowski). Syn Franciszka (1804–1869), współwł. maj. Bodzechów, i Józefy ze Zglinickich h. Godziemba. Ur. w Bodzechowie.

Rodzeństwo: Stanisław (1840–1911), wł. maj. Potoczek (pow. ilżecki), współwł. maj. Bodzechów, powstaniec w 1863, oż. 1^{ov}. z Wandą Cichowską. Stryjecznym bratem B. K. był ⇒ Ignacy Kotkowski (1837–1901).

Po ukończeniu Wyższej Szkoły Technicznej w Krakowie B. K. został współadm. Bodzechowa, m.in. przez długie lata prowadził bodzechowskie zakłady przemysłowe.

B. K. oż. z Marią z Kotkowskich (1845–1926), ze swoją stryjeczną siostrą, córką Marcelego (1802–1875) i Anieli z Korwin-Fijałkowskich h. Słepowron. Maria K. po śmierci męża mieszkała stale w Warszawie, gdzie zmarła, została pochowana w Denkowie.

B. K. zmarł w Warszawie i został pochowany w grobowcu rodzinnym w Denkowie (pow. opatowski).

Dzieci: 1. Zofia (1867–1923) za Leonem Baczyńskim h. Sas, wł. maj. Józefków, Krzemionka, Pisary i Prusy (pow. opatowski), bezdzietni; 2. Helena (1870–1955) za Witoldem Mrozińskim h. Prus III, wł. maj. Faszczycy (pow. błoński), ich dzieci: 2.1. Bolesław (1894–1918), ułan w P. Uł. Krechowieckich; 2.2. Maria (1895–1990), kustosz w Muzeum Narodowym w Warszawie, niezamężna; 2.3. Franciszka (ur. 1901) za ⇒ Sewerynem Cichowskim (1881–1948); 2.4. Władysława (1903–1925), niezamężna; 2.5. Marcela (1912–1996) za Mieczysławem Cichowskim (1907–1939), synem ⇒ Seweryna Cichowskiego (1881–1948); 3. Franciszek (1871–1922), wł. maj. Niemienice i Kotówki (pow. opatowski), oż. z Jadwigą z Baczyńskich h. Sas (1880–1926), córką Józefa i Heleny z Karskich, ich dzieci: 3.1. Józefa (1900–1980), 1^{ov}. za Mieczysławem Rytlem h. Szeliga, wł. maj. Przepiórów (pow. opatowski), ich syn 3.1.1. Franciszek zmarł dzieckiem; 2^{ov}. za Stefanem Sobieszczańskim, adwokatem; 3.2. Ignacy (25.12.1901 –

po 9.05.1945), wł. maj. Łomno (pow. ilżecki) i Koszary (pow. opatowski), ochotnik w 1920, żołnierz AK, w l. 1942–1945 więzień obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu i Gross Rosen, po uwolnieniu w 1945 zm. w szpitalu w Czechosłowacji; oż. z Ireną z Kłokockich h. Nałęcz (1905–1989), ich dzieci: **3.2.1.** Franciszek (1925–1996), inż., oż. z Heleną z Baranowskich (ur. 1929), mają dwie córki: **3.2.1.1.** Annę (ur. 1951) i **3.2.1.2.** Izabellę (ur. 1955); **3.2.2.** Władysława (ur. 1926) za Tadeuszem Stokłosą, ich syn **3.2.2.1.** Jerzy (ur. 1954); **3.2.3.** Maciej (1927–1996), oż. z Aldoną z Krupińskich, mają córkę **3.2.3.1.** Antoninę (ur. 1962); **3.3.** Bolesław (1903–1954), wł. maj. Niemienice i Dąbrówka (pow. opatowski), oż. z Heleną z Borkowskich h. Nowina (1902–1986), ich syn **3.3.1.** Andrzej (ur. 1929), mgr ekonomii, oż. 1^{ov.} z Izabellą Rybczyńską (ur. 1934), inż. rolnik, ich syn **3.3.1.1.** Tomasz (ur. 1955), mgr prawa, oż. z Jolantą Religioni, mgr prawa, mają syna **3.3.1.1.1.** Grzegorza (ur. 1978); 2^{ov.} z Lidią Fuglewicz (ur. 1934), ich syn **3.3.1.2.** Artur (ur. 1964); **4.** Władysława (1874–1947) za Kazimierzem Mrozińskim h. Prus III, wł. maj. Sędowice (pow. jędrzejowski), mieli córkę **4.1.** Jadwigę (1916–1993) za Stanisławem Cichowskim (1910–1982), synem ⇒ Seweryna Cichowskiego (1881–1948), ich syn **4.1.1.** Kazimierz (1935–1991), adwokat, zam. w Krakowie, oż. z Elżbietą z Kramarskich; **5.** Seweryn (1877–1920), wł. maj. Sowią Góra (pow. opatowski), oż. z Marią z Gregorowiczów, ich córka **5.1.** Maria za Andrzejem Marchwińskim; **6.** Marcei (1880–1905) zmarł kawalerem; **7.** Maria (1882–1968) od 1900 za Witoldem Łażniewskim (24.05.1865–8.10.1938), chemikiem i dr. biologii, wł. maj. Musuły (pow. błoński), ich dzieci: **7.1.** Mikołaj (1901–1992), prof. chemii UŁ; **7.2.** Seweryn (27.12.1903–3.09.1939), kpt. lotnictwa, zestrzelony przez niemiecki myśliwiec w czasie kampanii wrześniowej; **7.3.** Zofia (1907–1998), panna; **7.4.** Józef (1905–1980), wł. maj. Musuły, oż. z Ireną z Bitnerów; **7.5.** Maria (1909–1982) za Stanisławem Tumiłowiczem; **7.6.** Stefania (1913–1984), panna.

Maria i Bolesław Kotkowscy

Dok.: SGKP, t. 1, s. 273–274; Boniecki, *Herbarz*, t. 11, s. 381–382; *Lista członków czynnych Towarzystwa Rolniczego w Królestwie Polskim na rok 1861*, b. m i r. w., s. 56; *Księga adresowa Królestwa Polskiego na rok 1905*, W. 1905, s. 236–237; *Lista*, s. 505–506, 598–599; PSB, t. 18, s. 303 (biogram Witolda Łażniewskiego); *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 3, 5, 11 (tu błędnie Bolesław i Ignacy Kotkowscy, zamiast Kotkowscy), 15; tamże, *woj. warszawskie*, s. 42, 47. Informacje rodziny.

Andrzej Kotkowski, Franciszka Cichowska (T. E.)

KRAIŃSKI WINCENTY (10.11.1844–1924), wł. maj. Perespa (pow. sokalski), prawnik, poseł na Sejm Krajowy w Galicji. Syn Edmunda (1804–1887) i Katarzyny z Rożnieckich. Ur. w Leszczowatem (pow. Ustrzyki Dolne).

Rodzeństwo: **1.** Baltazara, żona Józefa Jaruzelskiego i **2.** Helena, która po śmierci siostry poślubiła swego szwagra.

W. K. ukończył studia wyższe z tytułem dr. praw i poświęcił się służbie publicznej. Był dyr. Okręgu Skarbowego w Sanoku, naczelnikiem powiatowej Dyrekcji Skarbu w Przemyślu, posłem na Sejm Krajowy, w l. 1897–1901 z okręgu wielkiej własności ziemskiej Żółkiew i w l. 1902–1913 z gmin wiejskich okręgu Sokal. Od 1897 prezes Wydz. Powiatowego w Sokalu. Odznaczony Orderem Żelaznej Korony III kl.

Oż. z Heleną z Szumlańskich (zm. 1932), miał pięcioro dzieci: **1.** Emilia za Marianem Kuczyńskim, wł. maj. Wolica Komarowa (pow. sokalski); **2.** Roman, oż. z Janiną Romanowską, wł. maj. Zabawa (pow. radziechowski), ich dzieci: **2.1.** Roman, **2.2.** Maria, **2.3.** Włodzimierz, **2.4.** Adam; **3.** → Edmund (1887–1965); **4.** Karolina (1891–1981) za Romanem Żurowskim, wł. maj. Leszczków; **5.** Maria za Eustachym Horochem, wł. maj. Stanisłówka (pow. Żółkiew).

Dok.: PSB, t. 15, s. 91; Aftanazy, *Materiały*, t. VIa, s. 154–157. Wspomnienia rodzinne.

Jerzy Kraiński

KRAIŃSKI EDMUND (1887–1965), wł. maj. Perespa (pow. sokalski). Syn Wincentego i Heleny z Szumlańskich.

Rodzeństwo: zob. biogram Wincentego Kraińskiego.

Po ukończeniu gimn. podjął studia rzeźbiarskie w Paryżu, lecz ze względu na stan zdrowia musiał z nich zrezygnować. Wrócił do kraju i do 1924 gospodarował w rodzinnym maj. Leszczowate (pow. Ustrzyki Dolne) w Bieszczadach. Po śmierci ojca przejął maj. Perespa (1677 ha), dobrze zagospodarowany z młynem i gorzelnią. W 1933 zapoczątkował hodowlę koni arabskich. Za aktywną działalność społeczną na terenie powiatu, m.in. starania o rozwój hurtowni „Rolnik”, odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

Po wkroczeniu wojsk sowieckich do Polski E. K. wraz z rodziną opuścił majątek i schronił się u szwagra Romana Żurowskiego w Leszczkowie. Udało mu się zabrać ze sobą konie — araby, i sprzedać je Niemcom. Za uzyskane pieniądze zakupił dodatki krawieckie. Kraińscy zamieszkali w Warszawie i żyli ze sprzedaży tych materiałów w sklepie leszczkowskim. Po aresztowaniu rodziny Żurowskich przez gestapo,

Dwór w Perespie

konfiskacie sklepu w grudniu 1942, Kraińscy pozostali w Warszawie, lecz wybuch powstania zastał ich na prowincji. Po wojnie pojechali na Ziemie Odzyskane, gdzie E. K. objął administrację poniemieckiego maj. Zdrojówek; usunięty z pracy jako b. ziemianin znalazł wraz z żoną zatrudnienie w szkolnictwie na bardzo skromnych warunkach. Pod koniec życia Kraińscy przenieśli się do Gdańska, gdzie oboje zmarli i są pochowani na cmentarzu w Srebrzysku.

E. K., oż. z Marią Budrzyńską (1894–1987), miał trzech synów: **1.** Jerzy (ur. 1920), uczeń Państwowej Szkoły Morskiej, wyjechał z kraju tuż przed wojną. Przeszedł kampanię francuską w I Dywizji Grenadierów jako kapral podchorąży. W 1941 przedostał się do Algieru i po nieudanej próbie przejechania do Maroka został internowany przez władze Vichy. Przybył do Anglii po inwazji sił alianckich w Afryce Płn., powrócił do Marynarki Handlowej, gdzie pozostał do końca wojny. Obecnie mieszka w Anglii; **2.** Leszek (ur. 1924). W 1942 za udział w konspiracji zesłany przez Niemców do Oświęcimia, zm. w obozie; **3.** Stanisław (ur. 1927), mechanik, mieszka w Polsce.

Dok.: Aftanazy, *Materiały*, t. VIa, s. 154–157. Dokumenty i wspomnienia rodzinne.

Jerzy Kraiński

KWIATKIEWICZ ZYGMUNT MARIAN JÓZEF DOMINIK h. Gryf (4.08.1901–1.06.1993), wł. maj. Kajszówka (pow. nowogródzki). Syn Karola Tomasza i Marii Franciszki z Dziekońskich. Ur. w Podhajcach.

Karol Tomasz K. ukończył farmację na ULw. i do końca życia był wł. apteki w Podhajcach. Rodzina Dziekońskich pochodziła z Litwy, lecz zubożała i przeniosła się do Galicji.

Rodzeństwo: siostry bliźniaczki: Karolina i Maria (ur. 17.12.1897).

Z. K. uczęszczał do szkoły realnej we Lwowie, biorąc udział w ruchu skautowym. Po przedwczesnej śmierci ojca trud wychowania dzieci przejęła matka, pracując w szkołach średnich Lwowa i udzielając lekcji języków obcych.

Z. K. jako 17-letni uczeń brał udział w obronie Lwowa. Kontuzjowany stracił słuch. Mimo to zgłosił się ponownie do wojska w 1920. W wojsku ukończył naukę, otrzymując maturę i stopień oficerski; odznaczony Krzyżem Walecznych za udział w obronie Lwowa.

Po demobilizacji odbył praktykę rolniczą i w 1927 objął działkę wojskową w Kajszówce. W ciągu kilku lat, początkowy areal ok. 20 ha zdołał powiększyć do 75 ha. Obok uprawy zbóż rozwinął hodowlę krów; masło i sery sprzedawał w Nowogródku. Otrzymana w Kajszówce ziemia pocięta rowami strzeleckimi była w fatalnym stanie. Z. K. zdołał jednak postawić gospodarkę na dobrym, jak na tamtejsze warunki, poziomie (zboże dawało plony rzędu 25 q z ha, krowy ok. 40 sztuk o wydajności rocznej mleka powyżej 5 500 l).

Zygmunt Kwiatkiewicz

Dokonywanie inwestycji ułatwiały dochody z prowadzonej na Podhalu hurtowni Polskiego Monopoli Spirytusowego. Z. K. 30.06. 1933 poślubił Antoninę Żdan, ziemiańską córkę mieszkającą w sąsiedztwie. Brak słuchu uniemożliwił mu działalność społeczną czy polityczną — uchodził jednak za zwolennika marszałka Piłsudskiego.

W sierpniu 1939 Z. K. znajdował się na Podhalu, zaś żona z synkami w maj. Szczonów należącym do rodziców Antoniny. Ojciec jej na wiadomość o przekroczeniu granicy przez Armię Czerwoną wyjechał do Nowogródka. Tam aresztowany przez NKWD i wywieziony zginął.

Antonina K. z synami została usunięta z majątku do Nowogródka, skąd udało się jej uciec, przekraczając w nocy granicę na Bugu, i dotrzeć do męża na Podhalu. Kierowanie hurtownią pozwoliło Z. K. na utrzymanie rodziny i udzielanie pomocy potrzebującym. W 1947 Kwiatkiewiczowie przenieśli się do Opola, gdzie Z. K. pracował jako księgowy, a żona jako nauczycielka, jednocześnie kontynuując studia wyższe, które ukończyła w 1955. Zm. 11.11.1984.

Dzieci: **1.** Ryszard (ur. 3.05.1934), inż. mechanik, ma synów: **1.1.** Rafała, technika budowlanego i **1.2.** Jacka, technika ogrodnika; **2.** Andrzej (ur. 25.10.1936), inż. chemik, ma córkę; **3.** Maria Małgorzata (ur. 30.05.1942), inż. chemii spożywczej, jej dzieci: **3.1.** Magdalena i **3.2.** Wojciech.

Dok.: Dokumenty i wspomnienia rodzinne.

Ryszard Kwiatkiewicz

LESZCZYŃSKI ZYGMUNT h. Abdank (31.09.1866–11.11.1942), wł. maj. Kaliszany, Gołębów i Gołszyce (pow. opatowski), rolnik, senator II RP. Syn Władysława (20.12.1834–27.10.1904) i Augusty z Podhorodeńskich h. Korczak z Hrebenego. Ur. w maj. rodziców, Słupi Nadbrzeżnej (pow. opatowski).

Z. L. uczył się w Gimn. Jana Pankiewicza w Warszawie, następnie w warszawskiej szkole realnej. Studia wyższe ukończył w 1887 na Wydz. Agronomicznym polit. w Rydze. Należał do korporacji studentów polskich „Arkonia”. Ojciec kupił dla niego 7.03.1889 od Leona Baczyńskiego maj. Kaliszany. Z. L. sprzedał Słupię Nadbrzeżną i przeniósł się do maj. Gołębów.

Z. L. zajął się otrzymanym majątkiem. Interesował się także zagadnieniami politycznymi i społecznymi. Od 1897 był radcą Dyrekcji Głównej TKZ w Warszawie, czł. rady Tow. Rolniczego Radomskiego, następnie czł. Rady Głównej CTR. Wspólnie z sąsiadem A. Łempickim założył w sąsiedniej miejscowości Gierczyce szkołę podstawową dla dzieci pracowników rolnych, działającą w l. 1909–1916. Był też pierwszym prezesem ZZ w Opatowie, a w 1929 został prezesem Rady Nadzorczej ZZ w Warszawie.

Z. L. należał do Stronnictwa Zachowawczego Polityki Realnej i jako jej przedstawiciel był w l. 1912–1914 czł. Rady Państwa w Petersburgu, należał do Koła Polskiego. W 1918 został wybrany posłem do Rady Stanu w Warszawie. W l. 30. należał do BBWR i z ramienia tego stronnictwa został wybrany w 1930 senatorem i do 1935 był wicemarszałkiem Senatu. Ponownie wybrany na senatora na l. 1935–1938, był czynny w Komisji Administracyjno Gospodarczo Skarbowej i Komunikacji. Odznaczony Orderem Odrodzenia Polski. Zmarł w Kaliszanych.

Z. L. był żonaty z Julią Jankowską z Czachowa (Podole). Dzieci: **1.** Władysław (1898–1971) ukończył wyższe studia rolnicze w Poznaniu. W 1920 brał udział w wojnie bolszewickiej w oddziałach saperów. Po wojnie do 1944 gospodarował w otrzymanym od rodziców maj. Gołębów. Po 1945 wyjechał na Ziemię Zachodnie, prowadził gospodarstwo rolne pod Gdańskiem, zm. bezpotomnie; **2.** Alina (1899–1986 w Sandomierzu) niezamężna, po 1945 mieszkała z matką w Sandomierzu, pracowała w „Veri-

tasie”, współpracowała z kurią biskupią oraz oprowadzała wycieczki zagraniczne; **3. Julian** (1901–1987), brał udział, jeszcze nie ukończywszy szkoły, w wojnie 1920 w p. kawalerii. Potem ukończył szkołę oficerską w Grudziądzu, następnie ukończył, jak brat, Wyższą Szkołę Rolniczą w Poznaniu i gospodarował w przejętym od ojca majątku w Gołoszyce. W 1939 zmobilizowany w stopniu por. brał udział w walkach armii gen. Andersa. Wzięty do niewoli przez wojska radzieckie, zdołał uciec i wrócił do Gołoszyc. Przez całą okupację niemiecką należał do AK. W 1941 oż. z ukrywającą się w Polsce obywatelką angielską Ireną Dembicką, która zaraz po wojnie wyjechała oficjalnie, a potem już nigdy nie chciała się spotkać z mężem. J. L. zmuszony wyjechać z kraju, z fałszywymi dokumentami dotarł do Niemiec Zachodnich i zgłosił się do armii gen. Maczka. Po demobilizacji wyjechał do Ameryki, był drwalem na północy Kanady. Zachorował na sklerozę multiplex, częściowo sparalizowany leżał w szpitalu dla kombatantów w Vancouver. Zmarł bezpotomnie; **4. Michał** (1915–1945), studia rolnicze odbył w Gembloux w Belgii. W czasie wojny czynny w partyzantce AK, zaginął bez wieści. Odznaczony Krzyżem Armii Krajowej.

Zygmunt Leszczyński

Dok.: PSB, t. 17, s. 526–527; *Ziemiaństwo i większa własność rolna*, W. 1929; *Kto był kim w II Rzeczypospolitej*, s. 526–527.

Irena Cichowska (B. K.)

LIPIŃSKI STANISŁAW h. Brodnicz (9.11.1884–9.04.1954), wł. maj. Zaturce (pow. Horochów na Wołyniu). Syn Kazimierza (1844–4.10.1915) i Klary z Rokickich (1853–3.03.1918). Ur. w Ratanowie k. Łucka.

Rodzeństwo: **1. Wacław** (1882–1931), wł. maj. Rusławieckie Czahary (pow. humański), oż. z Kazimierą z Szumińskich; **2. Włodzimierz** (1887 – zm. w Sopocie) współwł. maj. Torczyn (pow. łucki), oż. z Anną Stasiulewską; **3. Wanda Julianna** (1894 – zm. w Tolkmicku), współwł. maj. Torczyn, za Brunonem Żmijewskim h. Szreniawa.

W l. 1896–1903 S. L. uczęszczał do gimn. w Kijowie. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości studiował na polit. w Kijowie, a w l. 1905–1908 na Wydz. Filozoficznym uniwersytetu w Lipsku. Tam też w 1910 uzyskał stopień dr. filozofii.

Do wybuchu I wojny światowej gospodarował wraz ze swym ojcem w maj. Zaturce (715 ha), położonym w połowie drogi między Włodzimierzem a Łuckiem. Jednocześnie pełnił funkcję radnego pow. włodzimierskiego, a następnie radnego gubernialnego. Był czł. Rady Tow. Rolniczego w Łucku i wiceprezesem Tow. Rolniczego we Włodzimierzu.

W czasie I wojny światowej był członkiem, a następnie kierownikiem Związku Ziemstw do spraw wysiedlonych z terenów przyfrontowych w Komitecie płu.–zachodnim frontu. W l. 1916–1918 jako prezes Agrosojuzu zajmował się aprowizacją armii rosyjskiej.

Po zakończeniu działań wojennych S. L. wrócił do całkowicie zniszczonych Zaturzec. W I. 1916–1918, gdy front austrijacko–rosyjski ustalił się na tzw. linii „Stochodu”, gdzie leżały Zaturce, zostały zburzone i spalone budynki gospodarcze, mieszkalne oraz dwór. Przez fortyfikacje, okopy i leje po wybuchach pocisków artyleryjskich zniszczono 30% pól ornych. S. L. przystąpił z energią do budowy prowizorycznych budynków, a sam czasowo zamieszkał z rodziną w ziemiance. Inwazja sowiecka 1920 zmusiła ich znów do opuszczenia majątku i ucieczki na zachód, za Wisłę. Krótko S. L. przebywał w maj. Wlonice k. Opatowa, należącym do Władysława Świeżyńskiego. S. L. powtórnie wrócił jesienią 1920 do Zaturzec i nadal kontynuował odbudowę zniszczonego majątku. Jedynym źródłem dochodów był wyrąb lasu, choć w dużej części też zniszczonego przez pociski.

Doceniając znaczenie intensywnej, nowoczesnej gospodarki rolnej S. L. rozpoczął w 1922 hodowlę pszenic ozimych i ziemniaków. W wyniku wieloletniej pracy uzyskał nowe odmiany pszenicy wpisane do Rejestru Odmian Oryginalnych: wołyńską wczesną i zaturzeczą białą, zajmujące czołowe miejsca w doświadczeniach odmianowych Wołyńskich Zakładów Doświadczalnych w Łucku–Biwaki i w Szpanowie. Ziemniaki oryginalne Woltman zaturzeci i selekcyjna Parnassia dawały rekordowe plony skrobi i ha. S. L. prowadził też na szeroką skalę nasiennictwo własnych odmian zbóż i ziemniaków, jak i odmian hodowli ⇒ Bogusława Kleszczyńskiego z Polanowic w pow. miechowskim. Te kontakty handlowo–towarzyskie, nawiązane na początku l. 30. stały się pomocą w stabilizacji losów całej rodziny w czasie II wojny światowej.

S. L., doceniając znaczenie ekonomiczne produkcji zwierzęcej, rozpoczął chów bydła rasy czerwono–polskiej, korzystając z rozplodników ze znanych obór zarodowych, np. z Jodłownik k. Krakowa. Uzyskana młódzież zastąpiła nisko produkcyjne krowy i podniosła wyrównanie obory pod względem rasowym. Prowadził też chów owiec dla podniesienia wydajności wełny przez krzyżówki matek typu merynoprekos z importowanymi trykami rasy holsztyńskiej.

Kolosalny nakład pracy, podbudowany wiedzą teoretyczną i wielkim umiłowaniem gniazda rodzinnego, pozwoliły na przetrwanie kryzysu rolniczego na przełomie l. 20. i 30. i doprowadziły majątek do rozkwitu tuż przed wybuchem II wojny światowej. Maj. Zaturce stał się jednym z silniejszych pod względem ekonomicznym majątków na Wołyniu, podnoszącym kulturę rolną poprzez szeroko prowadzone nasiennictwo zbóż, ziemniaków oraz chów bydła i owiec. Zdobytne medale na wystawach rolniczych w Łucku i Poznaniu były tego dowodem.

Na wiadomość o wkroczeniu wojsk radzieckich na teren Wołynia S. L. podjął decyzję o natychmiastowym wyjeździe z Zaturzec. Po spakowaniu niezbędnych rzeczy osobistych i prowiantu dla ludzi i koni 18.09.1939 opuścił po raz kolejny swój maj. rodzinny, zostawiając na cmentarzu zmarłą w lutym 1939 żonę Marię i kilkumiesięcznego syna Zygmunta, zm. w 1932.

Droga prowadząca na zachód przez Włodzimierz, Uściług, Hrubieszów, wśród częściowo skomunizowanej ludności i wybuchającego nacjonalizmu ukraińskiego dostarczyła jemu, pięciorgu dzieci oraz domownikom wielu wstrząsających przeżyć. Początkowo droga prowadziła, tak jak w 1920, do Wisły i w Sandomierskie, by potem skierować się na południe aż do majątków braci Kleszczyńskich.

Już w połowie października 1939 S. L. objął posadę adm. maj. Czechy w pow. miechowskim, którego wł. była Irena Kleszczyńska, żona Edwarda, senatora II RP, legionisty i żołnierza AK, działającego w konspiracji. Tu także kontynuował prace hodowlane nad materiałami przywiezionymi z Zaturzec, w wyniku czego powstały nowe odmiany pszenic ozimych: Wygnanka i Stylowa.

Po zakończeniu wojny w 1945 S. L. przez kilka miesięcy był adiunktem w Zakładzie Uprawy Roli i Roślin UJ, a następnie pracownikiem PZHR w Bydgoszczy. Zadaniem tej nowo powstałej placówki było prowadzenie hodowli roślin przejętych z rąk prywatnych hodowców polskich, a na Ziemiach Odzyskanych przejmowanie i ratowanie cennych materiałów hodowlanych niemieckich. Z końcem 1945 S. L. przeniósł się do Wyszoburza k. Koszalina, gdzie przejął szeroką kolekcję ziemniaków oraz całość hodowli Radatza. Wykorzystując te materiały, przystąpił do badań nad hodowlą odpornością ziemniaków. W 1948 całość tych materiałów została przeniesiona do nowo zorganizowanej Stacji Hodowli Roślin Zamarte (pow. chojnicki), którą S. L. prowadził do 1950.

Od 1950 kierował zorganizowanym przez siebie Laboratorium Badań Ziemniaka w Gdańsku Wrzeszczu, które na skutek reorganizacji PZHR przeszło do nowo powstałego Inst. Hodowli i Aklimatyzacji Roślin (IHAR). Prace Laboratorium zmierzały do uzyskania nowych odmian ziemniaków odpornych na zarazę ziemniaczaną.

S. L. prowadził także badania nad wykorzystaniem dzikich gatunków ziemniaków w hodowli odpornościowej. Opracował uproszczoną metodę wyhodowania międzygatunkowego mieszańca, łączącego w sobie kilka najważniejszych cech odpornościowych.

W wyniku 8-letniej pracy w PZHR i IHAR dr S. L. pozostawił obszerne, cenne materiały hodowlane, z których wyszły dalsze nowe odmiany. Jest współautorem kilkunastu zrejonizowanych odmian ziemniaków. Już po śmierci, w dowód uznania wielkiego wkładu w hodowlę ziemniaków w Polsce nazwano jedną z odmian jego nazwiskiem: Lipińskie wczesne.

Opublikowane prace naukowe to m.in.: *O odporności kłębów ziemniaczanych na zarazę ziemniaczaną (Phytophthora Infestans)*, „Postępy Nauk Rolniczych”, 5: 1953, nr 1; *Niektóre zagadnienia metodyki hodowlano-odpornościowej przeciwko Zarazie Ziemniaczanej*, tamże, 6: 1954, nr 3; *Kombinowana hodowla odpornościowa ziemniaków*, „Rocznik Nauk Rolniczych” 1956, seria A-21, t. 74; *Hodowla odmian ziemniaka odpornych na stonkę (Leptinotarsa decemlineata Say)*, „Postępy Nauk Rolniczych”, 9: 1957, nr 6; przygotował też projekt podręcznika *Hodowla ziemniaka* wyd. w 1958 już po jego śmierci.

Wykształcił kilkunastu asystentów, którzy samodzielnie poprowadzili rozpoczęte przez niego prace.

Był odznaczony dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi (1938, 1952).

Zmarł w Sopocie i tam został pochowany.

Żoną S. L. była Maria, córka Juliana Wiktora Lipskiego h. Grabie i Zofii Felicji z Roszkowskich (23.01.1889 w Szkliniu na Wołyniu – 25.02.1939 w Zaturcach). Dzieci: 1. Julian (29.08.1915 w Kijowie – 15.01.1998 w Krakowie), inż., abs. PLw.; 2. Jan

Stanisław Lipiński

(ur. 2.06.1921 w Zaturcach), dr inż. rolnictwa, hodowca roślin pastewnych, zam. w Krakowie; **3.** Jadwiga (10.02.1923 w Łucku – 1.07.1987 w Sopocie) doc. dr hab. rolnictwa, adiunkt Katedry Hodowli i Genetyki Roślin AR w Olsztynie; **4.** Zbigniew (ur. 10.02.1923 w Łucku), abs. Akademii Handlu Morskiego, pedagog, zam. w Sopocie; **5.** Jerzy (ur. 19.01.1932 w Łucku), prof. dr hab., chirurg, Katedra Traumatologii AM w Gdańsku, zam. w Gdańsku Oliwie; **6.** Zygmunt (ur. 19.01.1932 – zm. kilka miesięcy później), pochowany w Zaturcach.

Dok.: K. Pułaski, *Lipińscy h. Brodzicz i h. Gozdawa*, Wiedeń 1923; PSB, t. 27, s. 398–399; *Księga Pamiątkowa na 75-lecie „Gazety Rolniczej” 1861–1935*, opr. Stanisław Lipiński, W. 1938, s. 863–869; J. Korohoda, *Rodowody polskich hodowców roślin na tle rozwoju hodowli roślin w Polsce*, „Biuletyn Branżowy Hodowli Roślin i Nasiennictwa” 1981, nr 5/6; Wspomnienia rodzinne, oprac. Zbigniew Lipiński, rkps.

Jan Lipiński

LOSSOW JÓZEF (13.06.1874–11.03.1950), wł. maj. Gryżyna (pow. kościański), działacz gospodarczy, powstaniec wielkopolski. Syn Aleksandra i Joanny z Lossołów. Ur. w Gryżynie.

W XVI w. jedna gałąź rodziny osiedliła się w Wielkopolsce. J. L. należał do 11. pokolenia zamieszkałego w Polsce.

J. L. ukończył szkołę średnią w Poznaniu, a studia rolnicze w Halle (1894–1898). Początkowo gospodarował w maj. Boruszyn w pow. obornickim, od 1910 w Gryżynie. Był propagatorem technizacji rolnictwa. Odczyty w kółkach rolniczych prowadził także w latach I wojny światowej. W czasie powstania wielkopolskiego wstąpił do tworzącego się wojska i zorganizował P.S.K. Straży Poznańskiej, przemianowany na 1 P. Uł. Wielkopolskich, następnie na 15 P. Uł. Poznańskich. Był pierwszym dowódcą tej formacji. W 1919 wyjechał do Kolonii i Londynu na czele komisji, zajmującej się zakupem koni dla wojska. Do 1921 był prezesem komisji remontowej przy Dowództwie Okręgu Poznań. W randze mjr. przeszedł w 1921 do rezerwy. Powrócił do gospodarowania maj. Gryżyna, stawiając go na wysokim poziomie. Był jednym z ziemian wielkopolskich najsilniej zaangażowanych w życie przemysłowe kraju. Był prezesem Zachodnio-Polskiej Spółki Okowicianej, prezesem Rady Nadzorczej Zachodnio-Polskiego Zjednoczenia Spirytusowego, czł. państwowej Rady Spirytusowej, czł. rady nadzorczej zakładu przerobu ziemniaków „Lubań-Wronki”, zakładów rektyfikacji „Akawit” w Poznaniu i „Rektyfikacja Warszawska”, Polskiego Zrzeszenia Wódczanego i Polskiego Przemysłu Cukrowniczego. W 1927 wszedł do Rady Banku Handlowego w Warszawie. Należał też do Rady Nadzorczej Cukrowni „Kościan” i fabryki czekolady „Goplana”. Był kuratorem nieletnich braci Kęszyckich.

W 1939 postawił cały swój majątek wraz z kontem bankowym do dyspozycji 15 P. Uł. Poznańskich. Przesłał też 4 t owsa dla koni. Lata okupacji 1939–1944 spędził w Warszawie, wysiedlony z Poznańskiego. Odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł w Poznaniu.

W 1904 oż. z Heleną Szembek ze Słupi (4.11.1880–18.08.1965), córką Aleksandra i Marii Engeström. Miał syna **1.** ⇒ Aleksandra (14.01.1910–6.08.1944).

Dok.: PSB, t. 17, s. 563–564; Żychliński, *Złota księga*, s. 563–564. Informacje rodziny.

Aniela Lossow Niemojowska (B. K.)

LOSSOW-NIEMOJOWSKI ALEKSANDER (14.01.1910–6.08.1944), adm. dóbr Lubstowie (pow. kolski), rolnik. Syn ⇒ Józefa (13.06.1874–11.03.1950) i Heleny hr. Szembek. Ur. w Boruszynie (pow. obornicki).

A. L.–N ukończył Gimn. im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (matura 1928). Obowiązkową służbę wojskową odbył w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu w l. 1929 i 1930. Został oficerem rezerwy 15 P. Uł. Poznańskich. W l. 1931–1933 studiował rolnictwo na Wyższych Kursach Ziemiańskich Turnaua we Lwowie. Odbył dwie praktyki rolne w maj. Buszewo w pow. szamotulskim, należącym do Prota Mielęckiego, oraz w maj. Głębokie w pow. strzeleckim u Stefana Twardowskiego. W l. 1934–1939 administrował dużymi dobrami w Lubstowie, będącymi własnością Marii Niemojowskiej. W 1932 został adoptowany przez swojego wuja Wacława Niemojowskiego (1865–1939), wnuka Bonawentury Niemojowskiego, oż. z Zofią z hr. Szembeków, działacza społeczno–politycznego, wł. maj. Marchwacz w pow. kaliskim.

A. L.–N. w 1939 powołany do wojska, ciężko ranny w bitwie pod Walewicami, 10.11.1939 został odznaczony Orderem Virtuti Militari (nr 13042). Po długim leczeniu w szpitalu Ujazdowskim (Oddział w Laskach) wyszedł jako 80–procentowy inwalida. Zamieszkał wraz z rodziną wysiedloną z Poznańskiego w Warszawie. Aresztowany w 1940 i wywieziony do Oświęcimia, został zwolniony dzięki interwencji Maurycego Potockiego. W 1941 przystąpił, mimo ciężkiego inwalidztwa, do podziemnej NOW. Po zaprzysiężeniu otrzymał pseud. „1266”, później „Ludwik”, „Alik”. W kwietniu 1943 uszedł z zasadzki gestapo z lokalu KG–AK, mimo że został raniony. Do wybuchu powstania warszawskiego prowadził szkolenie żołnierzy AK. W powstaniu walczył na Woli, był szefem sztabu Zgrupowania „Paweł” (plk. Franciszka Rataja). Został po raz trzeci ciężko ranny 5.08. na cmentarzu ewangelicko–augsburskim. Przeniesiono go do szpitala „Karola i Marii” przy ul. Leszno. Niemcy po zajęciu szpitala rozstrzelali część rannych, mogącym się poruszać kazali opuścić szpital, by rozstrzelać ich na ul. Młynarskiej. Rotmistrz A. L.–N zginął 6.08.1944. Pośmiertnie został odznaczony dwukrotnie Orderem Virtuti Militari (9.09.1944 w kraju i przez biuro kapituły w Londynie), Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Partyzanckim, Warszawskim Krzyżem Powstańczym i Medalem Wojska.

Poślubił 16.04.1936 Anielę Moszczeńską (ur. 15.01.1913 w Poznaniu), córkę Tadeusza, dr. praw i ekonomii, wł. maj. Stępuchowo w pow. wągrowieckim, i Marii z Twardowskich ze Skrzypna. Aniela L. od 1939 mieszkała wraz z mężem i córką Marią w Warszawie. W czasie powstania warszawskiego była sanitariuszką AK o pseud. „316”. Po upadku powstania ewakuowana, w 1947 powróciła do Warszawy. Pracowała kolejno w Centrali Rolniczej Samopomoc Chłopska, Ministerstwie Łączności, a od 1958 do emerytury w 1974 prowadziła sklep filatelistyczny na Rynku Starego Miasta. Była współorganizatorką opieki nad samotnymi chorymi. Dzięki pomocy Kościoła, szczególnie abp. Bronisława Dąbrowskiego, w 1963 powstał w Łaziskach w domu ks. orionistów zakład dla chorych, początkowo dla 20 kobiet. Dzięki zaangażowaniu księży i świeckich ośrodek powiększał się, a po śmierci Teresy Strzembosz, głównej współorganizatorki domu opieki, pracę organizacyjną przejęła Aniela L. W l. 70. i 80. w domu w Łaziskach przebywało w ciągu roku, na 12–dniowych turnusach, ok. 400 chorych.

Od 1981 Aniela L. włączyła się w pracę nad rozdzielaniem leków otrzymywanych z zagranicy. Pierwszy punkt rozdawnictwa zorganizowała przy parafii św. Stanisława Kostki na Żoliborzu. Od 1975 do 1989 była czł. Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski. W 1981 otrzymała odznakę „Pro Ecclesia et Pontifice”, a od zakonu Kawalerów Maltańskich — „Pro Merito”. Odznaczona też Medalem za Warszawę 1939–1945 i Krzyżem Partyzanckim.

Córka 1. Maria ur. 1.01.1937.

Dok.: PSB, t. 17, s. 563–564; B. Mitkowska, *Wspomnienie*, „Słowo Powszechnie” z 7.08.1984; Oświadczenie dr. Jerzego Hagmajera, lekarza szpitala Karola i Marii, mpis; Oświadczenie dr. Wacława Chrzanowskiego ze zgrupowania płk. Pawła, mpis Wspomnienia Tadeusza Macińskiego o A. Lossow; dokumentacja w posiadaniu Anieli Lossow Niemojowskiej.

Aniela Lossow Niemojowska (B. K.)

ŁĘSKI HILARY h. Ostoja (14.04.1834–1920), wł. maj. Biała Waka (pow. wileńsko–trocki), Mańkowicze, Warzkiewiczze (pow. wileński), Masienicze (pow. lidzki), Starzynki (pow. bobrujski), Kozłowski (pow. dziśnieński) oraz domu w Wilnie przy zbiegu ul. Wileńskiej i Orzeszkowej. Marszałek szlachty pow. mińskiego i wileńskiego. Syn Aleksandra (1799–1878) i Marii z Lebedzińskich (zm. 1856). Ur. w Starzynkach.

Rodzeństwo: Aleksandra, która poślubiła hr. Halka Ledóchowskiego, mieli syna Ignacego.

H. Ł., fundator kościoła w Białej Wace (wybudowanego w 1920), był czł. zarządu Tow. Przyjaciół Nauk w Wilnie, ofiarodawcą znacznego funduszu na budowę jego gmachu.

H. Ł. oż. był z Marią ks. Drucką–Lubecką hr. Druck (1852–1936), córką Ignacego Józefa i Adeli Światopelk–Mirskiej h. Białynia.

Dzieci: **1.** ⇒ Maria (27.11.1874–2.09.1958) żona ⇒ Henryka Krasińskiego (29.04.1866–20.09.1928); **2.** ⇒ Włodzimierz (22.06.1879–1941); **3.** Maria Magdalena (1883–1936) za Cezarym Hallerem von Hallenberg (zginął w powstaniu śląskim 1921), bratem gen. Hallera, wł. maj. Mańkowicze. Ich dzieci: **3.1.** Cezary jr. (1915–12.12.1971) i **3.2.** Maria Olga (1917–1974) za Jerzym Podolskim. Zmarli w Kanadzie; **4.** Adelajda (1888–1942) za Bronisławem hr. Lasockim, wł. maj. Wilianów k. Wilna. Wywiezieni przez bolszewików 1941 wraz z synem **4.1.** Danielem (ur. 1926) i córką **4.2.** Mariettą (ur. 1928). Bronisław pracował w tajdze na płn. Uralu i tam wskutek wycieńczenia, choroby i głodu zmarł w 1942. Adelajda, Marietta i Daniel pracowali w bardzo ciężkich warunkach w sowchozie w Ałtajskim Kraju. Po tzw. amnestii postanowili przedostać się na południe. W drodze zarazili się tyfusem plamistym, Daniel i jego matka zmarli w strasznych warunkach. Ocalała jedynie Marietta. Po przebyciu tyfusu przedostała się przez Iran do Palestyny, w Nazarecie ukończyła szkołę średnią, a następnie wyjechała do Anglii. Skończyła kurs sekretarek. Pracowała w Anglii, potem w Niemczech do czasu wyjazdu do Kanady do swoich krewnych. W Montrealu wyszła za Olgierda Brzeskiego (ur. w 1922), pochodzącego z wielkopolskiej rodziny ziemiańskiej. Był przedstawicielem szwajcarskiej firmy farmaceutycznej na Kanadę. Mają 4 córki: **4.2.1.** Adę; **4.2.2.** Annę; **4.2.3.** Weronikę i **4.2.4.** Marynę. Mieszkają w Kanadzie.

Krystyna i Jerzy Jasięscy

ŁĘSKI WŁODZIMIERZ MARIAN h. Ostoja (22.06.1879–1941), wł. maj. Biała Waka (pow. wileńsko–trocki), Kozłowski (pow. dziśnieński). Syn ⇒ Hilarego (1834–1920) i Marii z ks. Druckich–Lubeckich (1852–1936). Ur. w Wilnie.

Rodzeństwo: zob. biogram Hilarego Łęskiego.

W. Ł. ukończył gimn. w Wilnie, studiował w Petersburgu. W 1905 brał udział w wojnie rosyjsko–japońskiej. Następnie zarządzał swoimi majątkami i domami w Wilnie (przy placu E. Orzeszkowej 11). W Białej Wace założył fabrykę zapalek (drzewców do zapalek) oraz stawy rybne, wybudował młyn. Brał czynny udział w pracach ZZ. Wspierał finansowo różne akcje społeczno–narodowe; był m.in. współfundatorem Teatru Polskiego w Warszawie.

Po zabraniu mu majątków przez władze radzieckie został 13.08.1940 przy przekraczaniu granicy Litwy z Prusami Wsch. aresztowany i osadzony w więzieniu, początk-

kowo w Mariampolu i Kownie, zaś wiosną 1941 przewieziony do Moskwy i skazany na 5 lat zesłania do Uzbekistanu. Ciężko jednak zachorował i był przetrzymywany w szpitalu na Butyrkach, gdzie zapewne zm. Wg innych niesprawdzonych wiadomości miał umrzeć w Samarkandzie.

W. Ł. oż. był z Marią Olgą z hr. Broel-Platerów (1.10.1894 w Abramowsku – 29.08.1983 w Nowej Hucie pod Krakowem, pochowana w Laskach), córką Wilhelma Karola (1859–1911), wł. Abramowska (pow. kowieński) i Pirewicz (pow. rohaczewski gub. mohylewskiej), oraz Felicji z Pereswiet-Sołtanów (1861–1956).

Dzieci: 1. Krystyna (ur. 13.04.1914 w Wilnie), za Jerzym Jasińskim (ur. 1913), synem Władysława h. Rawicz, wł. maj. Poszuszwie (pow. kowieński), abs. USB, muzykiem (Konserwatorium Wileńskie) i prawnikiem, dyr. Teatru Polskiego i Teatru Wielkiego w Warszawie, filistrem Konwentu Polonia. Ich dzieci: 1.1. Andrzej Włodzimierz (ur. 9.11.1943 w Wilnie), inż. konstruktor, oż. z Joanną Perkowicz (ur. 6.01.1952 w Warszawie), abs. filologii angielskiej UW. Mieszkają w Los Angeles, mają syna 1.1.1. Piotra Jana (ur. 30.09.1982 w Los Angeles); 1.2. Irena Szczęsna Maria (ur. 11.07.1946 w Bydgoszczy), mgr inż. informatyk PW, za Wojciechem Żurowskim h. Leliwa (ur. 22.11.1941 w Radomiu), chirurgiem ortopedą, wiceprezesem Związku Polskich Lekarzy w Kanadzie. Ich dzieci: 1.2.1. Joanna Franciszka (ur. 21.08.1968 w Warszawie), abs. filologii angielskiej uniw. w Toronto; 1.2.2. Mateusz Jerzy (ur. 14.03.1971 w Warszawie), mgr biochemii uniw. w Toronto, abs. AM; 2. Maria Teresa (ur. 21.03.1925 w Wiedniu) za Zdzisławem Pietrzykowskim (rozwidziona); ich dzieci: 2.1. Irena Maria (ur. 22.04.1962 w Krakowie) za Jackiem Molgą (rozwidziona); 2.2. Krzysztof Włodzimierz (ur. 7.02.1987 w Warszawie).

Dok.: Informacje rodzinne.

Krystyna i Jerzy Jasiński

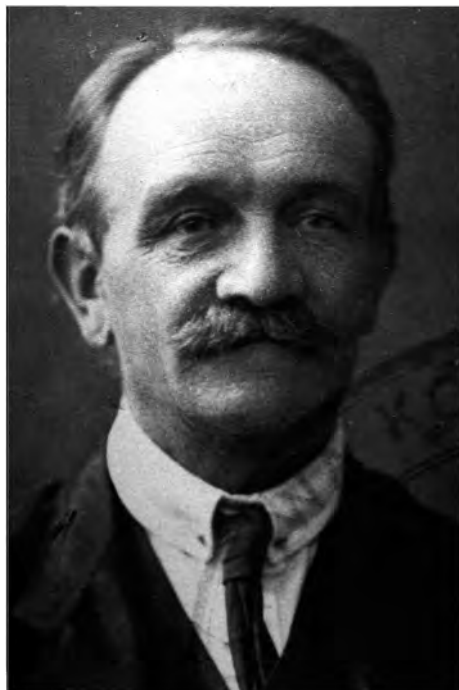
ŁOŚ STANISŁAW hr. h. Dąbrowa (8.10.1865–20.06.1939), wł. maj. Deszno (pow. jędrzejowski), Garnowo (pow. pułtowski), Izdebnó (pow. garwoliński) i Zaborów Nowy (pow. gostyniński), inż. rolnik, działacz społeczny, muzyk. Syn hr. Alfreda (1825–1883), wł. maj. Bobin, Wolwanowice i Leksice (pow. jędrzejowski), autora *Podręcznika dla hodowania lasów*, fundatora kościoła w Bobinie, i Konstancji Józefy Adeli Felicji z hr. Lubienieckich h. Rola (1842–1910), córki hr. Hipolita Jakuba Augustyna Ignacego (1808–1864), wł. maj. Balice i Zimnawoda, adiutanta sztabowego i kpt. w powstaniu 1831, i Jadwigi Ludwigi z Łempickich h. Junosza (1819–1900), kasztelanek Królestwa. Ur. w Krakowie.

Rodzeństwo: 1. Idalia Maria (ur. 1863), wł. maj. Lubania k. Chmielnika (pow. stopnicki), za Stanisławem Pileckim h. Leliwa, wł. maj. Teolin (pow. wołkowyski), Hledniewiczze i Tatarszczyzna (pow. grodzieński); 2. August (1869–1928), wł. maj. Goczalki (pow. grudziądzki), oż. z Marią Zaleską h. Lubicz (1876–1962); 3. Maria (1874–1923), wł. maj. Bobin, za Adamem Bonawenturą Romiszowskim h. Jelita (1872–1962), inż. górnictwa naftowego.

S. Ł. wywodził się z linii rodziny Łosiów, która w 1789 w Galicji otrzymała tytuł hrabiowski, potwierdzony w Rosji w 1844. Jego dziadkiem był hr. Feliks (1791–1831), płk Legionów Napoleona, uczestnik powstania 1831 i kawaler Orderu Virtuti Militari, oż. z Olimpią Siemońską h. Ostoją (1800–1843), córką Adama, sędziego pokoju i radcy woj. kieleckiego, i Marii Tekli Dembińskiej h. Rawicz, starościanki waleckiej.

S. Ł. po ukończeniu gimn. w Krakowie studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Hohenheim w Wirtembergii. W tym czasie odbył służbę wojskową w 3 p. uł. armii austriackiej, którą ukończył w stopniu ppor. rez. Po studiach odbył praktykę rolną, a także przez pewien czas gospodarował w rodzinnym maj. Bobin. Po ślubie z Marią

z Wielowiejskich w 1895 kupił maj. Deszno, w którym wraz z żoną prowadził na dużą skalę działalność społeczną. Jako jeden z pierwszych ziemian założył tam szkołę dla dziewcząt wiejskich, wychowującą w sposób katolicki gospodynie wiejskie. Jego działalność miała na celu podniesienie kultury oraz rozbudzenie patriotyzmu w okolicznej ludności. Z inicjatywy S. Ł. powstała w Desznie jedna z pierwszych na ziemiach polskich mleczarnia włościańska „Ognisko”, kółko rolnicze o tej samej nazwie oraz ochotnicza straż pożarna. S. Ł. jako współzał. i czł. Tow. Rolniczego Kieleckiego, współorganizował wystawę kielecką, działał w związkach hodowlanych. Z zamiłowania był muzykiem, grał na skrzypcach i dyrygował. Grał sam i z całą swoją liczną rodziną, tworząc orkiestrę. Zakładał także zespoły muzyczne złożone z pracowników folwarcznych, gospodarzy wiejskich i młodzieży. W Desznie przed 1905 powstała pierwsza w Polsce orkiestra włościańska, grająca na instrumentach rżniętych i dętych.

Stanisław Łoś

Znana była orkiestra S. Ł., składająca się z gospodarzy w białych krakowskich sukmanach, która grała na wystawie w Kielcach, a na wystawie w Petersburgu zagrała zakazane wówczas polskie pieśni narodowe. Działalnością patriotyczną S. Ł. zwrócił na siebie uwagę Rosjan, którzy zaczęli go obserwować. W początku marca 1905 znalazł się w składzie delegacji wysłanej do władz rosyjskich w Petersburgu. Uczestnictwo w niej właśnie S. Ł. wywołało zaniepokojenie generał-gubernatora kieleckiego, o czym pisał do generał-gubernatora warszawskiego. W 1905 S. Ł. wygłaszał antyzaborcze odczyty i zajmował się kolportażem tajnego pisma „Polak”. W pow. jędrzejewskim organizował rady gminne oraz wprowadzał do nich urzędowy język polski. Spowodowało to rozpoczęcie przez Rosjan śledztwa przeciwko S. Ł. i ostatecznie w 1907 skazanie go na przymusowy wyjazd do Rosji. S. Ł. przybył do Kijowa, a następnie wyjechał do maj. Józefa Mikołaja hr. Potockiego do Szepetówki na Wołyniu. Wkrótce objął administrację maj. Pilaje (pow. zasławski

na Wołyniu), należącego do hr. Potockich, gdzie przyjechała też jego żona. Po odbyciu kary, przed 1914 wrócił do Królestwa Polskiego. Mając zakaz powrotu w rodzinne strony, Deszno sprzedał i kupił maj. w Garnowie i Izdebnie (mieszkał tu w czasie I wojny światowej). W 1915 został wybrany przez gospodarzy i radnych z Łaskarzewa sędzią. W czasie okupacji niemieckiej pracował z agronomem prof. Stanisławem Chaniewskim nad ograniczeniem restrykcji okupantów. W 1918 wybrano go komisarzem rządowym w Garwolinie. W wojnie 1920 brał udział, wraz z trzema synami i trzema córkami, w randze por. szwoleżerów. Walczył na froncie. Po wojnie 1920 wielokrotnie zmieniał miejsce zamieszkania, był właścicielem oraz dzierżawił różne majątki. W l. 20. gospodarował w Białostockiem, m.in. w 1928 w leśnym maj. Zajma (pow. białostocki). Tr. jego syn Adam odbył tam półroczną praktykę leśną w lasach Zabłudowskich. Prawdopodobnie nadal jego własnością był maj. Garnowo, w którym w 1927 gospodarował syn Adam. S. Ł. był także wł. maj. Zaborów Nowy (pow.

gostyniński), gdzie w l. 1931–1933 także administrował syn Adam. Przed 1935 S. Ł. kupił willę z ogrodem w Gostyninie i tam zamieszkał, zrywając ostatecznie z zawodem rolnika. Do 1936 parcelował majątki w Zaborowie Nowym. Pomagał mu w tym syn Adam, który specjalnie przyjeżdżał z administrowanego wówczas przez siebie maj. Adamów (pow. zamojski). Odtąd S. Ł. poświęcił się wyłącznie pracy społecznej. Był czł. Akcji Katolickiej i SN. Otworzył kasę bezprocentową. Był odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. Zmarł w Gostyninie i pochowany został w grobowcu rodzinnym w Bobinie.

S. Ł. oż. 22.07.1893 w Lubczy z Marią z Wielowieyskich h. Półkociz (19.01.1871 w Lubczy – 29.12.1955 w Warszawie), córką Adama Jana Nepomucena (28.06.1835–28.08.1901), wł. maj. Lubcza Przewody (pow. jędrzejowski), powstańca 1863, radcy, a później prezesa Dyrekcji Szczegółowej TKZ w Kielcach, i Marii z Błeszyńskich h. Suchekomnaty (1846–1926). Maria W., siostra ó Stefana Wielowieyskiego (17.02.1865–11.11.1931), była oblatką benedyktyńską, sodaliską N. P. Marii. Przed II wojną światową działała w Akcji Katolickiej w Gostyninie, której była prezeską, oraz pracowała społecznie. Zmarła w Warszawie. Pochowana na cmentarzu przy Zakładzie dla Niewidomych w Laskach pod Warszawą. Jej bracia założyli w 1908 Związek Rodziny Wielowieyskich z Lubczy, do którego należeli też Łosiowie.

Dzieci: **1.** Maria Immaculata (23.01.1895 w Desznie – 22.08.1985 w Konstancinie-Jeziornie), artysta plastyk, kanoniczka warszawska; **2.** Jadwiga (ur. 1896 w Desznie – zm. dzieckiem); **3.** Ida (30.06.1897 w Desznie — 17.07.1966 w Brazylii), artysta muzyk, po wojnie m.in. red. czasopism technicznych; **4.** Jadwiga (1898 w Desznie – 1906 tamże); **5.** Andrzej (4.03.1899 w Desznie – 6.04.1962 w São Paulo), komandor ppor. Marynarki Wojennej RP, m.in.

Maria Łoś

Maria i Stanisław Łoś z dziećmi: Marią Immaculata, Jadwigą, Andrzejem i Idą

Orkiestra rodzinna Łosiów. Od lewej: Grażyna, Andrzej, Maria i Stanisław (rodzice),
Maria Immaculata, Elżbieta, Ida

dowódca Służby Broni Podwodnej w Komendzie Portu Wojennego Gdynia Oksywie, obrońca Helu w 1939, od 1940 w Brazylii, oż. z Magdaleną z Budnych h. Jastrzębic (28.05.1906 w Jastkowie – 15.09.1987 w Kurytybie), m.in. działaczką Czerwonego Krzyża; **6.** Elżbieta (4.08. 1902 w Desznie – 27.08.1986 w Warszawie), działaczka społeczna, za Bolesławem Podhorskim h. własnego (13.04.1896 w Szlachowej – 25.08.1979 w Warszawie), adm. maj. Szlachowa (w gub. chersońskiej), oficerem WP, prezesem zarządu wojskowej Osady Krechowieckiej (pow. równieński) w l. 1921–1939, wł. instruktorskiego gospodarstwa rolnego w Osadzie Krechowieckiej; **7.** ⇒ Adam Jan Nepomucen (2.03.1904 w De-sznie – 22.10.1962 w Warszawie), por. rezerwy WP, adm. maj. ziemskich, inż. rolnik, oż. z ⇒ Krystyną Konarską h. Gryf (ur. 27.03.1910 w Kluczewsku), współwł. maj. Kluczewsko (pow. włoszczowski), poetką, red. miesięcznika „Więź”; **8.** Stanisław Jan (24.02.1906 w Desznie – 29.05.1980 w Londrinie), ppor. rezerwy WP, adm. maj. ziemskich, inż. rolnik, od 1948 w Brazylii, gdzie administrował maj. rolnymi i leśnymi, wł. tartaku, oż. z Ireną Jadwigą Płoską h. Prus I (ur. 14.07.1922 w Płocku), córką ⇒ Eugeniusza Stanisława; **9.** Grażyna Janina (6.05.1908 w Bartkowie — 1.03.1989 w Warszawie) za Michałem Bernardem Fredro-Bonieckim h. Bończa (3.08.1896 w Wilnie – 13.01.1944 w Warszawie), wł. maj. Potworów (pow. radomski), ekonomistą, oficerem rezerwy, por. WP, szambelanem papieskim rozstrzelanym przez Niemców w ulicznej egzekucji.

Dok.: S. Konarski, *Armorial de la noblesse polonaise titrée*, Paris 1958, s. 240; S. Konarski, *Kanoniczki Warszawskie*, Paryż 1952, s. 232–234; Uruski, *Rodzina*, t. 9, s. 162, 373; Boniecki, *Herbarz*, t. 16, s. 25; J. Dunin-Borkowski, *Genealogie żyjących utytulowanych rodów polskich*, Lwów 1914, s. 366–367; *Woreyd Almanach*, W. 1928, s. 256; *Spis alfabetyczny Obywateli Ziemi Krolestwa Polskiego oraz dóbr przez nich posia-*

danych, W. 1905, s. 70; *Spis alfabetyczny obywateli ziemskich Królestwa Polskiego ze wskazaniem ostatniej stacji pocztowej*, wyd. 3, W. 1909, s. 71; J. K. Lubieniecki, *Wspomnienia*, w: MBGiHP, s. 114, 115, 131; B. Szabat, *Postawy polityczne ziemiaństwa w kieleckim na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Ziemiaństwo a ruchy niepodległościowe w Polsce XIX–XX wieku*, pod red. W. Cabana i M. B. Markowskiego, Kielce 1994, s. 93, 97–98, 101–102; „Kurier Warszawski” nr 170, 22.06.1939 (nekrolog); „Gazeta Rolnicza” nr 30, 28.07.1939 (artykuł pośmiertny); PSB, t. 18, s. 428–429 (biogram Andrzeja Łosia). Dokumenty i informacje rodzinne, informacje od Krystyny Konarskiej-Łosiowej.

Tomasz Adam Pruszek

ŁOŚ WŁODZIMIERZ ADAM hr. h. Dąbrowa (11.12.1847–2.04.1911), wł. maj. Domażyry i Stawisko Zrelewskie (pow. gródecki). Wiceprezydent Namiestnictwa Galicji, prawnik. Syn Karola Franciszka Salezego i Antoniny z Szeptyckich h. własnego. Ur. w Kulmatyczach.

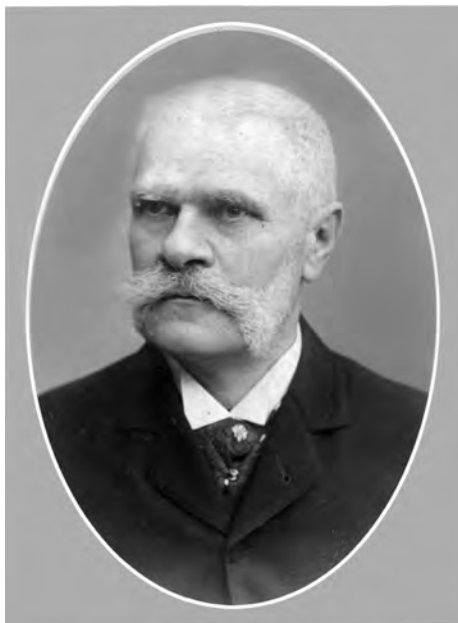
Pochodził (wg ostatnich badań) z III linii hr. Łosiów, piszącej się z Grodkowa, rodziny senatorskiej, o której pierwsza wzmianka datuje się z 1391. Gniazdem rodzimym tej części Łosiów były Kulmatycze, które po Karolu Franciszku S. odziedziczył jego syn Tadeusz, brat Włodzimierza.

Rodzeństwo: **1.** Emil (1845–1885), wł. maj. Chocin, w którym znajdował się okazały zbiór biblioteczny, zniszczony podczas wojny 1914–1920. Oż. z Emilią z Szymanowskich; **2.** Maria za Włodzimierzem Boguckim; **3.** Zofia za Piotrem Skwarczyńskim; **4.** Tadeusz, oż. z Klementyną z hr. Dunin-Borkowskich h. Łabędź, wł. Kulmatycz.

W. Ł. ukończył Wydz. Prawa ULw. W 1871 wstąpił do służby w Namiestnictwie Galicji. W 1874 powołano go do służby w MSW. Od 1881 był starostą powiatowym w Pilźnie. Mianowany 10.03.1883 radcą sekcijnym w etacie sekcijnym Prezydium Rady Ministrów i przydzielony ministrowi dla Galicji, bar. Florianowi Ziemiałkowskiemu, 1882 rzeczywistym radcą dworu, 22.07. wiceprezydentem Namiestnictwa Galicji. Przez 20 lat był komisarzem Sejmu Krajowego i komisarzem TKZ.

Dwór w Domażyrze

Włodzimierz Adam Łoś

Jerzy Tadeusz Łoś z żoną Marią Romaną

W pracy zawodowej odznaczał się sumiennością, taktem i rozważą, doskonałą znajomością spraw krajowych, nieprzetartych szlaków prawnych administracji galicyjskiej. Za swoją „beznamiętność” i logikę w działaniu, służącą przecież nie tyle monarchii Austro-Węgier, co polskiej Galicji, odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Leopolda oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Franciszka Józefa z Gwiazdą.

Skryty, czasami oschły w obejściu, wykazywał się nieposzlakowaną uczciwością. Zmarł tłumnie żegnany przez władze i ludność Lwowa. Był jednym z tych, którym udało się połączyć obowiązki polityczno-administracyjne z pracą na roli. Pochowany został na cmentarzu Łyczakowskim.

Był żonaty: 1^ov. z Heleną Zofią ks. Ponińską h. Łodzia z Horyńca, córką Ludwika i Pauliny z Orzechowskich h. Okrza; 2^ov. z Jadwigą z hr. Dunin-Borkowskich h. Łabędź, córką hr. Alfreda i Aleksandry z Światopełk-Zawadzkich h. Lis.

Dzieci z pierwszego małżeństwa: **1.** Adam (1883–1942 w Krośnie), starosta powiatowy w Krośnie, miał córkę; **2.** Stefania (1884 w Tarnowie – 1971 w Wołominie), pracowała w Urzędzie Wojewódzkim we Lwowie, czł. Sodalitacji Mariańskiej, działaczka PCK. Dzięki jej skrupulatności można dziś wiele się dowiedzieć z rodzinnej historii; **3.** Aleksander Kalikst (1885–1971). Żył i pracował w maj. swej żony — Latacz. Oż. z Anną z Krasnopolskich h. Topór. Ich dzieci: **3.1.** Jerzy (1912–1984), oż. z Angielką, zm. w Anglii; **3.2.** Andrzej (1913–1914); **3.3.** Maria Stanisława (ur. 1915) za Janem Bispingiem h. własnego, synem ordynata massalańskiego i Marii z hr. Zamoyskich z Podzamcza. Abs. Snopkowa. Ma dwójkę dzieci: **3.3.1.** Romana, oż. z Elżbietą Ners; mają dzieci:

3.3.1.1. Roksanę i **3.3.1.2.** Bartosza; **3.3.2.** Zofię za Tadeuszem Augustynowiczem; mają dzieci: **3.3.2.1.** Joannę i **3.3.2.2.** Leszka; **3.4.** Zygmunt Stefan (1917–1969), oż. z Jadwigą ze Ścibor-Rylskich h. Ostoja, córką Kazimierza i Felicji z Paparów h. Paporona; za działalność społeczną w 1987 otrzymała krzyż Pro Ecclesia et Pontifice. Ich dzieci: **3.4.1.** Teresa (ur. 1949) za Bogdanem Pietrowiczem (zm. 14.04. 1993), ich dzieci: **3.4.1.1.** Maciej, oż. z Bożeną Kowalską, **3.4.1.2.** Krzysztof, **3.4.1.3.** Maria;

3.4.2. Krystyna (ur. 1952) za Januszem Bońkowskim; 3.4.3. Kazimierz (ur. 1955), oż. z Julią Zajączkowską; ich synowie: 3.4.3.1. Tomasz (ur. 1983), 3.4.3.2. Wojciech (ur. 1987); 3.4.4. Michał (ur. 1960), żonaty z Bogumiłą Chojnącką, ich synowie: 3.4.4.1. Bartosz (ur. 1987), 3.4.4.2. Paweł (ur. 1991); 3.5. Anna Ewa (ur. 1921), prof. matematyki w Krakowie. 4. Jerzy Tadeusz (1891–1936), dr praw, starosta powiatowy w Jaworowie w l. 1934–1936; medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Pochowany na cmentarzu Łyczakowskim obok ojca. Żonaty z Marią Romaną z Czeczeli–Nowosieleckich h. Sas. Jego synowie: 4.1. Włodzimierz (ur. 1921), uczy gry na pianinie niewidome dzieci. Mieszka w Krakowie; 4.2. Stanisław Adam (1922–1988), żonaty z Edmundą Spyrzyńską. Ich córka 4.2.1. Maria (ur. 1955) za Henrykiem Tureckim, ma syna 4.2.1.1. Adama; 4.3. Aleksander Stefan Kazimierz (1926–1991), mgr praw. Wieloletni pracownik przemysłu naftowego w Krakowie i Wołominie. Oż. 17.02.1962 z Anną z Prus–Paygertów (ur. 1932). Ich synowie: 4.3.1. Maciej Krzysztof (ur. 1963), pracownik techniczny Telewizji Polskiej w Warszawie; 4.3.2. Piotr Szymon (ur. 1970), studiuje dziennikarstwo, były czł. Klubu Zachowawczo–Monarchistycznego, pracownik „Radio dla Ciebie”; 5. Witold (zm. w niemowlęctwie).

Dok.: A. Boniecki, *Herbarz polski*; E. Chwalewik, *Zbiory polskie*, „Ziemianin” 1990, nr 3. Nie publikowane materiały genealogiczne współcześnie żyjących potomków rodziny Łosów. Przekazy i wspomnienia rodzinne.

Piotr Szymon Łoś (S. C.)

MAKOWSKI ALEKSANDER (1.09.1860–27.04.1907), wł. maj. Wola Ossowińska (pow. łukowski), działacz gospodarczy, publicysta. Syn Aleksandra Kazimierza (1804–1874), powstańca 1831, działacza gospodarczego gdańskiego, później krakowskiego, publicysty, i Anny Elżbiety Majer (*vel* Mayer) 1^ov. Dezen (1825–1891). Ur. w Gdańsku.

Studia wyższe ukończył zagranicą.

Wolę Ossowińską objął prawdopodobnie przed 1890. W 1885 dobra liczyły 460 ha gruntów ornych i ogrodów, 53 ha pastwisk, 218 ha lasu i 17 ha nieużytków; stosowano płodozmian 7– i 8–polowy. W 1890 A. M. założył w Woli Ossowińskiej jedną z bardziej znanych owczarni w Królestwie, specjalizującą się w hodowli rasy negretti (kierunek sukienniczy). Sprowadził w tym celu 30 owiec–matek z Jakobsdorfu, dalsze zakupił w 1897 ze stada w Radzynie. Do rozmnażania własnego stada używał tryków z renomowanych owczarni Hennesdorf i Chelma w pow. noworadomskim, a od 1896 — wyłącznie z Oschatz. Ok. 1902 owczarnia w Woli Ossowińskiej liczyła 60 samców zarodowych i rocznie sprzedawano 16 sztuk tryków.

A. M. był dyr. Warszawskiego Tow. Oczyszczania i Sprzedaży Spirytusu. Uczestniczył w organizowaniu przez Muzeum Przemysłu i Rolnictwa kursów naukowych dla gorzelniarzy oraz w pracach przygotowawczych do powołania Tow. Rolniczego Siedleckiego. Wybrano go do zarządu Tow. 27.05.1899 i powołano na prezesa; współuczestniczył również w tworzeniu CTR. Publikował na tematy rolnicze i ekonomiczne w „Słowie”, „Gazecie Rolniczej” i innych pismach. W 1904 wydał pracę statystyczną poświęconą wywozowi płodów rolnych koleją i drogami bitymi z gub. siedleckiej (*Wywóz rolny gub. siedleckiej 1898–1900*, W. 1904). Zmarł w Monte Carlo. Po jego śmierci w majątku gospodarowała żona (?) Władysława M., prowadząc m.in. hodowlę zarodową krów górskich i nizinnych II kategorii.

Dok.: PSB, t. 19, s. 235–236; Uruski, t. X, s. 130; *Wykazanie potrzeby uformowania w Warszawie „Towarzystwa Akcyjnego oczyszczania i sprzedaży Spirytusu”*, W. 1884 nlb.; *Księga Stad owczarni zarodowych w guberniach Królestwa Polskiego*, W. 1902, s. 69, 78, 79; *XXV-lecie rolnictwa polskiego*; *Księga Rodowa Związku Hodowlanego Warszawsko–Siedleckiego za 1906 i 1907*, t. I, s. 259, 260, 442, 443, 495; „Gazeta Rolnicza” 1907, nr 20, s. 341; *Gubernia Siedlecka*, W. 1908, t. I; *Księga Rodowodowa bydła nizinnego zapisanego w l. 1913–1915*, W. 1929, s. IV, 140–142; *Księga Adresowa Polski 1926/27*.

Krzysztof Jasiewicz

MAKULEC JAN LEON (6.05.1901–1941), wł. maj. Piastów (pow. radomski). Syn Jana Romualda, współwł. maj. Owadów (pow. radomski), i Leonii Matyldy z Grobickich (zm. 10.05.1945 w Radomiu, pochowana we Wsoli w grobie rodzinnym), córki Wincentego, wł. maj. Piastów, Wsola, Modrzejowice oraz Owadów, i Anny z Zielińskich. Ur. w Owadowie.

Rodzeństwo: 1. Anna; 2. Wanda za Hannem; 3. Stanisław.

J. M. w 1920 walczył w szeregach WP jako ochotnik. W 1922 rozpoczął studia na Wydz. Lekarskim UW, jednak kiedy w 1923 testamentem dr. Aleksego Grobickiego (brata matki, prezesa Tow. Rolniczego Radomskiego) otrzymał maj. Piastów, zmienił kierunek studiów i rozpoczął naukę w SGGW. Studiów nie skończył, gdyż zajął się gospodarstwem, obejmującym 402 ha, w tym 180 ha stawów rybnych, które przynosiły znaczny dochód. J. M. kierował majątkiem do momentu aresztowania przez gestapo radomskie. W nocy 24.01.1941 wywieziony do Skarzyska, później do Oświęcimia, gdzie został zamordowany.

W 1930 poślubił Mariannę Dzikowską (1906–1984), nauczycielkę. Do czasu wyjścia za mąż pracowała w szkole we Wsoli.

Marianna M. z dziećmi, teściową i rodzeństwem męża, wyrzucona przez Niemców z majątku, zamieszkała najpierw w Firleju k. Radomia, następnie w pobliskim Kurdwanowie. Warunki mieszkaniowe i życiowe były bardzo ciężkie. Marianna M. kilka razy w tygodniu szła pieszo do Radomia (ok. 5 km), by pomagać matce Michalinie Dzikowskiej (zm. 1984, pochowana we Wsoli w grobie rodzinnym) w sklepie (trafika). Dzieci, Jadwiga i Aleksy, uczęszczały do szkoły podstawowej w Firleju. Rodzina była świadkiem częstych rozstrzeliwań dokonywanych przez okupantów w Firleju oraz palenia ich ciał.

Po 1945 Piastów został zabrany w ramach reformy rolnej. Rodzina przeniosła się do Radomia, gdzie dzięki pomocy Michaliny Dzikowskiej utrzymywała się po wojnie, podobnie jak w czasie okupacji. Po likwidacji sklepu Marianna M. objęła posadę państwową. Zaczęła również pracować Wanda Hann oraz brat Stanisław, który w czasie okupacji i po wojnie mieszkał w Kunowie k. Ostrowca. Zmarł i pochowany tamże.

Dzieci: 1. Aleksy (ur. 1932), skończył SGPiS w Warszawie, oż. z Reginą Bętkowską, mają troje dzieci: 1.1. Annę, 1.2. Magdalenę i 1.3. Piotra. Mieszkają w Radomiu; 2. Jadwiga (ur. 1934) za Franciszkiem Zerczyńskim, mają dwoje dzieci: 2.1. Dorotę i 2.2. Pawła.

Dok.: *Tragedia styczniowej nocy*. „Tygodnik Radomski” 1984, nr 3; *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 14; A. Grodziński, *Losy ziemian pow. radomskiego w czasie wojny i okupacji (1939–1945)*. rkps. Wspomnienia dzieci.

Aleksy Makulec (S. C.)

SKARBEK-MALCZEWSKI STANISŁAW h. Abdank (7.06.1885–9.01.1955), współwł. maj. Jaworowo (pow. gnieźnieński), inż. rolnictwa. Syn Józefa (zm. 1919) i Marii z Gutowskich ze Srebrnej Góry (zm. 9.08.1909).

W tradycji rodzinnej wymieniany jest Ignacy Skarbek-Malczewski, marszałek konfederatów barskich na Wielkopolskę, oraz Adolf S.–M., oficer wojsk polskich w armii Napoleona, więziony później w twierdzy Moabit.

S. M. studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Wiedniu, ukończył AR w Dublinach. Uczestniczył w wojnie bolszewickiej w 1920, brał udział w obronie Lwowa. Wziął ślub 30.08.1921 z Antoniną Szczaniecką, która otrzymała w spadku maj. Jaworowo. Małżonkowie gospodarowali w majątku, liczącym po I wojnie światowej ok. 600 ha. W 1939 obszar ziemi zmalał do 400 ha. Uprawiano głównie pszenicę, buraki cukrowe i białą koniczynę, której uprawa była szczególnie opłacalna. Rocznie uzyskiwano

ok. 150 m³ nasienia. Hodowano ok. 100 krów i 50 jałówek, wykorzystując obornik, uważany za lepszy i tańszy środek nawożenia gleby niż nawozy sztuczne. S. M. wybudował elektrownię, oborę i żrebięciarnię. W majątku pracowało 10 fornałek (po 4 konie każda), para koni cugowych i dwa wierzchowce, był także samochód. W Jaworowie własna konna kolejka wąskotorowa doprowadzona była do kolejki, łączącej Gniezno z Mielżynem. Jaworowo było znane z dobrej gospodarki, majątek uniknęła kryzysu w rolnictwie w l. 1929–1934, a S. M. cieszył się poważaniem wśród ziemian — był tajnym radcą Banku Ziemstwa w Poznaniu.

XIX-wieczny dwór w Jaworowie był murowany, piętrowy, jednoskrzydłowy, w 1939 S. M. dobudował drugie skrzydło. Na parterze mieściły się: salon z piękną posadzką, jadalnia, biblioteka, sypialnia, kancelaria, pokój kredensowy, łazienka i WC. Na piętrze było 5 pokoi gościnnych, pokój służącego, łazienka i spiżarnia. Z dużego holu prowadziły na piętro mahoniowe schody. Pokoje wyposażone były w cenne stare obrazy i meble (w salonie sekretera z drewna hebanowego, inkrustowana kością słoniową), stare zegary, pasy słuckie, 4 skrzynie ze srebrem stołowym. W bibliotece poza księgozbiorem, liczącym ok. 3500 tomów, znajdowały się zbroje z czasów Królestwa Polskiego i broń. Niemal wszystko to zostało zniszczone i spalone po wyzwoleniu w 1945.

Przy gospodarstwie było 6 murowanych czworaków i jednorodzinny dom zamieszkały przez stangreta, którego syn został inż. chemii i dyr. fabryki chemicznej w Poznaniu. Przy czworakach były chlewy, ogródki i obora (po dwie krowy na każdej rodzinie). Płace miesięczne wynosiły 80 do 120 zł, do czego dochodziła ordynaria.

S. M. pomagał stale ss. dominikankom z Mielżyna, zaopatrując je w ziemniaki i buraki pastewne dla krów; przesyłał zaopatrzenie na zimę kierownikowi szkoły i proboszczowi; utrzymywał łóżka w szpitalu powiatowym we Wrześni dla swych podopiecznych.

S. M. z żoną i synem 14.12.1939 musiał opuścić swój dom w ciągu 20 min. Niemcy pozwolili zabrać każdemu tylko jedną walizkę. S. M. zostawił całą gotówkę (32 000 zł) w kasie na prowadzenie majątku. Zabrał tylko 200 zł na drogę. Zawieziono ich do Witkowa, gdzie znajdowało się już wielu Polaków, sąsiadów. Stamtąd zostali, wraz z ok. 1500 osobami, przewiezieni w wagonach bydłowych do Krakowa. Tam zamknięto wszystkich w forcie, skąd jednak mimo straży niemieckich i ukraińskich żołnierzy udało się im uciec do rodziny zamieszkałej w Krakowie. W styczniu 1940 przenieśli się do maj. Dalechowice k. Kazimierzy Wielkiej, w pow. pińczowskim (zaproszeni przez wł. Krystynę Wojewódzką), gdzie spędzili całą okupację niemiecką. Syn Jerzy działał w ZWZ-AK.

Maj. Jaworowo przydzielili okupanci Niemcowi z Estonii, który zachowywał się przyzwoicie, nie niszcząc dobytku, a nawet proponując dostarczenie przedmiotów pozostawionych w Jaworowie ich prawowitym właścicielom. Propozycja została odrzucona. Właściciele nie mogli pokazywać się na terenie Jaworowa, nie chcieli niczego zawdzięczać okupantom. Utrzymywano jedynie kontakt listowny ze służbą.

Tuż po wojnie S. M. z rodziną wrócił do Jaworowa. Z ramienia sowieckiej komendatury w Witkowie został adm. sąsiednich majątków, do których jeszcze nie powrócili właściciele. Wkrótce jednak zjawili się w Jaworowie dwaj cywile i oficer WP, oświadczając, że na mocy ogłoszonej reformy rolnej zabierają całą ziemię, a właściciele muszą opuścić majątek i powiat. Służba nie chciała przejść ziemi, ale zmuszona groźbą aresztowania i sądu zaprzestała protestu. Umożliwiła natomiast wywiezienie niektórych cennych rzeczy, część schowała, tak że po 3 latach udało się ją odzyskać. To, co pozostało w domu, zostało zniszczone przez osiadłych wysiedleńców zza Buga.

Po wysiedleniu z Jaworowa Skarbek–Malczewscy zamieszkali w Poznaniu. S. M., nie mogąc otrzymać pracy, korzystał z pomocy siostry żony — Konstancji ze Sczanieckich Glinczyń. Po około roku został zatrudniony w zakładach ubezpieczeń (oceniał straty gradobicia), w Zakładzie Deratyzacji oraz w Zakładach Przemysłu Ziemiarczane w Luboniu k. Poznania. Zmarł w Poznaniu.

Z małżeństwa z ⇒ Antoniną ze Sczanieckich urodził się syn **1. Jerzy** (24.06.1922–27.10.1993), oż. z Krystyną z Brenstjern Pfanhauserów (ur. 15.05.1924), siostrą bliźniaczą Renaty, żony prof. Emanuela Rostworowskiego. Ich dzieci: **1.1. Krzysztof** (ur. 19.07.1950); **1.2. Anna** (ur. 30.03.1954); **1.3. Beata** (ur. 19.05.1961).

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Jerzy Malczewski (B. K.)

SKARBK–MALCZEWSKA ANTONINA ze SCZANIECKICH h. Ossorya (15.07.1899–27.03.1992), współwł. maj. Jaworowo (pow. gnieźnieński). Córka Stanisława (zm. 27.07.1939) i Emilii z Jaraczewskich (zm. 30.09.1943). Ur. w Jaworowie.

Ojciec Stanisław Sczaniecki z Międzychodu był prawnikiem po studiach w Heidelbergu i Berlinie. Prowadził kancelarię adwokacką w Gnieźnie. Był także syndykiem arcybiskupstwa gnieźnieńsko-poznańskiego oraz prezesem Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu ds. wyznań religijnych. Za działalność na rzecz Kościoła katolickiego otrzymał wysokie odznaczenie papieskie im. św. Grzegorza. Matka A. M., Emilia, otrzymała w spadku po Helenie Jaraczewskiej maj. Jaworowo.

A. M. 30.08.1921 poślubiła w Mielżynie Stanisława Skarbka–Malczewskiego. Wspólnie z nim gospodarowała w Jaworowie i prowadziła działalność społeczno-charytatywną. Była prezeską Kółka Gospodyń Wiejskich, Tow. św. Wincentego à Paulo, skarbniczką ZZ pow. gnieźnieńskiego. Założyła bibliotekę ludową w majątku.

Wywieziona przez Niemców w grudniu 1939 do Krakowa wraz z mężem i synem, znalazła schronienie na czas wojny w maj. Dalechowice u Krystyny Wojewódzkiej. Po wysiedleniu z Jaworowa w 1945 mieszkała w Poznaniu, przez długi czas nie mogąc znaleźć pracy jako była ziemianka. Zarabiała pracami ręcznymi. Dopiero po paru latach otrzymała pracę w kiosku „Ruchu”, potem w Bibliotece Raczyńskich, gdzie pracowała do emerytury. Zmarła w Poznaniu.

Dzieci: zob. biogram Stanisława Skarbka–Malczewskiego.

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Krystyna Skarbek–Malczewska (B. K.)

MARINGE TADEUSZ (25.11.1888–12.05.1950), wł. maj. Smolina (pow. kolski), rolnik, ekonomista, działacz społeczny. Syn Leonarda i Zuzanny Kozuchowskiej h. Doliwa, współwł. maj. Brudzyń (pow. kolski).

Rodzeństwo: **1. Janina** za Stanisławem Gołębiowskim, wł. maj. Straszków (pow. kolski); **2. ⇒ Leonard Witold** (7.12.1890–12.06.1966), wł. maj. Lenartowo (pow. Mogilno), znany działacz społeczny w woj. poznańskim, a po wojnie organizator PNZ.

Rodzina Maringe’ów jest pochodzenia francuskiego. Protoplasta Leonard zafascynowany Napoleonem, wziął udział w kampanii 1812, ranny pozostał w Polsce. Poślubił Katarzynę Boretti, córkę architekta pochodzącego z Florencji.

T. M. ukończył Gimn. Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie, następnie na uniwersytecie w Londynie uzyskał dyplom inż. mechanika.

Do wybuchu I wojny światowej pracował w przemyśle drzewnym. Od 1914 administrował majątkiem. Jako ochotnik brał udział w wojnie 1920 w 1 sz. ochotniczego p. ul. Odznaczony Orderem Virtuti Militari V kl. (nr 2700).

W 1921 objął po rodzicach Smolinę. Jednym z jego celów było wyeliminowanie monopolu pośredników w handlu zbożem. Chciał zorganizować przetwórstwo produktów rolnych przez rolników w ramach spółek i akcjonariatów. Działając w ZZ, zakupił przy współudziale innych akcjonariuszy młyn w Kole, obciążając przy tym hipotekę własnego majątku. Na skutek kryzysu gospodarczego w 1929 utracił wraz z innymi młyn oraz swój majątek. W następnych latach zajmował się administracją kilku majątków. Jednym z nich była Golina w pow. konińskim. Gospodarstwem zajmowała się żona Antonina pod kierownictwem męża, który w tym czasie prowadził firmę nasienną J. Fijałkowskiego w Warszawie. W 1936 T. M. wykupił Smolinę, zostawiając gospodarowanie żonie, gdyż sam nadal prowadził firmę nasienną w Warszawie.

Wybuch II wojny światowej zastał rodzinę Maringe'ów w Smolinie, skąd po działaniach wojennych została deportowana do obozu w Bochni. Po wydostaniu się z obozu zamieszkali w Warszawie, przebywając tam do końca okupacji. T. M. włączył się do konspiracji. W firmie nasiennej przy ul. Czackiego obsługiwał „skrzynkę kontaktową”, był również współorganizatorem zbiórki żywności dla ludzi wysiedlonych i rodzin ze spacyfikowanej Zamojszczyzny.

Po zakończeniu wojny T. M. zamieszkał wraz z rodziną w Poznaniu, gdzie prowadził firmę nasienną, współpracując z PNZ. W 1946 aresztowano kierownictwo PNZ pod zarzutem szpiegostwa i sabotażu. Kadre kierowniczą stanowili byli ziemianie, posiadający wykształcenie rolnicze i praktykę w prowadzeniu dużych majątków ziemskich. Po zorganizowaniu pokazowego procesu, brat T. M. » Leonard Witold, organizator PNZ, został skazany na dożywocie, a inni współpracownicy na długoletnie więzienie. Proces zorganizowano, by zołhydzić w oczach społeczeństwa inteligencję i środowisko byłych ziemian. T. M. bardzo ciężko przeżył ten proces, zapadł na zdrowiu i zmarł w 1950. Pochowany został w grobie rodzinnym na Powązkach. W 1956 Leonard Witold M. i współoskarżeni zostali uwolnieni i zrehabilitowani.

Żoną T. M. była Antonina z Wyganowskich h. Łódzia, córka Stanisława i Anny z Orzechowskich. Była bardzo przedsiębiorcza, wykazywała wiele inicjatywy i aktywności w każdych okolicznościach. W okresie przejścia przez Bank Kredytowy w Kole majątku rodzinnego w związku z bankructwem młyna — była dla męża dzielną towarzyszką, pomagając w utrzymaniu i kształceniu czworga dzieci. W jednym z majątków administrowanych przez męża, w Golinie, zorganizowała stancję i szkołę dla kilkanaściorga dzieci (z kadrą pedagogiczną szkoły średniej z miasteczka Golina), aby umożliwić swoim dzieciom ukończenie szkoły elementarnej. Później przeprowadziła się do Warszawy w celu dalszego kształcenia dzieci, ale nadal prowadziła stancję dla kilkanastu osób, zapewniając byt rodzinie, podczas gdy zarobki męża szły na spłatę długu.

Tadeusz Maringe

W czasie okupacji wykazywała dużo odwagi, poświęcenia i patriotyzmu, oddawszy swój dom na potrzeby organizacji konspiracyjnych, znana z publikacji jako „Ciocia Tola”. Działała w łączności „Bradla” Kazimierza Leskiego w KG–AK. Równocześnie mieszkanie Maringe’ów było lokalem przejściowym dla jednostek Delegatury Rządu do spraw Rolnictwa KG–AK „Wywiady Obce”. Lokal służył również grupom młodych ludzi „Wachlarza”, przygotowującym się do akcji. Od czasu do czasu był przejściowym schronieniem dla ludzi spalonych i cichociemnych.

Dzieci: 1. Jerzy (4.04.1916–08.1944), abs. Szkoły Lotniczej (grupa techniczna z tytułem inż. mech.), oż. w 1941 z Krystyną Zendlewicz. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 w bazie I p. lotniczego. Po zakończeniu wojny był współzał. TAP, wcielonej do ZW, delegatem do odbioru zrzutów z Anglii, początkowo w Okręgu Warszawskim, a następnie — Krakowskim. W 1944 aresztowany przez gestapo. Po ciężkich badaniach na Pawiaku został przewieziony do więzienia Montelupich w Krakowie. Po następnym śledztwie, nie zdradziwszy żadnego z kolegów — został rozstrzelany. Mieli dwoje dzieci 1.1. Marię (ur. 1942) i 1.2. Jerzego (ur. 1945); 2. Hanna (19.07.1917–28.05.1990), abs. Gimn. im. J. Szachtmajerowej i Szkoły Ogrodniczej w Poznaniu. W 1942 wyszła za → Henryka Majlerta (1919–1987), wł. gospodarstwa ogrodniczego pod Warszawą Marcelin–Tadziniek. Mieli troje dzieci: Małgorzatę (ur. 1943), Dorotę (ur. 1945) oraz Zdzisława (ur. 1951). W domu rodzinnym Majlertów w czasie okupacji przyjmowani byli ludzie wysiedleni, zagrożeni aresztowaniem. Ponadto ojciec Henryka → Zdzisław Majlert (1885–1944) przyjmował do pracy w ogrodzie po kilkadziesiąt osób dziennie, dając możliwość przeżycia najbardziej potrzebującym. Po wkroczeniu wojsk radzieckich — Zdzisław Majlert został zamordowany w nieznanymi okolicznościach. Po zakończeniu działań wojennych Henryk Majlert wraz z żoną sami rozminowywali pola, aby je zagospodarować na wiosnę. Po dokonaniu podziału rodzinnego — odbudowali dom mieszkalny i zabudowania pomocnicze zniszczone w czasie wojny. Tak jak w czasie okupacji, ich dom rodzinny Rysiny stał się schronieniem dla ludzi, których ustrój komunistyczny pozbawił dachu nad głową; 3. Stanisław (6.02.1918–12.06.1943), studiował w Szkole Inżynierskiej im. Hipolita Wawelberga i Stanisława Rotwanda w Warszawie. Był człowiekiem bardzo zdolnym, inteligentnym, rokował duże nadzieje. W czasie okupacji był czł. TAP i ZWZ, pracował w wywiadzie. Aresztowany przez gestapo w 1941, uwięziony na Pawiaku. Po ciężkim śledztwie, w czasie którego nikogo nie wydał, został przewieziony do Oświęcimia jako więzień polityczny (nr P. Pol. 12961), gdzie zginął; 4. Zofia (ur. 24.12.1919), abs. Gimn. im. J. Szachtmajerowej i Szkoły Hotelarskiej im. Jadwisi Zamojskiej. W czasie okupacji była czł. TAP, współpracowała z bratem Stanisławem w organizacji TAP. Po jego aresztowaniu została oddelegowana do Końskich pod przybranym nazwiskiem Wiśniewska, a następnie do Sandomierza. W 1942 wróciła do Warszawy, była łączniczką KG–AK w komórce „Bradla” „Wywiady obce”, a następnie u „AGATON-a” w komórce „Legalizacja”. W 1945 zatrudniona jako archiwistka w Referacie Lotniczym cichociemnego Jana Jokiela. Po powstaniu warszawskim wywieziona do obozu pracy w Pisteriz n. Łabą. Po wojnie poślubiła Jana Jokiela, abs. Wyższej Szkoły Ekonomicznej Wyzd. Konsularny. Pracował przez 30 lat w Banku PKO na stanowisku naczelnika wydziału. Mieszka w Sopocie. Mają dwoje dzieci: 4.1. Tomasza (ur. 1946) i 4.2. Hannę (ur. 1954).

Dok.: Wspomnienia rodzinne; K. Leski. *Życie niewłaścicielki urozmaicone*, W. 1989, s. 159, 167, 313–315; S. Jankowski „Agaton”, *Z fałszywym Ausweisem w prawdziwej Warszawie*, t. 1–2, W. 1980, wyd. 2, t. 2, s. 111, 119, 229, t. 32.

Zofia Jokieli (B. K.)

MARYLSKI-ŁUSZCZEWSKI ANTONI EUSTACHY (7.03.1865–27.05.1932), wł. dóbr Pęcice i Chlebów (pow. pruszkowski), poseł na sejm II RP. Syn Eustachego Marylskiego i jego trzeciej żony Ludgardy z Pruszyńskich, wł. dóbr Książenice (pow. błoński). Osierocony wkrótce po przyjściu na świat, został adoptowany przez bezdzietne małżeństwo Jana Pawła Łuszczewskiego i jego żonę Marię z Popławskich. Odziedziczył po nich Pęcice i Chlebów. Pisał się Marylski-Łuszczewski. Ur. w Warszawie.

Studiował rolnictwo i ekonomię w Krakowie, Paryżu i Heidelbergu. Po powrocie do kraju gospodarował w Pęcicach. Dopiero od 1905 rozpoczął działalność polityczną. W 1906 wstąpił do Ligi Narodowej, rok później został czł. jej Komitetu Krajowego, a w 1910 czł. Rady Głównej. W 1915, zrażony do ND założył SN, a w 1917 wstąpił do Zjednoczenia Narodowego. W 1918 zasiadał w Radzie Stanu, w której był wiceprezesem Klubu Międzypartyjnego i wchodził w skład komisji wojskowej. W l. 1919–1927 był posłem do Sejmu Ustawodawczego i Sejmu I kadencji z ramienia Związku Ludowo-Narodowego. W 1928 został zastępcą senatora z Listy Katolicko-Narodowej w woj. warszawskim. Był czł. organizacji religijnych i samorządowych, m.in. Centralnego Tow. Rolniczego i RGO. W Zjednoczeniu Narodowym przewodził wpływowej grupie zamożnych ziemian, zwanych „marylszczykami”. Po 1928 wycofał się z życia politycznego.

Był autorem licznych artykułów i felietonów, m.in. w: „Przeglądzie Wszechpolskim”, „Roczniku Filareckim”, „Myśli Narodowej”, „Gazecie Warszawskiej”, „Przeglądzie Narodowym”. Wydawał pismo „Nowe Ognisko”. Opracował *Historię włościan w Polsce* (Kr. 1910).

W 1915 w czasie ofensywy niemieckiej dwór w Pęcicach zburzyła artyleria niemiecka, a A. M.–Ł. cudem ocalał w piwnicy zawalonego domu. Po zakończeniu wojny odbudował Pęcice i gospodarował tam do śmierci. Zmarł w Warszawie, pochowany na Powązkach.

Oż. z Wandą Kozakowską z Ukrainy, miał czterech synów, którzy używali nazwiska Marylski: 1. Wojciech (ur. 1891), wyemigrował; 2. Jan Paweł (ur. 1893), pracował w mieście; 3. Antoni Józef (21.10.1894–21.04.1973), wielki indywidualista, usunięty ze szkoły, zdał maturę jako ekstern w Łomży w 1912. Po maturze odbywał praktykę rolniczą w Łaniętach, maj. Wyganowskich, ale spędzał czas raczej na zabawie niż na nauce. W 1915 razem z matką i bratem Edwardem ewakuowany do gub. kijowskiej. Wstąpił do huzarów kijowskich, następnie przeniesiony do Mikołajewskiej Szkoły Kawaleryjskiej w Piotrogradzie. Stamtąd przedostał się do korpusu gen. Dowbora-Muśnickiego w Bobrujsku. Tam przyjaźnił się z Józefem Czapskim, malarzem, pisarzem i filozofem. Zafascynowani hasłami wolnościowymi pierwszej fazy rewolucji, wystąpili z wojska i udali się do Piotrogradu w końcu 1917. Zawiedzeni w swoich nadziejach, głodując, bez pracy, zdecydowali się wrócić do Polski. Po krótkim pobycie w rodzinnym majątku, Antoni wyjechał na studia do Francji, jesienią 1920 wrócił do Warszawy i wstąpił na Wydz. Filozoficzny UW. W 1922 poznał ks. W. Kornilowicza i matkę Elżbietę Czacką, stał się katolikiem i resztę życia poświęcił budowie, organizacji i funkcjonowaniu Zakładu dla Ociemniałych w Laskach. Podczas okupacji niemieckiej, mieszkając w Laskach, należał do ścisłego kierownictwa organizacji „Zachód”, prowadzącej działalność konspiracyjną wśród Polaków w Niemczech. Po zniszczeniach wojennych w 1944 zarządzał odbudowanym Zakładem. W 1971 przyjął święcenia kapłańskie. Zmarł w Laskach; 4. Edward (ur. 1897) gospodarował w Pęcicach, najpierw z ojcem, później samodzielnie.

Dok.: PSB, t. 20, s. 109–110; *Kto był kim w II RP*, s. 362; T. S. Jaroszewski, W. Baraniewski, *Po pałacach i dworach Mazowsza. Przewodnik*, W. 1995, s. 103, 104; J. Moskwa, *Antoni Marylski i Laski*, W. 1987.

Antoni Arkuszewski

MIEŁĘCKI ZYGMUNT (17.02.1900–1.12.1992), wł. maj. Buszewo (pow. szamotulski), rolnik. Syn Prota (zm. 24.03.1933) i Marii z Niegolewskich (zm. 1.05.1941). Ur. w Pęcckowie (pow. szamotulski).

Z. M. kształcił się w zakładzie oo. benedyktynów w Ettel w Bawarii. Brał udział w I wojnie światowej jako ochotnik, po czym kontynuował naukę i maturę zdał w 1920 w Gimn. św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W 1924 ukończył studia rolnicze na UP. Praktykę rolną odbywał w Popówku w pow. obornickim, Bytniu w pow. szamotulskim oraz w Kanadzie. Po śmierci ojca objął maj. Buszewo (394 ha). W grudniu 1939 został uwięziony we Wronkach, a następnie wysiedlony wraz z rodziną do Jędrzejowa.

Podczas okupacji niemieckiej administrował majątkami w Skroniowie i Laskowie w pow. jędrzejewskim. Z. M. wrócił po wojnie do Poznania, gdzie kolejno pracował w Państwowym Przedsiębiorstwie Traktorów i Maszyn, od 1946 w Centralnym Zarządzie PNZ, od 1949 w Centralnym Zarządzie PGR, od 1951 w Inst. Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa, od 1952 w Przedsiębiorstwie Skupu Surowców Włókienniczych i Skórzanych. Od 1956 zatrudniony był w Przemysłowym Inst. Maszyn Rolniczych (od 1962 do emerytury w 1965 na stanowisku adiunkta). Pracował społecznie, m.in. nieodpłatnie jako tłumacz. Zmarł w Poznaniu i tam został pochowany.

Z. M. 4.07.1936 poślubił Olę z Bieńkowskich (22.09.1904 w Kaszczyńcach na Wołyniu – 11.11.1982), córkę Kazimierza i Zenobii z Kańskich. O. M. ukończyła SGGW w Warszawie ze specjalnością technologii żywienia. Do ślubu w 1936 pracowała na stanowisku dyr. Szkoły Gospodarczej w Poznaniu. Po 1936 towarzyszyła stale mężowi. Po wojnie wykładała dietetykę w szkołach pielęgniarskich w Poznaniu. Zmarła w Poznaniu, pochowana obok męża. Ich syn Tomasz (ur. 8.05.1938), inż. budownictwa, mieszka w Poznaniu, oż. z Aleksandrą Grodzicką (zm. 21.05.1993).

Dok.: *Spis ziemian, woj. poznańskie*, s. 32. Informacje syna Tomasza. Własnoręczny życiorys Z. M., Kronika rodzinna Niegolewskich.

Felicjan Niegolewski

MIENICKI WINCENTY h. Lew z Muru (1850 – jesień 1916), wł. maj. Sielihory i fol. Katuszonki, Rakusino, Wysoki Kołodzień w ziemi połockiej (pow. lepelski). Syn Piotra (1799–1855) i Anny z Suszyńskich (1830–1900). Ur. w Sielihorach.

Rodzeństwo: 1. Ewa (zm. 1879); 2. Paulina (zm. 1924).

W. M. po ukończeniu gimn. i osiągnięciu pełnoletności przejął majątek, zarządzany po śmierci ojca przez matkę. Rozwinął gospodarkę, zwłaszcza leśnictwo.

W. M. prowadził działalność społeczną, kulturalną i naukową. Wzbogacił i chętnie udostępniał zgromadzony przez przodków księgozbiór biblioteki sielihorskiej, o której rozmiarach i wartości wspomina badacz kultury białoruskiej Epimach Szypillo. Oprócz tego W. M. zgromadził kolekcję obrazów i zbiór dawnych dokumentów. Nieomal wszystko uległo zniszczeniu w czasie działań wojennych 1918–1920 i II wojny światowej. Ocalała jedynie część archiwum rodzinnego (248 j. a. z lat 1529–1908), która pozostała jako depozyt w Litewskim AP w Wilnie, oraz niektóre obrazy o treści religijnej przekazane do kościoła Świętego Ducha w Wilnie. W. M. współpracował przez lata z czasopismami: „Kraj”, „Kwartalnik Historyczny”, „Wiadomości Numizmatyczno–Archeologiczne”, „Wisła”. Dwie jego opublikowane rozprawy naukowe: *Krótką wiadomość o najdawniejszej rewizji województwa połockiego* (Kr. 1894) oraz *Kamienie Dźwińskie czyli księcia Borysa* (Kr. 1896) znajdują się w BN.

Żona Zofia ze Słuszko–Ciapińskich (1862–1916) była córką powstańca 1863, Mieczysława, skazanego na katorgę i zesłanie na Syberię — tam też spędziła dzieciństwo i wczesną młodość. Mieniccy dbali o staranne wychowanie dzieci. Synowie studiowali na uniw. w Krakowie i Dorpacie (Tartu), córka otrzymała wykształcenie śred-

nie. W. M. zmarł w Sielihorach, jego żona tamże na początku 1916 i tam oboje zostali pochowani. Synowie, przebywający wówczas w wojsku, i córka zachowali współwłasność Sielihor. Zgodnie z ustaleniami rodzinnymi, zarząd majątku miał objąć syn Piotr ze względu na wyższe wykształcenie rolnicze (studia na UJ). Jego przedwczesna śmierć na polu walki w 1919 zmieniła sytuację, a późniejsze wydarzenia sprawiły, że w wyniku traktatu ryskiego Sielihory znalazły się poza granicami Polski.

Dzieci: **1.** Ryszard (1886–1956), uczestnik walk o niepodległość II RP, mjr rez. WP, dr hab., dyr. AP w Wilnie, prof. UWil. i UMK, zm. w Toruniu. Oż. z Ireną z Kirkorów (zm. 1983). Syn **1.1.** Harald, prawnik, dr nauk humanistycznych, oż. z Krystyną z Dzierzbickich, mieszka w Warszawie; ich syn **1.1.1.** Piotr, mgr ekonomii, pracuje w Centrali NBP; **2.** Marian (1890–1966), uczestnik walk o niepodległość II RP, kpt. rez. WP, dr hab. med., doc.

Wincenty Mienicki

UWil., prof. UŁ. Oż. z Bronisławą Cybulską (wł. maj. Monazyl na Wileńszczyźnie). Córka **2.1.** Zofia, lekarz med. w Łodzi, za doc. dr. hab. Henrykiem Zającem (zm. 1988), prorektorem PŁ; ich syn **2.1.1.** Jacek przebywa w Anglii; **3.** Piotr (1892–1919), uczestnik walk o niepodległość II RP, kpt. WP, kawaler Orderów Virtuti Militari i Świętego Włodzimierza, współtwórca 76 Lidzkiego P. P., poległ śmiercią walecznych pod Kamieniem 22.07.1919; **4.** Anna (1894–1993), również uczestniczka walk o niepodległość (w służbie sanitarnej), pracownik UWil., za Wincentym Turskim (wł. maj. Wensampol na Wileńszczyźnie), a po jego śmierci za Gedyminem Malinowskim; zm. w Manchesterze w Anglii w 99. roku życia.

Dok.: PSB, t. 20, s. 799–801; Uruski, *Rodzina*, Uzup. cz. I, W. 1932, s. 58; A. Włodarski, *Rodowód domu Mienickich herbu Lew z Muru*, W. 1928.

Harald Mienicki

MINJA ANTONI (1880–26.08.1932), wł. maj. Wojtkiewicz (pow. wołkowyski). Syn Ignacego i Walerii z Paszyców.

A. M. przed I wojną światową był adm. majątków Tadeusza Siehenia, przede wszystkim maj. Pietraszowce (pow. wołkowyski). Ok. 1923 kupił maj. Wojtkiewicz (214 ha) od Rosjanina Włodzimierza Jaroszenki. Na jego zakup A. M. zaciągnął pożyczki, które spłacano do wojny. Sytuację materialną rodziny dodatkowo komplikowało położenie Wojtkiewicz blisko granicy. Lasy należące do majątku zostały uznane przez władze wojskowe za strefę ochronną i nie wolno było prowadzić w nich gospodarki leśnej, wobec czego utracono ważne źródło dochodów i możliwość wcześniejszej spłaty długów. Majątek był nastawiony na produkcję rolną: uprawę zbóż i hodowlę bydła. Część plonów, w tym także mleko, sprzedawano bezpośrednio do najbliższego miasta — Wołkowyska. W Wojtkiewiczach pracowało stale 8 fernali z rodzinami, którzy mieszkali w oddzielnych czworakach, i rządcą. Do prac sezonowych zatrudniano pracowników najemnych, rekrutujących się z ludności okolicznych

wsi. W Wojtkiewiczach był drewniany dwór o 12 pokojach, zbudowany jeszcze przez poprzednich właścicieli majątku, oraz piękny, stary park.

A. M. oż. w 1912 z Marią z Piekutowskich h. Lubicz (17.09.1887–1.08.1981), córką Józefa (zm. 15.12.1945) i Julii z Jodkowskich (zm. 8.05.1938). Maria skończyła w 1906 gimn. żeńskie w Grodnie.

Dwór w Wojtkiewiczach

Dzieci: **1.** ➔ Jarosław (13.08.1913–7.02.1979); **2.** Irena (ur. 20.11.1914 w Pietraszowcach). Po maturze w Gimn. im. Stefana Batorego w Wołkowysku, ukończyła w 1937 Wydz. Prawa i Nauk Społecznych USB i rozpoczęła pracę w Urzędzie Wojewódzkim w Wilnie. W czasie okupacji sowieckiej, później niemieckiej, mieszkała w Wilnie i pracowała jako robotnica w piekarni, utrzymując rodzinę (syna, matkę i dziadka — Józefa Piekutowskiego). W ramach repatriacji 26.08.1945 przyjechała do Warszawy i 5.09.1945 rozpoczęła pracę w Ministerstwie Aprowizacji i Handlu, a od 1.05.1950 w Ministerstwie Zdrowia jako naczelnik wydziału, aż do przejścia na emeryturę (1.05.1979). W 1939 wyszła za mąż za Eugeniusza Sokołowskiego (25.10.1910 w Mińsku Litewskim – 1994), oficera lotnictwa, internowanego w 1939 na Litwie, skąd dotarł do Anglii, gdzie założył rodzinę. Na kilka lat przed śmiercią wrócił do kraju, został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Ich syn **2.1.** Andrzej Jerzy (ur. 23.04.1940 w Wilnie), mgr inż., abs. PW, oż. w 1963 z Krystyną Przygodą (ur. 1940), mgr. inż., abs. PW, ich córka **2.1.1.** Beata (ur. 1966) za Piotrem Chudzyńskim, z którym ma córkę **2.1.1.1** Aleksandrę (ur. 1995).

Dok.: *Spis ziemian, woj. białostockie*, s. 10. Informacje Ireny Sokołowskiej z Warszawy.

Tadeusz Epsztajn

MINJA JAROSŁAW (13.08.1913–7.02.1979), współwł. maj. Wojtkiewiczze (pow. wołkowyski). Syn ➔ Antoniego (1880–26.08.1932) i Marii z Piekutowskich h. Lubicz (17.09.1887–1.08.1981). Ur. w Pietraszowcach (pow. wołkowyski).

Rodzeństwo: zob. biogram Antoniego Minji.

J. M. w 1933 zdał maturę w Gimn. im. Stefana Batorego w Wołkowysku i rozpoczął studia prawnicze na USB. Musiał przerwać naukę i zająć się administracją rodzinnego majątku Wojtkiewiczów.

W 1939 zmobilizowany, uniknął niewoli i przedostał się do siostry do Wilna, gdzie podejmował dorywcze prace fizyczne. Po zajęciu Wilna przez wojska sowieckie ukrywał się przed NKWD u przyjaciół, obawiając się aresztowania i wywiezienia. Latem 1941, gdy wojska niemieckie weszły do Wilna, wrócił do Wojtkiewiczów i pracował tam, a następnie w Rohoźnicy Wielkiej (pow. wołkowyski) u Meysztowicza. W grudniu 1944 wcielony przez Sowietów do II Armii WP, przeszedł z nią cały szlak bojowy, biorąc udział w zdobywaniu Warszawy 17.01.1945, walkach o Kołobrzeg i Berlin. Otrzymał Krzyż Walecznych „za bohaterskie czyny i dzielne zachowanie się w walce z niemieckim najeźdźcą”, a także inne odznaczenia, m.in.: „Medal za Warszawę 1939–1945”, „Medal Zwycięstwa i Wolności 1945 r.”, „Medal za Odrę, Nysę, Bałtyk”.

W grudniu 1945 opuścił wojsko i zaczął pracę w Ministerstwie Ziem Odzyskanych, a po jego zlikwidowaniu w Centrali Rybnej w Warszawie. Po wojnie mieszkał z matką, siostrą i siostrzeńcem w Otwocku.

J. M. oż. z Jadwigą z Batagowskich (ur. 2.07.1924 w Rohoźnicy Wielkiej), córką Jana i Leonardy.

Dzieci: 1. Maria (ur. 16.11.1944 w Rohoźnicy Wielkiej), pedagog, abs. UW, żona Tomasza Nowickiego (ur. 1937), abs. PW.

Dok.: Informacje Ireny Sokolowskiej z Warszawy.

Tadeusz Epsztein

MYCIELSKI LUDWIK h. Dołęga (13.04.1854–6.01.1926), wł. maj. Gałowo z fol. Jastrowo (pow. szamotulski), poseł do parlamentu Rzeszy. Syn Michała, prowincjała galicyjskiej prowincji oo. jezuitów, pisarza religijnego, i Zofii z Górskich h. Boża Wola, córki Franciszka, gen. wojsk napoleońskich. Ur. w pałacu Krasieńskich w Warszawie.

Rodzina Mycielskich h. Dołęga wywodzi się ze wsi Mycielin w ziemi sieradzkiej. Pierwszymi znanymi z akt (1437) jej przedstawicielami byli bracia Mikołaj i Florian. Potomkowie ich rozdzielili się na kilka linii, z których jedna wyemigrowała na Wołyń. Dwie inne, sieradzka i miecznikowska, wygasły w końcu XVIII w. Potomkowie tzw. linii chocieszewickiej w 1. połowie XIX w. wyzbyli się posiadłości w W. Ks. Poznańskim i przenieśli się do Galicji. Jedynie młodsza gałąź, tzw. kobyłopolska, na stałe osiadła w Poznańskim. Wydała kilka wybitnych osobowości w okresie wojen napoleońskich, powstań narodowych i obu wojen światowych. Pozostawiła po sobie tradycje patriotyczne. Ze śmiercią ⇨ Michała M., syna Ludwika, kończy się linia Mycielskich na ziemiach wielkopolskich. W rodzinie było 4 senatorów (XVIII w.), 5 kawalerów Orderu Orła Białego, 1 Orderu Virtuti Militari z 1792, 2 z okresu Księstwa Warszawskiego, 3 z 1831, i 1 z 1920, 3 kawalerów maltańskich, 1 dama maltańska, 4 damy Orderu Gwiazdźistego, 2 kanoniczki warszawskie — jedna z nich ksieni.

Matka L. M. zmarła przy jego urodzeniu, a ojciec w 1856 wstąpił do zakonu oo. jezuitów. Ludwik do 9. roku życia wychowywany był przez babkę Teodozję Górską, w Warszawie i w maj. Górskich Woli Pękoszewskiej, a następnie w Poniecu k. Gostynia, u swego stryja Stanisława. Nauki szkolne pobierał w konwiktach oo. jezuitów w Tarnopolu, gdzie zetknął się ze światłymi wykładowcami: Wojciechem Baudissem (SJ), teologiem, Janem Hołubowiczem (SJ), lingwistą, i Stanisławem Załęskim (SJ), badaczem dziejów masonerii w Polsce. Przebywając w konwiktach w 1871, przewodniczył tamtejszej Sodalicii Mariańskiej. Maturę zdawał w 1873 w Śremie, w b. kolegium jezuickim, przejętym już przez władze pruskie. Z kolei udał się do Wrocławia, potem do Louvain, gdzie uczęszczał na wykłady uniwersyteckie. Dalsze studia w l. 1874–1875

odbywał na UJ, z odznaczeniem uzyskał doktorat z filozofii na podstawie nie publikowanej rozprawy: „Sprawa układów pomiędzy Zygmuntem III a dworem austriackim o ustąpieniu korony polskiej”. W Krakowie pisywał do „Czasu” i „Dziennika Poznańskiego”. W 1877 udał się ze swym wujem (właścicielem rozległych dóbr Czeranów, wybitnym działaczem gospodarczym i społecznym, prezesem TKZ i zasłużonym opiekunem zakonów), ⇒ Ludwikiem Górskim, do Rzymu. L. Górski, zaprzyjaźniony z pralatem, mianowanym właśnie abp. Włodzimierzem Czackim, wyrobił L. M. stanowisko sekretarza w nuncjaturze paryskiej. W l. 1879–1882 L. M. przebywał we Francji, w której narastała atmosfera walki z Kościołem, szkolnictwem katolickim i zakonami. Po zakończeniu misji abp. W. Czackiego L. M. powrócił do Polski. W 1885 odziedziczył po swym stryjecznym dziadku Józefie M. maj. Gałowo (1235 ha), gdzie gospodarzył do końca 1918, kiedy przeniósł się do odziedziczonego przez swą żonę Elżbietę z Mycielskich maj. Gębice w pow. gostyńskim. Zarządzał Gałowem (460 ha), utrzymując zakłady przemysłowe, cegielnię i gorzelnię; założył także stadninę koni półkwi anglo-arabskiej, kasę oszczędnościową dla starych ludzi, dożywających swych dni na utrzymaniu dzieci. Wybudował dwa czworaki dla pracowników folwarcznych. W dworze gałowskim przechowywano wiele pamiątek z wojen napoleońskich i powstań narodowych, panowała tu serdeczna gościnność, przyciągająca ludzi kultury i artystów (m.in. przebywał tu Julian Fałat).

L. M. działał w życiu publicznym. W l. 1887–1890 był posłem do parlamentu Rzeszy, przystąpił do Koła Polskiego i został czł. jego grupy konserwatywnej. Szczególne uznanie zdobył na polu pracy społecznej. Przede wszystkim podjął starania o rewindykację dóbr kongregacji oo. filipinów w Gostyniu. Kongregacja ta w XVII w. otrzymała majątki z fundacji Konarzewskich, których spadkobiercami byli Mycielscy. Na mocy ustawy o kasacie zakonów, rząd pruski 25.08.1876 usunął filipinów z klasztoru gostyńskiego i przejął zarząd zabranych dóbr. Wśród spadkobierców fundatorów zarysowały się wówczas dwie koncepcje. Jedni, jak posiadający 2/3 spadku Wawrzyniec hr. Engeström, uważali, że dobra gostyńskie należy od oo. filipinów wykupić, inni zaś, że należy je od rządu pruskiego odzyskać, by stworzyć nowe warunki dla pracy kongregacji. Rzecznikami tej drugiej koncepcji byli właśnie L. M. i jego brat stryjeczny Józef M. z Kobylipola. Obaj Mycielscy doprowadzili do zaspokojenia roszczeń finansowych hr. Engeströma i 4.07.1911 zarejestrowali Związek Rodzinny, obejmujący 48 uczestników spadku, który upoważnił 3 rzeczników, a wśród nich L. M., do wytoczenia procesu rządowi pruskiemu. Proces wszczęto w 1913, lecz sprawa została zawieszona z powodu wybuchu wojny światowej. Dopiero wobec władz polskich 10.06.1919 L. M. w imieniu Związku Rodzinnego zażądał zwrotu dóbr gostyńskich i zaprosił oo. filipinów z Tarnowa do ich przejęcia. 6.03.1920 przekazał przybyłym oratoriom kościół, klasztor i majątki ziemskie, a akt ten 1.05.1920 został potwierdzony przez Ministerstwo b. Dzielnicy Pruskiej.

L. M. był czł. filii poznańsko-szamotołskiej CTG. W Szamotołach założył spółkę zakupu i sprzedaży „Rolnik”. Podobnie w Gębicach, w pobliskiej Krobi, gdzie zamieszkał po wojnie. W Szamotołach był prezesem rady nadzorczej cukrowni i prezesem Wydz. Powiatowego.

W 1900 został czł. Dyrekcji Tow. Pomocy Naukowej im. K. Marcinkowskiego, pełnił też funkcję prezesa komitetu powiatowego TPN w Szamotołach. Na stanowisku czł. Dyrekcji pozostawał do 1918, przez okres prezesury Mieczysława hr. Kwileckiego. W l. 1919–1926 sam sprawował funkcję prezesa. Tow. fundowało stypendia dla młodzieży polskiej, wydawało też podręczniki, uzupełniło zbiory biblioteczne.

L. M. był konserwatystą. Na zebraniu w Bazarze Poznańskim 5.06.1910 przystąpił do Rady Związku Narodowego, założonego przez konserwatystę Adama Żółtowskie-

go z Jarogniewic. Związek miał „uświadamiać społeczeństwo w sprawach narodowych, społecznych i politycznych na podstawie polskiej i katolickiej”. L. M. w l. 1912–1914 brał żywy udział w działalności Prowincjonalnego Komitetu Wyborczego w Poznaniu, opracowując przepisy regulaminowe i lansując kandydaturę red. „Przewodnika Katolickiego”, ks. prałata Józefa Kłosa, do parlamentu Rzeszy, co zostało uwieńczone sukcesem. Stanowisko prezesa Rady Narodowej, instytucji, która miała reprezentować interesy społeczeństwa polskiego wobec władz pruskich, powierzono L. M. 10.10.1913, co było dowodem szacunku opinii publicznej. Podczas wojny rzekomo miał przelotnie należeć do zdominowanego przez endeków Tajnego Międzypartyjnego Komitetu. Ale ponieważ stanowiska ND na ogół nie podzielał, prawdopodobniejsze jest, że w grudniu 1916 przystąpił do przekształconego przez Adama Żółtowskiego ze Związku Narodowego nowego ugrupowania o celach aktywistyczno-konserwatywnych pn. Stronnictwo Pracy Narodowej, które działało do 9.10.1918. W grudniu 1918 nie przyjął propozycji działaczy konserwatywnych z Warszawy Antoniego Łuniewskiego i Wacława Babińskiego, zachęcających go do objęcia prezesury ogólnokrajowego Stronnictwa Konserwatywnego.

Jego wstrzeźliwość w wyrażaniu własnych poglądów politycznych wiązała się także z prowadzoną w czasie wojny działalnością charytatywną i opiekuńczą na ogromną skalę i oczekiwaniem dla niej poparcia społeczeństwa wielkopolskiego. Wstrząśnięty losem ludności zbombardowanego Kalisza, już z początkiem wojny założył Komitet Opieki nad Bezdomnymi, pierwszą tego typu organizację na ziemiach polskich. Przekształcił ją 5.02.1915 w Komitet Niesienia Pomocy w Królestwie Polskim. Tworzone przez niego organizacje działały w strukturze Rady Narodowej, której prezesem pozostawał przez całą określoną statutem kadencję do listopada 1918. Prezesem jednakże Komitetu Niesienia Pomocy stał się abp Edward Likowski, a po jego śmierci abp Edmund Dalbor, L. M. był wiceprezesem i kierownikiem, a sekretarzem Kazimierz Brownsford. Kierowana przez nich instytucja współpracowała z założonym miesiąc wcześniej przez bp. Adama Sapiechę Krakowskim Biskupim Komitetem Pomocy dla Dotkniętych Kłęską Wojny, lecz najcenniejsza była tu współpraca z Komitetem Centralnym Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce, powstałym w Vevey w Szwajcarii, który poprzez L. M. przekazywał wielkie kwoty pieniężne na pomoc dla ludności Królestwa. L. M. w sierpniu 1916 udał się też do Sztokholmu, by nawiązać kontakt z Polskim Komitetem Pomocy, powstałym tam 1.06.1915 z inicjatywy Urszuli Ledóchowskiej. Brał także udział w pracach przygotowawczych do powołania Rady Głównej Opiekuńczej w Warszawie. Gdy powstała 1.01.1916, podległe mu Komitety Niesienia Pomocy, działające na terenie Królestwa, przekształciły się w Powiatowe Rady Opiekuńcze, a on i Brownsfort weszli do RGO, przyjmując funkcje w jej komisji rewizyjnej. W tym czasie L. M. jako konsultant brał także udział w działalności CTR w Królestwie.

L. M. pierwszy okres powstania wielkopolskiego spędził odcięty od świata w Gębicach (odłączone telefony, nie kursowały koleje). Ale już z końcem stycznia 1919 był w Poznaniu i gromadził żywność dla powstańców. Podjął wówczas starania u rządu polskiego w Warszawie i Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie o dostarczenie wagonów, by żywność tę przewieźć do walczącego z Ukraińcami Lwowa. Powodzenie tej akcji sprawiło, że stanął na czele Komitetu Pomocy dla Lwowa i Kresów Wschodnich. Dostarczał żywność i odzież dla wojska nie tylko do Lwowa, ale do wydartego bolszewikom w kwietniu 1919 Wilna. Jego łącznikiem na obszarze aż po Mińsk Litewski był Mieczysław Korzeniewski. Z nim też L. M. podjął działalność koordynującą pracę powstałych w Wielkopolsce i na Pomorzu komitetów plebiscytowych, wspierających akcje powstańcze Górnolązaków. W rezultacie stanął na czele Komitetu

Obrony Śląska w Poznaniu i z jego ramienia, wraz z Korzeniewskim, wszedł do Rady Plebiscytowej przy marszałku Wojciechu Trąpczyńskim jako prezesie Centralnego Komitetu Plebiscytowego w Warszawie. Po zwycięskim przebiegu III powstania śląskiego we wrześniu 1921 Korzeniewski zwołał do Poznania zjazd likwidacyjny komitetów plebiscytowych i przekształcił go w zjazd założycielski Związku Obrony Kresów Zachodnich. L. M. 1921–1922 był prezesem Rady Naczelnej Związku, a potem, gdy połączył się on ze środowiskiem krakowskim, został czł. wspólnej Rady. Związek działał na rzecz ograniczenia wpływów politycznych i gospodarczych Niemców w Polsce oraz organizował w kraju kolonie dla dzieci polskich rodzin zamieszkałych w Niemczech. L. M. odznaczony był Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką Orła Lwowskich i Krzyżem Górnośląskim.

Na jego pogrzeb na Świętej Górze pod Gostyniem w kościele Filipinów przybyli bardzo licznie chłopci i ziemianie, kupcy i urzędnicy, członkowie Narodowej Partii Robotniczej i wodzowie konserwatyzmu.

L. M. żonaty był z Elżbietą (4.03.1872–23.12.1931), córką Ignacego Mycielskiego ze Smogorzewa i Jadwigi z Moszczeńskich h. Nałęcz. Ich dzieci: ⇒ 1. Michał (1894–1972) oż. z Zofią z Karskich; 2. Zofia (1895–1971) 1^v. za Stanisławem Rostworowskim, 2^v. za Andrzejem Skrzyńskim; 3. Franciszek (1900–1911) zm. w Gałowie.

Dok.: PSB, t. 22, s. 340–341; L. Rostworowski, zyciorys L. Mycielskiego w materiałach PSB; S. Dziezbicki, *Pamiętnik z lat wojny 1915–1918*, W. 1983; W. Jakóbczyk, *W Poznańskim Bazarze 1838–1939*, Poznań 1986; W. Jakóbczyk, *Towarzystwo Naukowej Pomocy w Wielkopolsce 1841–1939*, P. 1985; *Nie tylko Pierwsza Brygada (1914–1918)*, przedmowa i przypisy S. J. Rostworowski, t. II, W. 1993; K. Mycielski, *Mycielscy. Zarys monografii*, W. 1998; „Dziennik Poznański” z 10.01.1926; „Kurier Poznański” z 7.01.1926; „Kurier Warszawski” z 12.01.1926; „Przewodnik Katolicki” z 21.02.1926; „Przegląd Chyrowski” 1926, nr 1. Archiwum rodzinne, nekrologi.

Hanka Mycielska, Stanisław Jan Rostworowski

MYCIELSKI MICHAŁ LUDWIK TEODOR h. Dołęga (3.06.1894–17.09.1972), wł. maj. Gałowo z fol. Jastrowo (pow. szamotulski), rolnik, rotmistrz WP, działacz ziemiański. Syn ⇒ Ludwika (1854–1926) i Elżbiety z Mycielskich (1872–1931). Ur. w Gałowie.

Rodzeństwo: zob. biogram Ludwika Mycielskiego.

M. M. po edukacji w domu rodzinnym został w 1905 przyjęty do gimn. w Lesznie. Do VII kl. zdał egzamin wstępny w Krakowie i tam w 1913 uzyskał świadectwo dojrzałości. Praktykę rolniczą rozpoczął w maj. Korzobok Łąckich w Posadowie w pow. nowotomyskim 1.10.1913. Dzięki przychylności lekarzy uniknął obowiązku służby w wojsku niemieckim. W l. 1914–1918 prowadził gospodarstwo rolne w Posadowie. Na przełomie l. 1918 i 1919 przejął administrację gospodarczą maj. Gębie w pow. gostyńskim. Wkrótce jednak wstąpił do ochotniczego oddziału szamotulskiego i brał udział w powstaniu wielkopolskim. Skierowany do Poznańskiej Szkoły Oficerskiej 10.02.1919, ukończył ją 26.03.1920, uzyskując stopień ppor. Przydział do 15 P. Uł. Poznańskich otrzymał 4.04.1920 i udał się do Bobrujska, gdzie pułk ten znajdował się na linii frontu litewsko-białoruskiego. Został tam dowódcą plutonu ciężkich karabinów maszynowych. Zasłużył się szczególnie w walkach pod Międzyrzeczem Podlaskim. Otrzymał Order Virtuti Militari V kl. Wrócił ze swym pułkiem do Poznania 16.01.1921 i przeszedł do rezerwy. W czasie kampanii 1920 był trzykrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Otrzymał również Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918–1921 oraz Odznakę Pamiątkową Wojsk Wielkopolskich. W 1934 został mianowany por.

Oż. w Warszawie 26.02.1922 z ⇒ Zofią Karską h. Jastrzębiec, córką ⇒ Michała (szambelana papieskiego i kawalera maltańskiego) i Julii z Górskich h. Boża Wola. Małżonkowie osiedli w maj. Gałowo z fol. Jastrowo (pow. 1235 ha, w tym 178 ha la-

sów). Początkowo zamieszkali w starym dworku z początku XIX w., jednakże w 1926 dobudowali do niego pałac wg planów znanego architekta poznańskiego Stanisława Mieczkowskiego. Plastyczną kulminacją 9-osiowej elewacji głównej pałacu jest 6-kolumnowy portyk. Wspiera on obszerny balkon centralnie usytuowanego pokoju sypialnego. W przeciwieństwie do neobarokowej elewacji, wnętrza pałacu otrzymały wystrój neoklasycyzy. Pałac jest obecnie bardzo dobrze utrzymany jako siedziba biur b. kombinatu rolnego. Przed główną wsch. elewacją pałacu był obszerny park krajobrazowy (16, 37 ha) z głównym elementem kompozycyjnym — polaną z kulisowo ułożonymi grupami drzew i krzewów. Gościowi wjeżdżającemu na teren rezydencji pałac ukazywał się na osi dalekiej perspektywy centralnej, by zniknąć następnie w zieleni drzew, ukazać się ponownie w całej okazałości po podjechaniu pod główne wejście. Wśród 39 gatunków rosnących w parku drzew dominuje grab pospolity, lipa drobnolistna, topola biała, dąb szypułkowy. Na specjalną uwagę zasługuje stara aleja lipowa i potężne topole (405 do 531 cm obwodu) porośnięte nad brzegami 4 stawów hodowlanych. Dziś pałac i park są wpisane do rejestru zabytków, łącznie z zabudowaniami gospodarczymi.

M. M. i jego żona umiejętnie i zapobiegliwie gospodarowali. Stadnina gałowska koni anglo-arabskich była jedną z pierwszych w Polsce. Każdego roku dostarczała dużą liczbę remontów dla wojska i kilka ogierów do stadnin państwowych. W 1948 cała stadnina z Gałowa została przeniesiona do Gogolewa pod Gostyniem. M. M. miał też zarodową hodowlę bydła czarno-białego rasy nizinnej oraz owiec rasy merynos. Prowadził też reprodukcję uznanych zbóż i ziemniaków. W Gałowie były gorzelnia i cegielnia (zburzone w PRL). M. M. miał duży udział w rozbudowie polskiego cukrownictwa, posiadając wiele akcji w tej dziedzinie przemysłu. Zasiadał w zarządzie cukrowni w Szamotułach (założonej w Gałowie w 1820, przeniesionej do Szamotuł w 1850).

M. M. poświęcał się też pracy społecznej. Na usilne prośby miejscowego starosty w 1934 objął dzierżawę państwowej domeny Szamotuły-Zamek (należącej przed 1837 do jego rodziny), bardzo obciążonej wówczas długami. Poręczając swym majątkiem, zdołał wyprowadzić dzierżawę z długów, spleconych m.in. dwóm spółkom, które dzięki temu uratowały swój byt. Zarząd ten pełnił do września 1939. Był też prezesem instytucji prowadzącej regulację rzeki Samy.

We wrześniu 1939, nie otrzymawszy karty mobilizacyjnej, zgłosił się na ochotnika, z własnym samochodem, do sztabu DOK w Poznaniu i objął funkcję oficera do zleceń specjalnych. Przedostał się do Rumunii, skąd depeszą szwagra płk. Stanisława Rostworowskiego został ściągnięty do Paryża. Początkowo miał przydział do obozu ćwiczeń w Coëtquidan w Bretanii, potem do Bollène k. Awinionu. Po upadku Francji w czerwcu 1940 został ewakuowany z St Jean-de-Luz do Szkocji, gdzie otrzymał przydział do 24 p. ul. w brygadzie panczernej gen. Maczka. Pełnił funkcję oficera żywnościowego pułku. W l. 1942–1946 M. M. był oficerem zaopatrzeniowym przy Wyższej Szkole Wojennej k. Peebels w Szkocji. Ze względu na wiek nie brał już udziału w kampanii 1944–1945 na kontynencie. Gdy alianci cofnęli uznanie Polskiemu Rządowi w Londynie, M. M. był w ramach działalności Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia wykładowcą zagadnień hodowli zwierząt domowych, ogólnej uprawy roli i szczegółowej uprawy roślin w Szkole Rolniczej przy dowództwie I Korpusu w Szkocji. Zdemobilizowany 16.05.1947, był odznaczony Medalem Wojska Polskiego oraz Defence Medal, War Medal i francuskim Croix des Combattants Volontaires 1939–1945.

W 1945 majątki Mycielskich w Polsce przejęło państwo na podstawie dekretu o reformie rolnej, nie zostały one jednak rozparcelowane.

W 1945 do ojca w Anglii dołączyła starsza jego córka Hanka, sierżant AK, zbiegła z Polski, a we wrześniu 1946 żona z młodszą córką Teresą. W 1948 M. M. wraz z młodszą córką i jej mężem zakupili fermę hodowlaną Easter Fordel k. Perth w Szkocji. Wszyscy ciężko pracowali fizycznie. W 1953 sprzedali fermę i przenieśli się do Londynu. Tam za dużą pożyczkę hipoteczną kupili 17-pokojowy dom czynszowy. M. M. pracował jako nadzorca salowy w Victoria and Albert Museum, brał też udział w polskim życiu społecznym i towarzyskim. Był czł. zarządu Koła 15 p. ul., Związku Polskich Ziemi Zachodnich i Ogniska Polskiego. Organizował liczne spotkania i bale na polskie cele dobroczynne. Współuczestniczył w opracowaniu 500-stronicowej książki *Dzieje 15 Pułku Ułanów Poznańskich* (red. Paweł Zaremba, Londyn 1962).

Naczelnny wódz, gen. Anders, 1.01.1962 mianował go rotmistrzem. Za swą pracę społeczną na emigracji 1.01.1972 otrzymał Złoty Krzyż Zasługi. M. M. był też jednym z fundatorów sztandaru Polskich Sił Zbrojnych na Obczyźnie.

Tworzenie nowej kanwy życia na obczyźnie nie rekompensowało naturalnie tego, co zostało utracone w kraju. W 1939 przepadła bogata biblioteka i archiwum rodzinne. W 1945 zaginęły portret Wojciecha Kossaka *Zofia i Michał Mycielscy pośród stadniny w Gałowie w 1926 r.* oraz krajobrazy pędzla Juliana Fałata. Uratowało się 5 portretów przodków.

Warto wspomnieć, że w Gałowie prowadzono dom otwarty i gościnny. Przybywały tam wycieczki rolników i hodowców koni nie tylko z Polski, ale z Francji, Niemiec, Węgier, Jugosławii i Bułgarii. Poczest znanych osobistości przypomina zachowana księga gości, są wśród nich: Edmund kard. Dalbor w 1923, W. Kossak ze swą córką Magdaleną Samozwaniec w 1926, prymas Polski August kard. Hlond w 1927, wiele razy gen. Anders i mjr Władysław Bobiński, bp Walenty Dymek, sufragan poznański, Artur Maria Swinarski i wielu in. Ostatnią kartę księgi gości pod datą 26.08.1939 wypełniają nazwiska członków komisji prowadzącej rekwizycję koni dla potrzeb wojska.

M. M. zmarł w Londynie otoczony przez członków najbliższej rodziny. Na mszę św. żałobną w kościele oo. Benedyktynów na Ealingu przybyło liczne grono jego przyjaciół i znajomych z organizacji, do których należał, wielu wybitnych wojskowych i działaczy społecznych. Córki, zgodnie z jego życzeniem, przewiozły prochy do Polski. Pogrzeb odbył się 14.11.1972 w bazylice Świętogórskiej w Gostyniu, której jego przodkowie byli fundatorami. Leży obok wielu Mycielskich w podziemiach bazyliki. Obecni byli Mycielscy kilku generacji, nie tylko z Polski, ale także z Brazylii i Francji. Przybyli koledzy z 15 p. ul. z poczem sztandarowym, pracownicy maj. Gałowo z rodzinami, dawni, przedwojenni praktykanci rolni i wielu przyjaciele.

Dzieci: 1. Anna-Pia (Hanka) (ur. 1923), sierżant AK, odznaczona Krzyżem Walecznych i Brązowym Krzyżem Zasługi, na emigracji hotelarz, niezamężna; 2. Teresa Julia (ur. 1926) za Jerzym Maramarosem h. własnego (1913–1992), z zawodu rolnikiem; ich dzieci: 2.1. Tomasz (ur. 1948), programista, oż. z Bogną Stencel, nauczycielką, ich dzieci: 2.1.1. Emilia (ur. 1984) i 2.1.2. Nikola (ur. 1987); 2.2. Andrzej (1950–1974); 2.3. Maja (ur. 1952), nauczycielka, za Stephanem Gamgee (ur. 1951), dyr. instytucji charytatywnej, ich dzieci: 2.3.1. Elżbieta (ur. 1988), 2.3.2. Zofia (ur. 1991).

Dok.: *Dzieje 15 Pułku Ułanów Poznańskich*, pod red. P. Zaremby, Londyn 1962; L. Kukawski, „Koł Polski” 1968; E. Bogusz, „Przegląd Ziemi Zachodnich”, Londyn X/XI 1972; W. Roszkowski, *Gospodarka rolna większej własności ziemskiej w Polsce 1918–1939*, W. 1986; B. Kucharski, *Szamotoły, Kazimierz i okolice*, Poznań 1989; S. Rostworowski, *Łuna od Warszawy*, W. 1989; B. Polak, *Wielkopolscy kawalerowie Virtuti Militari*, „Expresz Poznański” 1991; J. Stiller, *Gałowo*, „Słowo Szamotoł” 1994; S. Rostworowski, *Listy z wojny bolszewickiej*, W. 1995; K. Mycielski, *Mycielscy. Zarys monografii*, W. 1998; S. Karski, *Pamiętniki* (mpis).

Hanka Mycielska

MYCIELSKA ZOFIA z KARSKICH h. Jastrzębiec, pseud. AK „Hreczka” (26.06.1898–8.11.1978), wł. maj. Wituchowo (pow. międzychodzki). Córka ⇨ Michała (22.01.1869–6.06.1928) i Julii z Górskich h. Boża Wola (1877–1903). Ur. w Warszawie.

Rodzeństwo: brat ⇨ Szymon (1901–1974), wł. Włostowa.

Dzieciństwo i wczesną młodość Z. M. spędziła w rodzinnym maj. Włostów (pow. opatowski). Osierocona przez matkę w wieku 5 lat, była wychowywana przez ojca. W domu rodzinnym otrzymała staranne wykształcenie. Szkołę powszechną skończyła w języku francuskim według programu szkoły w Fécamp k. Hawru, zdając zaocznie końcowe egzaminy. Dalszą jej nauką kierowała nauczycielka z Poznania, z którą poza lekcjami, mówiła wyłącznie po niemiecku. Miała też guwernantkę Angielkę. Z. M. studiowała zaocznie na Sorbonie. Z ojcem i bratem podróżowała po Europie. Zwiedziła Rzym, Florencję, Paryż, Riwierę francuską, była w Szwajcarii. Znaczną część I wojny światowej spędziła w Warszawie, gdyż przez Włostów przesuwali się kolejne fronty. Po zakończeniu wojny ojciec jej wydawał liczne przyjęcia, bale i wieczorki tańcujące. Na jednym z nich poznała swego przyszłego męża Michała Mycielskiego. Ślub Z. M. odbył się 26.02.1922 w kościele św. Aleksandra w Warszawie.

W 1930 Z. M. kupiła za część swego posagu maj. Wituchowo (763 ha, w tym 313 ha lasów i jezior) wraz z fol. Kopenica (240 ha). Pałac zbudowany w XIX w. na fundamentach dawnej komandorii templariuszy, był w stylu angielskiego gotyku. Miał 18 pokoi i kaplicę, dziś w złym stanie. Z. M. założyła w Wituchowie hodowlę koni czystej krwi angielskiej, wprowadziła uprawę ziemniaków, selekcyjnych zbóż nasienne, świń na bekony, oborę mleczną i opasową, owczarnię zarodową. Majątek miał swoją własną stację kolejową, był zelektryfikowany, a prąd pobierano z Niemiec. Wszystkie pola były zdrenowane a łąki irygowane. Dziś pałac i budynki gospodarcze (z granitu i cegły, kryte dachówką lub blachą) wraz z zabytkową kuźnią i 5 ha parku zostały wpisane do rejestru zabytków.

Z. M. pracowała społecznie w zarządzie Poznańskiej Izby Rolniczej i w Związku Hodowli Koni. CTR cenilo ją jako specjalistkę hodowli koni i delegowało na zjazdy hodowców we Francji i Jugosławii.

Z. M. działała również społecznie: od 1926 czł. Sodalicii Mariańskiej i prezeska sekcji młodych, od 1928 czynna w Zarządzie Głównym Akcji Katolickiej w Poznaniu i w Zarządzie Tow. Czytelni Ludowych w Poznaniu. W Szamotułach była prezeską Akcji Katolickiej, Związku Ziemianek i Kół Włościanek, w 1932 została wiceprezeską Związku Ziemianek Wielkopolskich, a w 1936 prezeską. W 1938 weszła do Naukowej Organizacji Kobiet przy Ministerstwie Rolnictwa. Tr. została odznaczona za zasługi w pracy społecznej Złotym Krzyżem Zasługi. Liczne jej artykuły były drukowane w gazetach rolniczych, w „Jeźdźcu i Hodowcy” oraz w pismach kobiecych i lokalnych.

W 2. połowie sierpnia 1939, wracając z Anglii, gdzie kupowała ogiera dla swojej stadniny, doszła do wniosku, że wojna jest nieunikniona, wysłała więc córki do swych wujostwa, ks. Sewerynów Czetwertyńskich, do Suchowoli w woj. lubelskim, a stadninę i owczarnię do swego brata Szymona Karskiego do Włostowa. We wrześniu 1939 znalazła się sama w Gałowie, gdyż mąż był w wojsku. Z końcem listopada t.r. Z. M. została aresztowana wraz z 10 pracownikami majątku pod zarzutem, że żołnierz niemiecki został raniony na terenie dworskim. Po 10 dniach więzienia w Szamotułach i gróźb rozstrzelania zwolniono ją i pracowników dzięki sąsiadowi Niemcowi Kurtowi Sondermanowi. W dniu wyjścia z więzienia została wyrzucona z majątku wraz z córkami i ponownie uwięziona we Wronkach, gdzie był punkt zborny obywateli ziemskich i notabli powiatowych. Po dwóch tygodniach, 8.12.1939 wszystkich wywieziono

w silne mrozy wagonami bydłecymi, transportując przez 3 dni do Jędrzejowa. Było to niedaleko majątku brata Szymona, więc tam się schroniła. W 1941 wydzierżawiła resztówkę Sitkówka k. Chęcín, gdzie gospodarowała sama, by utrzymać córki, które uczyły się na tajnych kompletach w Gimn. ss. Niepokalanek w Szymanowie. T.r. została prezeską RGO na woj. kieleckie. Równocześnie pracowała w AK pod pseud. „Hreczka”. Na rozkaz władz AK dwukrotnie była w Niemczech (Monachium) — wykorzystując przedwojenne znajomości niemieckich hodowców koni, przewoziła instrukcje dla polskiego ruchu oporu w Berlinie. W 1943 po licznych napadach band na Sitkówkę przeniosła się z córkami do Warszawy, na Stare Miasto. Tam zastała ją powstanie. Starsza córka brała udział w walkach. Z. M. z młodszą córką Teresą Julią, gosposią i psami 5.08. została wyprowadzona z Koziej 3/5 wraz z innymi kobietami i dziećmi jako osłona niemieckich czołgów, atakujących pozycje powstańców w ratuszu. Ostatecznie zostały przepędzone do Pruszkowa, skąd wydostały się do klasztoru ss. Niepokalanek w Szymanowie. Z. M. pomagała siostrą prowadzić przytułek dla wysiedlonych z Warszawy. Wiele razy udawała się z siostrami do Pruszkowa, by wydostać ludzi z obozu, w czym pomocna jej była doskonała znajomość niemieckiego. W styczniu 1945 wróciła do Gałowa, zdewastowanego przez Rosjan i okoliczną ludność. Nie było co ratować. Zamieszkała w pobliskich Szamotułach, gdzie została aresztowana przez milicję. Badana dzień i noc przez UB jako „burżuj i faszystka, wyzykiwacz ludu pracującego itd.”, przesiedziała w zimnej celi kilkanaście dni. Została wypuszczona po podpisaniu dokumentu, że „jako wróg ludu” jest wysiedlona i zakazany jest jej pobyt na terenie pow. szamotulskiego. Pod strażą milicji została odstawiona na pociąg do Poznania.

Wróciła do Warszawy i pracowała w PCK w sekcji zaopatrzenia. Z początkiem 1946 została skierowana przez PCK do Danii z grupą dzieci, wysłanych na odżywienie. Spotkała się tam z mężem, który przyjechał z Anglii; postanowili, że Z. M. z młodszą córką dołączą do męża i starszej córki Anny-Pii, będącej w Szkocji. Z. M., wysłana ponownie przez PCK do Danii na inspekcję, 22.08.1946 przemycała córkę przy pomocy załogi szwedzkiego statku „Drontjeen Victoria”. W Kopenhadze czekały na nie wizy angielskie.

W Londynie brała udział w pierwszym zebraniu organizacyjnym Polskiego Katolickiego Stow. Uniwersyteckiego (PKSU) Veritas. Była jego czł.–założycielem. W 1948, po ślubie córki Teresy z por. Jerzym Maramarosem, zakupili wspólnie fermę Easter Fordel k. Perth. Po sprzedaży fermy Z. M. z mężem przeniosła się do Londynu, gdzie Z. M. zarządzała zakupionym w 1953 domem, i powróciła do pracy społecznej. Była czł., a od 1957 prezeską PKSU Veritas, a także Zarządu Głównego Inst. Akcji Katolickiej, czł. Tow. Przyjaciół KUL; brała udział w pracach Zjednoczenia Polek na Obczyźnie. W 1970 z inicjatywy dr Lidii Ciołkoszowej odbył się pierwszy zjazd Polskich Niepodległościowych Organizacji Kobięcych w W. Brytanii. Hasłem zjazdu był projekt Z. M. „służmy sprawie polskiej”, a celem pomoc Polkom, jak też Ukrainkom, Białorusinkom, Litwinkom i Czeszkom, które znalazły się w W. Brytanii po pobycie w obozach koncentracyjnych, gułagach rosyjskich czy pracy przymusowej w Niemczech. Z. M. włączyła się do organizowania różnego rodzaju kursów dokształcających, agencji pośrednictwa pracy i zakupiła dom, gdzie mogłyby mieszkać bezdomne kobiety. Organizowała, przy pomocy ciężkiej pracy członkiń, różne tombole, bazy i bale, aby zebrać pieniądze na wysyłkę odzieży i leków do Polski. Z. M. wygłaszała liczne odczyty na tematy religijne i opublikowała wiele artykułów, drukowanych w czasopiśmie emigracyjnych (m.in. „Ecclesia”, „Dziennik Polski”, wydała też broszurkę *Papież Paweł VI*). Została 10.03.1964 odznaczona przez papieża Pawła VI krzyżem „Pro Ecclesia et Pontifice” za całokształt pracy dla Kościoła.

W 1965 po sprzedaniu domu na Kensington przeniosła się na Ealing w Londynie. Z powodu pogarszającego się stanu zdrowia zrezygnowała z prezesury PKSU Veritas, ale działała nadal czynnie w Zjednoczeniu Polek i w parafii na Ealingu. Z. M. zmarła po operacji złamanej kości biodrowej, pochowana na cmentarzu Gunnesbury w Londynie.

Dzieci: zob. ⇒ Michał Mycielski.

Dok.: zob. ⇒ Michał Mycielski.

Hanka Mycielska

NIECIECKI LUDWIK h. Poraj (ur. ok. 1880), wł. maj. Kossów Większy (pow. radomski). Jedyny syn Szymona i Józefy z Zabieszowskich.

Ukończył prawo na UW.

Po śmierci ojca objął odziedziczony majątek (o pow. 190 ha w 1930). Główne kierunki gospodarstwa to hodowla anglo-arabów (kolekcję otrzymanych medali zrabowało gestapo w czasie rewizji) oraz stawy rybne, założone na kilkuhektarowym gruncie, przez który przepływa rzeczka Zabierzanka. Hodowla ryb przynosiła znaczne dochody.

Oż. z Anną Dutkowską, miał troje dzieci: ⇒ 1. Krystyna (ur. 1905) za Wacławem Ekiertem; ⇒ 2. Stanisław (ur. 1908); 3. Wanda (ur. w 1910). Ukończyła gimn. Marii Gajl i szkołę gospodarstwa wiejskiego w Chyliczkach. Poślubiła Mamerta Cywińskiego, lekarza powiatowego w Radomiu.

Anna Niececka po śmierci męża poślubiła agronoma Mikołaja Czarnieckiego. Mieli syna Stefana, studenta prawa na UW, który, zmobilizowany w 1939, dostał się do niewoli radzieckiej i zginął w Katyniu.

Dok.: *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 15.

(Red.)

NIECIECKI STANISŁAW h. Poraj (ur. 1908), współwł. maj. Kossów Większy (pow. radomski). Syn ⇒ Ludwika i Anny z Dutkowskich. Ur. w Kossowie Większym.

Gospodarował w majątku do przejścia Kossowa na rzecz reformy rolnej. W 1945 wyjechał do Ameryki. Oż. z Eugenią Kamińską.

Dok.: *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 15.

(Red.)

NIEGOLEWSKI ZYGMUNT h. Grzymała (18.12.1826–24.03.1901), wł. maj. Niegolewo (pow. grodziski). Syn Andrzeja (1787–1857), wł. maj. Niegolewo, płk. WP w 1831, i Anny z Krzyżanowskich (1798–1871). Ur. w maj. matki Włociszewki (pow. śremski).

Niegolewo było gniazdem rodzowym Niegolewskich od XIV w.

Rodzeństwo: 1. Felicjana (chrzest 15.06.1817–20.03.1879), mąż Edmund Żółtowski (1812–1884); ich dzieci: 1.1. Anna (1842–1904) za Kazimierzem Kalksteinem (zm. 1882); 1.2. Emilia (chrzest 1850–1930) za Jarosławem Żółtowskim (zm. 1905); 1.3. Maria (zm. 1858); 1.4. Edmund (1854–1926), oż. z Ludwiką z Węsierskich Kwilecką (1865–1943); 1.5. Seweryn (1855–1891), oż. z Marią z Lewickich; 2. Władysław (12.09.1819–19.03.1885), oż. z Wandą z Kwileckich (1834–1912); 3. Kazimierz (30.04.1823–13.05.1885), oż. z Heleną ze Skórczewskich (1835–1922), ich dzieci: 3.1. Andrzej (1859–1928), oż. z Aleksandrą z Ostrowskich (1877–1932); 3.2. Władysław (1860–1921), oż. z Wandą z Karskich (zm. 1941); 3.3. Ignacy (1864–1890); 3.4. Tadeusz (1866–1932), oż. z Anielą z Szarzyńskich; 3.5. Zygmunt Bolesław (1868–1930), oż. z Marią z Kuczborskich (1877–1939); 4. Leokadia (chrzest 15.08.1824–2.05.1856) za Ignacym Modlińskim (zm. 1873), ich dzieci: 4.1. Anna (zm. 1882) za Tadeuszem Trzcini-

skim (1846–1934); 4.2. Aleksander (zm. 1908); 4.3. Leokadia (1856–1932) za Władysławem Mlickim (1850–1925); 5. Magdalena (10.05.1827–2.08.1900) za Konstantym Rekowskim (1821–1893), ich dzieci: 5.1. Felicja (1853–1919) za Alfonsem Szamowskim (zm. 1899); 5.2. Andrzej (1856–1919), oż. z Marią z Lniskich (1862–1887), następnie z Heleną z Sokolnickich (zm. po 1930); 5.3. Anna (ur. 1857) za Ciminem; 5.4. Wanda (1860–1939); 5.5. Zygmunt (1863–1885); 6. Emilia (23.06.1830–26.02.1887) za Mateuszem Lniskim (zm. 1907), ich dzieci: 6.1. Maria (1862–1887) za Andrzejem Rekowskim (1856–1919); 6.2. Władysław (1863–1869); 6.3. Andrzej (ur. 1865); 6.4. Jadwiga (1867–1949) za Tadeuszem Trzczańskim (1846–1934), pierwszą jego żoną była Anna z Modlińskich; 6.5. Kazimierz (1870–1903); 6.6. Zofia (1873–1943); 7. Jadwiga (1.10.1833–24.05.1917) za Nestorem Wężykiem (1836–1925), ich dzieci: 7.1. Józef (ur. 1871), oż. z Jadwigą z Grabskich (zm. 1962); 7.2. Anna (1875–1956) za Stanisławem Brownsfordem (zm. 1943).

Dwór w Niegolewie

Z. N. brał udział w rewolucji 1848, za co był represjonowany. W l. 1854–1855 podróżował z ojcem do Paryża w związku z wydaniem broszury *Les Polonais à Somosiera*, demaskującej fałszerstwa Adolfa Thiersa w jego historii Cesarstwa (*Histoire du Consulat et de l'Empire*), następnie studiował w Szkole Rolniczej w Grignon. W czasie powstania 1863 był lustratorem w pow. śremskim i bukowskim. Pomagał organizacyjnie i materialnie ochotnikom, udającym się na teren walk powstańczych. W lutym 1863 został wraz z Kazimierzem Szczanieckim wysłany przez Wielkopolski Komitet do Bytomia w ryzykownej misji do pertraktacji z batalionem pruskiej armii, deklarującym chęć przystąpienia do powstania. Był więziony w Moabcie i sądzony w berlińskim procesie 149 wielkopolskich uczestników powstania, m.in. wraz ze swoim bratem Władysławem.

Po śmierci ojca w 1857 objął Niegolewo (ok. 1050 ha), prowadząc w majątku gospodarstwo na wysokim poziomie, m.in. zmechanizował wiele prac rolnych; zbudował

nową gorzelnię i suszarnię. W 1896, po pożarze starego pałacu w Niegolewie, wznosił nowy. Inwestował również w przemysł; był współwł. „lejnarni żelaza” oraz wytwórni maszyn rolniczych otwartej w 1872 w Poznaniu „na gruncie św. Łazarza”. W 1867 brał udział w założeniu w Buku polskiej spółdzielni kredytowej, na bazie której w 1872 powstał Bank Ludowy. Od początku jego działalności pełnił w nim funkcje kierownicze, m.in. wielokrotnie był prezesem bankowej rady nadzorczej. Współorganizował również spółdzielnię mleczarską w Buku w 1882, pracował w kółkach rolniczych jako czł. i opiekun kółka w Buku, zał. kółka w Dusznikach.

Z. N. od 1858 był czł. PTPN. W mieszkaniu jego brata Władysława 12.01.1857 zapadła decyzja o założeniu Tow. Działal. także w Tow. Pomocy Naukowej, organizacji, która wspierała finansowo zdolnych, lecz niezamożnych uczniów i studentów. Występował w obronie praw języka polskiego, np. w 1859 odmówił podpisania protokołu urzędowego w języku niemieckim, co szeroko relacjonowała ówczesna prasa. W 1874 wystawił w parku niegolewskim pomnik ku czci poległych szwoleżerów pod Somosierrą, który stał się centralnym punktem patriotycznych uroczystości w okolicy.

Z. N. oż. 14.11.1865 z Zofią ze Skórzewskich h. Drogosław (20.05.1839–10.01.1909), córką Heliodora i Emilii z Goetzendorfów–Grabowskich. Małżonkowie są pochowani w Buku, w zbiorowej mogile, w której umieszczono prochy usunięte przez Niemców z rodzinnego grobowca.

Dzieci: 1. Emilia (30.09.1867–29.05.1921); 2. Felicjan (12.10.1868–8.01.1919), oż. ze Stanisławą Heleną z Jasieńskich (8.01.1889–16.05.1954), 2^v. za ⇒ Marianem Kiniorskim (1.12.1868–23.05.1943); 3. ⇒ Kazimierz (28.02.1870–1.01.1924); 4. Anna (30.04.1871–24.12.1952) za Witoldem Urbanowskim, ich dzieci: 4.1. Krystyna (17.12.1899–25.01.1992) za Szczęsnym Chełkowskim (10.12.1901–2.09.1977); 4.2. Anna (7.08.1901–3.05.1990) za Gustawem Kleniewskim (1887–15.05.1957); 4.3. Irena (20.07.1904–5.06.1991) 1^v. za Adamem Kierskim, 2^v. za Sewerynem Wilimowskim (14.12.1894–1.08.1977); 5. ⇒ Stanisław (14.05.1872–29.10.1948); 6. Maria (6.06.1873–1.05.1942) za Protym Mielęckim (1870–24.03.1933), ich syn 6.1. Zygmunt (17.02.1900–1.12.1992); 7. Izabella (1.06.1875–12.11.1903).

Dok.: PSB, t. 22 (biogram Andrzeja, Felicjana, Stanisława i Władysława N.); *Opalenicki słownik biograficzny*, pod red. B. Wojcieszaka, t. I, Opalenica 1993, s. 77–80; *Bośmy wszyscy dziećmi jednej Matki Polski. Wielkopole w powstaniach narodowych 1794–1918*, P. 1983; A. Kowalczyk, *Buk — zarys dziejów miasta*, P. 1989; K. Szczaniecki, *Pamiętniki*, Kr. 1963; A. Skałkowski, *Pułkownik Niegolewski*, P. 1924; M. Strzałko, *Materiały do dziejów rezydencji w Polsce. Województwo poznańskie*, t. 1, W. 1991; N. Sulerzyski, *Pamiętnik byłego posła ziemi pruskiej*, W. 1985; K. Wróblewski, *Ze wspomnień lekarza*, Poznań–Buk 1989; *Guter-Adressbuch*, s. 31. Materiały i wspomnienia rodzinne.

Felicjan Niegolewski (T. E.)

Zygmunt Niegolewski

NIEGOLEWSKI KAZIMIERZ h. Grzymała (28.02.1870–1.01.1924), wł. maj. Polwica (pow. średzki) i Czarny Las (pow. lubliniecki). Syn ⇒ Zygmunta (18.12.1826–24.03.1901) i Zofii ze Skórzewskich. Ur. w Niegolewie (pow. grodziski).

Rodzeństwo: zob. biogram Zygmunta Niegolewskiego (18.12.1826–24.03.1901).

Po powrocie ze studiów w Berlinie i Monachium odziedziczył po matce maj. Polwica, który w 1908 sprzedał Stefanowi Kęszyckiemu z Błociszewa, i kupił maj. Kadławy k. Wrocławia. Po sprzedaży Kadław, w 1911 nabył maj. Czarny Las (pow. lubliniecki) od Niemca Zieglera. W Czarnym Lesie rozwinął działalność charytatywną i polonizacyjną wśród okolicznej ludności. Z tego powodu w 1919 musiał ukrywać się przed niemiecką policją. W czasie pierwszego powstania śląskiego w Czarnym Lesie istniał punkt zaopatrujący powstańców w broń i amunicję. Podczas drugiego powstania K. N. zorganizował z własnych funduszy pomoc sanitarną i aprowizacyjną dla powstańców. Współpracował z Wojciechem Korfantym, a w komisariacie plebiscytowym w Bytomiu pełnił funkcję naczelnika wydz. gospodarczego i kierował zaopatrzeniem. Działalność społeczna Z. N i jego żony wśród ludności polskiej miała wpływ na wyniki plebiscytu w tej części Śląska. W wioskach leżących wokół majątku Z. N. zdecydowana większość ludności głosowała za przyłączeniem do Polski, np. w Ligocie Woźnickiej 94%, w Kamienicy–Młynach 96%. K. N. 15.06. 1922 został pierwszym starostą Lublińca. Po objęciu władzy rozdał ok. 120 ha ziemi chłopom małorolnym. Obszar ten nazwano „Niegolewką”. Resztę majątku sprzedał, a uzyskaną gotówkę przeznaczył na płace dla swoich urzędników i na cele

Kazimierz Niegolewski

dobroczynne. Za zasługi został odznaczony Orderem Odrodzenia Polski IV kl. i Orderem Oswobodzenia Górnego Śląska. K. N. zmarł w Lublińcu, gdzie został pochowany na cmentarzu wojskowym.

K. N. oż. 18.07.1900 we Wrocławiu z Konstancją z Żabińskich, córką Jana i Walerii z Gorów. Po rozwodzie w 1908 oż. z siostrą pierwszej żony, Wiktorią (zm. 1927). Wiktoria towarzyszyła mężowi w jego działalności społecznej. W czasie trzeciego powstania na Śląsku organizowała dostawę leków i aprowizację dla szpitala polowego w Lublińcu; prowadziła tamże oddział PCK. Opiekowała się bibliotekami na Śląsku, które rozpowszechniały polskie czytelnictwo. Własne zbiory biblioteczne, dzieła sztuki i pamiątki zapisała PTPN. Została pochowana obok męża na cmentarzu wojskowym w Lublińcu.

W Lublińcu znajduje się pamiątkowa tablica (na budynku przy ul. Paderewskiego) na cześć Kazimierza i Wiktorii Niegolewskich, a także ich imieniem nazwano w 1990 jedną z ulic.

Małżeństwa K. N. były bezdzietne.

Dok.: J. Piernikarczyk, *Ilustrowana księga pamiątkowa Górnego Śląska*, Katowice 1923; J. Gawrych, *Hotel „Lomnitz”. Z tajemnic szefa wywiadu*, Katowice 1947; W. Zieliński, *Ludzie i sprawy Hotelu „Lomnitz”*, Katowice 1984; J. Baron, *Śląska droga mnie wiodła*, Opole 1988; W. Dworzaczek, *Niegolewscy*, mpis. Materiały i wspomnienia rodzinne

Felicjan Niegolewski (T. E.)

NIEGOLEWSKI STANISŁAW h. Grzymała (14.05.1872–29.10.1948), wł. maj. Niegolewo (pow. grodziski), rolnik, działacz społeczno-gospodarczy. Syn ⇒ Zygmunta i Zofii ze Skórczewskich. Ur. w Niegolewie (pow. grodziski).

Rodzeństwo: zob. biogram Zygmunta Niegolewskiego.

Nauki pobierał w Gimn. im. św. Marii Magdaleny w Poznaniu i w gimn. w Międzyrzeczu. Był czł. tajnej organizacji im. T. Zana. Studia rolnicze odbywał w Lipsku.

Po śmierci ojca w 1901 objął minorat Niegolewo (1036 ha), prowadząc gospodarkę na najwyższym poziomie (⇒ Wanda Niegolewska).

W czasie zaborów działał aktywnie jako organizator czytelnictwa wiejskiego, czł. Komitetu Wyborczego, protektor „Sokoła”, inspirator strajku szkolnego w 1906. Był czł. Zarządu Głównego Tow. Czytelni Ludowych, czł. dyrekcji w Poznaniu i prezesem komitetu powiatowego Tow. Naukowej Pomocy, wicepatronem Wielkopolskiego Tow. Kółek Rolniczych i prezesem Kółka Rolniczego w Buku, zał. (1907) i prezesem spółdzielni „Rolnik” w Buku, czł. Rady Nadzorczej Banku Ludowego i Spółdzielni Mleczarskiej w Buku, czł. zarządu Cukrowni w Opalenicy, Bazaru Poznańskiego (1916–1930) i Wielkopolskiej Izby Rolniczej. S. N. Podczas powstania wielkopolskiego był organizatorem i fundatorem aprowizacji powstańczych oddziałów, komendantem Straży Ludowej, potem sędzią pokoju. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

We wrześniu 1939 znalazł się wraz z żoną i wnukiem Felicjanem we Lwowie; wrócili przez zieloną granicę do Poznania. Po krótkim internowaniu wyjechali do GG i zamieszkali w Warszawie z synem Zygmuntem. W 1945 przybyli do Poznania. S. N. ze względu na zły stan zdrowia nie pracował zawodowo w czasie okupacji

Wizyta prezydenta Mościckiego w Niegolewie w 1937. Przy pomniku upamiętniającym poległych szwoleżerów pod Somosierrą za prezydentem i Stanisławem Niegolewskim od lewej: synowie Stanisława: Maciej, Zygmunt i Andrzej oraz Zbigniew Żółtowski

i po wojnie. Rodzina otrzymywała w tym okresie znaczącą pomoc materialną od mieszkańców Niegolewa i okolicy.

Zmarł w Poznaniu, pochowany został w Buku.

S. N. był oż. z \Rightarrow Wandą z Wężyków h. Wąż, ofiarną partnerką w działalności społecznej. Ich dzieci: 1. \Rightarrow Andrzej (1905–1998); 2. \Rightarrow Zygmunt (1906–1997); 3. \Rightarrow Maciej (1907–1944).

Dok.: PSB, t. 22, s. 759–760; *Spis ziemian, woj. poznańskie*, s. 34; R. Ergentowski, *Studenckie organizacje Polaków w Uniwersytecie Lipskim w latach 1872–1919*, Wrocław 1982, s. 194; ks. R. Jodłowski, *Andrzej Niegolewski*, „Gazeta Wyborcza” 10.03.1998 (nekrolog). Materiały i wspomnienia rodzinne.

Felicjan Niegolewski (T. E.)

Stanisław Niegolewski

Zygmunt Niegolewski

NIEGOLEWSKI ZYGMUNT h. Grzymała (31.07.1906–12.09.1997), wł. maj. Chlewiska (pow. szamotulski), rolnik. Syn \Rightarrow Stanisława (1872–1948) i \Rightarrow Wandy z Wężyków (1877–1970). Ur. w Niegolewie.

Rodzeństwo: zob. biogram Stanisława Niegolewskiego.

Z. N. maturę zdał 11.05.1925 w Gimn. św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W l. 1926–1927 był słuchaczem Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu i otrzymał przydział do 13 p. uł. w Nowej Wilejce. W 1929 dostał nominację na stopień ppor. W l. 1927–1931 ukończył Wydz. Rolniczy na UP, po czym zaczął administrować rodzinnym maj. Myjomice (pow. Kępno). W 1936 odbył podróż do Konga Belgijskiego, gdzie gościł u przyjaciela Władysława Gabszewicza. 1.07.1937 objął na własność maj. Chlewiska.

Ze względu na zły stan zdrowia nie został zmobilizowany w 1939, brał jednak udział w kampanii wrześniowej jako ochotnik i dostał się do niewoli sowieckiej, ale udało mu się uzyskać zwolnienie. W czasie okupacji niemieckiej mieszkał w Warszawie, pracując w zakładach zbożowych, jednocześnie działał w konspiracji był przewodniczącym Koła Rolniczego w Wydz. Gospodarczym zarządu Okręgu Stołecznego SN. Jako ppor. AK walczył w powstaniu warszawskim na Mokotowie. Po wysiedleniu mieszkał z rodziną w Paszkówce k. Skawiny, w maj. należącym do Wężyków.

Jeszcze przed zakończeniem wojny przyjechał do Poznania i zaczął pracować od 15.03.1945 na UP jako asystent prof. Zygmunta Pietruszczyńskiego w Katedrze Ogólnej Uprawy Roli i Roślin. W okresie 15.02.1946–31.03.1948 był zatrudniony w Zjednoczeniu Przemysłu Ziemiaczanego w Poznaniu, a od 1.04.1948 był zastępcą dyr. ds. naukowych w stacji IHAR w Zamartem, przekształconego później w Zakład Doświadczalny Inst. Ziemiaka. Tytuł mgr. inż. nauk rolniczych otrzymał 30.11.1949. W 1966 przyznano mu zespołową nagrodę państwową II stopnia za udział w wyhodowaniu 19 nowych odmian ziemniaków, które po wprowadzeniu zajęły ponad 50% upraw ziemniaczanych w Polsce. W 1977 zespołową nagrodę wojewódzką III stopnia za osiągnięcia w zakresie hodowli i wdrażania nowych rodów i odmian ziemniaka. Z. N. ogłosił szereg prac naukowych, także pod jego kierunkiem wielu pracowników zdobywało kwalifikacje i stopnie naukowe. Działał społecznie w Stow. Naukowo-Technicznym Inżynierów i Techników Rolnictwa. Zawsze pasjonował się myślistwem i był aktywnym członkiem PZŁ. Przeszedł na emeryturę 1.01.1972 i mieszkał w Zamartem, gdzie zmarł i został pochowany.

Z. N. był dwukrotnie żonaty. Pierwszy raz oż. 22.06.1938 w Śmiełowie z Haliną z Chełkowskich (20.05.1917–25.09.1939), córką ⇒ Józefa (1868–1954) i Marii z Brochwicz-Donimirskich (1878–1960), z którą miał córkę 1^a. Wandę (zm. 25.09.1939). Halina N. zginęła podczas bombardowania Warszawy razem z córeczką i siostrą Zofią (1906–1939), żoną Zdzisława Baranowskiego. Zostały pochowane na cmentarzu w Brzózce (pow. kozienski).

Z. N. oż. 25.11.1940 w Brzózce ze starszą siostrą Haliny N. — Janiną z Chełkowskich (ur. 24.10.1914).

Dzieci: 1^b. Maria Magdalena (ur. 16.07.1942), dr nauk rolniczych, żona Leonarda Kokorniaka (ur. 6.09.1937), zam. w Poznaniu, ich córka 1^b. Anna; 2^b. Zofia (ur. 6.03. 1946), pedagog, mgr, żona Edwarda Mycka (ur. 27.11.1943), zam. w Chojnicach, ich dzieci: 2^b.1. Tomasz, 2^b.2. Michał, 2^b.3. Danuta; 3^b. Anna Danuta (ur. 29.04.1947), romanistka, abs. Sorbony, żona Jesusa Rodrigueza, mieszka w Meksyku, ich dzieci: 3^b.1. Alberto Zygmunt, 3^b.2. Josmina Gabriela, 3^b.3. Citlali Wanda; 4^b. Stanisław (ur. 19.03. 1953), były pracownik Inst. Ziemiaka w Zamartem, obecnie na rencie, mąż Leokadii z Trzeciaków (ur. 10.12.1959), ich córka 4^b.1. Aleksandra.

Dok.: Radomyski, s. 48. 105; *Lista*, s. 707. Informacje rodziny.

Felicjan Niegolewski (T. E.)

NIEGOLEWSKI MACIEJ h. Grzymała (16.08.1907–5.05.1944), adm. maj. ziemskich, prawnik i ekonomista. Syn ⇒ Stanisława (1872–1948) i ⇒ Wandy z Wężyków (1877–1970). Ur. w Niegolewie.

Rodzeństwo: zob. ⇒ Stanisław Niegolewski.

Maturę zdał w 1925 w Gimn. św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Na UP uzyskał dyplom mgr. prawa (1934) i mgr. ekonomii (1937). Od 1938 administrował rodzin-

Maciej Niegolewski

nym maj. Myjomice (pow. Kępno). Ze względu na słaby stan zdrowia nie został zmobilizowany w 1939, mimo to zgłosił się do wojska i własnym samochodem woził płk. Chosłowski (?). Zbiegł z niewoli niemieckiej i wrócił do Myjomic, gdzie w listopadzie 1939 został aresztowany, następnie uwięziony w Kępnie, a potem wysiedlony w okolice Siedlec. Później objął adm. maj. Kobielice Wielkie k. Radomska, należącego do Sobańskich. Tam został ponownie aresztowany i osadzony w więzieniu w Częstochowie. Wyszedł na wolność w czerwcu 1941 i wówczas znalazł pracę administratora w maj. Czerlona k. Grodna. W 1944 prowadził maj. Stelmachów (pow. tykociński), tam rozchorował się i wkrótce zmarł w szpitalu w Białymstoku. Został pochowany na cmentarzu w Białymstoku, skąd po wojnie (18.02.1995) przeniesiono jego prochy do grobów rodzinnych w Buku. M. N. rodziny nie założył.

Dok.: Materiały archiwalne w zbiorach rodziny.

Felicjan Niegolewski (T. E.)

NIEMIRYCZ STANISŁAW h. Klamry (22.09.1898–5.05.1973), wł. maj. Uhrusk (pow. włodawski), inż. rolnik. Syn Mieczysława Filipa (1860–1940) i Jadwigi z Bogusławskich h. Ślepowron.

Uhrusk, zakupiony w ostatnim 20-leciu XIX w., był w 1900 własnością ojca Mieczysława. Został on zastrzelony we własnym lesie przez kłusownika niemieckiego, kolonistę. Majątkiem zarządzała wdowa w imieniu dzieci. Po jej śmierci Uhrusk przeszedł na Stanisława, który spłacił udział spadkowy swojej siostry.

Rodzeństwo: Jadwiga.

S. N. szkołę średnią ukończył w Lublinie, studia na SGGW musiał przerwać po 2 latach z powodu śmierci matki. Tytuł inż. uzyskał po II wojnie światowej.

Odziedziczone dobra składały się z maj. Uhrusk z fol. Różniówka (815 ha) i Siedliszcze (429 ha) z łąkami nad rzeką Uherką, łącznie z lasami ok. 1000 ha. W Uhrusku były 3 stawy rybne, w Siedliszczu duży sad owocowy, a w Różniówce cegielnia. S. N. obok zbóż i roślin okopowych uprawiał trawy nasienne, w czym był specjalistą. Prowadził też na dużą skalę hodowlę krów rasy holenderskiej, owiec merynosów i koni. Dobrze i nowoczesnie prowadzony majątek dawał duże dochody, tak że w 1938 S. N. kupił nowoczesną 4–piętrową kamienicę w Warszawie, w Uhrusku zelektryfikował dwór, a dla pracowników urządził świetlicę z radiem i gazetami.

S. N. walczył w wojnie polsko–bolszewickiej, służąc jako starszy ułan w 1 P. Uł. Krechowieckich. Za udział w bitwie pod Radzyminem w 1920 został odznaczony Krzyżem Walecznych.

W czasie okupacji niemieckiej w II wojnie światowej pomagał oddziałom partyzanckim, dostarczając do lasu żywność, a znając biegle język niemiecki, tłumaczył w razie

potrzeby różne dokumenty i meldunki. Po wywłaszczeniu, od 1945 S. N. pracował przez kilka miesięcy jako kierownik maj. Grocholin w pow. szubińskim, następnie kierował maj. PLL „LOT” w Latkowie, później w Węgiercach w pow. inowrocławskim. W 1949 przeniósł się do Warszawy i tu ponad 20 lat przepracował w Centrali Nasiennictwa Ogrodniczego i Szkółkarstwa jako specjalista w dziedzinie nasiennictwa traw. Po przejściu na emeryturę wkrótce zmarł, pochowany w grobie syna Andrzeja na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Był autorem książki poświęconej nasiennictwu traw.

W 1926 poślubił Anielę z Leśniewskich h. Gryf (ur. 1904), córkę gen. Józefa Leśniewskiego. Po śmierci rodziców pracowała w Banku Gospodarstwa Krajowego.

Dzieci: 1. Andrzej (1927–1944), zginął, walcząc jako 17-letni strzelec w powstaniu warszawskim, odznaczony pośmiertnie Krzyżem Walecznych; 2. Wojciech (ur. 1932), inż., ukończył SGGW — specjalizacja rolnictwo i melioracja wodna. Pracuje ponad 40 lat w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Oż. z Anną Sielanko h. Syrokomla. Mieszkają w Warszawie, mają troje dzieci; 3. Maria (ur. 1944), abs. anglistyki UW, pracuje na PW. Zamężna za Grzegorzem Teodorowiczem, mieszkają w Warszawie, mają 4 dzieci.

Dok.: K. Puławski, *Kronika*, t. II, s. 112; *Spis ziemian, woj. lubelskie*, s. 5. Informacje W. Niemiryca.

Wojciech Niemiryca (S. C.)

NIENIEWSKI LUDWIK h. Nałęcz (ok. 1895 – sierpień 1946), wł. maj. Sędzice (pow. sieradzki). Syn Jana.

Majątek pozostawał w rodzinie od przeszło 300 lat. Kiedy L. N. objął Sędzice, była to już resztówka, ok. 48–49 ha, z pięknym zabytkowym drewnianym dworem i starannie utrzymanym parkiem z okazałym starodrzewiem. Majątek, prowadzony według nowoczesnych metod, był dochodowy. Ziemia o wysokiej kulturze, ukierunkowanie na nasienniki buraczane, olejarnia.

L. N. brał udział jako ochotnik w wojnie 1920 oraz w kampanii wrześniowej, po której dłuższy czas leczył się w szpitalu wojskowym.

Wysiedlony w 1939 do GG, zamieszkał z żoną w Piotrkowie Trybunalskim. Na wiosnę 1945 wrócił do Sędzic, nie objętych reformą rolą, i nadal gospodarował, a dom stał się ostoją dla bezdomnej rodziny i znajomych ziemian.

Oż. w 1922 z Marią Psarską, córką Władysława i Marii z Psarskich. Ukończyła Gimn. Sacré–Coeur w Zbylitowskiej Górze. Po śmierci męża kontynuowała z poświęceniem, w coraz trudniejszych warunkach, prowadzenie gospodarstwa.

Małżeństwo było bezdzietne.

Sędzice, odziedziczone przez osobę nie zainteresowaną, w krótkim czasie zostały rozprzedane, a dwór i park doprowadzone do ruiny.

Dok.: Informacje rodziny.

Maria z Psarskich Chelkowska (S. C.)

NOWACKI STANISŁAW h. Ostroróg (18.01.1908–14.01.1944), wł. maj. Gaj (Chlewiszcze) nad Prypecią. Syn dr. med. Ludomira Nowackiego i Wandy z Bagniewskich, córki ⇒ Juliusza, uczestnika powstania styczniowego i zesłańca na Syberię.

Rodzeństwo: Waław (zginął 1928).

S. N. wraz z bratem Waławem po maturze wstąpili do służby zawodowej w lotnictwie wojskowym. Waław zginął w katastrofie lotniczej w wieku 23 lat jako ppor. pilot. Na prośbę rodziców S. N. wystąpił z lotnictwa. Ukończył WSH w Warszawie i przez kilka lat prowadził własną firmę (wytwórnię farb drukarskich). W 1937 kupił majątek

na Polesiu. Tr. poślubił Janinę Leśkiewicz (7.07.1907–4.05.1956), ur. w Kobryniu, i razem zamieszkali w Gaju.

We wrześniu 1939 ppor. pilot rezerwy S. N. nie znalazł przydziału w swym macierzystym pułku lotniczym w Warszawie — ze względu na brak samolotów. Wstąpił ochotniczo do armii gen. Juliusza Kleeberga, przeżył kampanię aż do kapitulacji pod Kockiem. W październiku 1939 umieszczony został przez Niemców w przejściowym obozie oficerskim w Radomiu, skąd zbiegł przy pomocy → Leona Bagniewskiego, wł. maj. Brzeźce n. Pilicą. Na pocz. 1940 S. N. przedostał się do Francji, a po jej upadku do Anglii, gdzie służył w polskim lotnictwie bombowym, podległym RAF. Miał przydział jako por. pilot do 304 dywizjonu bombowego „Ziemia Śląska”. W 1944 dywizjon ten pełnił służbę w Coastal Command (Obrona wybrzeża). Wellington dowodzony przez S. N. 14.01.1944 nie powrócił do bazy. Ciało zostało znalezione dopiero 4.02. w Zatoce Bristolskiej. Pochowany został na cmentarzu RAF w Plymouth.

Żona S. N., Janina, mieszkała w maj. Gaj w momencie wkroczenia wojsk sowieckich. W lutym 1940 została wywieziona wraz z 10-miesięcznym synem Jerzym Andrzejem do obozu pod Archangielskiem. Dzięki akcji gen. Andersa, przedostała się wraz z synkiem oraz ludnością cywilną do Persji, a następnie w końcu grudnia 1943 do Anglii. Była z mężem do jego śmierci tylko 3 tygodnie.

Jedyny syn S. N. i Janiny — Jerzy Andrzej (ur. 11.04.1939 w Gaju), po śmierci matki, mieszkał przez półtora roku w Londynie u Wandy Sarneckiej, siostry Jana Bagniewskiego. Ukończył wydz. chemii na londyńskim uniwersytecie Chelsea College w 1961, a w 1970 otrzymał tytuł dr. biochemii na uniwersytecie w Manchesterze. Obecnie mieszka w płd. Anglii. W 1963 poślubił Helen Cook, która ukończyła również Chelsea College w Londynie i jest nauczycielką. Ich dzieci: 1.1. Paul Stefan (ur. 23.10.1965), inż., pracuje w angielskim przemyśle samochodowym, oż. z Mary Mc Afee; 1.2. Leo Antony (ur. 10.11.1972) po 1994 ukończył fizykę na uniwersytecie w Warwick; 1.3. Louise Janina (ur. 20.06.1976), uczęszcza do szkoły średniej w Anglii.

Dok.: J. Nowacka, *Jeden dzień... jak wiek*, „Karta” 2000, nr 29. Notatki żony Stanisława N. — Janiny.

Jan Bagniewski

OKULICZ ALEKSANDER (ok. 1870–1940), wł. maj. Dobrowola zwany też w dokumentach „Dobrowola” (pow. postawski). Syn Melchiora i Eufemii z Ostrowskich.

Rodzeństwo: 1. Witold (zm. 1919 w Moskwie) pochowany na cmentarzu Wiedeńskie Góry. Żona Helena; 2. Wiktor, otrzymał po rodzicach maj. Polesie–Kuhaczewo i tam zm. (pow. postawski); 3. Katarzyna (zm. 1903), wł. fol. Cerkowie, mąż → Mieczysław Dowojno (ok. 1869–1920) h. Szeliga, wł. maj. Chomiejki i fol. Żogły (pow. postawski) w woj. wileńskim, syn Teofila i Marii z Kostrowickich, wł. maj. Dobrzeitak, Chomiejki i folwarków: Żogły, Unicjewo, Tarasowszczyzna (pow. postawski). M. Dowojno po śmierci żony sprzedał ok. 1907 Chomiejki swej siostrze → Jadwidze Kirkor–Zacharzewskiej.

A. O. otrzymał maj. Dobrowola (255 ha) od rodziców w wyniku podziału rodzinnego większych dóbr. Dobra te pozostawały w rękach przodków, według posiadanych dokumentów, przed 1.01.1864.

A. O. był niezonaty. Gospodarował w Dobrejwoli ze swą siostrzenicą, Janiną z Dowojnów, i jej mężem Janem Lipińskim. Dobrowolę testamentem, sporządzonym 25.01.1932, zapisał Janinie Lipińskiej.

Był dobrym gospodarzem, dbałym o pracowników i gospodarstwo, lubianym sąsiadem, towarzyskim i uczynnym.

W 1940 A. O. został wywieziony do Kazachstanu wraz z rodziną Lipińskich, Janiną, Janem, ich niespełna 2-letnim synkiem Edwardem i matką Jana, Gabrielą Lipińską. W Kazachstanie (okolice Pawłodaru nad Irtyszem, tj. Pawłodarska obłast Kaganowinskij rajon, poczta Griaznowka, sowchoz Ernakowskij) A. O. zmarł wskutek glo-

du i zimna. Jan Lipiński zgłosił się do WP, organizowanego przez gen. Andersa, lecz z wycieńczenia i chorób zmarł w szpitalu wojskowym. Miejsce pochowania nieznane. Janina Lipińska uratowała swego synka, m.in. dzięki paczkom, których kilka otrzymała (gdy można je było wysłać z terenu ZSRR) od swej kuzynki, Wandy z Kirkorów Szejnowej z Wilna. Janina wraz z synkiem i teściową wydostała się z WP gen. Andersa do Persji (Iranu), gdzie pracowała w administracji wojskowej; potem przebywała z rodziną w Tanganice i Kenii (k. Nairobi) w Afryce, skąd w 1948 wyjechała do Melton Mowbray w Anglii. Tam w wieku 103 lat zmarła w 1971 jej teściowa Gabriela Lipińska.

Janina na kilka lat przed śmiercią przeniosła się do syna do St. Albans, Herts i tam zmarła 4.03.1987. Pochowana w Ołtarzewie k. Ożarów Maz.

Syn Edward (ur. 1938), oż. z Barbarą Romiszowską (ur. 1943), jest emerytowanym prof. chemii na polit. w Hatfield.

Dok.: *Ziemiańscy XX wieku*, t. 3, s. 46, 47; Testament z 25.01.1932 — Sąd Okręgowy w Postawach; Repertorium za rok 1932 pod nr 74, porządkowy nr 8; Orzeczenie Starosty Powiatowego Postawskiego z dn. 30 czerwca 1938 (nr sprawy RH-6); Wniosek do Starostwa Powiatowego w Postawach w sprawie ustalenia podstawowych norm władania z 11 stycznia 1937 sporządzono przez Aleksandra Okulicza; Wyciąg z wykazu hipotecznego księgi wieczystej Nr II 10703 z 6.09.1935 — prawo własności A. O. od 26.01.1920. Wspomnienia autorki.

Dwór w Dobrejwoli, 1932. Na ganku Aleksander Okulicz i wnuczka jego siostry Katarzyny Dowojno — Jolanta Dąbska (pierwsza z lewej)

Jolanta Rutkowska (S. C.)

OKULICZ ROMUALD (zm. 1943), wł. maj. Cieszyłów (pow. postawski). Syn Zenobiusza, dr. medycyny.

Rodzeństwo: 1. Edward, adwokat. Po I wojnie światowej został w Rosji. Zm. w 1919 w Petersburgu; 2. Marian, wł. maj. Cieszyłów–Górka niedaleko majątku ➔ Aleksandra Okulicza, stryjecznego brata. Sędzia. Żonaty z Teresą Siemaszko, siostrą dr. Siemaszki z maj. Żelazowszczyzna i żony Mariana Walentynowicza — malarza. Po II wojnie światowej osiedli w Koszalinie.

R. O. leczył nie tylko pracowników majątku, ale i okoliczną ludność, często bezinteresownie. W majątku założył własny, niewielki szpital. Podczas I wojny światowej pracował jako lekarz w szpitalu wojskowym. Żona Maria z Sulżyńskich (ok. 1890–1981) była sanitariuszką. W czasie II wojny światowej mieszkał w Postawach, pracował tam jako lekarz, leczył m.in. partyzantów i tam zmarł.

Ich syn Andrzej (1920–1970), lekarz, po wojnie mieszkał w Łodzi. Miał córkę.

Dok.: Wspomnienia autorki.

Jolanta Rutkowska (S. C.)

ORSETTI WILHELM JÓZEF JAN SULPICIUSZ h. Złotokłos (21.04.1859– 14.01.1929), wł. maj. Ujazd (pow. opatowski), prawnik. Syn Jana z Byszewa i Anny z Popielów z Turny. Ur. w Ujeździe.

Rodzeństwo: **1.** Józef, wł. maj. Wiśniowa (pow. sandomierski); **2.** Jan, wł. maj. Szczaki (pow. tarczyński); **3.** Jadwiga za Januskiewiczem; **4.** Helena za Nohońskim; **5.** Maria za Iwanickim, wł. maj. Ogrodzieniec (pow. grójecki).

Ujazd został kupiony przez Jana O. ok. 1855, na terenie majątku znajdowały się ruiny zamku Ossolińskich.

W. O. ukończył szkołę średnią w Warszawie oraz Wydz. Prawa UW. Przez pewien czas był urzędnikiem w Izbie Skarbowej w Warszawie. W 1880 jako najstarszy z rodzeństwa objął gospodarstwo w Ujeździe, które w czasie I wojny światowej uległo dewastacji i częściowemu spaleniu. W. O. był lubiany i szanowany przez sąsiadów z okolicznych dworów i przez gospodarzy ze wsi za prawy charakter i uczciwość. Pochowany w Iwaniskach w grobowcu postawionym w 1929.

W. O. oż. z Bronisławą Gutowską ze Zwodów.

Dzieci: **1.** ⇒ Wilhelm Jan (1898–1960), oż. z Zofią Cichowską; **2.** Helena (ur. 1899) za Kazimierzem Roguskim; **3.** Maria Aniela (1903–1989).

Zofia Orsetti

Wilhelm Józef Orsetti

Wilhelm Jan Orsetti

ORSETTI WILHELM JAN h. Złotokłos (22.09.1898–30.07.1960), wł. maj. Ujazd (pow. opatowski), prawnik i rolnik. Syn ⇒ Wilhelma Józefa i Bronisławy z Gutowskich. Ur. w Warszawie.

Imię Wilhelm stale powtarza się w rodzinie, gdyż pierwszy Orsetti, który w 1632 przeniósł się z Włoch do Polski, miał na imię Guglielmo.

W. O. ukończył szkołę średnią w Warszawie w 1918. Od lutego 1919 do listopada 1920 odbył służbę wojskową w Centralnym Obozie Podoficerskich Szkół Artylerii w Poznaniu. W trakcie służby zapisał się na UP na Wydz. Prawa, później na Rolniczy. Dyplom mgr. praw uzyskał 18.11.1924. Po odbyciu aplikantury sądowej otrzymał pracę w Ministerstwie Sprawiedliwości w Warszawie. W 1929 dostał nominację na sędziego Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku. Po śmierci ojca w 1929 objął maj. Ujazd, gdzie gospodarował do sierpnia 1944. Brał czynny udział w zakładaniu Spółdzielni Mleczarskiej w Opatowie i pracował tamże w sądach rozjemczych. W czasie okupacji niemieckiej był zaangażowany w AK.

Po wojnie W. O. pracował na Pomorzu Zach. w gospodarstwach rolnych prowadzonych przez wojsko, potem w PGR (1945–1947), następnie na Dolnym Śląsku w Świdnicy, na różnych stanowiskach. Ciężko chorował i ostatnie lata żył z renty inwalidzkiej. Zmarł w Świdnicy i tam został pochowany. W 1990, po ekshumacji, przeniesiony został do grobu rodzinnego na Powązkach w Warszawie.

W 1938 oż. z Zofią Cichowską (ur. 15.12.1915 w Radomiu), córką ⇒ Henryka (1884–1955). Zostawił troje dzieci: 1. Wilhelm Mieczysław (ur. 1939) ukończył PW i tam jest zatrudniony; 2. Maria Monika (ur. 1940) za Tadeuszem Skwarczyńskim, architekt, mają córkę: 2.1. Annę (ur. 1965) za Markiem Stasińskim; 3. Teresa (ur. 1946), bibliotekarka, za Andrzejem Kowalczykiem, mieszka w Łodzi, ma czworo dzieci: 3.1. Michała (ur. 1974); 3.2. Magdalenę (ur. 1981); 3.3. Ięę i 3.4. Marię (bliźniaczki ur. w 1984).

Zofia Orsetti

ORZECZOWSKI JAN h. Oksza (1873–1917), wł. maj. Siemianów, Klonowiec Szlachecki, Klonowiec Stary, Chrosno (pow. kutnowski). Syn Michała (1837–1919) i Antonilli z Wężyków–Widawskich h. Wąż (1841–1916).

Rodowym majątkiem Orzechowskich był Malanów. Michał (syn Wojciecha, który wylegitymował się w Heroldii Królestwa Polskiego w 1839 z przynależnością do h. Oksza) był wł. Malanowa i Puczniewa oraz Klonowca Szlacheckiego.

J. O. miał jedenaścioro rodzeństwa, które pozostało w środowisku ziemiańskim.

Objął po rodzicach maj.: Siemianów (94 ha), Klonowiec Szlachecki (326 ha), Klonowiec Stary (235 ha) i umiejętnie nimi zarządzał.

Oż. z Celiną Błędowską (1870–1937), mieli czworo dzieci: 1. Janina (1903–1972), wł. maj. Chrosno, za Witoldem Skarzyńskim. Ich dzieci: 1.1. Jan (1929–1944), zginął w powstaniu warszawskim; 1.2. Anna (ur. 1927) za Wolffem; 1.3. Maria Celina (ur. 1933) za Meersem. Obie mieszkają w Kanadzie; 2. Adam (1906–1928); 3. Kazimierz (1908–1973); 4. Andrzej (1917–1981), wł. maj. Klonowiec Stary, inż. elektryk, uczestnik wojny 1939–1945, internowany w oflagu. W czasie trzeciej, udanej ucieczki, zdołał się przedostać do Wielkiej Brytanii. Powrócił do kraju w 1948. Pracował w przedsiębiorstwie przemysłu elektrycznego. Dwukrotnie żonaty: 1^ov. z Brendą Milburn, Angielką; 2^ov. z Krystyną Popławską.

Celina O. po śmierci męża wyszła za mąż za Franciszka Kalksteina, wł. maj. Rębków (335 ha) (pow. pułtuski). Ich córka: Maria za Henrykiem Karolakiem (1924–1972).

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 57. Wspomnienia rodzinne.

Anna Wojciechowska (S. C.)

ORZECZOWSKI KAZIMIERZ h. Oksza (1908–1973), wł. maj. Klonowiec Szlachecki (pow. kutnowski), rolnik. Syn Jana (1873–1917) i Celiny z Błędowskich (1870–1937).

Szkołę Rolniczą skończył w Cieszynie i po odbyciu praktyk objął odziedziczony maj. Klonowiec Szlachecki (326 ha).

Administrował również majątkami należącymi do rodziny. Dzierżawił maj. Klonowiec Stary należący do brata Andrzeja, zarządzał maj. Chrosno siostry Janiny oraz majątkiem rodzinnym Siemianów. Mimo młodego wieku zyskał uznanie w oczach starszych ziemian i rodziny jako fachowy gospodarz.

W wojnie 1939 brał udział jako por. 1 p. szw. Internowany w oflagu, po wojnie wrócił do kraju i pracował w Głównym Inspektoracie PNZ, później w PGR i innych instytucjach rolniczych.

Zonaty z Heleną ze Skotnickich h. Bogoria (ur. 1924), córką Gustawa i Heleny z Rudzkich h. Prawdzic. Skończyła Gimn. ss. Niepokalanek w Szymanowie w 1942, a po wojnie Wydz. Romanistyki UP. Była wieloletnim lektorem jęz. francuskiego w AM w Poznaniu.

Ich córka: 1. Krystyna (ur. 1963), lekarz pediatra, za Marcinem Kazimierskim. Mieszkają w Poznaniu. Ich dzieci: 1.1. Maciej; 1.2. Agata.

Dok.: Wspomnienia rodzinne.

Anna Woyciechowska (S. C.)

ORZECZOWSKI TADEUSZ h. Oksza (1890–09.1939), wł. maj. Zbylczycy (pow. tu-recki). Rolnik. Syn Adama i Zofii z Wygnanowskich h. Łódzia (1867–1940), wnuk Michała (1837–1918).

Rodzeństwo: 1. Maria za Feliksem Wituskim z Jeżowa; 2. Zofia za Adamem Łubkowskim z Kościesz (pow. pułtowski).

T. O. po studiach rolniczych gospodarował w Kościeszach, od 1928 w odziedziczonych po ojcu Zbylczycach (pow. ok. 1000 ha).

W 1920 wziął udział jako ochotnik w wojnie polsko–bolszewickiej w 203 p. ul. Odznaczony Krzyżem Walecznych i dwukrotnie odznaką „Pro Patria in Periculo”.

Bardzo dobry rolnik. Prowadził uprawę buraka cukrowego i nasion dla firmy Buczyński. Szczególną opieką otaczał zwierzynę i lasy. Rozwijał hodowlę zarodowego bydła holenderskiego i koni półkwi na remonty.

Działal w ZZ. Był fundatorem Szkoły Powszechnej w Zbylczycach, czynnej do wybuchu II wojny światowej. Zginął we wrześniu 1939.

Zona Krystyna Ścibor–Sędzimir h. Ostoja (1897–1990) ze Ślubowa w pow. pułtuskim, doskonale gospodarowała w uprawianym ogrodzie i sadzie. Szczególnie dbała o piękny stary park otaczający dwór. Pracowała aktywnie w ZZ i Kole Gospodyń Wiejskich.

W 1939 wysiedlona została wraz z rodziną do Bochni w GG. W czasie okupacji mieszkała w Lublinie i brała czynny udział w AK, później w WiN. Po wojnie szeregów tych nie opuściła. Aresztowana w styczniu 1946 przeszła okrutne badania przez NKWD i UB. Po wyroku osadzona na Zamku Lubelskim, zwolniona w 1947 na mocy amnestii.

Dzieci: 1. Michał h. Oksza (1920–1947), abs. Gimn. im. J. Długosza we Włocławku, maturę zdał na tajnych kompletach w Warszawie, skończył tajną podchorążówkę AK. Pełnił służbę m.in. przy odbieraniu rzutów w lasach k. Grodziska Maz. Po wojnie pracował w Głównym Urzędzie Morskim w Gdańsku, studiując jednocześnie w ASP w Sopocie. Zginął tragicznie na morzu 3.04.1947; 2. Anna (ur. 1922), uczennica Gimn. im. C. Plater Zyberkówny, maturę zdała na tajnych kompletach w Lublinie. Poślubiła Macieja Woyciechowskiego h. Jelita, mgr. prawa, wł. maj. rodzinnego Kanie (pow. chełmski). Ich dzieci: 2.1. Marta (ur. 1944), mgr psychologii, za Maciejem

Grabowskim h. Pomian, wicekonsulem ambasady polskiej w Holandii. Synowie: 2.1.1. Roch i 2.1.2. Mieszko; 2.2. Stanisław (ur. 1945), abs. Wydz. Budowy Okrętów PG. Żona Helena, dzieci: 2.2.1. Magdalena, 2.2.2. Marcin, 2.2.3. Maciej; 2.3. Michał (ur. 1947), dr hab. wydz. biologii AR w Krakowie. Żona Ewa, dzieci: 2.3.1. Teodora, 2.3.2. Kajetan, 2.3.3. Jakub; 2.4. Zofia (ur. 1950), mgr rehabilitacji, za Czesławem Święcikiem h. Jastrzębiec. Dzieci: 2.4.1. Kalina, 2.4.2. Malwina, 2.4.3. Jadwiga, 2.4.4. Wojciech; 2.5. Danuta (ur. 1958) za Pawłem Duninem h. Łabędź. Dzieci: 2.5.1. Aniela, 2.5.2. Michał, 2.5.3. Tadeusz; 2.6. Anna (ur. 1960) za Tomaszem Jabłońskim. Dzieci: 2.6.1. Zofia, 2.6.2. Jan, 2.6.3. Stanisław, 2.6.4. Maria, 2.6.5. Marcin.

Dok.: Wspomnienia rodzinne.

Anna Woyciechowska (S. C.)

OSKIERKA OLGIERD h. Murdelio (1890–1955), współwł. maj. Międzyrzecz (pow. brasławski). Syn Wacława i Jadwigi ze Światopełk–Mirskich (zm. w 1940). Ur. w Międzyrzeczu.

Rodzeństwo: 1. Maria za ➔ Mirosławem Ciszewskim (1889–1966); 2. Janina za B. Bogusławlewiczem.

O. O. ukończył gimn. i 2 lata studiów rolniczych na UJ. Był uczestnikiem walk 1918–1920, rotmistrzem 23 p. uł.

Po wojnie objął Międzyrzecz — dobra rodzinne Mirskich, w którym gospodarzył wraz z matką i żoną. Majątek miał ok. 300 ha dobrej ziemi, główne kierunki produkcji to zboże i len. Obszerny modrzewiowy dwór z XVI w., choć bardzo zniszczony, istnieje do dzisiaj. Mieści się w nim szkoła.

Zaraz po wkroczeniu wojsk sowieckich we wrześniu 1939 został aresztowany i więziony w Brasławiu i Połocku. Żonę, dzieci i sędziwą matkę wywieziono w 1940 do Kazachstanu. O. O. przetrwał więzienie dzięki pomocy ludności wiejskiej, która dosyłała mu żywność i ubranie. Był lubiany i szanowany jako wójt gminy Leonpol. Zwolniony z więzienia, w 1941 dotarł do Kazachstanu i zdołał odszukać swą rodzinę — matka już nie żyła.

Wstąpił do 2. Korpusu Andersa. Wraz z synem brał udział w kampanii włoskiej, żona i córki były w służbie pomocniczej. Odznaczony Krzyżem Walecznych dwukrotnie i Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Po zakończeniu działań wojennych Oskierkowie osiedlili się w Buenos Aires. O. O. podejmował pracę w różnych branżach, ostatnio w przedsiębiorstwie rozsiewania nawozów przez samoloty. Zmarł nagle; pochowany w Buenos Aires. Tam też zmarła i została pochowana jego żona.

Oż. z Franciszką Szauman–Szumską z Ostrowlan w pow. brasławskim, miał troje dzieci, urodzonych w l. 1919–1925. 1. Jerzy ukończył szkołę mechaniczną w Buenos Aires, pracował głównie w transporcie samochodowym; zm. nagle, zostawiając córkę 1.1. Grażynę; 2. Izabela za Karolem Klimszą, inż. elektrykiem poznanym na zesłaniu. Mają córki: 2.1. Krystynę i 2.2. Danutę; 3. Maria za Romanem Jasińskim, technikiem budowlanym. Mają dwóch synów i córkę.

Dok.: R. Aftanazy, *Materiały...*, t. IVa, s. 262–265, s. 150, 151. Informacje rodzinne.

Hanna Wusatowska

WOYNA-OŚNIAŁOWSKI GUSTAW h. Trąby (1871–1931), wł. maj. Chocimów (pow. opatowski), rolnik. Syn Mariana (zm. 8.08.1874) i Marii z Jasińskich h. Dołęga (26.02.1839–20.04.1888), wł. maj. Sobótka (pow. opatowski), wnuk Andrzeja Ja-

kuba (14.11.1791–15.06.1856), ppłk. WP, i Antoniny Teresy ze Skarzyńskich, wł. maj. Winia-ry i Słupcza (pow. sandomierski). Ur. w Sobótce.

Rodzeństwo: **1.** Bronisława za Antonim Turskim h. Biberstein z Wilkoszewic i Ja-kubowic (pow. piotrkowski); **2.** Aleksandra za Józefem Kordzikowskim (zm. 1942), wł. maj. Rady na Litwie; **3.** Helena, od 1897 żona Władysława Jabłonowskiego (22.09.1865–21.06.1956), krytyka literackiego, senatora I i II kadencji sejm II RP; **4.** Zofia Anna (1870–28.10.1947 w Częstochowie), kanoniczka warszawska od 9.03.1901, dzia-łaczka społeczna, od 1927 prowadziła rekolekcje dla artystów scen warszawskich.

W l. 1889–1891 G. O. studiował rolnictwo w Szkole Rolniczej w Dublinach. Po ślubie z Marią Cichowską otrzymał od teścia maj. Chocimów, który składał się z fol.: Biechów, Chocimów, Strupice i Śnieżkowice (razem 772 ha). Do majątku nale-żała także połowa lasu na Górze Witosławskiej. Po wybuchu I wojny światowej G. O. wy-jechał z rodziną na wschód, aż do Siemiatycz, gdzie zmarł na tyfus jego syn Andrzej. Po przesunięciu się frontu Ośniałowscy wrócili do domu. Majątek był zde-wastowany, wojska niemieckie zarekwirowały zboże, bydło i konie. Mimo ogromnych strat G. O. udało się stopniowo odbudować inwentarz i doprowadzić majątek do do-brego stanu. W okresie międzywojennym w Chocimowie była gorzelnia.

Oboje z żoną byli zamiłowanymi hodowcami koni i sportsmenami. G. O był dłu-goletnim prezesem sandomierskiego Koła Sportowego i brał udział w licznych kon-kursach jeździeckich, biegach par–force, polowaniach z chartami itd.

G. O. oż. w 1897 z Marią Cichowską h. Wąż (1878–1953), córką ⇒ Mieczysława (1845–1918) i Heleny z Kotkowskich (1852–1918).

Dzieci: **1.** Ludmiła (1897–1985) za Józefem Zaleskim h. Lubicz, wł. maj. Prusko-wa (pow. płoński), ich dzieci; **1.1.** Helena (1921–1988) za Stanisławem Kotkowskim, ich córka **1.1.1.** Aniela za Bąkowskim, zam. w USA; **1.2.** Maria za Justynem Dwor-skim, zam. we Wrocławiu; **2.** Andrzej (1898–1915); **3.** Maria (30.12.1900 – 1960), żona ⇒ Henryka Jasieńskiego (1893–1979), ich dzieci: **3.1.** Antonina (ur. 3.09.1923), abs. gimn. Sacré Coeur w Zbylitowskiej Górze, za Władysławem Tomaszewskim (1912–1994), por. 1 p. s. k., hodowcą koni, trenerem jeździectwa, działaczem Polskiego Związku Jeździeckiego, kierownikiem zakładu treningowego ogierów w stadninie koni w Racocie, wicedyr. Państwowego Stada Ogierów w Kwidzynie i dyr. Państwo-wego Stada Ogierów w Łącku, ich dzieci: **3.1.1.** Janusz (ur. 1947); **3.1.2.** Krzysztof (ur. 1954); **3.2.** Michał Gustaw, pseud. AK „Rybak” (1924–1953), żołnierz AK, uczestnik powstania warszawskiego, inż. radiotechnik, kpt. wojsk lotniczych, wykla-dowca Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, zginął w katastrofie samolotu szkolnego pod Środą Wielkopolską; **3.3.** Ksawery Jan (ur. 13.09.1931), abs. SGPiS, studiował filozofię na UW, spiker i lektor radia i telewizji, otrzymał złoty i diamentowy mikrofon Polskiego Radia, zasłużony lektor Polskiego Związku Niewidomych, oż. 1^{ov.} z Katarzyną Zachwatowicz, śpiewaczką i muzykologiem, ich dzieci: **3.3.1.** Michał; **3.3.2.** Aleksandra; 2^{ov.} z Magdaleną Polak, lektorem języka rosyjskiego w SGH, ich dzieci: **3.3.3.** Filip; **3.3.4.** Jakub; **3.4.** Teresa Maria (3.10.1935–26.01.1999 w Rzymie), mgr chemii, zakonnica, przez 12 lat matka generalna Zgromadzenia ss. Zmartwych-wstanek w Rzymie, przełożona prowincji południowej w Polsce; **4.** Róża (1919–1991), 1^{ov.} za Janem Reklewskim (zm. 1942), wł. maj. Wronów (pow. opatowski), żołnie-rzem AK, zamordowanym we własnym domu przez niezidentyfikowaną bandę, ich córka Hanna (ur. 1939), mgr elektryk, pracowała w RPA, 2^{ov.} za Jerzym Stajnerem (zm. 1944), zamordowanym w Warszawie, ich syn **4.1.** Jerzy (ur. 1944), oficer mary-narki handlowej, 3^{ov.} za Tadeuszem Szawłowskim (1905–1971), inż. włókiennikiem, ich dzieci: **4.1.1.** Barbara (ur. 1947) za Tadeuszem Poradą; **4.1.2.** Paweł (ur. 1954),

lekarz weterynarii, żonaty; **5. Marian** pseud. „Rys” (28.09.1920– 5.12.1966), aktor, poeta i tłumacz, zmarł tragicznie w Poznaniu.

Dok.: PSB, t. 10, s. 246–247 (biogram Władysława Jabłonowskiego); t. 24, s. 615 (biogram Zofii Anny O.), s. 616 (biogram Andrzeja Jakuba O.), s. 618 (biogram Mariana O.); Łoza, t. I, s. 276; *Spis obywateli*, s. 88; *Uruski, Rodzina*, t. XIII, s. 50; *Dublany. Szkoły i zakłady krajowe w Dublinach*, Lwów 1897, s. 261; *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 16–17; *woj. warszawskie*, s. 77; *Lista*, s. 859; S. Konarski, *Kanoniczki warszawskie*, Paryż 1952, s. 206–207.

Antonina Tomaszewska (A. A.)

OTOCKI FELICJAN h. Dołęga (25.03.1871–30.04.1931), wł. maj. Dobiecín, Korczew, Zwierzchów (pow. piotrkowski), prawnik, poseł do Dumy. Syn Wenantego (1834–1883), powstańca 1863, i Florentyny z Kamockich h. Saryusz. Ur. w Korczewie.

Kolebką rodu była ziemia sieradzka, gdzie Otoccy posiadali dobra Cielce i Cielichów Tarnówka. Wojciech Otocki był elektem z ziemi sieradzkiej na elekcję Jana Kazimierza w 1648. Felicjan Otocki (1760–1832) w wyniku działów spadkowych sprzedał majątek w Sieradzkim i kupił w Piotrkowskim dobra: Dobiecín, Politanice, Korczew, Zwierzchów.

Rodzeństwo: **1. Jadwiga** za Łagiewiczem; **2. Zofia** za Cieszkowskim h. Saryusz.

Dobiecín pod rządami F. O. rozkwitał. W październiku 1928 F. O., zgodnie z zezwoleniem otrzymanym przez Okręgowy Urząd Ziemski w Piotrkowie rozpoczął parcelację. F. O. pracował też społecznie. Utworzył stow. Postęp celem unowocześniania i rozpowszechniania naukowej myśli rolniczej w środowisku ziemiaństwa piotrkowskiego. Wnukom opowiadał dzieje Polski, wpajając im miłość ojczyzny i ziemi rodzinnej.

Po jego śmierci majątek administrowany był przez zięcia Feliksa Ksyka do 1.09.1939.

F. O. zmarł w Dobiecinie, pochowany, zgodnie ze swą wolą, w kapliczce zbudowanej w sosnowym lesie korczewskim.

Żonaty z Marią Zofią z Leszczyńskich (6.11.1877 w Rawie Mazowieckiej — 13.01.1951 w Piotrkowie Trybunalskim) z rodziny prawniczej.

Dzieci: **1. Janina** (15.10.1896 w Korczewie – 4.12.1988 w Warszawie), ukończyła Gimn. Janiny Tymińskiej w Warszawie i Kursy A. Baranieckiego w Krakowie. Zamężna za Józefem Pętkowskim, ppłk. dypl. WP, dowódcą 19 P. Uł. Wołyńskich, jeńcem Starobielska, zamordowanym 1940 przez NKWD. Ich dzieci: **1.1. Anna** (ur. 1919), studiowała prawo, wyszła za mąż za Antoniego Szabrańskiego, prawnika; **1.2. Józef** (ur. 1922), jeńiec łagrów sowieckich, żołnierz 2. Korpusu Andersa, obecnie mieszka w USA; **2. Wanda** (15.06.1900–11.1957), skończyła Gimn. J. Tymińskiej, zamężna za Feliksem Ksykiem, rolnikiem; **3. Irena** (21.08.1904–14.09.1983), skończyła Gimn. Rudzkiej w Warszawie. Zamężna za Kazimierzem Piaseczyńskim, rolnikiem, wł. fol. Piotrowice (pow. sieradzki); ich syn **3.1. Jerzy** (ur. 1930), wykształcenie niepełne wyższe (KUL), posiadał Piotrowice; **4. Helena** (25.01.1906–29.07.1990) ukończyła Gimn. Trzczeńskiej w Warszawie, za Marcinem Fijałkowskim; ich syn **4.1. Andrzej** zginął tragicznie w wieku 16 lat w 1953; **5. Aleksandra** (24.11.1910–6.06.1975), niezamężna.

Dok.: Informacje rodziny.

Anna Szabrańska (S. C.)

SKORUPKA–PADLEWSKI JÓZEF TOMASZ h. Ślepowron (1836–1905), wł. maj. Libertów (pow. wielicki). Syn Adama (1800–1878). Ur. w Libertowie.

Ród Skorupków–Padlewskich wywodzi się od Olbrachta Skorupki h. Ślepowron, wł. wsi Skorupki i Padlewo w woj. podlaskim, który od 1564 zaczął używać nazwiska

Józef Tomasz Skorupka-Padlewski

Skorupka-Padlewski. Syn Olbrachta Kazimierz, stolnik drohicki i komisarz ds. granic, podpisał w 1648 elekcję Władysława IV i Jana Kazimierza. Na przełomie XVII i XVIII w. wyodrębniły się dwie gałęzie rodu, a mianowicie wołyńska, wywodząca się od Józefa, sędziego ziemskiego lwowskiego, oż. z Marianną z Ujejskich, oraz krakowska, od Franciszka, pisarza lwowskiego za Teresą Waksmanową z Korabnik.

Skorupka-Padlewscy z linii wołyńsko-ukraińskiej posiadali dobra na terenie późniejszego zaboru rosyjskiego, ale większość posiadłości została skonfiskowana przez władze carskie po powstaniach listopadowym i styczniowym, a ich właściciele ginęli lub byli zesłani na Sybir. I tak, Władysław z Czerniawki (pow. berdyczowski), dowódca oddziału powstańczego, został powieszony w Kijowie w listopadzie 1863, a jego syn Zygmunt, gen. wojsk powstańczych na Mazowszu, został rozstrzelany w Płocku 15.05.1863. Nowe ofiary przyniosła II wojna światowa. Juliusz

Zygmunt, ppłk. WP, został zamordowany w Katyniu, Jerzy (ur. 1913), student architektury, oficer wywiadu AK, zamordowany przez gestapo w 1943. Jego brat Roman (ur. 1915), kompozytor, zginął w powstaniu warszawskim jako podchorąży AK.

Dwór w Libertowie

Potomkowie linii krakowskiej również uczestniczyli w walkach narodowowyzwoleńczych. Franciszek i Tomasz z Gorzenia w pow. wadowickim byli uczestnikami konfederacji barskiej, zaś Adam (1800–1878), wł. Libertowa, był naczelnikiem pow. wadowickiego w powstaniu krakowskim 1846, za co został skazany na karę śmierci, a następnie ułaskawiony i skazany na 18 lat więzienia.

J. P. zarządził Libertowem, obejmującym 205 ha lasów i ziemi ornej. W 1898 dokupił sąsiedni maj. Gaj o pow. 150 ha, który następnie przekazał synowi Stanisławowi.

J. P. oż. z Amalią ze Śmiałowskich h. Leszczyc (1844–1920).

Dzieci: 1. Antonina (1861–1930), 1^{ov}. Tytusowa Meysnerowa, 2^{ov}. Stanisławowa Macudzińska; 2. Jan (1863–1935), płk WP; 3. ➤ Zygmunt (1865–1940); 4. ➤ Stanisław (1867–1928); 5. Maria (1876–1888); 6. Adam (1884–1944).

Dok.: SGKP, t. V, s. 202. Materiały rodzinne.

Stanisław Padlewski (B. K.)

SKORUPKA–PADLEWSKI ZYGMUNT

h. Ślepowron (1865–23.12.1940), wł. maj. Libertów (pow. wielicki), prawnik. Syn ➤ Józefa Tomasza (1836–1905) i Amalii ze Śmiałowskich (1844–1920). Ur. w Libertowie.

Rodzeństwo: zob. biogram Józefa Tomasza Skorupki–Padlewskiego.

Z. P. ukończył Wydz. Prawa na UJ i pracował w Namiestnictwie we Lwowie, następnie był wicestarostą w Wadowicach. Po śmierci ojca w 1905 objął maj. Libertów, liczący 205 ha, i gospodarował w nim do śmierci. Nieżonaty i bezdzietny, zapisał Libertów synowi swego bratanka, małoletniemu Władysławowi (1938–1991). Do 1945 gospodarował tam w imieniu Władysława jego ojciec Wojciech (1909–1987). Po 1945 majątek rozparcelowano w ramach reformy rolnej, a właściciele wyrzucano z domu. W Libertowie założono spółdzielnię produkcyjną. Dwór zdewastowano i przebudowano. Obecnie jest siedzibą biura spółdzielni oraz mieszkaniem pracowników tejże spółdzielni.

Dok.: Materiały rodzinne.

Stanisław Padlewski (B.K.)

Zygmunt Skorupka–Padlewski

SKORUPKA–PADLEWSKI STANISŁAW h. Ślepowron (1867–1928), wł. maj. Gaj (pow. wielicki). Syn ➤ Józefa Tomasza (1836–1905) i Amalii ze Śmiałowskich (1844–1920). Ur. w Libertowie (pow. wielicki).

Rodzeństwo: zob. biogram Józefa Tomasza Skorupki–Padlewskiego.

S. P. na przełomie XIX i XX w. objął maj. Gaj (150 ha) otrzymany od ojca.

Gospodarował w Gaju do śmierci, dzieląc go między 6 swoich spadkobierców. W wyniku rozliczeń między rodzeństwem, dwaj bracia i siostra opuścili Gaj, otrzy-

Stanisław Skorupka-Padlewski

Szymon Skorupka-Padlewski

mując ekwiwalent ze sprzedaży części majątku. Gospodarowali także kolejno dwaj synowie ⇒ Józef August, a od 1937 Wojciech.

S. P. oż. był z Elżbietą z Wnuczek-Łobaczewskich h. Jastrzębiec (1885 w Obrowcu, pow. hrubieszowski – 1960 w Krakowie). Dzieci: **1.** ⇒ Szymon Tytus (1905–1976); **2.** ⇒ Józef August (ur. 1907); **3.** Wojciech (1909–1987), od 1937 zarządzał maj. Gaj, zaś od 1940 również sąsiednim maj. Libertów, należącym do jego małoletniego syna Władysława (1938–1991); **4.** Maria (1911–1964), żona Józefa Chilewskiego, wł. maj. Ruchowa (pow. tarnowski); **5.** Franciszek Antoni (1913–1943), aresztowany przez Niemców, osadzony w obozie Pustków k. Dębicy, zamordowany w listopadzie 1943; **6.** ⇒ Piotr Tomasz (ur. 1925).

Stanisław Padlewski (B. K.)

SKORUPKA-PADLEWSKI SZYMON TYTUS h. Ślepowron (1905–1976), wł. maj. Wieruszycy i Wola Wieruszycy (pow. bocheński), rolnik. Syn ⇒ Stanisława (1867–1928) i Elżbiety z Wnuczek-Łobaczewskich (1885–1960). Ur. w Gaju (pow. wielicki).

Rodzeństwo: zob. biogram Stanisława Skorupki-Padlewskiego.

Ukończył szkołę rolniczą w Czernichowie, Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Cieszynie i odbył praktykę rolną w kilku majątkach.

Odziedziczył po swym wuju Tytusie Meysnerze h. Lubicz (1851–1906), mężu Antoniny ze Skorupków-Padlewskich (1861–1930), majątki: Wieruszycy, Wola Wieruszycy, Brzezowa i Łapanów w pow. bocheńskim (łącznie 450 ha). Był wówczas małoletnim chłopcem, a jego ciotka Antonina posiadała zapis dożywotni na tych majątkach. Przed objęciem spadku w 1930 przez S. P. maj. Brzezowa i Łapanów zostały rozparcelowane na mocy ustawy z 1920 i 1925. Wieruszycy i Wola Wieruszycy obejmowały 207 ha gruntu.

Podczas okupacji niemieckiej S. P. współpracował z oddziałami terenowymi

AK, głównie w zakresie pomocy finansowo–żywnościowej. W marcu 1945 cały majątek został zagrabiony przez władze komunistyczne, po uprzednim aresztowaniu S. P. wraz z rodziną. Byli przetrzymywani 5 dni w więzieniu UB w Bochni, a następnie zostali wydaleny z pow. bocheńskiego.

Dwór w Wieruszycach, zbudowany w 1. ćwierci XIX w. przez rodzinę Meysnerów, w czasie działań wojennych 1945 został zburzony przez artylerię radziecką. Między dworem a parkiem znajdują się ruiny zamku obronnego z XVI w., które już w XIX w. nie nadawały się do zamieszkania. Podczas działań wojennych w styczniu 1945 obiekt nie został uszkodzony.

S. P. w 1931 oż. z Heleną Stanisławą z Sawryczów (1903–1988). Dzieci: **1.** Stanisław Antoni (ur. 1932), abs. AR w Krakowie, inż. zootechnik, oż. z Marią Heleną z Tomaszewskich, mgr archeologii, abs. UJ. Mają syna **1.1.** Witolda Stanisława (ur. 1965), architekta, oż. z Agatą z Gawłów (ur. 1966), architektem; ich dzieci: **1.1.1.** Julia Agnieszka (ur. 1992) i **1.1.2.** Szymon Ignacy (ur. 1995). **2.** Jan Andrzej (1943–1990), mgr bibliotekarstwa na UJ.

Stanisław Padlewski (B. K.)

SKORUPKA–PADLEWSKI JÓZEF AUGUST h. Ślepowron (ur. 1907), wł. 1/6 maj. Gaj (pow. wielicki), rolnik. Syn ⇒ Stanisława (1867–1928) i Elżbiety z Wnuczek–Łobaczewskich (1885–1960). Ur. w Gaju.

Rodzeństwo: zob. biogram Stanisława Skorupki–Padlewskiego.

Ukończył szkołę rolniczą w Bydgoszczy, następnie odbył praktykę rolną w kilku majątkach. Zarządzał Gajem od 1933 do 1937, kiedy to sprzedał swoją część majątku.

Józef August Skorupka–Padlewski z żoną Heleną z Zubrzyckich

Do 1940 administrował maj. Polszkówka pod Wadowicami, potem maj. leśnym Kopaliny (pow. bocheński), należącym do jego małoletniego brata Piotra Tomasza. Zarządzał nim do marca 1945, tj. do przejścia majątku przez Lasy Państwowe zgodnie z dekretem PKWN.

Mieszkając w Kopalinach, ukończył konspiracyjną szkołę podchorążych AK i wspierał tę organizację, udzielając pomocy finansowej i żywnościowej.

W PRL do przejścia na emeryturę w 1972 pracował na stanowisku dyr. zespołów PGR w woj. wrocławskim i opolskim. W 1992 przeniósł się do Krakowa.

J. P. był zamięłowanym myśliwym oraz organizatorem łowiectwa na Opolszczyźnie. Zebrane przez niego trofea myśliwskie, znajdujące się w jego krakowskim mieszkaniu, mogą konkurować ze zbiorami z niejednego muzeum łowiectwa.

W 1946 oż. z Heleną Marią z Zubrzyckich h. Wieniawa, 1^ov. Stefanową Śliwińską (1902–1978). Dzieci nie mieli.

Dok.: Informacje rodziny z 1993.

Stanisław Padlewski (B. K.)

SKORUPKA–PADLEWSKI PIOTR TOMASZ h. Ślepowron (ur. 1925), wł. maj. Kopaliny (pow. bocheński), leśnik. Syn ⇒ Stanisława (1867–1928) i Elżbiety z Wnuczek–Łobaczewskich (1885–1960). Ur. w Gaju.

Rodzeństwo: zob. biogram Stanisława Skorupki–Padlewskiego.

P. P. w 1946 ukończył liceum leśne i do emerytury pracował jako leśniczy w lasach państwowych na terenie ówczesnego woj. bielsko–bialskiego.

Po swej ciotce Antoninie 1^ov. Tytusowej Meysnerowej, 2^ov. Stanisławowej Macudzińskiej odziedziczył maj. leśny Kopaliny o pow. 400 ha lasu i 20 ha ziemi ornej. Antonina Macudzińska gospodarowała w Kopalinach do swej śmierci w 1930. Doży-

Dwór w Kopalinach

wotnio użytkował Kopaliny jej brat Jan Skorupka–Padlewski (1863–1935), emerytowany ppłk kawalerii WP. Po śmierci Jana Kopaliny administrował do 1940 Józef Chilewski, mąż Marii z Padlewskich, córki Stanisława. W czasie okupacji majątkiem zarządzał ⇒ Józef August Skorupka–Padlewski (ur. 1907), brat małoletniego Piotra Tomasza, który wraz z matką mieszkał w Kopalinach.

Dom w Kopalinach został zbudowany w l. 1910–1912, w miejsce starego dworu, będącego w bardzo złym stanie już w czasie kupna majątku przez Antoninę i jej drugiego męża Stanisława Macudzińskiego. Jest to 17–pokojowy, piętrowy pałacyk, który przetrwał do czasów obecnych i jest użytkowany przez Państwowy Ośrodek Maszynowy. Elegancki i będący w doskonałym stanie budynek zeszpecono w okresie PRL przeróbkami i zbyt blisko postawionymi budynkami gospodarskimi.

W 1945 Kopaliny zostały upaństwowione, właściciele musieli opuścić majątek. P. P. rozpoczął pracę jako leśnik. Będąc zamiłowanym myśliwym, podobnie jak jego brat ⇒ Józef (ur. 1907), zbierał liczne trofea myśliwskie: poroża rogaczy i jeleni.

P. P. w 1948 oż. z Lilianą Petuch, ma córkę Ksenię (ur. 1950).

Dok.: Informacje rodzinne.

Stanisław Padlewski (B. K.)

PĄGOWSKI WIKTOR h. Pobóg (5.03.1885–17.11.1964), wł. maj. Wiktorowo (pow. Chodzież). Syn Maksymiliana (31.03.1827–1904), urzędnika pocztowego, powstańca z 1863, i Marii z Wągrowskich h. Belina (1841?–1901), wnuk Maksymiliana (Maksyma) Józefa (ok. 1787–10.02.1841) i Katarzyny z Jabczyńskich (ok. 1794–12.02.1862). Ur. w Błazkach.

Rodzeństwo: 1. Kazimierz (1868–1953) oż. z Heleną z Gerlachów (1872–1965); 2. Jan (1869–1937) oż. z Ludwiką z Troczyńskich; 3. Stanisława (1871–1929) za Józefem Pągowskim; 4. Eugenia (1875–1940) za Żywanowskim; 5. Maria (ur. 1882) za Teodorem Antoniewiczem (1878–1953).

W. P. szkołę średnią skończył w Kaliszu, następnie studiował rolnictwo i filozofię na uniw. w Bonn. Praktyki rolne odbywał w maj. Trąpczyńskich w Poznaniu. Później pracował jako adm. w majątkach ziemskich, a także jako doradca w Banku Rolnym. Po śmierci żony przeniósł się z dziećmi do Poznania i, nie przerywając współpracy z Bankiem Rolnym, kupił maj. Wiktorowo, z urodzajną ziemią położoną na torfowiskach, na której rozwinął uprawę buraków cukrowych, pszenicy i traw nasiennych. Trawy po skoszeniu i wymłóceniu sprzedawano wojsku, zaś nasiona kupowała spółka nasienne w Poznaniu. Duże obszary łąk pozwoliły mu także na prowadzenie hodowli krów. Mleko było codziennie odstawiane do Chodzieży. W Wiktorowie hodowano też konie, gdyż W. P. był wielkim amatorem pięknych zaprzęgów i koni. Przed samą wojną majątek zwie-

Wiktor Pągowski

dziła grupa rolników i naukowców z Holandii, zainteresowanych wykorzystywaniem do celów rolniczych terenów zbliżonych do holenderskich. Goście bardzo wysoko ocenili gospodarkę Wiktorowa. Do W. P. należał również dom w Poznaniu, gdzie mieszkał z dziećmi, gdyż w Wiktorowie nie było dworu, na budowę którego nie pozwalały tamtejsze podmokłe tereny nadnoteckie.

W 1939 W. P. został wyrzucony z majątku przez Niemców i przeniósł się do Poznania, gdzie spędził okupację wraz z rodziną. Po wojnie krótko pracował w Banku Rolnym, z którego jednak już w 1948 został jako były właściciel ziemski usunięty. W. P. jest pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

W. P. oż. 1^{ov}. w 1922 z Heleną ze Żmigrodzkich h. Ogończyk (1901–1930), córka Kazimierza i Marii z Moczulskich; 2^{ov}. z Marią Malwiną z Osten-Sackenów (30.08.1899–16.11.1985).

Dzieci z pierwszego małżeństwa: 1. Wiktor (12.09.1923–8.05.1944), zginął w Oświęcimiu; 2. Teresa Helena (ur. 12.06.1929 w Warszawie), artysta malarz, abs. Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych w Poznaniu (1951), prof. ASP w Warszawie, 1^{ov}. za Stanisławem Teisseyre (1906–1988), 2^{ov}. za Henrykiem Tomaszewskim (ur. 10.06.1914 w Warszawie), artystą grafikiem, prof. ASP w Warszawie, ich syn 2.1. Filip Dominik (ur. 20.06.1958), oż. z Anną z Graubów (ur. 25.04.1957), ich córka 2.1.1. Kamilla Antonina (ur. 7.09.1988).

Z drugiego małżeństwa W. P. potomstwa nie miał.

Dok.: W. Dzierżanowski, *Przewodnik warszawski na rok 1869*, W. 1869, dział I, s. 97; *Kto jest kim w Polsce*, W. 1984, s. 729–728, 1001. Informacje Jadwigi Pągowskiej i Teresy z Pągowskich Tomaszewskiej.

Tadeusz Epsztejn

PIASECKI ZYGMUNT (14.12.1891–27.01.1954), współwł. maj. Ryczów (pow. krakowski), gen. WP. Syn Andrzeja, wł. maj. Grębocin pod Toruniem, i Heleny z Dembińskich, wnuczki gen. Henryka Dembińskiego. Ur. w Szafarni (pow. rypiński).

Po zdaniu matury we Włocławku podjął studia na PLW. (5 semestrów), a następnie w Szkole Rolniczej w Dublanach. Równocześnie brał udział w życiu politycznym, należał do organizacji niepodległościowych.

Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do Legionów, przeszedł szlak bojowy z 1 p. uł. Władysława Beliny-Prażmowskiego. W 1917 ciężko ranny pod Rasną (Wysokie Litewskie). Podczas kryzysu w 1917, odmówił na rozkaz komendanta Piłsudskiego przysięgi władzom niemieckim, internowany w Szczypiornie. Rozpoznany jako oficer, osadzony został w Werl (Westfalia). Po klęsce Niemiec wrócił z obozu i formował na rozkaz rtm. Janusza Głuchowskiego 1 sz. 2 P. Uł. Lubelskich — zmieniony rozkazem szefa sztabu na 7 P. Uł. Lubelskich w grudniu 1918. Walczył na froncie ukraińskim, następnie litewsko-białoruskim (walki o Słonim, Wilno, Lidę, akcja na Mołodeczną, Wilejkę, nad Berezyną i brawurowa szarża pod Berdówką). W 1920 pułk pod wodzą mjr. Z. P. (od lipca dowódca pułku) wrócił w dawne granice Królestwa Polskiego i otrzymał rozkaz obrony Lublina. Po zakończeniu działań wojennych pułk stacjonował w Mińsku Maz., Hrubieszowie i Krakowie. W 1930 Z. P. ukończył kurs dla wyższych dowódców przy Sztapie Głównym w Warszawie.

W 1936 Piaseccy kupili maj. Ryczów (227 ha) od Józefy Błażowskiej z Drohowskich.

We wrześniu 1939 gen. Z. P. dowodził Krakowską Brygadą Kawalerii w składzie Armii „Kraków”. Po ciężkich walkach pod Tomaszowem Lub. złożył broń. Lata wojny spędził w niewoli, najpierw w Murnau, skąd karnie wysłany został do Hockstein, następne 2 lata w Johannisbrun i znów w Murnau. Po wyzwoleniu wyjechał do Francji i zamieszkał w Nicei, gdzie zmarł. Pochowany na cmentarzu w Repesoir, został przeniesiony 13.10.1954 na Carré Militaire na cmentarzu Gancade.

Odnaczenia: Order Virtuti Militari III, IV, V kl., Krzyż Walecznych — 3-krotnie, Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, francuska Legia Honorowa V kl., Krzyż Leopolda Belgijskiego i in.

Z. P. poślubił 14.05.1927 Zofię z Bielińskich (1903 w Turce pod Lublinem – 1991 w Krakowie), córkę Adama (1862–1928) i Zofii z Zarańskich (1870–1955); ukończyła Wydz. Polonistyki na KUL w 1926. Dwie jej prace seminaryjne były drukowane: jedna w zbiorowym wydaniu prac prof. J. Łosia (z językoznawstwa), druga w setną rocznicę śmierci Staszica w „Gazecie Lubelskiej”. W czasie okupacji Zofia P. wraz z dziećmi mieszkała w Ryczowie, dom pełen był znajomych i ludzi potrzebujących schronienia i opieki. Po usunięciu z Ryczowa przez władze PRL, zamieszkała z rodziną w Krakowie, gdzie pracowała zarobkowo, utrzymując matkę, córkę i nieuleczalnie chorego syna.

Dzieci: 1. Andrzej (ur. 1929); 2. Zofia (ur. 1932) wyszła za mąż za Jana Tarabulę, malarza.

Dok.: PSB, t. 25, s. 799–800. P. Stawecki, *Słownik biograficzny generałów wojska polskiego 1918–1939*, W. 1994; *Księga dziejów 7 Pułku Ułanów Lubelskich im. gen. Kazimierza Sosnkowskiego*, Londyn 1969; Komunikat nadzwyczajny Koła Żołnierzy 7 Pułku Ułanów Lubelskich; Komunikat informacyjny nr 21. Informacje żony Zofii i płk. A. Bielińskiego.

Maria Krystyna Dębska (S. C.)

ODROWĄŻ–PIENIAŻEK WOJCIECH STANISŁAW MICHAŁ (27.09.1836–9.07.1902), wł. maj. Tomaszowice (pow. lubelski). Syn Jana Wojciecha (27.04.1797–15.03.1856), wł. maj. Kalinowiec pod Nieszawą i Starej Wargawy (woj. łęczyckie), burmistrza Nieszawy w l. 1823–1828, wnuk Piotra Pawła Jana (1853 – po 1825), wł. Popowa (pow. biebzański), i Rozalii Rutkowskiej h. Bończa (zm. ok. 1840). Matką była Antonina z Morzyckich h. Mora (9.05.1794 – ok. 1880) 1^v. Janowa Melchiorowa Pyszniwiczowa, córka Szymona (1768–12.02.1832), wł. maj. Święte, Nieszczyce, Kałęczynek i Kalinowiec w pow. radziejowskim. Ur. w Nieszawie.

Rodzeństwo: 1. Antonina (ur. ok. 1826) 1^v. Boguszowa, 2^v. Jabłońska; 2. Maria (ur. 1830) za Leonardem Olszewskim h. Ślepowron; 3. Olimpia (1832–1921) za Feliksem Olszewskim, bratem poprzedniego, wł. Sadłużka i Falborka (woj. kutnowskie); 4. Franciszka Stanisława, bliźniacza siostra W. P. za Ksawerym Józefem Miłobędzikiem h. Ślepowron; 5. Zuzanna Pyszniwiczówna (1819–4.11.1879), siostra przyrodnia, matka chrzestna W. P., za Stanisławem Odrowążem–Pieniżkiem z Opatowic w pow. nieszawskim.

W. P. 14.10.1853 wstąpił do Inst. Szlacheckiego w Warszawie, gdzie pozostał do 14.06.1856, kończąc „całkowity kurs nauk” z patentem nr 182; otrzymał na nim ocenę celującą z „wiadomości z gospodarstwa wiejskiego”. Po śmierci ojca Kalinowiec (245 ha) aktem z 2.10.1857 został sprzedany, zaś W. P. objął gospodarstwo w Starej Wargawie (woj. łęczyckie), obejmujące 302 morgi, gdzie zamieszkał z matką. Podczas rozruchów w Warszawie 1861 został aresztowany i kilka tygodni trzymany był w Cytadeli warszawskiej. Współdziałał z Janem Działyńskim i wielokrotnie przeprawił się przez kordon do Kórnika.

Po wybuchu powstania styczniowego wstąpił do oddziału Mielęckiego, gdzie walczył jako oficer kawalerii, po rozbiciu oddziału u Calliera. Dowodził oddziałem kawalerii w partii Działyńskiego i wspólnie z nim organizował oddział Taczanowskiego, którego był adiutantem. Brał udział w kilku bitwach i był ranny. Po bitwie pod Ignacem przy ukrywaniu broni wzięty do niewoli. Karę śmierci wydaną przez Polowy Sąd Wojenny w Koninie Audytoriat Polowy zamienił na 15 lat zesłania na Syberię, a gen. gubernator Berg wyznaczył mu na miejsce zesłania gub. wiacką. Wyruszył z Warszawy 16.09.1863 w pieszą drogę etapami do Wiatki przykuty kajdanami do żelaznego drąga. Maj. Stara Wargawa uległ konfiskacie.

Z zesłania W. P. wrócił ok. 1875. Ok. 1880 objął administrację dóbr Tomaszowice w pow. lubelskim (1304 morgi), należących do trojga spadkobierców — dzieci Józefiny z Dłuskich Leonowej hr. Grabowskiej, synowej Stanisława hr. Grabowskiego h. Topór, ministra i senatora Królestwa Polskiego: Stanisława Tomasza Jana, Tomasz Wincentego i Jadwigi Marianny Józefy. Po kilku latach, w 1884, dzięki dobrej gospodarce rolnej i administracyjnej Jadwiga G. spłaciła braci i stała się właścicielką całości Tomaszowic. T.r. w kościele pp. Kanoniczek w Warszawie W. P. zaślubił Jadwigę Grabowską, która 1885 zmarła przy urodzeniu — również zmarłej — córki, zapisując dobra mężowi. Eklektyczny pałac w Tomaszowicach, wzniesiony 1864 przez Annę Dłuską, otoczony był pięknym parkiem krajobrazowym (2,5 ha).

Wojciech Stanisław Odrowąż-Pięiążek
z żoną Bronisławą z Olizarów

W. P. 24.11.1888 oż. powtórnie na Jasnej Górze z Bronisławą Józefą z Wołczkiewiczów-Olizarów h. Chorągwie Kmitów (4.07.1864 w Szczeliówce, Kijowszczyzna – 16.02.1951 w Komorowie pod Warszawą), córką Zygmunta i Jadwigi z Bohdanowiczów, wł. Borszczowa, Szczeliówki i Czarnego Lasu pod Korostyszowem.

Przyczyną śmiertelnej choroby W. P. był odłamek w piersiach po ranie z 1863, który nie mógł być usunięty. Ciężko chory, sprzedał w końcu 1901 Tomaszowice Konstantemu Lewińskiemu, który w 1903 odsprzedał majątek, liczący wówczas 388 ha, Piotrowi Ostromęckiemu. Jego spadkobiercy gospodarowali tam do 1945. Leczył się w Nałęczowie i Rymanowie, gdzie zmarł. Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kwatery 39, rząd 3).

Z drugiego małżeństwa W. P. z Bronisławą z Olizarów urodziły się dzieci:
1. Jerzy Wojciech (10.03.1890 w Tomaszowicach – 30.12.1974 w Warszawie),

abs. Gimn. E. Rontalera, inż. chemik, ukończył polit. w Zurychu (1907–1912), pracował na Wydz. Chemii polit. w Monachium (1913–1914). W 1914 ochotnik w wojsku francuskim, 1917–1918 w Londynie, asystent prof. Chaima Weizmana w laboratorium admiralicji brytyjskiej, specjalizował się w gazach bojowych. W 1919 w misji gen. J. Romera w Paryżu, potem w wojsku polskim kpt. inż. saper 7 P. Saperów Wielkopolskich, kierownik grupy fortyfikacyjnej przedmościa Warszawy 1920, oficer II Oddziału Sztabu Generalnego do 1926, współzał. Oficerskiego Yacht Clubu i Polo Clubu w Warszawie, długoletni czł. Zarządu Polskiego Tow. Heraldycznego, ogłosił m.in. *Rycerstwo polskie w wyprawie wiedeńskiej* (W. 1933). W 1939 dowódca kompanii saperów „Władysław”, żołnierz AK pseud. „Władysław Jur”, w 1940 więzień Szucha, Daniłowiczowskiej, Pawiaka, zakładnik w Sejmie podczas powstania 1944. Po II wojnie w 1953 więzień Gęsiówki. St. radca techniczny w Centralnym Urzędzie Planowania, potem w Urzędzie Patentowym (do 1970). Oż. z Józefiną Marią Magdaleną Kar-

szo–Siedlewską h. Ogończyk (23.03.1907–1.06.1977), córką Jana i Eveliny O'Meara (Irlandki); **2.** Jadwiga (1892 w Tomaszowicach – 1894 tamże); **3.** Irena (1893 w Tomaszowicach – 1894 tamże); **4.** Czesław (26.10.1895 w Tomaszowicach – 21.01.1958 w Komorowie pod Warszawą), inż. geolog, absolwent École de Mine, Hallerczyk, służył w I regimencie 51 baterii artylerii polskiej we Francji, ppor. 3 p. art. pieszej, obrońca Warszawy 1939, jeńiec oflagu IIc w Woldenbergu. W l. 1924–1925 odbył półtoraroczną wędrowkę geologiczną i myśliwską w Wysokim Atlasie i Rifie oraz płd. Maroku. W 1927 odbył 11–miesięczną wyprawę myśliwską i geologiczną po niezbadanej wówczas części płd. Etiopii, przywiózł bogate zbiory fauny i minerałów (ofiarowane UW i PW), opracował mapę części płd. Etiopii, wydał książkę *W cesarstwie Menelika* (W. 1930). Oż. z Elżbietą Różą hr. Przezdziecką h. Roch III (2.06.1913 w Wilnie – 30.09.1970 w Nairobi, 2^ov. Tadeuszowa Gosiewska), córką Jana Aleksandra i Hermandy z ks. Sapiehów, wł. maj. Rakiszki na Litwie Kowieńskiej.

Dok.: W. Z. Przyborowski, *Obrazy z roku 1863, szczegóły działań poprzedzających bitwę pod Ignacem*, s. 74–117; H. Gliszczyński, *Mielęcki–Taczanowski. W czterdziątą rocznicę Powstania Styczniowego*, Lwów 1903; P. Dzianisz, *Powstanie Styczniowe na Kujawach*, Bydgoszcz 1964.

Janusz Odrowąż–Pieniążek

ODROWAŻ–PIENIĄŻEK LUDWIK STANISŁAW (22.05.1892–18.09.1941) wł. maj. Opatowice (pow. nieszawski). Syn Kazimierza (1858–1.05.1938) z Opatowic, wnuk Stanisława Zygmunta (3.05.1815–8.04.1880), wł. maj. Śmiły (pow. łęczycki), po 1864 dzierżawcy maj. Opatowice, i Zuzanny z Pyszniewiczów (1819–4.11.1879), córki Jana Melchiora i Antoniny z Morzyckich, 2^ov. Janowej Wojciechowej O.–P. Matką była Sabina z Bussów h. Grzymała (1864–1915), córka Ludwika Bartłomieja (1820–1886), wł. Niegialic i Nasiłowa (pow. nieszawski), i Bronisławy z Wyssogota–Zakrzewskich (1828–1905) z Linówca (pow. mogileński). Ur. w Opatowicach.

Rodzeństwo: **1.** Jarosława (1887 – zm. dzieckiem), **2.** Tadea Jadwiga (23.04.1888–6.02.1922), żona Czesława Szatkowskiego h. Poraj (1892 w Witoszynie pow. lipnowski – 15.02.1922) z Wybranki pod Radziejowem, **3.** Maria Aleksandra (26.06.1889–26.10.1960) żona Henryka Święcickiego (23.09.1892–12.04.1971), wł. maj. Zawada (pow. włocławski).

L. P. uczył się początkowo w Gimn. E. Rontalera w Warszawie (był uczestnikiem strajku szkolnego w 1905), następnie we Włocławskiej Szkole Handlowej (realnej), gdzie uzyskał maturę na wydz. agronomicznym w 1911. Następnie pomagał ojcu w zarządzaniu Opatowicami, odbywając praktyki rolne.

Wstąpił 12.11.1918 w Łowiczu do 2 P. Uł. Grochowskich jako ochotnik, przez 18 miesięcy walczył w wojnach bolszewickiej i ukraińskiej na Wołyniu i Ukrainie, od

Ludwik Odrowąż–Pieniążek

czerwca 1920 z Armią Konną Budionnego, od lipca na płn. Mazowszu, w sierpniu z oddziałami korpusu konnego Gaja. Od września znów na Wołyniu, tu ranny szrapnelem w lewą rękę pod Morozowiczami 24.09.1920. Wsławił się jako znakomity strzelec, posługujący się własnym sztucerem; został przeniesiony do rezerwy w stopniu st. ułana 24.11.1920, w 1921 odznaczony Krzyżem Walecznych.

Po parcelacji Opatowic w 1923 został właścicielem resztówki (45 ha ziemi pszenno–buraczanej), w tym: domu, zabudowań gospodarczych oraz parku z ogrodem i stawami. Na całym terenie przeprowadził meliorację. Buraki cukrowe kontraktowała cukrownia Dobre, reszta ziemi przeznaczona była głównie pod nasiennictwo. W 1924 w trakcie przebudowy spłonął stary dwór w Opatowicach, t.r. wzniesiono nowy dom mieszkalny.

Oż. 24.11.1925 w Warszawie (ślub w kaplicy Przytulisko przy ul. Wilczej) z Heleną Korybut–Daszkiewiczówną (6.10.1905 w Warszawie – 2.03.1947 w Opatowicach), córką Stanisława Romualda, prawnika, i Julii z Kobylińskich h. Łódzia, siostrą bliźniaczą Juliusza, mającą za sobą, po uzyskaniu matury w Gimn. Królowej Jadwigi rok studiów (1924) na Wydz. Prawa UW.

L. P. był zwołanym myśliwym, wraz z przyjacielem ⇒ Cezarym Bacciarellim z Miechowic, kolegą z 2 p. ul., uchodzili za „pierwsze strzelby” na Kujawach. Bywał królem polowań zwł. na kuropatwy, rekordem było 117 sztuk na jednym z polowań. Zgromadził kolekcję poroży–trofeów, w większości zaginioną podczas wojny. W Opatowicach organizował jesienne polowania na kuropatwy. Zona prowadziła hodowlę indyków i perliczek, które były dostarczane do domu handlowego Braci Pałkowskich w Warszawie.

L. P. był czł. organizacji rolniczych, działał też w ZZ, pełniąc w l. 1938–1939 funkcję sekretarza miejscowego koła. Wedle opinii Franciszka Becińskiego (1897–1975), znanego poety ludowego, działacza włościańskiego i narodowego na Kujawach, wyrażonej w liście do syna L. P., Janusza, 22.01.1973: „Pana ojciec wyróżniał się spomiędzy wielu ziemian ówczesnych skalą swoich zainteresowań życiem publicznym. Często więc mieliśmy sposobność do spotkań na zebraniach czy zjazdach gospodarczych, bądź społeczno–politycznych. Ceniłem go bardzo za prawosć i bezinteresowność”.

Po wybuchu działań wojennych, wysławszy wcześniej żonę i syna do rodziny w grójeckie (Nowa Wieś Tadeusza Daszewskiego) ok. 5.09.1939 wyruszył dwoma wozami z cenniejszymi rzeczami do Warszawy. Jeden z wozów został trafiony bombą na szosie, drugi dotarł do Warszawy do mieszkania teściowej — Julii Korybut–Daszkiewiczowej przy ul. Mazowieckiej 5, które zostało zniszczone podczas oblężenia. L. P. powrócił w październiku do Opatowic, powróciła także rodzina. 13.12. wyprawił żonę i syna do Warszawy, dokąd przyjeżdżał przez granicę Rzeszy i GG, gospodarując do maja 1940 w Opatowicach. Aresztowany tamże 4.05.1940, wywieziony transportem z Włocławka początkowo do Dachau (Konzentrationslager Dachau — 3K, Block 11, 1, Gefang No 9638). Wedle posiadanych przez rodzinę informacji, przeniesiony do Mauthausen–Gusen, zachorował na rozedmę płuc przy pracy w kamieniołomach i został zabity zastrzykiem 18.09.1941.

Po aresztowaniu L. P. Opatowice zostały oddane niemieckiej rodzinie Föhl, sprowadzonej z terytoriów wcielonych do ZSRR (mieszkali tam do stycznia 1945). Żona i syn L. P. podczas okupacji przebywali pod Warszawą w majątkach krewnych i znajomych, głównie jednak w Warszawie, gdzie Helena O. P. w l. 1942–1944 prowadziła kawiarnię „Czarna Kawa” przy ul. Marszałkowskiej 82.

W kwietniu 1945 powrócili do Opatowic, gdyż majątek nie podlegał reformie rolnej, czego nie rozumiała miejscowa ludność, która po ucieczce Niemców już dokonała dewastacji i grabieży inwentarza i wyposażenia domu. Helena O. P. gospodarowała

tu niemal 2 lata w b. ciężkich warunkach przy bezustannych szykanach władz, była nawet aresztowana. Zmarła nagle w Opatowicach. Do 6.03.1951 prowadził gospodarstwo, dojeżdżając z Zawady, Henryk Święcicki.

W atmosferze nagonki i działań UB, po wymianie pieniędzy w 1950 i celowym nieuwzględnieniu wartości wpłaconych podatków, Opatowice przejęte zostały przez gm. Bytoń, która utworzyła tu spółdzielnię produkcyjną „1 Maja” razem z sąsiednim niewielkim maj. Stary Radziejów (spadkobierców Józefa Zawadzkiego, który zginął w obozie koncentracyjnym) oraz przyległymi gospodarstwami chłopskimi powstałymi w wyniku parcelacji.

Pomimo trwających kilkanaście lat starań o odzyskanie majątku i odwołań do organów administracyjnych, władze województwa bydgoskiego 23.10.1968 zatwierdziły decyzję władz powiatowych o przejęciu na własność państwa nieruchomości rolnej bez odszkodowania, powołując się na ustawę z 1958 o uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego. W 1969 Państwowy Fundusz Ziemi przekazał nieruchomość Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Opatowicach; t. r. założono księgę wieczystą, gdzie jako właściciela podano Skarb Państwa. Na miesiąc przed wyborami sygnalizującymi zmianę ustroju 15.05.1989, Naczelnik Gminy Radziejów wydał decyzję o nabyciu na własność przez spółdzielnię produkcyjną w Starym Radziejowie nieruchomości rolnej w Opatowicach za sumę 511 300 zł (co odpowiadało wówczas ok. 40 USD).

Syn 1. Janusz Jacek (ur. 20.07.1931 w Opatowicach) ukończył Gimn. i Liceum im. J. Długosza we Włocławku (1949), abs. 3-letnich studiów polonistycznych na UW. W l. 1953–1954 studiował polonistykę na KUL, jednocześnie I rok rusycystyki na UW. W l. 1956–1972 pracownik naukowy Inst. Badań Literackich PAN, od 1972 dyr. Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. Literat, autor tomów opowiadań (*Opowiadania paryskie*, wyd. 5, W. 1988; *Ucieczka z ciepłych krajów*, W. 1968; *Party na calle Guatemala*, W. 1974 i in.), powieści (*Malżeństwo z Lyndą Winters*, W. 1984; *Mit Marii Chapdelaine*, wyd. 4, W. 1985), prozy poetyckiej, a także esejów i książek historyczno-literackich, wydawca materiałów źródłowych, naukowych i krytycznych edycji dzieł Mickiewicza. Czł. władz b. Związku Literatów Polskich, PEN-Clubu Polskiego, ZAIKS, w l. 1996–1999 wiceprezes, a od 1999 prezes ZG Stow. Pisarzy Polskich, od 1995 Prezydent Międzynarodowego Komitetu Muzeów Literackich (ICLM) Światowej Rady Muzeów ICOM, od 1981 redaktor naczelny „Muzealnictwa”. Oż. 26.08.1965 z Izabellą Romanowską h. Boża Wola (ur. 27.02.1931), publicystką, ma syna 1.1. Jacka Ludwika (ur. 6.10.1971 w Warszawie), abs. Wydz. Prawa UW.

Dok.: C. Bacciarelli, *Garść wspomnień*, W. 1990.

Janusz Odrowąż–Pieniążek

PODŁODOWSKI KAZIMIERZ h. Janina (1.03.1855–14.02.1944), wł. maj. Szczotkowice (pow. pińczowski), rolnik. Syn Spirydiona i Anny z Chomentowskich. Ur. w Chmielowie (pow. pińczowski).

Potomek możnego niegdyś rodu osiadłego w ziemi radomskiej, z którego wywodziła się Dorota, żona Jana Kochanowskiego.

Rodzeństwo: 1. Józef, wł. maj. Tempoczków (pow. pińczowski); 2. Artur.

K. P. był dobrym gospodarzem–rolnikiem. Ponieważ Szczotkowice były niewielkim obiektem (102 ha), przez szereg lat dorabiał, administrując dużymi majątkami ziemskimi w pow. pińczowski, m.in. Złotą Olszowskich i Czarnocinem Czapieryńskiego. Po zebraniu kapitału, powiększonego spadkiem po bracie Arturze, uprzemysłowił Szczotkowice, budując duży nowoczesny młyn na przepływającej przez ogród rzece Nidzicy. Miał duże trudności w zwalczaniu konkurencji Żydów — właścicieli młynów

Kazimierz Podlodowski

i handlarzy zbożem oraz mąką — z sąsiedniego miasteczka Działoszyce. Młyn w Szczotkowicach był 3-krotnie podpalany, jednak po każdym pożarze K. P. nie tylko go odbudowywał, ale rozbudowywał i unowocześniał. Umożliwiło to uzyskiwanie dobrych dochodów, chociaż pod naciskiem konkurencji musiał zrezygnować z samodzielnego handlu mąką. W czasie okupacji niemieckiej, pomimo zakazu przemiatu ponad określony limit, przemiatiał w swoim młynie, poważnie ryzykując, znaczną ilość zboża dowożonego przez rolników, również na potrzeby partyzantów. Wykazał się też dużą ofiarnością na rzecz prześladowanych i głodujących Żydów z Działoszyce, wysyłając im potajemnie mąkę.

Kultywował dawne tradycje ziemiańskie, był towarzyski, gościnnie, oddany rodzinie.

K. P. zmarł w Szczotkowicach i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Działoszycach.

K. P. poślubił Marię Fryderykę Śląską (8.03.1862–1923), córkę Juliusza i Julii z Gawrońskich.

Dzieci: **1.** Witold Feliks (25.09.1889–5.06.1949), wł. maj. Jaksice n. Wisłą (pow. pińczowski), oż. z Eugenią Świerzaczynską (1895–1966), mieli syna **1.1.** Kazimierza (1935–1992), który po ukończeniu technikum rolniczego, pracował jako agronom w spółdzielniach produkcyjnych; **2.** Juliusz Spirydion (17.02.1892–27.01.1952), kawaler, gospodarował z ojcem w Szczotkowicach. Po reformie rolnej, zarówno Witold z rodziną, jak i Juliusz osiedlili się w 1945 w Lipnikach pod Grodkowem na Opolszczyźnie, gdzie objęli małe gospodarstwa rolne. Wszyscy zmarli w Lipnikach i zostali pochowani na miejscowym cmentarzu parafialnym.

Dok.: L. Slaski, Wspomnienia (rkps); J. Slaski, Pamiętnik (rkps). Wspomnienia i dokumenty rodzinne.

Michał Slaski

POPŁAWSKA MARIA z DASZEWSKICH, pseud. publicyst. „Polka” (1.01.1876–1.02.1972), wł. maj. Krasów (pow. włoszczowski), współwł. maj. Promnik (pow. kielecki). Córka Aleksandra Bronisława, powstańca 1863, i Marii Zofii z Kicińskich, córki Tadeusza, wł. maj. Radzanów (pow. radomski), i Kazimiery z Rembielińskich. Ur. w Pniewach.

Rodzeństwo: **1.** Aleksander, żonaty z Marią Anielą z Brandtów; **2.** Zofia za Zbigniewem Kozarzewskim.

Matka Marii zmarła, gdy miała ona 10 lat, i dalszym jej wychowaniem zajęła się babka ze strony ojca — Bronisława z Ryxów Daszewska z Pniew. Obok historii i literatury polskiej, Maria uczyła się języków francuskiego i niemieckiego, władała nimi doskonale. Miała zdolności muzyczne i grywała na fortepianie na zebraniach dobroczynnych. Pniewy były gniazdem o tradycjach patriotycznych, pełnym pamiątek, broni, portretów, mundurów, książek. W tym duchu została też wychowana. W wieku młodzieńczym, wraz z rodzeństwem wydawała w Pniewach gazetkę z wiadomościami rodzinnymi i bieżącymi oraz materiałami z literatury polskiej. Wraz z siostrą uczyła

czytać i pisać dzieci pracowników majątku. W l. 1890–1903 często przebywała w Warszawie, gdzie ojciec miał dom przy ul. Świętokrzyskiej. M. P. z siostrą uzupełniały swoją edukację i prowadziły ożywione życie towarzyskie. 21.06.1903 wyszła za mąż za Adama Popławskiego, wł. maj. Promnik w pow. kieleckim (ślub w kościele ss. Wizytek w Warszawie), i zamieszkała w majątku męża o pow. 690 ha, świetnie zagospodarowanym, z młynem, tartakiem i gorzelnią. Najbliższym sąsiadem był Henryk Sienkiewicz, mieszkający w Oblęgorku, drugim — spokrewniony z rodziną Popławskich Eustachy Dobiecki z Łopuszna (poseł do Dumy).

Dwór w Promniku był stylowym XIX-wiecznym modrzewiowym, parterowym domem otoczonym lipami, o podwójnym dachu krytym gontem. I wojna światowa przyniosła w Promniku duże zniszczenia w inwentarzu i zabudowaniach, spalone stodoły, aparaturę gorzelni wywiózł okupant, pozostało kilka koni zarażonych nosacizną. Po ciężkiej chorobie 3.10.1918 zmarł mąż M. P. w wieku 56 lat. M. P. przejęła administrację rozległych majątków, wykazując duże zdolności w prowadzeniu gospodarstwa rolnego i interesów.

Były to czasy agitacji socjalistycznej, żądającej parcelacji ziemi, i strajków rolnych. M. P. nie widziała w radykalnej reformie rozwiązania problemu, uważała natomiast, że należy wolne kapitały chłopskie skierować w stronę przedsiębiorstw rolniczo-przemysłowych i rzemiosła. Nie zaniedbywała jednak spraw socjalnych, prowadząc ochronkę dla dzieci służby folwarcznej, organizując w Promniku kolonie letnie dla dzieci z Zagłębia Dąbrowskiego. Założyła z p. Sienkiewiczową Kółka Gospodyń Wiejskich i pierwsze w pow. kieleckim Kółko Rolnicze oraz sklep w Promniku dla potrzeb miejscowej ludności. Majątek doprowadziła do wzorowego stanu. Po śmierci brata męża — Tadeusza — przejęła po nim maj. Krasów, spłacając innych sukcesorów.

Pisywała pod pseud. „Polka” fachowe artykuły z dziedziny rolnictwa do „Ziemianna” (1919), „Ojczyzny” (1918, 1919), „Głosu Ziemiańskiego” (1920). Była czł. ZZ.

II wojnę światową spędziła częściowo w przejętym przez syna Promniku, częściowo u córki Marii Dzierzbickiej na Kamieńcu. W 1945 rząd przejął i rozparcelował Promnik i inne majątki należące do rodziny. M. P. zam. w Kielcach u swej córki Zofii i tam zmarła. Pochowana w grobie rodzinnym w Strawczynie. W pogrzebie uczestniczyli liczni mieszkańcy Promnika i okolicznych wsi.

Dzieci: 1. Maria (ur. 1904) za Januszem Dzierzbickim z Szywaldu; 2. → Stanisław (1905–1944); 3. Anna (ur. 1907) za Jerzym Daszewskim, syn 3.1. Włodzimierz; 4. Zofia (ur. 1909) za Andrzejem Daszewskim; ich dzieci: 4.1. Maria Aniela (ur. 1934); 4.2. Franciszek (ur. 1935); 4.3. Maria Krystyna (ur. 1946).

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Andrzej Daszewski (red.)

POPŁAWSKI STANISŁAW (1905–1944), wł. maj. Promnik i lasu „na Hucie” (pow. kielecki). Syn Adama i Marii z Daszewskich. Ur. w Promniku.

W ramach działów rodzinnych otrzymał w 1934 maj. rodziców Promnik (690 ha) oraz las „na Hucie”. Studia rolnicze na UJ ukończył z tytułem doktora. Na 60 morgach założył poletka doświadczalne różnych odmian ziemniaków i zbóż. Gospodarzył w Promniku niemal do końca wojny. Żołnierz AK, został rozstrzelany przez Niemców. W styczniu weszła Armia Radziecka; w ramach reformy rolnej majątek rozparcelowano, a las przejęło państwo.

Żonaty z Anielą Linowską, miał dwoje dzieci: 1. Jacka; 2. Annę za Krzysztofem Ślaskim.

Dok.: *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 18.

Andrzej Daszewski (red.)

POŹNIAK KAROL h. własnego (26.09.1894–2.02.1962), współwł. maj. Mazowszany (pow. radomski), inż. rolnik. Syn Wiktora Michała (14.12.1847 w maj. Miłe Pole – 13.01.1900) i Natalii z Sosnowskich (1860–14.11.1928). Ur. w Warszawie.

Rodzina w XIX w. miała majątek na Litwie w pow. oszmiańskim (ob. na terenie Republiki Białorusi).

Rodzeństwo: 1. Stefania („Pepa”), siostra przyrodnia (z pierwszego małżeństwa ojca z Idalią z Sosnowskich), księgowa; 2. Władysława, nauczycielka; 3. Halina, nauczycielka; 4. Jadwiga, księgowa, wieloletni pracownik Dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie, a od 1945 w Radomiu.

K. P. w 1912 ukończył 7-klasową szkołę realną Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie. W Krakowie 23.07.1914 wstąpił do tworzącej się II Brygady Legionów Polskich (zwanej później Karpacką) i do 2 p. uł.; wziął udział w kampanii w Karpatach Wsch. (w boju pod Mołotkowem 29.10.1914 i w innych walkach w okolicy Nadwórnej), a później na Wołyniu. W 1915–1916 ukończył legionowy kurs podchorążych w Kamieńsku i 2 kursy kawaleryjskie w Rokitnicy. W lipcu 1915 mianowany aspirantem oficerskim, a po zniesieniu tego stopnia — wachmistrzem podchorążym.

23.07.1917 zwolniony z powodu odmowy złożenia przysięgi na wierność Niemcom.

23.07.1920–1.05.1922 pozostawał w służbie czynnej WP w 2 P. Sz. Rokitniańskich w randze ppor. jako dowódca plutonu. Przeniesiony do rezerwy, z przynależnością kolejno do: 3 p. s. k., 8 p. s. k. w Chełmnie (od 1925) i 24 p. uł. w Kraśniku (od 1930), odbył ćwiczenia w l. 1925, 1928 i 1930. Odznaczony Krzyżem Niepodległości w 1932.

W 1926 ukończył rozpoczęte w 1920 studia na Wydz. Rolniczym SGGW i otrzymał stopień inż. rolnika.

Praktykę w tym zawodzie odbył od 1918 w maj. Włonicze (pow. opatowski), należącym do Władysława Świeżyńskiego, swego przyszłego teścia. Po

zawarciu w 1924 małżeństwa z Marią ze Świeżyńskich zarządzał maj. Święte pod Grudziądzem, należącym do szwagra żony — Stanisława Turnaua, a w l. 1927–1935 gospodarował w wydzierżawionym maj. Śmiechowice (pow. sandomierski).

W l. 1935–1945 był współwł. nabytego przez żonę maj. Mazowszany, którym zarządzał. Do 1939 działał w ZZ, przez pewien czas przewodnicząc z wyboru radomskiemu Kołu tej organizacji. Cieszył się autorytetem w miejscowym środowisku ziemian. Wobec pracowników majątku był wymagający, ale sprawiedliwy i taktowny. W chwili jego przymusowego wysiedlenia z majątku doświadczył z ich strony szacunku i życzliwości.

Karol Poźniak z synem Wiktorem

Po usunięciu z Mazowszan, przejętych w ramach reformy rolnej w lutym 1945, K. P. przeprowadził się z rodziną do Radomia, gdzie od marca do czerwca przebywał w areszcie (wielu ziemian z tego powiatu bez postawienia jakichkolwiek zarzutów więziono, by nie przeszkadzali w przeprowadzaniu reformy rolnej).

W lipcu 1945 wyjechał na Dolny Śląsk, gdzie podjął pracę we wrocławskim Wojewódzkim Urzędzie Ziemskim z siedzibą w Legnicy, a następnie w Cieplicach pod Jelenią Górą, dokąd w sierpniu sprowadził rodzinę. Wkrótce został skierowany do pracy w organizowanym Zarządzie Okręgowym PNZ, przekształconym później w PGR. W 1948 przeniósł się wraz z zakładem pracy do Legnicy.

Dwór w Mazowszanach

W 1951, na fali wzmożonej czystki b. ziemian, został zwolniony z Okręgowego Zarządu PGR. W odpowiedzi na prośbę o przywrócenie do pracy zaproponowano mu stanowisko brygadzysty polowego. Z trudem znalazł zatrudnienie w Legnickim Przedsiębiorstwie Skupu Surowców Włókienniczych i Skórzanych. W 1954 powrócił do PGR do Zjednoczenia, a następnie Inspektoratu w Legnicy na stanowisko inspektora. Pracował tam do końca życia. W wieku 67 lat zmarł nagle na serce i został pochowany w Legnicy.

Przez całe życie był rolnikiem nie tylko z zawodu, ale i z głębokiego zamiłowania, pracując z oddaniem i sumiennością.

Dzieci: 1. Wiktor (11.01.1925–8.05.1983), rolnik, od 1945 kierował majątkami państwowymi na Dolnym Śląsku, potem w Wielkopolsce, ukończył zaocznie technikum rolnicze, oż. z Reginą (Reną) z Mikulskich (1922–1993) z maj. Chwałkowie (pow. wrześnieński). Ich dzieci: 1.1 Elżbieta (ur. 27.10.1948), technik geodeta, wieloletni pracownik Biura Projektów Kolejowych w Poznaniu; 1.2. Maria Magdalena–Marlena (22.07.1950–1.09.1989), ekonomistka, pracowała m.in. w „Metalexporcie”, żona Zygmunta Jabłońskiego, pozostawiła dwoje dzieci: 1.2.1. Małgorzatę (ur. 20.02.1976)

i 1.2.2. Witolda (ur. 8.01.1981); 1.3. Krzysztof (ur. 13.09.1953), inż., abs. Wydz. Maszyn i Pojazdów Roboczych PP, b. wieloletni pracownik Fabryki Samochodów Małolitrażowych w Tychach, oż. z Alicją z Gierobów, mają synów: 1.3.1. Michała (ur. 11.04.1978) i 1.3.2. Pawła (ur. 1.04.1984); 2. Krystyna (ur. 10.06.1926), kierowała państwowymi fermami drobiu na Dolnym Śląsku, następnie do emerytury pracowała w Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskiej w Legnicy; jej córka: 2.1. Teresa (ur. 21.10.1951), pracuje w Zakładach Przemysłu Dziewiarskiego „Hanka” (obecnie S. A.) w Legnicy, żona Marka Kodzika; ich dzieci: 2.1.1. Agnieszka (ur. 8.01.1976), dziennikarka rozgłośni Katolickiego Radia w Legnicy, i 2.1.2. Marcin (ur. 14.08.1979); 3. Stefan (ur. 8.04.1931), mgr prawa (UW), dziennikarz specjalizujący się w problematyce transportu, oż. z Eulalią Jadwigą z Sokołowskich (1925–1991), prof. dr. hab. nauk humanistycznych w zakresie filologii polskiej, kierownikiem Katedry Literatury Staropolskiej KUL, autorką książek naukowych i artykułów z dziedziny historii literatury polskiej i europejskiej (renesans i barok).

Dok.: S. Konarski, Świdowie herbu Grabie Odmiennie. Paryż 1966, mpis; C. Jankowski, *Powiat oszmiański*, Petersburg 1896. Dokumenty rodzinne i wojskowe.

Stefan Poźniak

POŹNIAK MARIA ze ŚWIEŻYŃSKICH (28.12.1896–21.07.1977), współ. maj. Mazowszany (pow. radomski). Córka ⇒ Władysława Świeżyńskiego h. Korczak (1862–1929) i Karoliny Russockiej z Jasic (1870–1944). Ur. we Włonicach (pow. opatowski). Zamężna 1^{ov}. za Janem Gawlikowskim (25.01.1892–3.12.1962), 2^{ov}. za ⇒ Karolem Poźniakiem (26.09.1894–2.02.1962).

Rodzeństwo: 1. Janina (Joanna?) (1893–1902) i 2. Jadwiga (1903–1984) za ⇒ Stanisławem Turnauem.

M. P. wychowała się w rodzinnym maj. Włonicze. Prowadziła tam m.in. działalność oświatową wśród dzieci pracowników majątku i mieszkańców wsi. W 1919 poślubiła Jana Gawlikowskiego z ziemi miechowskiej. Mąż — legionista, abs. Studium Rolniczego UJ, działacz ludowy PSL „Wyzwolenie”, następnie PSL „Piast”, bliski współpracownik Wincentego Witosa, poseł na Sejm Ustawodawczy i Sejm I kadencji, a po wycofaniu się z życia politycznego po 1928 — publicysta i dyr. szkół rolniczych — także i po II wojnie światowej. Małżeństwo z powodu krańcowej niezgodności charakterów nie przetrwało długo.

Drugi związek małżeński zawarła w 1924 z ⇒ Karolem Poźniakiem, z którym wspólnie zarządzali początkowo maj. Stanisława Turnaua (szwagra M. P.) Święte (pow. grudziązki), a w 1927–1935 dzierżawili maj. Śmiechowice (pow. sandomierski).

W 1935 M. P. nabyła od TKZ maj. Mazowszany, ok. 150 ha, obejmujący użytki rolne, 2 stawy rybne, ogród, sad, park, dwór, obszerne budynki inwentarskie. Gospodarowali tam wspólnie z mężem, rozwijając m.in. zarodową hodowlę bydła nizinnego czarno-białego.

Podczas wojny udzielali pomocy i schronienia wysiedlonym przez Niemców z Wielkopolski. Po powstaniu warszawskim znalazło w Mazowszanych czasowe schronienie wielu wypędzonych z Warszawy krewnych i obcych.

W lutym 1945 majątek został przejęty przez państwo na cele reformy rolnej i rozparcelowany. Dwór przydzielono szkole rolniczej, ale zaniedbania w utrzymaniu i remontach budynku doprowadziły po pewnym czasie do jego dewastacji i rozbiórki.

Wysiedleni właściciele przenieśli się na kilka miesięcy do Radomia, a następnie do Cieplic na Dolnym Śląsku. W 1948, wraz ze zmianą siedziby zakładu pracy, przeprowadzili się do Legnicy, gdzie M. P. zmarła w wieku 80 lat i została pochowana na tamtejszym cmentarzu.

M. P. była znana z niespożytej energii, siły woli, odwagi i samodzielności, a także z ostrego języka. Była człowiekiem o wielkim sercu, ale niełatwym usposobieniu. Do ostatnich lat życia prowadziła dom, uczestniczyła w wychowywaniu wnuczki, a potem prawnuczki, przepisywała książki dla niewidomych pismem Braille’a, zajmowała się artystycznym koronkarstwem. Zachowała do końca żywość umysłu, ciekawość świata, troskliwe zainteresowanie losami innych.

Dzieci: z pierwszego małżeństwa — 1^a. Stanisław Gawlikowski (16.01.1920–9.11.1981), abs. Gimn. im. S. Batorego w Warszawie (1939), obrońca stolicy we wrześniu 1939; poświęcił swe życie szachom; w 1948 zdobył szachowe wicemistrzostwo Polski, autor m.in. fundamentalnego dzieła *Końcowa gra szachowa* (W. 1954, W. 1957), które przyniosło mu międzynarodowe uznanie, *Olimpiady szachowe* (W. 1972), *Walka o tron szachowy* (W. 1976) oraz *Sto zwycięstw polskich szachistów* (W. 1997), dziennikarz szachowy, współpracujący z wieloma redakcjami, współtwórca wskrzeszenia po wojnie Polskiego Związku Szachowego i jego działacz, jeden z zał. miesięcznika „Szachy”; oż. z Zofią z Adamkowskich (ur. 1.07.1921); ich dzieci: 1^a.1. Ewa (ur. 3.12.1942), żona Ryszarda Pękсы, mają synów: 1^a.1.1. Roberta (ur. 25.06.1968) i 1^a.1.2. Rafała (ur. 26.04.1971); 1^a.2. Andrzej (ur. 10.12.1945), prof. nadzw., dr hab. architekt na Wydz.

Maria Poźniak

Architektury PW, od 1994 architekt wojewódzki — dyr. Wydz. Nadzoru Architektoniczno-Budowlanego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, autor wielu projektów i laureat licznych konkursów, oż. z Joanną z Daszkiewiczów-Bortnowskich, mgr. prawa, mają córkę 1^a.2.1. Annę (ur. 24.12.1978); 1^a.3. Stefan (ur. 22.11.1954), historyk, nauczyciel w szkole średniej, dziennikarz, oż. z Dorotą z Koncewiczów, lekarką, specjalistą II st. anestezjologiem, mają syna 1^a.3.1. Łukasza (ur. 17.06.1985); z drugiego małżeństwa: zob. biogram ⇒ Karola Poźniaka.

Dok.: S. Konarski, *Świdowie herbu Grabie Odmiennie*, Paryż 1936, mpis; Dokumenty i materiały rodzinne; T. Wolsza, *Arcymistrzowie, mistrzowie, amatorzy. Słownik biograficzny szachistów polskich*, t. 3, W. 1999 (biografia Stanisława Gawlikowskiego).

Stefan Poźniak

PRÜFFER BRONISŁAW (11.10.1900–27.03.1980), wł. maj. Brominy (pow. grójceki), następnie Janowiczki (pow. miechowski), rolnik. Syn Józefa, inż. dróg i mostów, i Heleny z Prus-Wiśniewskich. Ur. w Warszawie.

Rodzeństwo: 1. Kazimierz (1902–1941), oż. z Janiną Molicką (1902–1978), abs. SGH; 2. Zygmunt (1904–1930), abs. SGGW. Nie założył rodziny.

B. P. ukończył Gimn. Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie, gdzie mieszkał w dzieciństwie z rodzicami. W czasie studiów rolniczych w SGGW w Warszawie zgłosił się jako ochotnik do wojska w 1918. Do 1920 walczył z bolszewikami na pierwszej linii frontu wschodniego w zwiadzie konnym, potem należał do ochrony Józefa

Piłsudskiego. Po powrocie z wojska ukończył Wydz. Rolny SGGW w Warszawie. Za udział w wojnie otrzymał wysokie odznaczenia bojowe.

W styczniu 1924 w kościele Świętego Krzyża w Warszawie poślubił Janinę z Malinowskich (6.06.1904–15.03.1978), pochodzącą z Podola, i podjął pracę jako adm. w maj. Rętwiny (pow. rypiński) pana Noskowskiego. Następnie 1.07.1931 kupił maj. Brominy i tam gospodarował do ich sprzedaży w 1936 i zakupu maj. Janowiczki, położonego bardzo malowniczo u stóp kopca bitwy pod Raclawicami; ładny dworek wiejski i budynki gospodarcze zachowały się w dobrym stanie do tej pory.

Dwór w Janowickach

W 1939 B. P. zaciągnął się ochotniczo do wojska i walczył jako ppor. zwiadowca w art. lekkiej w grupie gen. Kleeberga. Dostał się do niewoli niemieckiej i przez całą wojnę przebywał w obozach jenieckich — najpierw w Choszcznie (Arnswalde), potem w Gross Born (Borne–Sulimowo). Wyzwolili go z niewoli alianci. Po krótkim pobycie w Lubece podjął wykłady o rolnictwie dla żołnierzy polskich u gen. Maczka.

W czasie wojny majątkiem kierowała żona Janina i jej brat Antoni Malinowski. Janina Prüffer należała do AK (pseud. „Łata”), pomagała partyzantom, dożywając ich i ukrywając.

W 1945 Janowiczki zostały rozparcelowane, a rodzina musiała się wyprowadzić do Krakowa; Janina P. znalazła się w trudnej sytuacji finansowej z czworgiem nieletnich dzieci.

B. P. w kwietniu 1946 wrócił do kraju. W Państwowych Zakładach Hodowli Roślin był głównym hodowcą w Stacji Hodowli Roślin Sławutówko–Celbowo w pow. morskim. Pracował nad wytworzeniem nowych odmian ziemniaków, osiągając dobre wyniki. Wzorowo zorganizował Stację i prowadzone tam badania. W 1953 został służbowo przeniesiony do Płochocimia w pow. pruszkowskim, gdzie zorganizował Stację Hodowli Roślin i kierował hodowlą ziemniaków. Brał udział w szkoleniu i doradztwie w zakresie organizacji nasiennictwa ziemniaków na terenie woj. warszawskiego oraz organizacji eksportu ziemniaków. 1.07.1968 awansował na stanowisko

naczelnego hodowcy nowo powstałego Przedsiębiorstwa Mazurskiej Hodowli Ziemiaka, następnie Olsztyńskiego Przedsiębiorstwa Hodowli Roślin i Nasiennictwa z siedzibą w Płochocimie, potem w Olsztynie. Brał udział w organizowaniu nowych stacji hodowli ziemiaka na terenie woj. olsztyńskiego, suwalskiego i białostockiego. Był współautorem nowych, cennych odmian ziemiaków: Atol, Bałtyk, Beryl, Beta, Delta, Pierwiosnek, Sasanka, Sława, które rozpowszechniły się w kraju przede wszystkim jako odmiany wczesne. Opublikował wiele prac naukowych i popularnonaukowych w zakresie swej specjalności, był współautorem *Atlasu odmian ziemiaka* (wyd. 3, W. 1978). Swą wiedzę umiał przekazać młodym pokoleniom rolników. Ceniony fachowiec, jeszcze po przejściu na emeryturę pracował na pół etatu w l. 1969–1972 jako doradca w Stacji w Płochocimie.

Zmarł w wieku 80 lat, 2 lata po żonie. Oboje pochowani są na cmentarzu w Żbikowie k. Pruszkowa.

Dzieci: **1.** Elżbieta (ur. 30.10.1925), ukończyła na kompletach w Miechowie w czasie wojny gimn., a potem szkołę hotelarską w Krakowie, wyszła w 1954 za mąż za Henryka Łuniewskiego, mgr. inż. rolnictwa. Do czasu zamążpójścia pracowała w spółdzielni obuwniczej w Krakowie, u lekarza przy rentgenie w Krakowie, w BGK w Warszawie i Gdańsku, potem w zakładach rolnych (Stacjach Hodowli Roślin w Sobiejuchach woj. bydgoskie), w dziale księgowości. Mają dwóch synów: **1.1.** Tadeusz Ryszard (ur. 3.03.1955) i **1.2.** Adam Tomasz (ur. 18.07.1968) (zob. biogram ⇨ Jana Szczepana Łuniewskiego); **2.** Barbara (ur. 27.06.1927), ukończyła Liceum Pedagogiczne w Krakowie i pracowała jako nauczycielka w Gdyni, wyszła za mąż za Teofila Dumanię, inż. rolnika, dyr. Stacji Hodowli Roślin Celbowo–Sobiejuchy i Przedsiębiorstwa Nasiennego w Bydgoszczy (zm. w 1966). Z tego małżeństwa dzieci: **2.1.** Anna (ur. 1949), ukończyła gimn., a potem studia rolnicze w Bydgoszczy, pracowała w Przedsiębiorstwie Nasiennym w Bydgoszczy, wyszła za mąż za technika rolnictwa, kolegę z pracy Leszka Chmielnickiego, i nadal razem pracują w nasiennictwie. Ich dzieci: **2.1.1.** Michał i **2.1.2.** Monika; **2.2.** Aleksandra (ur. 1950), ukończyła gimn. w Bydgoszczy i Wydz. Prawa na UMK, pracowała jako radca prawny w spółdzielniach produkcyjnych na terenie woj. bydgoskiego, wyszła za mąż za Ryszarda Jurka, inż. elektryka, mają synów: **2.2.1.** Andrzeja, **2.2.2.** Piotra i **2.2.3.** Adama. Ob. pracuje w prokuraturze w Bydgoszczy, a mąż w budownictwie, **2.3.** Krzysztof (ur. 1954), ukończył gimn. i Wyższą Szkołę Inżynierską w Bydgoszczy, pracował w Urzędzie Miejskim w Wydz. Budownictwa w Bydgoszczy, obecnie prowadzi samodzielną, prywatną firmę budowlaną. Oż. z Marią Lisowską, technikiem dentystycznym, mają dzieci: **2.3.1.** Aleksandrę i **2.3.2.** Karola; **3.** Zbigniew (ur. 20.10.1928), ukończył gimn. ogólnokształcące i pracował jako technik hodowli w Stacjach Hodowli Roślin Sławutówko (woj. gdańskie), Płohocin (woj. warszawskie) i Dybowo (woj. olsztyńskie), a następnie w WPHW w Ciechanowie. Ob. na emeryturze. Oż. z Haliną Kolwicz, inż. rolnikiem; i razem pracowali; ich córki **3.1.** Barbara, po ukończeniu Gimn. i Liceum Handlowego w Ciechanowie pracowała w różnych biurach, wyszła za mąż za technika elektryka Romana Pasiecznego, pracuje w elektrowni w Jaworznie. Mają jedną córkę **3.1.1.** Agnieszkę; **3.2.** Dorota, ukończyła gimn. w Ciechanowie i Pomaturalną Szkołę Rolniczą w Henrykowie, pracuje w Stacji Hodowli Roślin w Pustkowie w dziale hodowli roślin, wyszła za mąż za Edwarda Szczepańskiego, kolegę ze szkoły w Henrykowie. Mają troje dzieci: **3.2.1.** Krzysztofa, **3.2.2.** Łukasza i **3.2.3.** Małgorzatę; **4.** Teresa (ur. 25.02.1930), ukończyła gimn. i Wydz. Stomatologii AM w Krakowie. Pracuje od wielu lat jako lekarz szkolny w szkole w Żyrardowie, ob. na emeryturze.

Dok.: H. Łuniewski, *Hodowla ziemiaka w Polsce 1950–1985*, P. 1991. Informacje córki Elżbiety i autora.

Henryk Łuniewski

RADZIWIŁŁ MACIEJ ks. h. Trąby (24.02.1905–6.11.1994), wł. maj. Słupia w Kieleckiem. Syn Macieja (1873–1920) i Róży z Potockich (1878–1931). Ur. w Cannes we Francji.

Rodzeństwo: **1.** Krzysztof Mikołaj (1898–1986), oż. z Zofią z Popielów, wł. dóbr Sichów Duży (woj. kieleckie); **2.** Artur Mikołaj (1901–1939), oż. z Krystyną Broel-Plater, wł. dóbr Rytwiany (woj. kieleckie); **3.** Konstanty Mikołaj (1902–1944), oż. z Marią z Żółtowskich, wł. dóbr Zegrze i Jadwisin k. Warszawy.

W l. 1915–1922 uczęszczał do Gimn. św. Stanisława w Warszawie, które ukończył. W 1924 rozpoczął studia w Institut Agronomique de l'Etat w Gembloux w Belgii, w 1927 otrzymując stopień „candidat ingénieur agronome”.

Od 1928 administrował swoim maj. Słupia (310 ha) w woj. kieleckim. Za pomoc udzieloną w czasie wielkiej powodzi 1934 otrzymał Krzyż Zasługi. W 1939 powołany do wojska jako ppor. 8 p. s. k., po kapitulacji armii gen. dyw. Tadeusza Piskora w kotle Tomaszów Lubelski dostał się do niewoli niemieckiej 20.09., następnie 28.09.1939 przedostał się na zachodni brzeg Sanu, legitymując się Niemcom faktem, że przed wojną mieszkał we Wrocławiu z rodzicami. Po długiej i ciężkiej wędrówce doszedł do Słupi. W styczniu 1940 został aresztowany przez niemiecką policję w Busku Zdroju pod zarzutem udziału w polskiej konspiracji; uznany za jeńca wojennego i odesłany w czerwcu 1940 do oflagu VIIIA w Kluczborku, a następnie do oflagu VIIA w Murnau w Bawarii. Podczas pobytu w obozie 1940–1945 odznaczony Krzyżem Zasługi za działalność wśród jeńców wojennych.

Po uwolnieniu jeńców w 1945 dołączył do WP w randze kapitana i przebywał w Austrii jako przedstawiciel PCK w Linzu; współdziałał tam m.in. z UNRRA w zakresie opieki nad Polakami w obozach. W końcu 1945 przeniesiony został do Włoch, w 1946 wyjechał do USA.

W 1947 podjął ciężką pracę fizyczną (budowa domów), dzięki której sfinansował kurs Sociology, Anthropology and Social Psychology na Uniw. Harvarda w Cambridge. W 1948 uzyskał stopień Master of Arts in Social Psychology. W 1949 mianowany instruktorem języka polskiego na Uniw. Harvarda i bibliotekarzem języków słowiańskich, a w 1951 instruktorem słowiańskich języków na University of California w Berkeley. W 1951 objął posadę Course Developer języka polskiego (pisanie podręcznika i egzaminy) w Defense Language Institute w Monterey (w stanie Kalifornia). Od 1970 na emeryturze. Zmarł w Monterey.

20.07.1968 otrzymał, za pośrednictwem Polskiej Ambasady w Stanach Zjednoczonych, Krzyż Walecznych za zasługi w WP w czasie wojny (nr DK-1655).

Ślub z Krystyną z Dembińskich h. Nieczuja (ur. 7.09.1902) odbył się w 1932.

Dok.: *Spis ziemian, woj. kieleckie*, s. 19. Wspomnienia autora.

Maciej Radziwiłł

ROZWADOWSKA HELENA z SARYUSZ-STOKOWSKICH h. Jelita (1895–1962), wł. maj. Pieskowice w ziemi łęczyckiej. Córka Mieczysława (ok. 1860–1929) i Emilii z Jarocińskich (1863–1964) z Zadzimia w Sieradzkim. Ur. w Pieskowicach.

H. R. w 1926 poślubiła rotmistrza 2 p. sz. Zdzisława Jordan-Rozwadowskiego. W 1929, po śmierci ojca, wspólnie z mężem, który przeszedł na emeryturę, przejęła gospodarowanie w Pieskowicach. Zdzisław jako zamilowany hipolog prowadził w majątku hodowlę koni angloarabskich półkrwi dla celów remontowych, a jednocześnie brał czynny udział w Zarządzie Związku Hodowców Koni w Łodzi, opracowując Księgi Stadne koni śląskich, fiordzkich, huculskich i koników.

Po wojnie 1939 majątek znalazł się poza GG i został przejęty przez niemieckiego zarządcę, a wysiedleni właściciele znaleźli schronienie na czas okupacji w Blichu pod

Łowiczem. Zarządca niemiecki, zmuszony do ewakuacji w 1945, zdołał podpalić stary zabytkowy dwór, który z całym wyposażeniem spłonął całkowicie. Pozostał jedynie, liczący 4,6 ha, zabytkowy park dworski z XVIII w. oraz niewielka mieszkalna oficyna. Po wojnie majątek przejęły PNZ, a następnie utworzono PGR, podległe zarządowi w Leśmierzu. Parcelacji nie przeprowadzano. Rozwadowscy po wojnie nie mogli wrócić do Pieskowic i zamieszkali w Łodzi, gdzie Zdzisław w dalszym ciągu pracował w Związku Hodowli Koni, specjalizując się w genealogii koni arabskich, którą dzięki pomocy hodowców amerykańskich, wydał drukiem. Był wysoko ceniony w tej dziedzinie, zarówno w Polsce, jak i w USA.

H. R. zmarła w Łodzi, pochowana została w grobowcu rodzinnym Stokowskich w Parzęczewie. Zdzisław R. zmarł w 1977, pochowany w tymże grobowcu.

Jan Ostrowski

RÓŻYCKI FRANCISZEK EDWARD h. Rola (1828–13.08.1902), wł. maj. Mikstał (pow. kutnowski) i in. dóbr ziemskich. Syn Leona i Salomei z Majewskich z Chorek.

F. R., dobry rolnik, w zarządzaniu majątkiem wyróżniał się energią, bystrością i pracowitością. Był silną indywidualnością i starał się kierować życiem dzieci w duchu patriotyzmu i przywiązania do ziemi rodzinnej.

Dwór w Mikstał, 1937

Ślub z Antoniną Agnieszką Jaroszkowską h. Poraj odbył się 28.01.1849 w Brzezinach pod Łodzią. F. R. wyposażył dzieci i wnuki, przekazując im maj.: Pszanowice, Chorki, Mikstał, Ptaszkowice k. Zduńskiej Woli, Krzyżanów, Krzyżanówek, Galkówek, Siemienicę i in.

F. R. i jego żona spoczywają w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Galkowie Dużym.

Dzieci: 1. Andrzej (1850–1886), żona Zofia z Pietraszewskich; 2. Aleksandra (1851–1943) za Antonim Węglińskim h. Szreniawa; 3. Stanisław (ur. 1853), żona Zofia z Górskich; 4. Mieczysław (1855–1926), żona Jadwiga z Plichtów h. Półkoźic;

Franciszek Edward Różycki

5. Franciszek, żył 15 lat; 6. Napoleon Edward (1859–1862); 7. Tadeusz (1862–1941), żona Zofia z Tańskich h. Nałęcz; 8. Antoni (1864–1912), żona Jadwiga z Niesiołowskich h. Korzbok; 9. Bronisława (1866–1945) za Antonim Grabowskim, inż. chemikiem, współtwórcą języka esperanto; 10. Władysław (1870–1926), żona Flora Orzeszko.

Andrzej Leszek Różycki, Jadwiga Różycka

RÓŻYCKI BOGDAN h. Rola (28.05.1905–04.1940). Syn Tadeusza i Zofii Aleksandry z Tańskich h. Nałęcz.

Ukończył Gimn. im. Jana Zamoyskiego w Warszawie oraz Wyższą Szkołę Rolniczą w Cieszynie, po ukończeniu której współgospodarował z ojcem w maj. Mikstal.

B. R. ukończył również Szkołę Oficerów Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Brał udział w wojnie 1939 w II P. Uł. im. gen. Józefa Dwernickiego z Suwałk.

Został zamordowany w Starobielsku (na liście jeńców wojennych numer 2788).

Dok.: Materiały rodzinne.

Andrzej Leszek Różycki

Bogdan Różycki

RUDOWSKA DANUTA ZOFIA z MIEZKOWSKICH (ur. 28.09.1915), współwł. maj. Grotkowo (pow. płocki), 1^{ov}. za Stanisławem Dziewanowskim. Córka Stefana (1889–1956) i Heleny z Chamskich (1894–1975). Ur. w rodzinnym maj. Dzierżanów (pow. płocki).

Rodzeństwo: zob. biogram Stefana Mieczkowskiego.

Wychowanka szkoły średniej Sacré Coeur w Pobiedziskach pod Poznaniem, a później Gimn. im. Cecylii Zyberk-Plater w Warszawie (matura 1935). Po maturze ukończyła kursy Pogotowia Sanitarnego Sióstr PCK.

Po zakończeniu nauki wróciła do Dzierżanowa. W sierpniu 1938 wyszła za mąż za Stanisława Dziewanowskiego. Razem z mężem zamieszkała w zarządzanym przez niego maj. Bitkowice. S. Dziewanowski, zmobilizowany w 1939 jako oficer rezerwy 1 P. Sz. im. Józefa Piłsudskiego, zginął 18.09. w bitwie pod Modlinem. Pośmiertnie odznaczony Orderem Virtuti Militari.

D. R. od 1940 brała czynny udział w konspiracji, początkowo w ZWZ, następnie w AK. Brała udział w powstaniu warszawskim w 1944, w walkach w Śródmieściu jako łączniczka i sanitariuszka zgrupowania „Gustaw Harnaś”. 14.09. została ciężko ranna. Zweryfikowana przez „Home Army” w Londynie i odznaczona Krzyżem Walecznych (dwukrotnie), Krzyżem Armii Krajowej, Medalem Wojska Polskiego oraz w PRL Krzyżem Powstańczym i odznaką weteranów walk o niepodległość.

W 1949 2^ov. poślubiła Zygmunta Rudowskiego (zm. w listopadzie 1975). Obecnie D. R. mieszka w Stanach Zjednoczonych u córki Zofii, prof. nauk medycznych.

Dzieci: **1.** Zofia Dziewanowska (ur. 17.11.1939).

Zbigniew Mieczkowski

RUDOWSKI JAN h. Prus II (14.01.1910– 11.12.1983), wł. maj. Koszelewy (pow. działowski). Syn ➔ Tadeusza (24.08.1870– 17.08.1945) i Marii z Choynowskich z Łomżyńskiego. Ur. w Rumocce.

Rodzeństwo: zob. biogram Tadeusza Rudowskiego.

Po ukończeniu gimn. w Warszawie i Studium Rolniczego UJ w 1933 odbył kilka praktyk u znanych rolników. W 1935 otrzymał od ojca, z przypadającej mu schedy rodzicielskiej, zdewastowane gospodarstwo Koszelewy. Stało się tak na jego wyraźne życzenie; wybrał gospodarstwo duże, zniszczone, które własną pracą chciał doprowadzić do kwitnącego stanu, na wzór ojcowskiej Rumoki. Osiągnął to po pięciu latach, tj. w 1939, przede wszystkim dzięki dobrej organizacji i administracji.

Już w pierwszych dniach wojny Niemcy skonfiskowali wszystkie większe gospodarstwa w okolicy i utworzyli tzw. Südostpreussen. J. R. 10.04.1940, wraz z bratem Julianem, w wielkiej „brance” w kilku powiatach, został w Rumocce aresztowany przez gestapo i wywieziony do obozu koncentracyjnego. Julian zginął w Mauthausen, Jan przetrwał w Dachau przez 5 lat do uwolnienia przez armię amerykańską 29.04.1945. Po spotkaniu się z żoną na terenie Niemiec okupowanym przez I Dywizję Pancerną gen. Maczka (żona była pod koniec wojny aresztowana i wywieziona do obozu koncentracyjnego Elsen-Bergen) pojechali do Paryża, skąd przez tamtejszy ośrodek PCK zostali skierowani do zakładu Le Sepey k. Grenoble. Tam J. R. zajmował się księgowością. Po zlikwidowaniu zakładu w Le Sepey pojechali do Aix-les-Bains, skąd w końcu kwietnia 1946 wrócili do kraju.

Osiadli w Rybniku, gdzie J. R. został kierownikiem pięciu gospodarstw rolnych, tworzących Rybnickie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego. Po zlikwidowaniu działu rolnego, 16.01.1951 został starszym inspektorem w Centralnym Zarządzie Gorzelní Rolniczych w Warszawie. Po likwidacji tej instytucji pracował przez parę miesięcy

Jan Rudowski

w Centralnym Zarządzie Przemysłu Zielarskiego, po czym w Centralnym Zarządzie Selekcji Roślin jako starszy inspektor do spraw hodowli i reprodukcji ziemniaków (do 1975).

Odznaczony był w 1969 Złotym Krzyżem Zasługi, 1971 odznaką „Zasłużony Pracownik Rolnictwa”, jako czł. kół łowieckich, najpierw w Rybniku, potem w Warszawie — brązowym (1976) i srebrnym (1981) medalem „Za Zasługi w Realizacji Zadań Polskiego Łowiectwa”. Zmarł w Warszawie.

Józef Rudowski (S. G.)

RUDOWSKI MICHAŁ, pseud. AK „Prus” (10.10.1913–21.08.1993), adm. maj. ziemskich. Syn → Wacława (24.09.1883–16.01.1965) i Janiny ze Stryjewskich h. Tarnawa (zm. 1958). Ur. w Klonówce (pow. starogardzki).

Rodzeństwo: **1.** Wacław (zm. jako niemowlę); **2.** Hanna (ur. 1918); **3.** Andrzej (ur. 1922).

Do I klasy gimn. włącznie, M. R. uczył się w domu. Od II klasy uczęszczał do Gimn. im. Jana Zamoyskiego w Warszawie, gdzie zdał maturę w 1932. W 1932–1933 odbył służbę wojskową w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu, a po jej skończeniu otrzymał przydział do 2 P. Sz. Rokitniańskich w Starogardzie. Z pułkiem tym wiele lat łączyły rodzinę Rudowskich bliskie stosunki. 31.12.1935 M. R. otrzymał nominację na ppor. rezerwy w tymże pułku. W l. 1933–1939 studiował rolnictwo na Wydz. Rolniczo-Leśnym UP. W okresie studiów odbył 3 praktyki wakacyjne oraz roczną praktykę rolniczą i administracyjną w doskonale zarządzanych majątkach ordynacji Taczanów (pow. jarociński). W całym okresie studiów aktywnie uczestniczył w życiu organizacji studenckich: Koła Rolników, Związku Łowieckiego, Korporacji „Korona”.

Jako ppor. rez. 2 P. Sz. Rokitniańskich, został pod koniec sierpnia 1939 zmobilizowany i skierowany do Zapasowego Ośrodka Pomorskiej Brygady Kawalerii w Garwolinie, z rozkazem organizowania szwadronu karabinów maszynowych we wsi Jagodne. Jeden pluton, natychmiast po zorganizowaniu, odszedł do obrony w rejon Maciejowic, pozostałe 3 otrzymały 9.09. rozkaz wymarszu w kierunku płd.–wsch. W bardzo ciężkich marszach nocnych przemieszczały się na linii Radzyń Podlaski, Łęczyna, Rejowiec. Pod Krasnymstawem grupa kawalerii podjęła próbę przebicia się przez pozycje niemieckie. M. R. dowodził czterema cekaemami, próba przebicia nie udała się. Następnie grupa kawalerii, dowodzona przez płk. Bogorię-Zakrzewskiego, dostała się w rejonie lasów Suchowoli w „kocioł” i uległa rozbiciu. M. R. wy dostał się z kilkunastu ułanami, jednym wozem chłopskim i jednym, nie strzelającym już cekaemem. Po kilku dniach unikania Niemców dołączył w rejonie Tarnawatka–Krasnobród do 11 p. uł., z którym po dalszych kilku dniach, wobec zupełnie beznadziejnej sytuacji taktycznej, a także braku amunicji, zaopatrzenia i głodu, kapitulował 26. lub 27.09., przechodząc niemiecką linię demarkacyjną ok. 20 km na południe od Janowa Lubelskiego. Grupa wziętych do niewoli oficerów przewieziona została z Janowa Lubelskiego przez Annapol i Opatów do Pińczowa. Tu po paru dniach M. R. zbiegł. Dotarł potajemnie 12.10.1939 do Klonówki, gdzie spotkał się z matką i siostrą, które wyrzucone z dworu mieszkały czasowo na plebanii. Zobaczył się też z wracającym z Gdyni ojcem. W końcu października 1939 dotarł do Warszawy. Od grudnia 1939 do czerwca 1940 „przechowywał się” u kolegi z podchorążówki, Z. Bielskiego, w maj. Deszno (pow. jędrzejowski). Przez następne pół roku pracował w gospodarstwie rolnym swego kolegi gimnazjalnego Józefa Cybulskiego w Dawidach pod Warszawą, a od lutego 1941 w administracji maj. Wałowice (woj. lubelskie). Córka właściciela Wałowic, Ilona, późniejsza żona Michała, i jej matka Maria Łozińskie wysyłały setki

paczek żywnościowych do oflagów, a także do głodujących w rodzinie i znajomych (m.in. do Zofii Szymanowskiej, siostry Karola, Marii Rodziewiczówny). Udzielano też pomocy Żydom w gettach w Józefowie n. Wisłą i w Opolu Lubelskim. Wiosną 1943 M. R. wstąpił do AK w Annopolu.

Na Jasnej Górze 2.02.1943 poślubił Ilonę z Łozińskich, wdowę po rtm. Zdzisławie Hemplu, który jako oficer rezerwy 24 p. ul. zmotoryzowanych zginął bohatersko 4.09.1939 w bitwie pod Kasiną Wielką. Wobec coraz trudniejszych warunków życia w Wałowicach, wiosną 1944 M. R. wraz z żoną, jej córeczką Julitą oraz matką przeniósł się do Milanówka. Brał z żoną udział w powstaniu warszawskim — Ilona była siostrą PCK. M. R., pseud. „Prus”, walczył w zgrupowaniu „Lewara” (ul. Czackiego i Traugutta). Brał udział w zdobyciu kościoła Świętego Krzyża, w nieudanej akcji na dom „Kodaka”.

Po kapitulacji powstania M. R. z żoną wyszli z miasta z ludnością cywilną i 7.10. trafili do obozu przejściowego w Ursusie, skąd wywiezieni zostali transportem kolejowym do Koniczyna. Tam uniknęli branki do robót przy okopach i uciekli do Częstochowy, gdzie znaleźli schronienie u stryjecznego brata Michała, Jana. Następnie gościli u pp. Dąbrowskich w Michałowicach (pow. jędrzejowski). W kilka dni po „oswobodzeniu” ulokowali się w Krakowie. Wiosną 1945 przenieśli się do Gdyni. Od lipca t.r. M. R. objął jako kierownik gospodarstwo państwowe Cencenów (pow. Lębork), gdzie zorganizował m.in. pierwszą w tych okolicach oborę na ponad 100 krów zarodowych, a od 1.10.1945 objął stanowisko administratora i rozpoczął organizację klucza gospodarstw Damno (k. Słupska). Od lipca 1946 był dyr. Zespołu PGR Prusiewo (pow. wejherowski), organizując — nie bez

Michał Rudowski

wielkich trudności i niebezpieczeństw — hodowlę zarodową bydła i trzody chlewnej w 6, a potem 11 gospodarstwach. Jego praca i poświęcenie znajdowały uznanie przełożonych, ale niezadowolenie władz budził fakt, iż dyrektor kierujący tak dużym majątkiem i licznymi pracownikami, parokrotnie odmawiał wstąpienia do partii.

W l. 1949–1952 M. R. pracował w Okręgowym Zarządzie PGR w Słupsku jako zootechnik rejonowy, a potem p. o. naczelnika Wydz. Produkcji Zwierzęcej. W tym okresie zorganizował 11 źrebięciarni, wiele obór, chlewni i owczarni, a Okręgowy Zarząd spośród ponad 20 w kraju, zajmował wówczas III–IV miejsce pod względem osiągniętych wyników. Został przeniesiony 1.01.1953 do Centralnego Zarządu Hodowli Koni w Warszawie na stanowisko rejonowego inspektora hodowli koni. Organizował od podstaw stadniny koni zimnokrwistych w Grabowie, Kobylinie i Jankowicach, podlegała mu również stadnina Kroplewo. Uczestniczył w pracach „Zakładów Treningowych” i opracowywaniu nowych zasad prób dzielności ogierów, prowadzenia Ksiąg Stadnych. Pracował też w Komisji Hodowli Koni, w Radzie Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa oraz w Radzie Hodowlanej Polskiego Związku

Hodowców Koni (PZHK). Od jesieni 1953 M. R. wraz z rodziną zamieszkiwał w Sopocie. Obok pracy hodowlanej aktywnie działał w organizacjach sportu jeździeckiego (Polskiego Związku Jeździeckiego — PZJ i Ludowych Zespołów Sportowych — LZS), poświęcając sprawom organizacyjnym i sędziowskim wiele czasu. Od 1967 opiekował się stadninami koni małopolskich (Chyszów, Pruchna, Stubno, Trzebienice), czterema stadninami w Strzelcach Opolskich, Prudniku i koni huculskich w Siarach. Oprócz tego, dodatkowo w l. 1972–1974, pełnił nadzór hodowlany nad ośmioma stadninami koni pełnej krwi angielskiej. Praca zawodowa wymagała ciągłych pobytów w terenie, stąd też przez 26 lat M. R. był gościem w domu rodzinnym w Sopocie, przebywając tam nie więcej jak 30–40 dni w roku. Podróżował m.in. w celu zakupu ogierów i uczestniczenia w międzynarodowych gremiach hodowlanych i jeździeckich. Jako sędzia klasy państwowej i międzynarodowej w konkurencjach ujeżdżania koni, skoków przez przeszkody i Wszechstronnego Konkursu Konia Wierzchowego, w l. 1954–1991 sędziował w 165 zawodach jeździeckich (28 międzynarodowych i 27 Mistrzostw Polski), a także w trzech podstawowych działach jeździectwa (starty 20 296 koni, w tym 3 731 w ujeżdżaniu). W związku z działalnością hodowlaną M. R. stale współpracował z Państwowymi Torami Wyścigów Konnych, będąc m.in. czł. Komisji Technicznej na torze wyścigowym w Sopocie, Wrocławiu i Warszawie. M. R. przepracował w rolnictwie przeszło 40 lat, z czego 27 lat w hodowli koni. W l. 60. odrzucił atrakcyjną propozycję osiedlenia się i podjęcia pracy zawodowej w Nowej Zelandii.

Odnznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznaką „Zasłużony Pracownik Rolnictwa”, złotymi odznakami honorowymi PZJ, PZHK i LZS.

M. R. był świetnym jeźdźcem terenowym, doskonałym brydżystą, wielką jego pasją było łowiectwo i polowanie. Zmarł w Gdyni, pochowany na Cmentarzu Centralnym Srebrzysko w Gdańsku–Wrzeszczu. Za trumną, w orszaku pogrzebowym prowadzono karo–wronę ogiera.

Oż. (2.02.1943) z Iloną z Łozińskich, 1^ov. za Zdzisławem Hemplem.

Syn M. R. 1. Hubert (ur. 7.01.1948), ma dzieci: 1.1. Dominikę, 1.2. Zuzannę, 1.3. Michała.

Dok.: J. Chachuła, *70-lecie urodzin inż. Michała Rudowskiego*, „Koń Polski”, 1983, nr 4. Archiwum rodzinne.

Hubert Rudowski

RUPNIEWSKI STEFAN h. Szreniawa, żołnierz „Jędrusiów”, pseud. „Franek”, i AK „Kotwicz” (1.05.1922–16.11.1991), wł. maj. Janowice (pow. sandomierski), prawnik. Syn Franciszka i Zofii ze Śląskich h. Grzymała. Ur. w Krakowie.

S. R. był jednym z ostatnich potomków rodziny Rupniewskich, wywodzącej się z Rupniowa k. Limanowej. Rodzina ta z czasem rozszerzyła swój stan posiadania o majątki w Krakowskim, Jędrzejowskim, Tarnowskim, Sieradzkim i Sandomierskim. Związana ze zgromadzeniem oo. reformatów uczestniczyła w fundacji na ich rzecz w Starym Sączu i Stopnicy. W XIX w. rodzina zubożała. Ojciec S. R., Franciszek, był wł. majątków Janowice (ok. 350 ha) i Ruszcza Płaszczyna (ok. 450 ha) w Sandomierskim. Zmarł, gdy syn miał 6 lat. Zapisał mu Janowice, a żonie Ruszczę.

S. R. wychowywała matka, która wyszła powtórnie za mąż za Józefa Prota Kosickiego. S. R. chodził do szkół w Kielcach, Jaśle i Rabce. Maturę zdał w 1940 na tajnych kompletach w Sandomierzu.

Jesienią 1939 zajął się gospodarowaniem w Janowicach i Ruszczy, gdyż ojczym jego został aresztowany przez Niemców. Po powrocie ojczyma z więzienia zarządzał nadal Ruszczą, która w 1940 stanowiła punkt oparcia dla grupy partyzantów „Jędrusie”, do której należał S. R.

W maju 1943 S. R. przejął na własność maj. Janowice i ich zarząd przekazał ojczymowi, a sam rozpoczął tajne studia prawnicze w Warszawie, angażując się jednocześnie w działalność AK. Ukończył w 1943 kurs Szkoły Podchorążych Rezerwy Kawalerii. Służył następnie w 3 plutonie 3 sz. 1 P. Sz. AK im. Józefa Piłsudskiego. W 1943 i 1944 brał udział w akcjach zdobywania broni na ulicach Warszawy (Kruczej, Szustra, Złotej, Bednarskiej i in.).

Udział w powstaniu warszawskim rozpoczął na Czerniakowie. Po kilku dniach, w czasie których oddział S. R. zdobył Stację Pomp przy ul. Czerniakowskiej, jego szwadron otrzymał rozkaz odebrania zrzutów alianckich. Ponieważ powrót na Mokotów został odcięty, szwadron pozostał w Lasach Kabackich i Chojnowskich. Szwadronem przekształconym w samodzielny oddział dowodził por. Czarnik, pseud. „Bimber”; po nim dowodzenie przejął S. R. Oddział ten walczył i prowadził dywersję jeszcze długo po upadku powstania.

S. R. był w październiku 1944 awansowany do stopnia wachmistrza podchor., a w końcu 1944 do stopnia ppor. Został odznaczony Warszawskim Krzyżem Powstańczym.

Wejście Armii Radzieckiej w styczniu 1945 przerwało akcje dywersyjne. S. R. przeniósł się do Warszawy na Pragę, a potem do Krakowa, gdzie połączył się z rodziną. W 1947 na UJ ukończył Wydz. Prawa. Od 1947 do 1979 pracował w Izbie Skarbowej i Radzie m. Krakowa. Wyróżniał się zdolnościami organizacyjnymi i sumiennością w pracy, co pozwoliło mu — mimo pochodzenia ziemiańskiego i przynależności do AK — piastować odpowiedzialne stanowiska w administracji m. Krakowa. Był znawcą historii najnowszej, historii sztuki, sztuki filmowej i publicystą. Dorywczo wykładał. Od jesieni 1990 był czł. nowo powstałego Polskiego Tow. Ziemiańskiego; uczestniczył w pracach nad Statutem Tow. W październiku 1991 zaproponowano kandydaturę S. R. na prezesa oddziału krakowskiego PTZ. Z uwagi na zły stan zdrowia zrezygnował z prezesury, przyjmując stanowisko czł. zarządu i delegata do Zarządu Głównego w Warszawie na walne zebranie 7.12.1991, któremu miał przewodniczyć. Nagła śmierć uniemożliwiła mu przyjazd do Warszawy.

S. R. poślubił w 1946 Annę Suhecką h. Poraj, lekarza. Przeżył z nią 45 lat.

Ich dzieci: **1.** Barbara za Jackiem Turnauem z maj. Mikulice; ich dzieci: **1.1.** Marta, **1.2.** Szymon i **1.3.** Maria; **2.** Ewa za Andrzejem Balmasem, mają córki: **2.1.** Barbarę i **2.2.** Joannę.

Dok.: Księgi grodzkie krakowskie, sandomierskie i kaliskie; W. Semkowicz, *Drużyna i Szreniawa. Studium heraldyczne*, „Kwartalnik Historyczny”, XIX: 1900; Akta Kurii Metropolitalnej krakowskiej i sandomierskiej; notatki prof. Jerzego Wiśniewskiego; notatki wrywkowe S. Leitgebera. Dokumenty w posiadaniu rodziny; wspomnienia rodziny.

Stefan Rupniewski

Anna Rupniewska

RYKOWSKI STANISŁAW h. Doliwa (ok. 1862–28.11.1928), wł. maj. Krzynowłoga Wielka (pow. przasnyski), rolnik. Syn Eugeniusza i Walerii z Klickich.

Rodzeństwo: **1.** ⇒ Kazimiera za J. Kłoczowskim; **2.** Paulina za M. Dębskim.

Rykowscy co najmniej od połowy XVIII w. posiadali dobra Bogdan w pow. przasnyskim, tuż koło granicy pruskiej. W początkach XIX w. gospodarował tam Marceli Rykowski, żonaty z Zofią z Krępskich. Mieli sześcioro dzieci: Eugeniusza, Józefa, Bolesława, Teofila, Erazma i Antoniego, z których tylko Eugeniusz pozostał w rodzinnych stronach. (Józef był uczestnikiem Legionu Mickiewicza we Włoszech; Erazm, ożeniony z hr. Jezierską, zapoczątkował linię sandomierską rodziny). Po powrocie z Syberii w połowie XIX w. ożenił się z sąsiadką Walerią Klicką, córką Pawła i Julii z Koziębrodzkich, dziedziczką dużego kompleksu dóbr rycyckich, uformowanego zapewne przez Leona Koziębrodzkiego ok. 1800 (jego portret dotąd w posiadaniu rodziny). Eugeniusz do Bogdan i Rycic dokupił jeszcze w 1858 maj. Krzynowłoga Wielka, gdzie osiadł w starym modrzewiowym dworze. Rozwijał szeroką działalność w skali lokalnej i Królestwa, zmarł bardzo wcześnie w 1862, pozostawiając troje dzieci: Kazimierę, Paulinę i Stanisława. Wdowa wraz z matką wspierały czynnie powstanie 1863, potem przeniosły się do Warszawy, gdzie Waleria wyszła ponownie za mąż za znanego architekta warszawskiego pochodzenia holenderskiego Adolfa Schimmelpfenniga (1834–1896). Małżeństwo, bezdzietne, było szczęśliwe, a prawy i bogaty „ojczulek” w pełni przez dzieci zaakceptowany. Otrzymały one w Warszawie bardzo staranne wykształcenie i obycie w najlepszych salonach.

S. R. ukończył rolnictwo w Halle i po rocznej praktyce w świetnym maj. Szczuki ⇒ J. Żórawskiego zaczął gospodarować w odziedziczonej po ojcu Krzynowłodze Wielkiej, gdzie m.in. zbudował murowany dwór według projektu „ojczulka”. Racjonalizacja gospodarki dużego majątku, nieco zaniedbanego po śmierci ojca przez dobrze do tego przygotowanego rolnika, stanowi osobny rozdział biografii S. R., dotknięty jednak dramatami, zwłaszcza separacją z żoną i dwukrotnym pożarem całości zabudowań folwarcznych w 1907 i w czasie wojny 1914/1915. S. R. działał społecznie w okolicy, był m.in. od 1915 cenionym sędzią. Zmarł w Krzynowłodze Wielkiej, pochowany w kaplicy rodzinnej przy tamtejszym kościele.

W 1890 oż. z Bronisławą Żórawską ze Szczuk, bliską przyjaciółką Marii Skłodowskiej (razem m.in. uczyły dzieci wiejskie w Szczukach; gdy w l. 20. XX w. syn Bronisławy, Bronisław, znalazł się w Paryżu, list matki otworzył mu drogę do domu i do rodziny M. Curie-Skłodowskiej).

Dzieci: **1.** Eugenia (zm. 1907); **2.** Maria (zm. 1940); **3.** Stanisława (1893–1934); **4.** Bronisław (1900–1981), inż. rolnik, który po śmierci ojca przejął Krzynowłogę Wielką. Brak testamentu i zatargi z rodziną w warunkach wielkiego kryzysu nie ułatwiały gospodarowania. Obciążenia na rzecz matki i siostr przekroczyły wartość majątku. Przed 1939 przekazał dużą część Krzynowłogi na własność żonie, Władysławie z Mierzynskich (ślub w 1930). Ich dzieci: **4.1.** Antoni (1931–1986); **4.2.** Bolesław (1932–1972); **4.3.** Helena (ur. 1934) zamężna Kaznowska.

Dok.: J. A. Gutt, Dzieje rodziny Rykowskich, rkps; Pamiętnik E. Kłoczowskiego, rkps; PSB, t. 33, s. 476–747 (dotyczy Józefa i Bronisława). Archiwum rodzinne.

Jerzy Kłoczowski (B. K.)

SKARŻYŃSKI ZDZISŁAW h. Bończa (1878–6.09.1941), wł. maj. Tarce i Lgów (pow. jarcziński). Syn Henryka (1857–1915) i Zofii z Karśnickich, córki Ludwika i Heleny z Łaszewskich. Ur. w Miedzianowie (pow. Ostrów Wlkp.).

Ród Skarżyńskich ze Skarżyna h. Bończa z Łomżyńskiego znany jest od XIV w. Gałąź wielkopolską zapoczątkował Antoni Onufry (1759–1824). Po ślubie 1^{ov}. z Ka-

tarzyną Turno, córką Jana z Dobrzycy i Korduli Ostroróg–Górzeńskiej h. Nałęcz, osiedlił się w Poznańskim. Drugą żoną była Karolina Niezychowska h. Pomian z Granowa. Trzech synów Antoniego Onfurego miało w pow. śmigielskim maj.: Spławie, Sokolów, Chelków, które pozostały w rękach rodziny do 1939.

Rodzeństwo: **1.** Henryk, wł. maj. Miedzianowo; **2.** Ludwik; **3.** Witold (zm. 1910), wł. maj.: Spławie, Chelków i Sokolów.

Z. S. szkołę średnią ukończył w Ostrowie Wlkp. Studia, rozpoczęte na uniwersytecie w Heidelbergu, ukończył z tytułem dr. praw na Uniwersytecie w Krakowie. Praktykę rolniczą odbył w dobrach Skórzewskich w Lubostroniu Wlkp. Później administrował ojcowskimi majątkami: Prusinów i Lgów.

Po rodzinie swej pierwszej żony, Aleksandry Ostroróg–Górzeńskiej, odziedziczył majątek. Tarcze (1884 ha) i tu zamieszkiwał w l. 1926–1939 do wysiedlenia przez Niemców. Gospodarował równocześnie w Lgowie (503 ha), stosując nowoczesne metody uprawy ziemi. W l. 30. pracował też na stanowisku radcy prawnego w Banku Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu.

W czerwcu 1939 Z. S. uległ wylewowi krwi do mózgu i już nie wrócił do pełnego zdrowia. W jesieni 1939 został wraz z rodziną wysiedlony przez Niemców do Cerekwicy, stamtąd do Opoczna w GG, skąd przeniósł się do Krakowa. Do śmierci przebywał wraz z żoną w Zakładzie Helclów. Żona z córką wyjechały po jego śmierci do Anglii.

Po wysiedleniu Skarżyńskich z Tarc Niemcy spalili wszystkie portrety rodzinne i ogołocili dwór z mebli, saskiej porcelany, kolekcji trofeów myśliwskich oraz polskich sztychów historycznych.

W 1945 Tarcze i Lgów przejęte zostały przez państwo na cele reformy rolnej. Miarą nastawienia władz PRL do rodzin b. właścicieli ziemskich był fakt skonfiskowania odnalezionych w 1957 w Tarcach pamiątek osobistych zakopanych przed Niemcami w 1939. Odkopywanie odbywało się w obecności MO, jednakże niezwłocznie zjawiono się UB i nie tylko zabrano znalezione przedmioty, lecz zaarrestowano rodzinę b. właściciela.

Z. S. był dwukrotnie żonaty: 1^{ov}. z Aleksandrą Ostroróg–Górzeńską h. Nałęcz, (zm. 1920), córką Kaliksta i Marii Róży z Koziębrodzkich h. Jastrzębiec (ślub 10.10.1912); ich dzieci: 1^a. Maria (1913 w Prusinowie – 1928); 2^a. Zofia (ur. 1915 w Prusinowie) za Michałem Gutowskim, oficerem WP, mieszka w Kanadzie; 3^a. Henryk (ur. 1917 w Prusinowie), rolnik, oż. 1^{ov}. z Marią Morzycką, 2^{ov}. z Marią Tomczak, mieszka w Podkowie Leśnej, bezdzietny; 4^a. Kalikst (1918 w Prusinowie – 1979 w Warszawie), rolnik, oż. z Aleksandrą Karczewską (1^{ov}. Tomczakową). Ich syn 4^a.1. Karol (ur. 1961) jest lekarzem w Warszawie, oż. z Walerią Szczuką, mają dwoje dzieci: 4^a.1.1. Stanisława i 4^a.1.2. Marię; 5^a. Antoni (20.05.1920 w Lgowie – 14.04.1990 w Kanadzie), inż. rolnik, absolwent SGGW, oż. 1^{ov}. z Kamilą Koziel–Poklewską, pozostawił córkę 5^a.1. Antoninę (ur. 1944) za Jerzym Żmijewskim; mieszkają w Podkowie Leśnej; 2^{ov}. z Magdaleną Mehoffer (1^{ov}. Konopka), córką Zbigniewa i Ewy Sumowskiej.

Drugą żoną Z. S. była Magdalena Steingraht van Moyland, Holenderka (ślub 1934), ich córka 1^b. Krystyna (ur. 1935) za Michałem Nollothem; mieszkają w Londynie.

Dok.: Ankieta IH PAN oprac. przez Antoniego Skarżyńskiego; A. Włodarski, *Rodzina, herbarz*; J. Jajor, *Zbigniew Gorzeński 1869–1926*, Jarocin 1981. Informacje rodziny.

Antoni Skarżyński (S. C.)

SKOTNICKI MAKSYMILIAN h. Bogoria (1863–29.5.1922), wł. maj. Skotniki (pow. sandomierski). Syn Adolfa (1834–1883) i Jadwigi z Jasięskich (1842–1908).

Skotniki były gniazdem rodzowym Bogoria–Skotnickich, w których rękach znajdowały się od osmiu wieków, do 1944. Pierwszy źródłowy zapis pochodzi z 1191.

M. S. ze względu na kształcenie dzieci, mieszkał z rodziną w Radomiu, gdzie był prezesem TKZ.

Żonaty z Wandą z Russockich h. Zadora, odznaczoną za działalność w ruchu niepodległościowym w okresie zaborów.

Dzieci: **1.** ⇒ Gustaw (2.05.1889–12.08.1940); **2.** Michał (1891–1941), uczestnik strajku o język polski w gimn. realnym w Radomiu. Abs. Wyższej Szkoły Politycznej w Liège. Zmarł nagle w Warszawie w czasie łapanki. Żonaty z Anną Jasięską (1895–1978); ich dzieci: **2.1.** Wanda (1917–1997) za Józefem Bohdanowiczem, ekonomistą, była długoletnim pracownikiem Ambasady Francuskiej w Warszawie; ich córka **2.1.1.** Barbara (1942–1982), dr biologii, zamężna Strucińska; **2.2.** Jan (1920–1944), w tajnym nauczaniu ukończył Wydz. Prawa UW i podchorążówkę, kapral pchor. AK, pseud. „Jankowski”, w dywizjonie Jeleń, zginął w powstaniu 2.09.1944, odznaczony pośmiertnie Krzyżem Walecznych; **2.3.** Maria (ur. 1925), ekonomistka, za Janem Dulińskim, ich dzieci: **2.3.1.** Irena; **2.3.2.** Jerzy, dr biologii AR w Krakowie; **3.** Stanisław (13.01.1894–19.09.1939), pseud. „Grzmot”, gen., skończył Szkołę Handlową w Radomiu, studiował w St. Gallen w Szwajcarii. W lipcu 1914 wstąpił do Legionów. Wchodził w skład I Kompanii Kadrowej jako ułan patrolu, który pierwszy przekroczył granicę zaborów. Brał udział w wielu bitwach legionowych. W wojnie z bolszewikami dowodził II Dywizją Jazdy. Był komendantem Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu, od 1924 dowódcą 15 p.uł. w Poznaniu, w 1930 otrzymał stopień gen. brygady. Pełnił służbę w Baranowiczach, następnie w Bydgoszczy. Po wybuchu wojny był dowódcą Grupy Operacyjnej „Czersk”. Zginął 19.09.1939 w bitwie nad Bzurą. Odnaleziony we wspólnym grobie, został ekshumowany i pochowany na Cmentarzu Wojskowym (obecnie Komunalnym) na Powązkach. Odznaczony czterokrotnie Orderem Virtuti Militari i wieloma innymi odznaczeniami wojskowymi. Dwukrotnie żonaty: 1^ov. ze Stefanią Calvas (zm. 1934), 2^ov. z Marią Karczewską. Dzieci z pierwszego małżeństwa: **3^a.1.** Stanisław (ur. 1920), abs. gimn. w Rydzynie, następnie Centrum Wyszkozenia Kawalerii w Grudziądzu. W 1939 walczył jako pchor. 15 p. uł. W czasie okupacji pchor. AK, pseud. „Bogoria”, współorganizator tajnej podchorążówki w Sobótce (pow. sandomierski). Po wojnie za działalność w AK więziony i skazany przez UB, przebywał w więzieniu z wyrokiem śmierci 6 lat. Zwolniony w 1956, do stanu wojennego (1981) był red. Polskiego Radia. Dwukrotnie żonaty: 1^ov. z Fatmą Sandaldzi, ich córka **3^a.1.1.** Elżbieta Tracka; 2^ov. z Ireną Kummant, ich córki: **3^b.1.1.** Agnieszka, malarka, za Juszczakiem, **3^b.1.2.** Marta; **3^a.2.** Stefania (1922–1994) za Leopoldem Kummantem, żołnierzem Kedywu AK, po powstaniu wywieziona do Niemiec, po powrocie mieszkała w Warszawie. Długoletni pracownik instytucji wydawniczych, ostatnio do emerytury dyr. działu wydawnictw w Fundacji Kościuszkowskiej; **4.** Maria (1896–1976) za Karolem Wickenhagenem, wł. maj. Sobótka (pow. sandomierski), w czasie okupacji komendant tajnej podchorążówki. Maria W. w czasie II wojny światowej była łączniczką AK, udostępniała swoje mieszkanie w Warszawie jako miejsce spotkań konspiracyjnych i skrynkę kontaktową. Zmarła w Krakowie; **5.** ⇒ Maksymilian (1899–8.05.1945).

Dok.: P. Stawecki, *Słownik biograficzny generałów wojska polskiego 1918–1939*, s. 305, 306. Materiały i wspomnienia rodzinne.

Helena Orzechowska (S. C.)

SKOTNICKI GUSTAW h. Bogoria (2.05.1889–12.08.1940), adm. maj. Skotniki i Łoniów, Oporów (pow. kutnowski). Dzierżawca maj. Ruscza (pow. sandomierski), inż. rolnik. Syn ⇒ Maksymiliana i Wandy z Russockich h. Zadora.

Rodzeństwo: zob. biogram Maksymiliana Skotnickiego.

Uczył się w gimn. realnym w Radomiu, skąd został usunięty za zorganizowanie w 1905 strajku w walce o język polski. Skończył Szkołę Handlową, później Wydz. Rolniczy na UJ.

W l. 1913–1925 administrował rodzinnym maj. Skotniki do chwili przejęcia go przez brata Maksymiliana. Dzierżawił maj. Ruscza oraz administrował dobrami Łoniów. W 1932 przeniósł się w kutnowskie do maj. Oporów (wł. S. Karski). Był działaczem społecznym, zał. Kółka Rolniczego, w środowisku wiejskim i chłopskim cieszył się powszechnym szacunkiem ze względu na swą prawość i wiedzę. W kwietniu 1940 został aresztowany przez gestapo, wywieziony do obozu koncentracyjnego Mauthausen–Gusen, gdzie zginął 12.08.1940. Prochy (przysłane pocztą) złożono w grobowcu rodzinnym w Skotnikach.

Żonaty z Heleną z Rudzkich h. Prawdzic z maj. Gorzków (1892–1960).

Dzieci: 1. Jarosław (1918–3.08.1944), pseud AK „Burza”, abs. Korpusu Kadetów w Rawiczu. W 1939 wywieziony w głąb ZSRR, został w ramach wymiany ludności przewieziony do Regensburga na roboty przymusowe. W 1941 zdołał powrócić do GG i pracował w Stacji Nasiennej w Gierczycach w pow. opatowskim. Żołnierz AK, w czasie letniej ofensywy radzieckiej znalazł się w strefie przyfrontowej przyczółka baranowsko–sandomierskiego. Aresztowany w Ćmielowie przez żandarmerię polową, został wraz z grupą 14 osób rozstrzelany w Szydłowcu. Ekshumowany przez siostrę ze zbiorowego grobu, został pochowany w grobie rodzinnym w Skotnikach; 2. Zbigniew (ur. 1920), żołnierz AK, pseud. „Mrok”, inż. rolnik, skończył Szkołę Rolniczą w Czernichowie w czasie okupacji, po wojnie Wyższą Szkołę Rolniczą w Poznaniu. Od 1944 do końca wojny zarządzał maj. Kotlice w pow. jędrzejowskim, następnie był pracownikiem PNZ i PGR na Ziemiach Zachodnich. Od 1956 do emerytury kierownik maj. Konarzewo w Poznańskim. Uczestnik Akcji „Burza”. Odznaczony Krzyżem Armii Krajowej. Czł. Zarządu Związku Żołnierzy AK Okręgu Wlkp. Żonaty z Ludmiłą de Lazari (ur. 1925). Ich dzieci: 2.1. Jarosław (ur. 1947), abs. PP, dyr. spółdzielni „Motor” w Kostrzynie, żonaty z Romaną Szymańską, mgr. p. sUAM, prac. laboratorium biochemicznego w Poznaniu, za Januszem Wilińskim. Ich synowie: 2.1.2.1. Paweł; 2.1.2.2. Przemysław; 2.1.2.3. Piotr (ur. 1951), mgr inż., abs. Wydz. Technologii Drewna AR w Poznaniu, pracuje w przedsiębiorstwie przemysłu meblarskiego w Zielonej Górze. Żonaty z Anną Szalaty, mgr. ekonomii, wiceprezesem Radia w Zielonej Górze. Dzieci: 2.1.2.3.1. Jarosław, 2.1.2.3.2. Katarzyna; 3. Helena (ur. 1924), ukończyła Gimn. ss. Niepokalanek w Szymanowie i Wydz. Humanistyczny UP — filologia francuska. Była długoletnim lektorem języka francuskiego w Wojskowej Akademii Medycznej w Poznaniu. Oż. z Kazimierzem Orzechowskim h. Oksza (1908–1973), wł. maj. Klonowiec Szlachecki w pow. kutnowskim. Po wojnie pracownik PNZ, PGR i innych instytucji rolniczych. Ich córka 3.1. Krystyna, lekarz pediatra za Marcinem Kazimierskim. Dzieci: 3.1.1. Maciej, 3.1.2. Agata.

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Helena Orzechowska (S. C.)

SKOTNICKI MAKSYMILIAN (1899–8.05.1945), wł. maj. Skotniki (pow. sandomierski), inż. rolnik. Syn ⇒ Maksymiliana i Wandy z Russockich h. Zadora.

Rodzeństwo: zob. biogram Maksymiliana Skotnickiego.

Ukończył SGGW w Warszawie. Ostatni wł. rodzinnego maj. Skotniki. Działacz społeczny, zał. Kółka Rolniczego.

Uczestnik walk o Lwów w 1919 i wojny przeciwko bolszewikom. Odznaczony dyplomem frontu litewsko-białoruskiego (21.03.1920), Krzyżem Walecznych oraz 1937 Srebrnym Krzyżem Zasługi.

Uczestnik wojny 1939 jako oficer rezerwy. Po ustaniu działań wojennych został internowany w oflagu w Murnau, gdzie nagle zmarł. Pochowany w Murnau. Na grobie rodzinnym w Skotnikach wryto symboliczny napis.

Żonaty z Marią z Knothów (1910–1986). Po internowaniu męża samodzielnie gospodarowała w Skotnikach. Głęboko zaangażowana w ruch oporu była zastępcą szefa Wojskowej Służby Kobiet w okręgu radomsko-kieleckim. Dwór w Skotnikach był bazą i oparciem dla AK w ziemi sandomierskiej. Odznaczona medalem WP (Londyn 1948) i Krzyżem Armii Krajowej. Zmarła w Warszawie i tu pochowana.

Dzieci: 1. Irena (ur. 1934), abs. historii sztuki na UW. Wyszła za mąż za Andrzeja Wróblewskiego, prof. ASP. Mieszkają w USA. Córka 1.1. Anna za Pawłem Kindlerem, oboje w Kanadzie, pracownicy uniw. w Vancouver; 2. Maksymilian (ur. 1937), dr hab. w Inst. Geografii PAN w Warszawie. Odznaczony Palmami Akademickimi Akademii Francuskiej. Żonaty z Ewą Będowską, architektem. Synowie: 2.1. Michał (ur. 1974), 2.2. Maksymilian (ur. 1976).

Dok.: Materiały i wspomnienia rodzinne.

Maksymilian Skotnicki

SKUBNIEWSKA MARIANNA HELENA z EKALTÓW (20.11.1856–26.08.1941) współzarządzająca wieczystą dzierżawą maj. Batorz (pow. janowski). Córka Teofila Ekalta (1833–1918) i Julianny z Leszczyńskich h. Wieniawa (24.07.1838–1913). Ur. w Zofiówce, maj. rodzinnym Ekaltów (pow. puławski).

Dzieciństwo i pierwsze lata nauki H. S. spędziła w domu rodzinnym pod opieką wychowawczynie i nauczycielek Anieli Drzewskiej i Francuzki Jacqueline Douval, która później uczyła również jej dzieci. Ukończyła pensję Pauliny Krakowowej w Warszawie i przez rok uzupełniała wykształcenie w Paryżu w Inst. dla Panien Polskich w Hotelu Lambert (Institut des Demoiselles Polonaises à l'Hôtel Lambert). Otrzymała staranne wychowanie.

Poślubiła 28.10.1881 ⇒ Jana Skubniewskiego h. Jastrzębiec (21.11.1852–1898), dzierżawcę (dzierżawa wieczysta) maj. Batorz (pow. janowski), działacza społecznego i oświatowego. Był synem Michała (1808–1863), inż. budowy dróg i mostów, i Ludwika Marii z Kraczkiewiczów, córki Ksawerego, wł. maj. Zalesie (pow. kraśnicki), i Delfiny z Kielczewskich h. Pomian. Wnuk Leona Wojciecha Stanisława (1756–1826), wychowanka Szkoły Rycerskiej w Warszawie, i Marianny z Uruskich h. Sas. Ur. w Irenie (pow. janowski). Ojciec Michał był uczestnikiem powstania listopadowego, czynnie wspomagającym również powstanie styczniowe. Rodzeństwo: Eugeniusz (1843–1863); Michalina (1844–1861); Eufrozyna; Maria (1845–1914); Ksawera (1855–1932). J. Skubniewski wychowywał się i uczył w patriotycznej atmosferze domu pod kierunkiem nauczyciela Seweryna Orczyńskiego. Następnie ukończył gimn. rosyjskie w Lublinie, po czym studiował w Inst. Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Puławach. Relegowany z uczelni w 1876 za udział w pracach konspiracyjnej studenckiej organizacji niepodległościowej, bezpośrednio przed otrzymaniem dyplomu. Po odbyciu kilku praktyk rolnych, m.in. w Ceranowie Górskich, objął w wieczystą dzierżawę od ordynacji Zamoyskich maj. Batorz (ok. 1700 ha), którym zarządzał wzorowo. Zorganizował służbę leśną, założył bażanciarnię. Prowadził ogromną hodowlę owiec.

We współpracy z Kościołem rozwijał działalność charytatywną. Jako działacz organizacji ziemiańskich przez wiele lat był sędzią honorowym pow. janowskiego. Cieszył się sympatią i szacunkiem okolicznych włościan, prowadząc wśród nich działalność społeczną i oświatową. Organizował tajne kółka oświatowe i kursy kształcenia dorosłych analfabetów. Na przednówku wspomagał zbożem chłopów z okolicznych wiosek. Założył punkt pierwszej pomocy dla pracowników dworu i mieszkańców wsi. J. S. zmarł tragicznie w następstwie wypadku. Pochowany został na cmentarzu w Batorzu.

Dwór w Batorzu był siedzibą czterech pokoleń. Zamieszkał w nim dziadek H. S., Konstanty Leszczyński, po śmierci żony i przekazaniu administracji rodzinnych dóbr Nowy Dwór synowi Wojciechowi oż. z Marcjaną z Ekaltów, siostrą Teofila. Również rodzice H. S., Teofil i Juliana z Leszczyńskich Ekaltowie, przenieśli się do Batorza po spaleniu ich rodzinnego dworu w Zofiówce. Mieszkańcem dworu był także brat Julianny, wuj Heleny, Ignacy Leszczyński. Dom był zawsze otwarty dla krewnych, przyjaciół i sąsiadów gościnnie przyjmowanych.

Dwór w Batorzu był modrzewiowy, kryty gontem, obszerny (13 pokoi na dole, 6 na górze). Dwór otaczał park i ogród kwiatowy, duży sad. Przy głównym wejściu był ganek, z którego wchodziło się do obszernej sieni z trofeami myśliwskimi na ścianach. Jeden pokój przeznaczony był na bibliotekę. W sali jadalnej wisiały portrety rodzinne z XVII i XVIII w. oraz obrazy malarzy polskich. W salonie barwne malowidła ze scenami polowań zdobiły ściany. Na środku salonu stał wiedeński fortepian, na którym grali mieszkańcy dworu.

Podczas I wojny światowej Batorz znalazł się na linii frontu. Zabudowania dworskie zostały prawie całkowicie zdevastowane, a dwór spalony. Przepadł dorobek kilku pokoleń rodziny Skubniewskich i wiele pamiątek rodzinnych.

Helena Skubniewska

Jan Skubniewski

Małżeństwo Skubniewskich miało pięcioro dzieci, wszystkie urodzone w Batorzu: **1.** Maria Justyna za Michałem Adolfem, ich synowie: **1.1.** Jan, mgr prawa, obecnie na emeryturze, zam. w Warszawie; **1.2.** Roman zm. tragicznie w wieku 19 lat w 1930. **2.** Janina za Romanem Gacanowskim, ich córki: **2.1.** Jadwiga, mgr filozofii 1^{ov}. Szlendak, 2^{ov}. Chorszyńska; nie żyje; jej dzieci: **2.1.1.** Roman Szlendak, inż. mechanik, ma dwóch synów: **2.1.1.1.** Romana (ur. 1973) i **2.1.1.2.** Sławomira (ur. 1976), **2.2.** Zofia Gronowska, lek. med., ma syna **2.2.1.** Marka (ur. 1984); mieszkają w Szczecinie; **2.3.** Anna, abs. filologii klasycznej UW, ob. na emeryturze, za Tadeuszem Wysockim, ich dzieci: **2.4.** Małgorzata, mgr WF, żona Tadeusza Abramowskiego, mają córkę **2.4.1.** Dobrochnę (ur. w 1977); **2.5.** Jan, biznesmen. Mieszkają w Warszawie; **3.** Helena Natalia poślubiła Józefa Zubrzyckiego, ich dzieci: **3.1.** Zdzisław, dr med. zam. w Bonn; **3.2.** Janina Maria, dr nauk rolniczych, 1^{ov}. Budzyńska, 2^{ov}. Topolowska, ma syna **3.2.1^a.** Błażeja Budzyńskiego, mgr. zarządzania UW (ur. 1956), i wnuczkę Annę Marianę (ur. 1983), zam. w Warszawie; **4.** Kazimierz — zginął w powstaniu warszawskim; **5.** Antoni — ostatni męski potomek rodziny Skubniewskich (19.07.1890 w maj. Batorz – 29.04.1974 w Lublinie). Wychowanek gimn. rosyjskiego w Lublinie, w latach szkolnych należał do uczniowskiej konspiracyjnej organizacji niepodległościowej PET. W 1905 był jednym z organizatorów strajku szkolnego w Lublinie. W 1920 zgłosił się jako ochotnik do WP i wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako st. ułan w 2 P. Uł. Lubelskich. Do wybuchu II wojny światowej należał do Związku Byłych Ochotników Armii Polskiej — Oddział w Lublinie. Mieszkał w Lublinie, pracował na różnych stanowiskach w magistracie lubelskim. Podczas okupacji niemieckiej współpracował z AK. Brał udział w wydawaniu i dostarczaniu fałszywych dokumentów ludziom zagrożonym aresztowaniem przez gestapo. Pomagał w ukrywaniu w pomieszczeniach magistratu obrazów wywiezionych z muzeum warszawskiego. Organizował pomoc i opiekę dla ukrywającej się ludności żydowskiej. Sam przez kilka miesięcy ukrywał w swoim domku jednorodzinny przy ul. Siemiradzkiego 10 w Lublinie Ży-

Antoni Skubniewski

dówkę, którą następnie, na jej prośbę, odwiózł do Warszawy. Odznaczał się ogromną życzliwością dla otoczenia. Barwna postać — towarzyski, wesoły, dowcipny, muzykalny, wspaniałą gawędziarz. Z zamiłowaniem uprawiał swój ogród przy ul. Siemiradzkiego. Dwukrotnie żonaty, zmarł bezpotomnie w Lublinie i został pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu przy ul. Lipowej. Z jego śmiercią wygasła w linii męskiej rodzina Skubniewskich. Nad jego trumną symbolicznie złamano tarczę herbową.

Dok.: Metryki i inne dokumenty rodzinne fotografie i wspomnienia przekazywane ustnie oraz w formie pamiątek i notatek w posiadaniu rodziny.

Janina Budzyńska–Topolowska (D. Rz.)

SLASKA ELŻBIETA Z GRODZIŃSKICH h. Paprzyca, pseud. AK „Paprzyca” (30.09.1901–10.01.1998), współwł. maj. Oblas Gaczkowice (pow. radomski). Córka ⇒ Michała Grodzińskiego (1873–1934) i Felicji z Helbichów (1880–1966). Ur. w Konarach (pow. radomski).

Rodzeństwo: zob. biogram Michała Grodzińskiego.

Dzieciństwo spędziła w Konarach, maj. swoich dziadków ⇒ Adama Helbicha h. Pikolar (1841–1918) i Józefy Łubieńskiej h. Pomian (1856–1908).

Domową edukację uzyskała w Radomiu, gdzie ojciec jej, do chwili przejścia w 1911 od dzierżawcy rodzinnego maj. Oblas Gaczkowice, prowadził kancelarię adwokacką. Następnie, w l. 1911–1914 pobierała nauki w Zakładzie ss. Niepokalanek w Szymanowie, a po wybuchu I wojny światowej, na pensji Cecylii Zyberk–Plater w Warszawie, którą ukończyła w 1918. W l. 1919–1920 uczęszczała na wydz. przyrodniczy Kursów im. Adriana Baranieckiego w Krakowie. Po zakończeniu nauki mieszkała z rodzicami w Oblasie.

Poślubiła 13.06.1922 ⇒ Ludwika Śląskiego h. Grzymała (1898–1976), wł. maj. Turnawiec w pow. pińczowskim, syna ⇒ Juliusza Joachima Śląskiego (1836–1916) i Heleny z Woynarowskich h. Strzemie (1856–1927). Ślub odbył się w kościele Kapucynów w Krakowie. Turnawiec, gdzie zamieszkali z mężem, był dawniej fol. Broniszowa, rodzinnego maj. Śląskich, i wymagał odpowiedniego zagospodarowania oraz dostosowania do potrzeb rodziny. Drewno na budowę dworu, który zastępowała tam mała oficyna, E. S. otrzymała w ramach posagu z lasów konarskich. Z całą energią włączyła się do prac związanych z budową i wyposażeniem nowego domu, zakładaniem parku, ogrodu, a następnie sadu handlowego. Sadem i ogrodem kierowała samodzielnie. W czasie nieobecności męża, spowodowanej objęciem przez niego funkcji urzędowych, a po kampanii wrześniowej 1939 rocznym internowaniem na Węgrzech, administrowała całym majątkiem i dzierżawionym fol. Michałowice. Uczestniczyła aktywnie w zebraniach Koła Ziemianek i życiu parafialnym. Była czł. Sodalicji Mariańskiej. Z mężem organizowali polowania i prowadzili ożywione życie towarzyskie. Na dłużej opuściła Turnawiec tylko raz, wyjeżdżając 1923–1924 na kurację do Szwajcarii. Poznała tam i zaprzyjaźniła się z Rainerem Marią Rilke, z którym później korespondowała, na zawsze pozostając pod urokiem jego osobowości. Od połowy l. 30. do 1939 zimy spędzała w Kielcach, gdzie mąż jej był dyr. Izby Rolniczej, a dzieci chodziły do szkół. W 1934, po śmierci swego ojca, objęła administrację gospodarstwa leśnego maj. Oblas Gaczkowice, w części odziedziczonego po ojcu, a w części stanowiącego własność jej matki, która po ponownym zamążpójściu wyjechała do Francji. Ze względu na częste dojazdy do Oblasu we własnym rewirze leśnym wybudowała leśniczówkę, nazwaną Grzymałowem. Pod koniec 1939, w wyniku fałszywego donosu, Niemcy rozstrzelali mieszkających w Grzymałowem leśniczego i gajowego i wyzna-

Elżbieta Śląska

czyli swojego zarządcę leśnego. W rok później E. S. lasy obleskie utraciła całkowicie, ponieważ zostały skonfiskowane i włączone do utworzonego w pow. radomskim poligonu ćwiczebnego Luftwaffe.

Podczas okupacji niemieckiej E. S. włączyła się do pracy konspiracyjnej. Była inicjatorką i organizatorką tajnego nauczania, początkowo dla własnych dzieci i dzieci sąsiadów Turnawca, Włodzimierzostwa Dobrzańskich, wł. maj. Budziszowice. Z czasem zasięg nauczania bardzo się rozszerzył i objął łącznie 42 uczniów pochodzących z sąsiednich wsi i spośród osób wysiedlonych. Sześciu z nich zdało maturę w Turnawcu. W 1942 wstąpiła do AK. Organizowała w swoim rejonie, w ramach 106 DP AK, punkty opatrunkowe i apteczne oraz współdziałała w organizacji szkolenia pielęgniarek. Za działalność konspiracyjną została po wojnie odznaczona Krzyżem Armii Krajowej i Medalem Wojska, otrzymała też uprawnienia kombatanckie. Ofiarą i dzielną działalność E. S., patriotki i żołnierza oddziału Wojskowej Służby Kobiet Obwodu AK „Pelagia” (Pińczów), podkreślił w liście skierowanym po jej śmierci do syna zmarłej gen. bryg. Bolesław Michał Nieczuja-Ostrowski, pseud. „Bolko-Tysiąc”, ówczesny dowódca 106 DP AK. Przez całą okupację wysyłała co miesiąc kilkunastu oficerom paczki żywnościowe do oflagów. Jako ostatnia z rodziny opuściła w marcu 1945 Turnawiec, przejęty na rzecz reformy rolnej.

Po wojnie zamieszkała z rodziną w Rawiczu, a następnie w Poznaniu, gdzie mąż jej pracował w PNZ. Po krótkiej stabilizacji w nowych warunkach, nastąpiły dla niej trudne lata. W 1948 mąż jej został włączony do politycznego procesu dyr. PNZ ➡ Witolda Maringe’a, aresztowany, a następnie skazany na wieloletnie więzienie. Podjęła wówczas pracę w Spółdzielni Ogrodniczej w Poznaniu. Po zapadnięciu wyroku skazującego jej męża, przeniesiono ją karnie do pracy w Środzie Wlkp., gdzie przez kilka lat musiała dojeżdżać w uciążliwych warunkach. W 1951 zginął w katastrofie lotniczej pod Łodzią jej syn Jacek; mimo absorbującej pracy zawodowej, pomagała synowej w opiece nad osieroconymi wnukami. Dzięki sile woli i charakteru dzielnie przeżyła ten ciężki okres i doczekała się powrotu męża z więzienia. Po jego śmierci w 1976 zajęła się pisaniem; pozostawiła rękopis: *Moje wspomnienia (Moje zapiski z lat 1981–1996)*, P. 1996). Ponadto opracowywała dzieje rodziny, rodowody i życiorysy jej członków. Prowadziła też ożywioną korespondencję. Do końca życia była pełna troski o dzieci, wnuki i prawnuki, na co dzień żyła ich sprawami.

E. S. zmarła w 97 roku życia w Poznaniu, po ciężkiej chorobie. Prochy jej spoczęły w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Dzieci: zob. biogram Ludwika Śląskiego.

Dok.: E. Śląska, *Moje wspomnienia*, rkps; *Ziemiaństwo Polskie 1920–1945*, W. 1988, s. 120–196; L. Śląski, *Lata wykreślone z życia*, Kr. 1992, M. Śląski, *Garść wspomnień*, „Biuletyn Ziemiański”, W. 1996, nr 2. Wspomnienia i dokumenty rodzinne.

Michał Śląski

ŚLAWIŃSKI JAN WAWRZYNIEC h. Nałęcz (1889–23.01.1968), wł. maj. Bedlno i fol. Kamieniec (pow. kutnowski), rolnik. Syn Romana Kazimierza i Antoniny z Wieszczyckich, wł. maj. Leszno (pow. łęczycki). Ur. w Siedlewie (pow. łęczycki).

Rodzeństwo: ➡ Tadeusz Leon.

Rodzina Ślawińskich wywodzi się z maj. Mazew w pow. łęczyckim.

J. S. ukończył szkołę średnią im. gen. Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, a następnie AR w Dublanach, wraz z odbyciem praktyk rolniczych przewidzianych programem uczelni. Objął maj. Bedlno, liczący 525 ha gruntów i 8,5 ha parku i ogrodu.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej 1920 zgłosił się do WP jako ochotnik wraz ze swoimi końmi i 12 ochotnikami rekrutującymi się ze służby w majątku. Dostał przy-

dział do 203 p. uł. Brał udział m.in. w bitwie pod Przedwojewem. Po wojnie postawiono tam pomnik tegoż pułku. J. S. otrzymał odznakę Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa „Stawili się w potrzebie”.

J. S. wybudował w Bedlnie budynki gospodarcze o wysokim standardzie. Przeprowadził tam meliorację i elektryfikację. Postawił nowy stylowy dwór, rozbudowując starą siedzibę. Założył park, projektowany przez inż. Kisielewskiego z Poznania. Wzniósł kilka budynków mieszkalnych dla służby oraz 7-klasową szkołę dla dzieci z Bedlna i okolic. Zorganizował Ochotniczą Straż Pożarną i tow. Sokół. W majątku prowadzono gospodarstwo pszenno-buraczane, uprawiano duże ilości rzepaku i maku dla olejarni, ziemniaki przemysłowe, żyto, jęczmień i owies dla potrzeb własnych. Buraki cukrowe dostarczano do cukrowni Dobrzelin, której J. S. był udziałowcem.

Dwór w Bedlnie

J. S. specjalizował się w hodowli koni anglo-arabskich, których remonty dostarczane były corocznie dla wojska, a niektóre ogiery i klacze hodowano jako materiał rozplodowy lub na wyścigi. Bardzo wysoko postawiona była obora zarodowa krów holenderskich rasy czarno-białej, która została uznana za jedną z najlepszych w całym województwie. Mleko od 140 krów dostarczano codziennie do firmy „Agril” w Warszawie. Należał do Związku Hodowców, Związku Plantatorów oraz wielu kółek i organizacji rolniczych, a także ZZ. Brał udział w konkursach hipicznych, był zapalonym myśliwym. J. S. kochał wieś i gospodarstwo, całkowicie w nie zaangażowany, był wspaniałym organizatorem i doświadczonym rolnikiem.

Wspólnie z bratem Tadeuszem zakupił w Warszawie kamienicę przy ul. Nowogrodzkiej 26, na której miejscu, po upaństwowieniu, stoi teraz hotel Forum.

W 1940 J. S. z rodziną, pod groźbą aresztowania, został wysiedlony z Bedlna i schronił się w Pawłowicach w pow. sochaczewskim na plebanii u zaprzyjaźnionego ks. kanonika W. Obidzińskiego. Następnie przeniósł się do Warszawy i Milanówka. Po powstaniu warszawskim wraz z rodziną mieszkał w Łodzi. W okresie stalinowskim J. S. był aresztowany i przebywał w więzieniu w Łodzi i w obozie w Jaworznie. Po uwolnieniu podejmował różne prace: w młynie, w gospodarstwie rolnym pod Warsza-

wą, w sklepie, a także różne zajęcia dorywcze. Zmarł w Tusznynie pod Łodzią, pochowany został w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Strzegocinie, parafii Leszno.

Maj. Bedlno został w okresie PRL rozparcelowany. We dworze przez ponad 50 lat była szkoła i mieszkania dla nauczycieli. Dom został całkowicie zdewastowany, park zniszczony, ogród wycięty — na jego terenie pobudowano domy; stawy rybne zarosły, częściowo zostały zasypane. Na obszernym podwórzu był Państwowy Ośrodek Maszynowy. Po jego likwidacji budynki gospodarcze rozebrano. Rozkradziono cegłę, materiały budowlane, wycięto drzewa. Ostatnio sam ośrodek, tj. resztki parku i zabytkowy, zniszczony dwór, został sprzedany przez Urząd Gminy w Bedlnie prywatnemu nabywcy.

J. S. był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Wanda z Hyżyckich 1^{ov}. Kręska, wł. maj. Miszewo Wielkie (pow. płoński), córka Aleksandra i Ireny z Taczanowskich. W rok po ślubie straciła męża Stanisława Kręskiego. Ukończyła prawo na UW, brała udział wraz z Haliną Brudzyńską z maj. Pniewo w organizowaniu i opiece nad szkołą gospodarczą dla dziewcząt wiejskich w Mirosławicach (pow. kutnowski). Zajmowała się też chorymi i dziećmi wiejskimi. Zmarła po ciężkiej chorobie w 1930. Pochowana została na cmentarzu w Strzegocinie, w grobowcu rodzinnym.

J. S. i Wanda mieli córkę 1. Marię Irenę (ur. 1925), zamężną 1^{ov}. za Stanisławem Janczewskim, adwokatem, rozwiedzeni w 1965, ich syn wychowywany przez matkę 1^a.1. Wojciech Witold, oż. z Anną Gadecką, mieszka w Australii, mają 4 dzieci: 1^a.1.1. Iwonę, 1^a.1.2. Marię, 1^a.1.3. Adama i 1^a.1.4. Marka; od 1971 2^{ov}. za Kazimierzem Podkulińskim, b. więźniem Pawiaka, Oświęcimia i Buchenwaldu, mieszka obecnie w Australii.

J. S. po owdowieniu, oż. 1934 2^{ov}. z Elżbietą z Kijewskich, córką Jana i Ireny z Marchwickich i miał z nią dzieci: 1^b. Teresę (ur. 1935) Szydłowską, ma córkę 1^b.1. Beatę Rodziewicz; 2^b. Romana (ur. 1939), bezdzietnego; 3^b. Jerzego (ur. 1944), ma syna 3^b.1. Michała.

Dok.: S. Rachalewski, *Szabla na kilimie*, Łódź 1938. Dokumenty rodzinne i notatki pamiętnikarskie Tadeusza Sławińskiego.

Maria Sławińska–Podkulińska (B. K.)

SŁAWIŃSKI TADEUSZ LEON h. Nałęcz (1890–1964), wł. maj. Leszno (pow. łęczycki), rolnik, razem z bratem współwł. kamienicy przy ul. Nowogrodzkiej w Warszawie. Syn Romana Kazimierza i Antoniny z Wieszczyckich, wł. maj. Leszno. Ur. w Siedlewie (pow. łęczycki).

Rodzeństwo: 1. ⇨ Jan Wawrzyniec.

T. S. ukończył szkołę średnią im. gen. Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, następnie AR w Louvain w Belgii. Objął po ojcu maj. Leszno, liczący 497 ha ziemi i 7 ha ogrodu i parku. W czasie wojny polsko–bolszewickiej 1919–1920 zgłosił się do wojska na ochotnika z własnym autem. Dostał przydział jako szofer przy Sztapie Głównym WP.

Po wojnie rozwinął gospodarkę w Lesznie, gdzie była wysoko postawiona obora zarodowa krów rasy holenderskiej czarno–białej oraz duże chlewnie hodowlane. W Lesznie, posiadającym żyzne ziemie pszenno–buraczane, na wysokim poziomie stała też produkcja roślinna. T. S. interesował się doświadczałnictwem rolno–hodowlanym. Wybudował nowy dwór w Lesznie oraz budynki gospodarcze; założył park krajobrazowy oraz stawy rybne. Należał do różnych organizacji rolniczych związanych z hodowlą, nasiennictwem; brał udział w zebraniach ZZ. Wiele czytał, miał bogatą bibliotekę, brał udział w życiu kulturalnym. Posiadał dużą wiedzę w dziedzinach — literatury, historii, geografii, interesował się heraldyką. Był wspaniałym gawędziarzem i „encyklopedią” rodziny. Podróżował do Afryki, Francji, Włoch, Belgii, na Litwę.

W czasie II wojny światowej, kiedy we wrześniu 1939 nastąpił okres ewakuacji okolic Kutna, wyruszył do Warszawy. Na apel płk. Romana Umiastowskiego — szefa propagandy Naczelnego Dowództwa Obrony Warszawy, udał się na wschód kraju. Dotarł do Lwowa, skąd po wkroczeniu Armii Czerwonej, po wielu przejściach (m.in. przepływał nocą Bug) wrócił pod koniec 1939 na piechotę do swego majątku w Leszno, zajętego przez wojska niemieckie. Wysiedlony na początku 1940, mieszkał kolejno w Warszawie, Podkowie Leśnej i Łodzi. Po wojnie osiadł na stałe w Gdańsku, gdzie pracował w UNRRA i innych instytucjach. Wreszcie na stare lata, prowadził kiosk „Ruchu”, zarabiając w ten sposób na życie, w tej rzeczywistości, która pozbawiła go środków egzystencji. Zmarł w Gdańsku i został pochowany na cmentarzu Srebrzysko.

Majątek w Lesznie w okresie PRL został odebrany w ramach reformy rolnej i przeznaczony na PGR. Obecnie po likwidacji PGR-ów został wydzierżawiony na 10 lat prywatnym inwestorom przez Urząd Ziemi w Łodzi. Pusty dwór i park niszczeją.

Oż. 1^ov. z Zofią z Rościszewskich z Chcynna oraz 2^ov. z Haliną Kownacką. Dzieci nie mieli.

Dok.: Zaroszczyk, *Wykaz*, s. 20. Dokumenty rodzinne oraz notatki pamiętnikarskie Tadeusza Sławińskiego.

Maria Sławińska-Podkulińska

SOROKO KAROL (1872–1941?), wł. majątek Czuczelice nad jeziorem Miadzioł (pow. postawski), dr medycyny. Syn Bolesława (zm. 1902), matka z domu Hałko, wł. majątek Czuczelice. Ur. w Czuczelicach.

K. S. ukończył studia medyczne w Dorpacie. Do wybuchu I wojny światowej mieszkał w Czuczelicach (ok. 300 ha), prowadząc gospodarstwo rolne. Podczas działań wojennych majątek został całkowicie zniszczony. Tuż przed nadejściem frontu K. S. wraz z rodziną wyjechał do Wilna, gdzie pracował w Pogotowiu Ratunkowym. Po zakończeniu wojny wrócił do Czuczelic. Aby zdobyć środki na odbudowę majątku, pracował jako lekarz powiatowy w Święcianach, przyjeżdżając co tydzień do Czuczelic, by dopilnować gospodarstwa i robot przy odbudowie. Wspólnie z żoną ufundowali kaplicę w Kobylniku. Ok. 1930 opuścił Święciany i poświęcił się wyłącznie gospodarowaniu w Czuczelicach. Aż do wybuchu wojny był czł. Kresowego ZZ.

We wrześniu 1939 aresztowany przez NKWD, został osadzony w areszcie w Postawach, potem w Berezwezu, gdzie przypuszczalnie zginął zamordowany przez NKWD — bądź też był dalej pędzony pieszo do Mińska Litewskiego i w 1941 został po drodze w nieznanym miejscu zamordowany. Miejsce pochówku nieznane. Inna wersja mówi, że będąc nie w pełni sprawny wskutek wypadku w młodości, został rozstrzelany w grupie ziemian w Berezwezu w kwietniu 1940.

Karol Soroko

Żonaty z Marią z Lewandowskich (1874–1960), córką Floriana i Zofii z Czechowiczów. Maria S. w 1940 została wraz z córką Zofią wywieziona w rejon Pawłodaru, a potem do Pawłodaru (Kazachstan), gdzie córka pracowała jako robotnica w kolchozie, a następnie była nauczycielką. Powróciły do Polski wiosną 1946.

Dzieci: 1. Bolesław (1905–1987), żonaty z Janiną Rzewuską (ur. 1906), abs. Wydz. Prawa UWil. Był sędzią w Smorgoniach. W 1939 powołany do wojska w stopniu ppor. 3 DAK. We wrześniu 1939 dostał się w ręce Sowieców, lecz udało mu się uciec z transportu kolejowego i powrócił do Wilna. Do lipca 1941 pracował pod Wilnem jako zarządca majątku. Po ekspatriacji w lutym 1945, do 1949 mieszkał z rodziną na Opolszczyźnie, gdzie pracował jako adm. rolny. Potem osiadł we Wrocławiu, pracował jako adwokat i kierownik zespołu adwokackiego w Oławie pod Wrocławiem do 1975. Ich dzieci: 1.1. Karol (ur. 1938), inż. rolnik, oż. z Anną Pobol (ur. 1940), ich syn 1.1.1. Bolesław (ur. 1977), 1.2. Marek (ur. 1944), inż. melioracji i inżynierii sanitarnej, oż. z Agnieszką Ceną (ur. 1945); ich dzieci: 1.2.1. Michał (ur. 1978), 1.2.2. Andrzej (ur. 1981), 1.2.3. Maria (ur. 1983); 2. Zofia (1906–1996), ur. w Czuczelicach, nauczycielka, za Oskarem Wińczę (1907–1993), abs. Wydz. Prawa UWil.; 3. Maria (1909–1993), abs. Filologii Romańskiej UWil. Przed wojną uczyła języka francuskiego w Gimn. ss. Nazaretanek w Wilnie. Po wojnie mieszkała we Wrocławiu. Początkowo pracowała w szkolnictwie, później w bibliotece uniw. jako st. kustosz.

Dok.: Historia majątku od XIV w., rkps u Marka Soroki (wnuka) oraz Krystyny Mienickiej i Wojciecha Drueta (krewnych); relacja Oskara Wińczy juniora (zięć K. S.); *Lista*, 1995, s. 980; Memoriał w sprawie jezior, mpis; *Narocza i Miastra*, oprac. J. Gebhard–Dąbrowski i Badrys–Budrewicz, Wilno 1936. Materiały w posiadaniu rodziny.

Jolanta Rutkowska (B. K.)

STOLZMAN ADAM, pseud AK „Doliwa” (14.01.1897–17.09.1969), adm. maj. Goszcza (pow. miechowski).

W I. 1915–1918 ppor. art. w armii austriackiej, uczestnik walk na froncie włoskim. W I. 1918–1929 oficer WP. W I. 1923–1925 studiował w Wyższej Szkole Wojennej, którą ukończył w stopniu por. i otrzymał dyplom oficera sztabu gen. nr 464, następnie awansowany do stopnia kpt., przydzielony do DOK nr 5 w Krakowie. W czasie przewrotu 1926 opowiedział się, tak jak Dowództwo, za wiernością prezydentowi RP. Przeniesiony 30.10.1929 w stan spoczynku i, za zgodą rodziny żony Marii z Zubrzyckich (ślub 1919), przejął plenipotencję maj. Goszcza. Współwłaściciele majątku zdecydowali, że połowa gruntów, tj. 118 ha, z inwentarzem żywym i martwym, stanowi własność Marii z Zubrzyckich Stolzmanowej, a jej rodzeństwo: Otylia Rettingerowa, Henryk Zubrzycki, Aniela Adolfowa otrzymają po ok. 40 ha, które to części wydzielają A. S. jako kierownikowi gospodarstwa Goszcza. Sporządzono akt notarialny, obowiązujący od 1.10.1929.

A. S. nie miał wykształcenia rolniczego, ani praktyki w tym zakresie. Był jednak świetnym organizatorem oraz miał fachową pomoc w osobach kolejnych rządców: Jana Kościuka i szczególnie Władysława Zielińskiego. Majątek nigdy nie był zadłużony. Obora była oborą zarodową czarno-białego bydła holenderskiego, buhaje były w pierwszym pokoleniu po importach. Udój dzienny od 61 krów (w 1938) umożliwiał wiosną i latem dzienną dostawę mleka do Krakowa w ilości ok. 1000 l. Rekordzistki przez kilka miesięcy po ocieleniu dawały do 60 l mleka dziennie. Według zestawienia Kółka Kontroli Obór nr 1 za 1938–1939 w Goszczy wydajność od 1 krowy wynosiła 4566 l (1,49% tłuszczu). Bydło było pod stałą opieką weterynaryjną i kontrolą Związku Hodowców Bydła. Wydajność zbóż i buraków z ha w l. 1942–1944 wynosiła

25–30 q żyta, 30–35 q pszenicy, 30–35 q owsa, 30–33 q jęczmienia, 400–450 q buraków pastewnych, 360 q buraków cukrowych.

A. S. był zaangażowany w ZZ, Spółce Nasiennej „A. Dobrzański i S-ka”, Komisji Rozjemczej, Związku Hodowców Bydła, Małopolskiej Spółce Mleczarskiej, był też czł. Rady Gminnej.

W okresie okupacji we dworze w Goszczy znajdowali schronienie ludzie ukrywający się przed Niemcami. M.in. w 1940 byli to: wachmistrz mjr. „Hubala”, 1941–1945 b. nauczyciel polskiego gimn. w Opolu, dezerterski z Wehrmachtu, harcmistrz, dowódca „Szarych Szeregów” Kraków–Podgórze, powstaniec śląski z okolic Raciborza. Ponadto we dworze ukrywało się kilku Żydów i osób pochodzenia żydowskiego. Byli to: Michał Łuszczyl, Zylbegowa z dwiema córkami, Jan Blumenfeld, Józefa Papaj (wszyscy przeżyli wojnę).

W l. 1941–1944 zorganizowane było we dworze tajne nauczanie w zakresie gimnazjum. Wykładowcami byli: mgr Mitera, prof. A. Ferens, dr Br. Thomas, S. Koskówna, ks. Kadeja.

A. S. pseud. „Doliwa” był w 1944 szefem sztabu Samodzielnej Grupy Operacyjnej AK „Kraków”, dowodzonej przez płk. Edwarda Godlewskiego, pseud. „Garda”.

Po wkroczeniu w styczniu 1945 wojsk radzieckich, idący za frontem NKWD zarzucił A. S. ukrywanie broni. Wywieziono go na pastwisko i kazano iść przed siebie. Po chwili kazano mu zawrócić, całą sprawę obrócono w żart. W dniu nakazanego opuszczenia przez rodzinę domu w Goszczy 1.03.1945, A. S. został aresztowany i osadzony w więzieniu w Miechowie. Mieszkańcy Goszczy wystosowali petycję do władz bezpieczeństwa o uwolnienie A. S., co wymagało dużej odwagi. Po miesiącu A. S. został zwolniony z więzienia i zamieszkał z rodziną w Krakowie. Pracował w różnych instytucjach gospodarki państwowej, na coraz niższych i gorzej płatnych stanowiskach, niejednokrotnie nie mógł znaleźć nowej pracy. Zmarł w Krakowie i tam został pochowany.

Żoną A. S. była Maria z Zubrzyckich (26.07.1897–8.02.1981), córka ⇒ Zygmunta i Emilii z Chrzanowskich, współwł. maj. Goszcza. Ich dzieci: **1.** Andrzej (ur. 1920); **2.** Zygmunt (ur. 1922); **3.** Ryszard (ur. 1930).

Dok.: W. Bartoszewski i Z. Lewinówna, *Ten jest z ojczyzny mojej*, W. Informacje synów.

Adam Stolzman

Andrzej Stolzman, Zygmunt Stolzman

SUCHECKI ANDRZEJ h. Poraj (28.03.1887–19.10.1951), wł. maj. Rembieszyce (pow. jędrzejowski), inż. rolnik, starosta powiatowy. Syn Stanisława i Zofii Wielowieyskiej h. Półkozic. Ur. w Suchcicach (pow. piotrkowski).

Rodziny maj. Suchcice, w którym urodził się A. S., stanowił wraz z sąsiednią Rozpszą pozostałość po rozległych dobrach, nadanych w końcu XIV w. przez króla

Władysława Jagiełłę jednemu z Giedroyciów. Ta linia Giedroyciów z czasem przyjęła od majątku nazwisko Giedroyć–Sucheckich, potem tylko Sucheckich. Rodzina Sucheckich posiadała później także majątki w pow. włoszczowskim.

W 1891 Stanisław S., na prośbę żony sprzedał Suchcice i nabył pod Jędrzejowem maj. Grudziny, położony w pobliżu majątku jej rodziny (Lubczy, Zaryszyna, Przewód). Zmiana ta stanowiła utratę rodowego gniazda, jednak ekonomicznie była korzystna.

A. S. wychowywał się w Grudzynach. Do szkół chodził w Kielcach i w Radomiu. Popadł w konflikt z nauczycielem języka rosyjskiego i został wydalony z ostatniej klasy z „wilczym biletem” do wszystkich szkół na terenie zaboru rosyjskiego. Maturę zdał w Krakowie, następnie studiował rolnictwo na uniwersytecie w Louvain w Belgii.

Andrzej Sucheki

Po ukończeniu studiów wrócił do kraju i nabył pod Jędrzejowem maj. Rembieszyce (ok. 250 mórg), gdyż Grudziny zostały sprzedane z powodu ciężkiej choroby ojca. A. S. gospodarował w Rembieszycach do 1914. W sierpniu, po wybuchu I wojny światowej zgłosił się do Legionów, co miało w przyszłości przynieść nieodwracalne straty finansowe, gdyż władze rosyjskie dowiedziały się o tym i wysłały do Rembieszyc pacyfikacyjny oddział kozacki. Spalił on dwór i wszystkie zabudowania gospodarstwa. Kozacy zabrali też cały inwentarz i narzędzia rolnicze. Rodzice A. S. opuścili zabór rosyjski i schronili się w Wiedniu. Stanisław S. zmarł tam w 1914.

A. S. wstąpił do 2 p. sz. II Brygady Legionów, gdzie w słynnym szwadronie rotmistrza Dunina–Wąsowicza przebył cały szlak bojowy znaczonego takimi nazwami, jak Karpaty Wschodnie, okopy nad Styrem i Stochodem, Rokitna, Wągry. Szarżę pod Rokitną, z której z jego szwadronu uratowało się tylko 7 szwole-

żerów, przeżył dzięki przypadkowi — leżał w tym czasie chory na żółtaczkę w szpitalu. Zginęła natomiast pod dowódca, rotmistrzem Wąsowiczem, jego ulubiona klacz „Chochla”.

A. S. rozpoczął wojnę jako prosty żołnierz, ukończył w 1918 jako porucznik. W 1920 brał znowu udział w wojnie bolszewickiej. Po jej ukończeniu był adiutantem gen. Karola Durskiego w Warszawie. Do rezerwy przeszedł w 1921 w randze rotmistrza.

Po powrocie do rodzinnych stron zastał swój majątek w kompletnej ruinie. Nie mając środków finansowych, był zmuszony do sprzedaży Rembieszyc w niekorzystnym, z powodu inflacji, okresie. W 1922 A. S. wziął w dzierżawę duży, liczący kilka tysięcy ha, maj. Nową Wieś — Kaźmierz (pow. szamotulski) pod Poznaniem. Na tej domenie państwowej gospodarował do 1931. Potem objął urząd starosty powiatowego w Wąbrzeźnie (woj. toruńskie), następnie we Włodawie (woj. lubelskie). Ta praca dawała mu wiele satysfakcji. Z ogromną energią zwalczał nielegalne ugrupowania komunistyczne, odbudował i przekształcił zaniedbane miasteczko Włodawę w miej-

scowość z nowym szpitalem i samorządowym gimn. Tu zastała go wojna w 1939. Musiał uciekać z rodziną na wschód. Po wejściu Armii Czerwonej, poszukiwany przez NKWD, przeszedł do GG, gdzie z kolei poszukiwało go gestapo, które już wcześniej rozprawiło się z jego kolegami, starostami z woj. lubelskiego, wywożąc ich do Niemiec lub tracąc na miejscu. Do 1945 musiał się ukrywać najpierw w Warszawie, potem u rodziny w Miechowskim w maj. Wielowieyskich. Po wojnie wrócił do zawodu rolnika i zarządzał dwoma dużymi majątkami PNZ w pow. Żary k. Żagania. Zmarł w Krakowie.

A. S. był oż. 1^{ov}. z Sosnowską–Podhorską, 2^{ov}. z Zofią Snakowską, z którą miał dwie córki: 1^b. Annę, za ➔ Stefanem Rupniewskim h. Szreniawa, wł. maj. Janowice w pow. sandomierskim, i 2^b. Helenę za Zbigniewem Ostrowskim.

Dok.: S. Deskur, *Uwagi do opracowania Koń małopolski*, „Koń Polski” 1991, z. 4 (116). Wspomnienia córek, dokumenty rodzinne, badania archiwalne prof. Lecha Godlewskiego.

Anna Rupniewska

SZABLOWSKI IZYDOR h. Bończa (1878–1958), wł. maj. Agatówka (pow. żytomierski), następnie maj. Watyn (pow. łucki), rolnik. Syn Konrada. Ur. w Agatówce.

Rodzina Szablowskich wywodziła się z łomżyńskiego (Stary Szablów). Z początku XVIII w. datuje się przemieszczanie rodziny w kierunku kresów wschodnich i pld. Polski. Członkowie rodziny piastowali różne stanowiska w pow. oszmiańskim i rzeczyckim.

Rodzeństwo: **I. Jan**, prawnik, wzięty jako zakładnik i rozstrzelany przez Niemców w 1942 na Wołyniu.

Pierwszym właścicielem Agatówki, majątku położonego na południe od Żytomierza w pobliżu Kodni i stacji kolejowej Reja, był Jan Szablowski, żonaty z Teofilą Piotrowską.

Majątek liczył 700 ha, w tym 300 ha gruntu orne, reszta to lasy i łąki. Dwór był obszerny, parterowy. Przed domem duży okrągły gazon. Koło dworu rosły drzewa liściaste. Z drugiej strony dworu, po stronie prawej był obszerny budynek gospodarczy, a po stronie lewej duży magazyn na zboże na wysokiej kamiennej podmurówce, obora i 2 inne budynki, nieopodal niewielki staw i studnia. Był rozległy sad z drzewami owocowymi i pasieka ze 100 ulami. I. S. miał dobre przygotowanie do prowadzenia gospodarstwa i zarządzał nim z zapałem i poświęceniem, dbając o rodzinę i pracowników zatrudnionych w majątku.

W okresie rewolucji wszystko przepadło. I. S., uprzedzony przez miejscowego chłopa o zamierzonym napadzie na dwór, schronił się początkowo w Żytomierzu, później tułał się z rodziną parę lat i w 1922 przyjechał do Łucka. W niedługim czasie osiedlił się z rodziną we własnym maj. Watyn (150 ha), prawie całkowicie zniszczonym

Izidor Szablowski

w czasie I wojny światowej. Zajął się odbudową gospodarstwa i kształceniem dzieci. Rozpoczął od odbudowy i budowy budynków gospodarskich. Wybudował mleczarnię, kuźnię, budynki dla inwentarza i inne gospodarcze. Wyposażył gospodarstwo w niezbędne maszyny rolnicze, ale nie zdążył już ukończyć odbudowy dworu, gdyż nadeszła II wojna światowa. Trzeba było ponownie wszystko pozostawić. W wieku 67 lat trudno było zaczynać życie od nowa.

I. S. zmarł we Wrocławiu, pochowany został w Warszawie na cmentarzu na Woli.

Żonaty był z Janiną ze Stroynowskich (1887–1973), córką Mariana.

Dzieci: 1. Marta Kijowska; 2. Irena Kuszelewska; 3. Janusz, inż., w czasie wojny więzień Woldenbergu — oflag II; 4. Zygmunt; 5. Anna Czosnowska.

Dok.: Wspomnienia rodziny.

Regina Szablowska-Lutyńska (S. C.)

SZCZEPAŃSKI TOMASZ h. Dołęga (1855–2.10.1939), wł. maj. Janowice i Struża (pow. lubelski). Syn Józefa. Ur. w Kazimierzu Kaliskim k. Kalisza.

Szczepańscy utracili w połowie XIX w. maj. Kazimierz Kaliski. Następnie ojciec Tomasz Józef administrował maj. Iwno k. Poznania.

Dwór w Stróży

Według relacji rodziny T. S. w młodzięcym wieku, protestując przeciwko decyzji rodziców, którzy przeznaczili go do stanu duchownego lub do zakonu (chodziło o klasztor Kamedulów w Bieniszewie w Poznańskim), uciekł z domu (ok. 1875) i jakoby dotarł do Bułgarii. Po powrocie do kraju (ok. 1880) zamieszkał w Lublinie, gdzie założył piekarnię przy ul. Narutowicza 52/56 (dawna Namiestnikowska); zajmował się także dostawami mąki dla garnizonu rosyjskiego. Nigdy nie nawiązał kontaktu z rodzicami. W 1883 wziął ślub w kościele Bernardynów z Teodorą Kuśmierską z zamożnej lubelskiej rodziny. Zdobył wykształcenie rolnicze. W 1915 T. S. wydzierżawił należący do szpitala św. Wincentego à Paulo maj. Świdnik Duży w pow. lubelskim (580 ha); tam też zamieszkał. W 1918 nabył od Stefana Gintowta sąsiadujący ze Świdnikiem maj. Janowice (245 ha). W maju 1922 kupił od Ludwiki Popławskiej maj. Struża (347 ha). Tr. Struzę przejął syn ⇒ Mieczysław Piotr (1893–1981).

T. S. zmarł w Świdniku Dużym; pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

Żona Teodora, córka Antoniego Kuśmierskiego (1861 w Woli Sławińskiej k. Lublina – 1.03.1938 w Świdniku Dużym).

Dzieci: **1.** Czesław Apolinary (20.07.1885–16.08.1961), prawnik, studiował w Petersburgu, w l. 1919–1927 prezydent Lublina, oż. z Natalią z Gąsiewskich 1^v. Baraniecką (30.04.1903–13.04.1983); **2.** Roman Alfons (1886–1940), inż. rolnik, por. piech. rez. DOK II, zamordowany w Starobielsku, oż. z Janiną z Bukrabów (zm. ok. 1971); **3.** Kazimierz Zdzisław (zm. 23.01.1940 w Lublinie), oż. z Anną z Czaykowskich (1894–1996); **4.** Stanisława Franciszka (2.04.1889 – ok. 1973), żona Stanisława Łaguny, pośła BBWR (1930–1935), burmistrza Siedlec, w 1939 aresztowanego przez NKWD, zaginionego; **5.** ➔ Mieczysław Piotr (1.08.1893–21.11.1981); **6.** Lucyna Leokadia (13.01.1895 – ok. 1974), żona Aleksandra Olkiewicza; **7.** Maria Urszula (4.09.1897– 5.04.1974), żona Apoloniusza Czaykowskiego; **8.** Wiesław Jan (17.01.1905–7.01.1969), adwokat, więzień Pawiaka, Oświęcimia i Buchenwaldu, oż. z Marią z Prużyńskich.

Dok.: Wspomnienia i dokumenty rodzinne.

Dorota Jaruzelska

SZCZEPAŃSKI MIECZYŚLAW PIOTR h. Dołęga (1.08.1893–21.11.1981), wł. maj. Struża (pow. lubelski). Syn ➔ Tomasza i Teodory z Kuśmierskich. Ur. w Lublinie.

M. S. ukończył Gimn. im. S. Staszica w Lublinie. W 1913 rozpoczął studia na Wydz. Inżynierii PLw., które przerwał z powodu wybuchu I wojny światowej. Wrócił do rodziców w Lubelskie. W 1916 rozpoczął studia w Wyższej Szkole Rolniczej w Warszawie. W 1918 wstąpił do P. O. W. w Lublinie. Służył pod komendą ówczesnego mjr. Stanisława Burhardta–Bukackiego. W lutym 1920 zmobilizowany, w sierpniu t.r.

Świdnik Duży, 1937. W środku Tomasz i Teodora Szczepańscy;
pierwsi od lewej: Mieczysław i Janina Szczepańscy

szkolił się w Grudziądzu; brał udział w wojnie 1920. Zdemobilizowany 31.03.1921 osiadł w Struży, gdzie gospodarował do sierpnia 1944.

Maj. Struża (ok. 350 ha), położony na nizinie gielczewskiej, stanowiły grunta orne, ogrody i sady (273 ha), łąki nad rzeką Gielczew (57 ha), pastwiska i nieużytki (16 ha). Przez majątek przechodziła szosa Lublin–Chełm–Kowel. M. S. zaprowadził uprawę buraków cukrowych, hodowlę bydła rasy nizinnej czarno-białej oraz trzody chlewnej rasy wielkiej angielskiej. Majątek miał stawy rybne oraz wydobywano torf na potrzeby własne. Dwór zaprojektowany był przez architekta Adama Idzkowskiego. Przyjaciółmi i częstymi gośćmi Struży bywali: gen. Wilhelm Orlik–Rueckeman, gen. Mieczysław Smorawiński, dowódca DOK II, malarz krakowski Mieczysław Jabłoński. W rodzinie zachowały się jego liczne martwe natury, pejzaże Struży i okolic. Podczas okupacji niemieckiej przebywali w Struży m.in. oficer AK, kompozytor wielu pieśni partyzanckich Stanisław Magierski. Tu powstało jego znane *Serce w plecaku*. Julia Hartwig, córka znanego fotografa lubelskiego Edwarda, była w l. 1940–1941 nauczycielką córek M. S.

M. S. z rodziną 25.09.1939 wyjechał dwoma konnymi wozami za Wisłę. Dotarli tylko do Olbęcina k. Kraśnika, maj. J. Rudlickich. Struża (30 km na południowo-wschód od Lublina) była przez krótki czas w rękach Armii Czerwonej. Gdy M. S. wrócił do domu w końcu października, zastał majątek i dom kompletnie rozgrabiony — bez inwentarza, maszyn rolniczych. Przez rok przywrócił majątek do porządku. Przejście frontu 1944 M. S. z rodziną przeczekał z dala od głównych tras uciekającej armii niemieckiej i nadchodzącej Armii Czerwonej we wsi Chojnice (pow. lubelski). Następnie dostał się do Lublina, gdzie w sierpniu 1944 przyjechali wysłannicy służby dworskiej, prosząc o powrót M. S. do Struży. Po krótkim pobycie w majątku, w październiku 1944 ostrzeżony, że jeśli się nie usunie, zostanie aresztowany, uszedł ze Struży ciężarówką z żołnierzami Armii Czerwonej w kierunku Lublina. Zamieszkał z rodziną u przyjaciela mecenasa Andrzeja Modrzewskiego w dwóch pokojach w Lublinie przy ul. Chopina. Wkrótce został stamtąd usunięty przez redakcję „Polski Zbrojnej” do przechodniego pokoju przy ul. Kapucyńskiej. W l. 1945–1950 pracował w Zarządzie Miejskim na stanowisku kierownika zaopatrzenia miasta, 1950–1952 w Przedsiębiorstwie Hurtu Artykułów Gospodarstwa Domowego, 1952–1955 w Miejskim Handlu Detalicznym, 1955–1959 w Przedsiębiorstwie Handlu Opalem. W maju 1948 UB dokonał rewizji w mieszkaniu M. S. przy ul. Wieniawskiej w Lublinie w poszukiwaniu archiwum AK Okręgu Lubelskiego. M. S. z żoną zostali aresztowani i przez kilka dni trzymeni w UB. Po przejściu na emeryturę w 1959 M. S. zamieszkał z rodziną w Lubartowie. Zmarł w Lubartowie i pochowany jest tamże w grobowcu rodzinnym.

M. S. 27.04.1924 poślubił w kościele św. Anny w Lubartowie Janinę z Majewskich (22.05.1903 w Lubartowie – 24.04.1997 w Warszawie), córkę Adama i Marii z Brzusków.

Dzieci: 1. Łucja Maria Teresa (ur. 13.12.1926 w Lubartowie), niezamężna. W czasie okupacji niemieckiej zdała tajną maturę u ss. Urszulanek w Lublinie. W sierpniu 1946 uciekła przez Wrocław i Lipsk do amerykańskiej strefy okupacyjnej. Osiadła w USA, gdzie studiowała na Columbia University w Nowym Jorku. Przez 30 lat pracowała w amerykańskich Liniach Lotniczych PANAM jako stewardesa. Do Polski wróciła w 1985. Zamieszkała z matką w Wesołej k. Warszawy. Hoduje konie; 2. Anna Balbina (ur. 31.03.1929 w Struży), maturę zdała u ss. Urszulanek w Lublinie, studiowała w Wyższej Szkole Handlu Morskiego w Gdyni, dziennikarka. Żona Tadeusza Nostitz Jackowskiego, dziennikarza. W l. 1960–1985 byli korespondentami PAP na Bliskim Wschodzie; 3. Dorota Teodora (ur. 8.01.1931 w Struży), maturę zdała u ss. Urszulanek w Lublinie, studiowała prawo na UMCS; 1^{ov}. za Andrzejem Meis-

snerem, 2^ov. za Jerzym Jaruzelskim historykiem, dziennikarzem; jej córki: z pierwszego małżeństwa 3^a.1. Anna Maria (ur. 22.11.1954), ogrodniczka, sędzia zawodów konnych; z drugiego małżeństwa 3^b.1. Katarzyna Łucja (ur. 30.11.1965 w Warszawie), polonistka, abs. UW, żona Pawła Kastory (ur. 20.04.1963 w Warszawie), prezesa i współwł. firmy reklamowej „Corporate Profiles”, mają synów: 3^b.1.1. Jana Aleksandra (ur. 22.11.1988 w Warszawie), 3^b.1.2. Stanisława Jerzego (ur. 20.08.1991 w Warszawie), 3^b.1.3. Władysława Ludwika (ur. 4.06.1998 w Warszawie).

Dok.: Informacje rodziny.

Dorota Jaruzelska

THIEL STANISŁAW LUCJAN (20.10.1881–9.10.1943), wł. maj. Doruchów (pow. ostrzeszowski), powstaniec wielkopolski, działacz społeczny. Syn radcy sądowego i ziemianina Kazimierza i Józefy z Frezerów. Ur. we Wrocławiu.

Po maturze i odbyciu jednorocznej służby wojskowej w 6 p. artylerii polowej S. T. przebywał na praktyce rolniczej, początkowo na Śląsku, później na Pomorzu. W l. 1903–1906 studiował na Wydz. Rolniczym UW. W tym czasie objął rodzinny maj. Doruchów, obejmujący 650 ha. Zmobilizowany do armii niemieckiej 4.08.1914, służył w różnych jednostkach saperskich, a od lutego 1916 był oficerem w sztabie 119 dywizji piechoty. Dostał urlop i wrócił do Doruchowa 16.10.1918. Powiatowa Rada Ludowa w Ostrzeszowie 6.01.1919 wyznaczyła S. T. na stanowisko dowódcy oddziałów powstańczych na tym terenie; wkrótce stanął na czele utworzonego przez siebie batalionu ostrzeszowskiego. Po szeregu zwycięskich potyczek z Niemcami (Kobyla Góra i Ligota, Korzeń, Parzynów–Rogaszyce, Torzeniec) oddziały S. T. weszły jako 111 batalion w skład 12 P. Strzelców Wielkopolskich. W sierpniu 1919 S. T. został mianowany dowódcą 11 P. Strzelców Wielkopolskich i na jego czele wkroczył do rewindykowanego Kępna. W kwietniu 1920 pracował w Ministerstwie Spraw Wojskowych, a w czerwcu, na własną prośbę, w stopniu płk. wrócił do służby liniowej. Objął dowództwo 69 p. p., a następnie 33 brygady piechoty, na której czele stał przez cały okres wojny polsko-bolszewickiej. Po zakończeniu wojny pełnił różne funkcje dowódcze w 17 DP. Został przewodniczącym komisji weryfikacyjnej dla oficerów b. armii niemieckiej. Zwolniony został na własną prośbę do rezerwy 13.05.1922. Odznaczony Krzyżem *Virtuti Militari* V kl., czterokrotnie Krzyżem Walecznych, Złotym Krzyżem Zasługi, francuską Legią Honorową i in.

W l. 1922–1939 zarządzał maj. Doruchów. Był zamięłowanym hodowcą koni. Sprzedawał rocznie do wojska 7–10 koni (tzw. remonty, trzyletnie). Wybudował dużą

Stanisław Thiel

cegielnię i młyn turbinowy. Kilka lat później kupił cegielnię w Ostrzeszowie oraz udział w kaflarni „Nier i Ska” w Ostrzeszowie. Powyższe zakłady przynosiły dochody, umożliwiające przetrwanie trudnych okresów w rolnictwie, oraz dawały zatrudnienie łącznie ok. 80 pracownikom. S. T. był współorganizatorem dużej wystawy przemysłowej w Ostrzeszowie w 1929. Aktywny społecznie był prezesem Związku Powstańców i Wojaków, Kółek Rolniczych, Mleczarni Spółdzielczej w Kępnie. Działał w radach nadzorczych Polskiej Spółki Nasiennej w Poznaniu, Zjednoczonych Cukrowni Witaszyce–Zduny. Był radcą Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu.

Dwór w Doruchowie, stan obecny

We wrześniu 1939 S. T. został aresztowany wraz z żoną, synem Stanisławem oraz obu córkami i osadzony początkowo w więzieniu w Ostrzeszowie, następnie w Forcie VII w Poznaniu. Dzięki interwencjom i staraniom po kilku miesiącach zostali wszyscy zwolnieni, lecz dalsze ich losy były tragiczne. Wojnę przeżył jedynie młodszy syn Kazimierz. S. T. pracował pod obcym nazwiskiem w cegielni Dąbrówka k. Pyr pod Warszawą, jednocześnie działając w organizacjach wojskowych. Był czł. Narodowej Organizacji Wojskowej, a od 1942 wchodził w skład NSZ. Objął wtedy dowództwo Inspektoratu Ziemi Zachodnich z siedzibą w Warszawie. Koordynował działalność podległą okręgom: Poznań, Pomorze, Łódź, Śląsk i Częstochowa. S. T. zmarł nagle pod wpływem szoku spowodowanego śmiercią córki Katarzyny. Pośmiertnie 1.01.1944 otrzymał awans na gen. brygady ze starszeństwem od 1.09.1939.

S. T. oż. 1918 z kuzynką Marią (26.2.1886–4.11.1940), najmłodszą z trzech córek adwokata i notariusza Stefana Thiela i Marii z Krajewskich, którzy mieszkali we Wrześni w swojej willi „Marianowo”, z pięknym parkiem i sadem. Maria T. o zamiłowaniu humanistycznych, studiowała historię i literaturę polską na ULw., przebywając u swojej siostry i szwagra, prof. Bronisława Dembińskiego. W 1905 we Wrześni Maria T. zorganizowała sieć tajnego nauczania polskiej historii i literatury na poziomie szkoły średniej, obejmującą miasto i powiat. Za tę działalność otrzymała w wol-

nej Polsce Krzyż Niepodległości. W Doruchowie podejmowała również liczne prace społeczne. Była przewodniczącą Koła Włościanek, prowadziła ochronkę dla ok. 20 dzieci. Przekraczając pod zmienionym nazwiskiem granicę GG, została aresztowana i uwięziona w Łodzi. Chorą przewieziono do szpitala więziennego, gdzie wkrótce zmarła.

Dzieci: **1.** Stanisław (19.09.1920–1945?), ukończył Gimn. i Liceum ks. Salezjanów w Ostrzeszowie, następnie studiował na Wydz. Rolniczym UP. W czasie okupacji niemieckiej pracował w maj. Kozietuły w pow. grójeckim. Był czł. AK i w sierpniu 1944 próbował przedostać się do powstańców warszawskich. Próba się nie udała, a w odwecie był aresztowany z grupą innych młodych ludzi i osadzony w więzieniu w Grójcu. Stamtąd w grudniu 1944 ewakuowany w nieznanym kierunku (Radogoszcz k. Łodzi lub Gross Rosen na Dolnym Śląsku) i ślad po nim zaginął; **2.** Katarzyna (20.09.1920–7.10.1943), zdała maturę u ss. Sacré–Coeur w Polskiej Wsi k. Pobodzisk. W wyniku choroby nabytej w Forcie VII zmarła w sanatorium w Świdrze w 1943; **3.** Krystyna (7.07.1922–15.09.1944) uczęszczała do Gimn. i Liceum ss. Nazaretanek w Ostrzeszowie, maturę zdała na tajnych kompletach ss. nazaretanek w Warszawie, następnie była współorganizatorką, sekretarką i studentką Wydz. Rolno–Leśnego Tajnego Uniw. Ziem Zachodnich w Warszawie. Była czł. AK i brała udział w powstaniu warszawskim jako sanitariuszka. Ranna na Starym Mieście, umieszczona została w szpitalu polowym, który Niemcy spalili wraz z przebywającymi w nim osobami; **4.** Kazimierz (ur. 1924), uczęszczał do Gimn. i Liceum ks. Salezjanów w Ostrzeszowie. W l. 1945–1950 studiował na Wydz. Inżynierii PW, prowadząc równocześnie dwie cegielnie i młyn w Doruchowie i Ostrzeszowie. Obiekty te zostały przejęte na rzecz Skarbu Państwa we wrześniu 1949. Stopnie dr. nauk techn. i dr. hab. uzyskał na PW (1958 i 1964). Od 1966 pracował w Inst. Budownictwa Wodnego PAN w Gdańsku na stanowisku kierownika Pracowni Mechaniki Skał. W 1973 uzyskał tytuł naukowy prof. nadzwyczajnego, a w 1982 prof. zwyczajnego. W 1991 został czł.–korespondentem PAN, w 1998 jej czł. rzeczywistym. Przewodniczący Wydziału IV Nauk Technicznych PAN, od 1996 jest sekretarzem PAN; oż. z Marią, dzieci: **4.1.** Maria i **4.2.** Stanisław

Dok.: I. Wierusz, *Z dziejów walk o wolność na odcinku kępińsko–ostrzeszowskim*, w: *Rocznik Powstania Wielkopolskiego 1918/19*, t. 1, Poznań 1947; M. Rezler, *Pułkownik Stanisław Thiel (1881–1943)*, „Południowa Wielkopolska” 1988, nr 11; tenże, *Thiel Stanisław Lucjan*, w: *Słownik biograficzny Wielkopolski południowo–wschodniej*, Kalisz 1993; Z. Gnat–Wieteska, *Generał „Przemysław” — Stanisław Lucjan Thiel*, „Zeszyty do Historii Narodowych Sił Zbrojnych”, z. 6, 1994, Montreal; A. Kwilecki, *Ziemianstwo wielkopolskie*, W. 1998, s. 42; *Lista*, s. 1062–1064. Informacje Kazimierza Thiela.

Kazimierz Thiel

COLONNA–WALEWSKI ALEKSANDER BRONISŁAW h. Kolumna (15.05.1887–13.02.1946), współzarządzający maj. Kowala Stępcocina (pow. radomski), rolnik. Syn Aleksandra (1844–1907) i Anny z Kucharskich (1863–1937). Ur. w Łopacionku (pow. opatowski).

Pochodził z rodu Walewskich h. Kolumna z linii wywodzącej się od Mikołaja Walewskiego (zm. 1610), najstarszego syna Adama Mikołaja Walewskiego (zm. 1587), wł. Walewic.

Rodzeństwo: **1.** Deodata (1889–1969), 1^v. za Galewiczem, 2^v. za Władysławem Kubickim, komornikiem w Radomiu; **2.** Jan (1890–1970), lekarz w Białymstoku; **3.** Tadeusz (1893–1960), sędzia w Lublinie; **4.** Kazimierz (1897–1940), kapitan WP, jeniec obozu w Starobielsku; **5.** Marian (1899–1968), dyr. gimn. kupieckiego w Dąbrowie Górniczej, więzień obozów koncentracyjnych, m.in. Dachau. Autor podręczników szkolnych z zakresu ekonomii.

A. W. ukończył gimn. w Radomiu. Na studia filologiczne wyjechał do Moskwy, przerwał je po śmierci ojca. Kontynuował studia na UW. W 1914 powołano go do wojska rosyjskiego. Ranny pod Mławą (14.08.1914), skierowany do szkoły wojskowej w ks. Michała w Tyflisie, uzyskał tam stopień feldfebla w kompanii junkrów. W l. 1916–1917 walczył w 12 i 13 P. Strzelców Turkiestańskich na Kaukazie, gdzie był dwukrotnie ranny i kontuzjowany. Dwukrotnie odznaczony Orderami św. Anny i św. Stanisława został uznany za niezdolnego do służby frontowej. Wzięty do niewoli przez bolszewików zbiegł i dostał się do dywizji gen. Lucjana Żeligowskiego, skąd jako kurier udał się do Warszawy do gen. Eugeniusza Michaelisa. Uzyskawszy pozwolenie na odwiedzenie matki w Radomiu, po przybyciu zameldował się u komendanta P.O.W. Mariańskiego. Na rozkaz P.O.W. brał udział w rozbrajaniu Austriaków w Radomiu. Organizował intendenturę w WP. W czasie wojny 1920 pełnił funkcję oficera transportowego i prowadził kancelarię rejonu przeciwdezercyjnego. W 1921 wycofał się ze służby wojskowej.

Oż. (26.07.1920) z ⇒ Marią Kuźnicką, wł. maj. Kowala Stępcina w pow. radomskim, i gospodarował z żoną w tym majątku. Inwalidztwo i zły stan zdrowia uniemożliwiały mu prowadzenie aktywnego trybu życia, był czł. ZZ i Związku Oficerów Rezerwy, a także korespondentem GUS. Pracował społecznie w parafii Kowala Stępcina, organizował z proboszczem Janem Kozińskim w ramach Akcji Katolickiej Stow. Mężów Katolickich w tej parafii. Współpracował z Kazimierzem Walewskim nad utworzeniem Związku Rodu Walewskich, założył muzeum Walewskich w Tubądzinie. W 1928 otrzymał Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości.

W czasie II wojny światowej był na krótko aresztowany (10.09.1939) a w l. 1940–1944 dwukrotnie pobity przez gestapo w trakcie przesłuchań i przez żołnierzy SS stacjonujących w Kowali. W czasie okupacji dom Walewskich, nawet po przejściu majątku na Liegenschaft (5.07.1942), stanowił schronienie dla uciekinierów i wysiedlonych. A. W. wspomagał także inteligencję radomską, zwłaszcza nauczycieli. Należał do tajnego SN, ale ze względu na stan zdrowia nie angażował się czynnie w konspiracyjną działalność.

Po wyjściu Niemców Walewscy wrócili do domu, ale wkrótce otrzymali nakaz opuszczenia majątku i przenieśli się do Radomia. A. W. mimo choroby został aresztowany wraz z grupą ziemian, aby zapobiec ewentualnym „aktom terroru” w czasie przeprowadzania reformy rolnej. Zwolniony po 5 miesiącach w ciężkim stadium gruźlicy, wkrótce zmarł. Pochowany został w grobie rodzinnym w Radomiu.

Dzieci: 1. Jolanta (1921–1981), abs. liceum w Chyliczkach, żona Zbigniewa Opiełińskiego, współwł. maj. Białężyce pod Wrześnią. Ich córki: 1.1. Anna, abs. UW., bibliotekarka; 1.2. Elżbieta, żona Mariana Sikorskiego, sędziego w Gnieźnie; 2. Marian Franciszek Ksawery (1923–1983), abs. liceum rolniczego w Bydgoszczy, zootechnik w PGR Leszno pod Warszawą. Zonaty z Wandą Śmigielką, urzędniczką. Ich dzieci: 2.1. Waldemar, abs. technikum samochodowego, pracownik Zakładów „Polfa” w Tarchominie; 2.2. Urszula, abs. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Siedlcach, nauczycielka w Legionowie pod Warszawą; 3. Elżbieta (ur. 1927), dr nauk humanistycznych UW, kustosz dyplomowany w BN w Warszawie. Żona Władysława Słodkowskiego, prof. w Inst. Badań Pedagogicznych w Warszawie. Ich córka: 3.1. Irena Anna, dziennikarka i socjolog, abs. UW; 4. Zofia (ur. 1932), abs. technikum ekonomicznego w Radomiu, księgowa, żona Jerzego Sobuty, urzędnika w Radomiu. Ich córki: 4.1. Maria, abs. Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, nauczycielka w Radomiu; 4.2. Jolanta, abs. SGPiS w Warszawie, urzędniczka w Radomiu.

Dok.: Materiały w posiadaniu córki i znajdujące się w archiwum K. Walewskiego, zdeponowane w AP w Łodzi.

Elżbieta Słodkowska (S. C.)

COLONNA-WALEWSKA MARIA SYLWIA z KUŹNICKICH, pseud. konspiracyjny „Sławka Kowalska” (3.11.1895–7.01.1980), wł. maj. Kowala Stępcocina (pow. radomski). Córka Władysława (1854–1909) i Marii z Suligowskich (1875–1897), wnuczka Piotra, wł. maj. Malcew pod Radomiem. Ur. w Mircu (pow. iłżecki).

Ojciec M. W. był dzierżawcą maj. Jezowa Wola pod Radomiem, a następnie dóbr donacyjnych Mirzec. W 1903 kupił maj. Kowala Stępcocina. Wprowadził tam nowoczesne metody gospodarowania.

M. W. osierocona przez matkę jako dwuletnie dziecko była wychowywana przez babkę, Bronisławę Suligowską, w Radomiu. Tam uczęszczała na tajne komplety szkolne, prowadzone przez Marię Gajl, a od 1907 do pierwszej polskiej żeńskiej szkoły w Radomiu, założonej przez tę nauczycielkę. W 1912 wyjechała do Krakowa na Wyższe Kursy dla kobiet im. A. Baranieckiego. W 1913 zapisała się na studium rolnicze UJ. W czasie studiów zgłosiła się do oddziału Drużyn Strzeleckich i do organizacji „Zarzewie”, używając pseud. „Sławka Kowalska”. Wybuch wojny 1914 zastał ją w Sopocie, skąd jako poddaną rosyjską ewakuowano przez Berlin i Szwecję do Radomia, następnie w 1915 z rodziną babki do Kijowa. W czasie swego pobytu w Kijowie pracowała w stow. polskich i w studenckiej organizacji „Zet”. Wiosną 1918 wróciła do Radomia i zapisała się do Ligi Kobiet, prowadzonej przez Marię Kelles-Krauzową, oraz do radomskiego Koła Ziemianek — od 1924 była jego wieloletnią przewodniczącą. Współpracowała również z P.O.W.

W 1919 M. W. przejęła maj. Kowala Stępcocina, będący od śmierci ojca w dzierżawie. Gospodarowała wraz z mężem ⇒ Aleksandrem, którego poślubiła 26.07.1920. Zdewastowany w czasie wojny majątek wymagał inwestycji. Panująca inflacja, polityka rolna rządu i kryzys lat 1929–1935, zmusiły M. W. do częściowej parcelacji ziemi w celu spłacenia długów (1919 — ok. 420 ha, 1939 — 299 ha ziemi ornej).

M. W. dużo pracowała społecznie w ramach organizacji, do których należała. Uczestniczyła w urządzaniu wystaw rolniczych, kursów, np. oświaty pozaszkolnej. Współpracowała ze Stow. Młodzieży Katolickiej i z Komitetem ds. stow. młodzieżowych przy Radzie Diecezjalnej w Sandomierzu. Była przewodniczącą Kół Gospodyń Wiejskich w pow. radomskim, w l. 1925 – ok. 1932 w zarządzie tej organizacji pozostawała do września 1939. Po 1936, w ramach Akcji Katolickiej, zorganizowała w Kowali Stow. Niewiast Katolickich i jako jego przewodnicząca inicjowała wspólne modlitwy, pogadanki religijne, kursy z zakresu higieny i gospodarstwa domowego. Od 1919 pracowała w dozorskim, zajmującym się organizacją i kontrolą szkolnictwa podstawowego w pow. radomskim, wydzierżawiła bezpłatnie gminie w Kowali dawną dworską karczmę dla powstającej szkoły powszechnej. Za działalność społeczną została odznaczona Medalem Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości i Srebrnym Krzyżem Zasługi.

W czasie wojny 1939–1945 wytypowana przez duchowieństwo udzielała pomocy uciekinierom i wysiedlonym, również w ramach RGO. Np. w 1939, w parku w Kowali, ukrywała się do października grupa umundurowanych żołnierzy, która ociągała się ze złożeniem broni. Fornalowi zbiegłemu z Oświęcimia pomogła wyrobić fałszywe dokumenty i znaleźć schronienie oraz pracę — został on zatrudniony w maj. Łaziska w pow. radomskim ⇒ Stanisława i Eugenii Kunickich. Interweniowała w sprawach chłopów aresztowanych lub wywiezionych do Niemiec. Zorganizowała w domu komplet szkolny, zarejestrowany w tajnym Gimn. im. Tytusa Chałubińskiego w Radomiu.

W 1942 Kowala Stępcocina została przejęta na Liegenschaft. M. W. z rodziną musiała w ciągu 48 godz. przenieść się na wieś. Źródłem utrzymania była wówczas praca starszych dzieci i pomoc sąsiadów.

Po wojnie Walewscy wyrzuceni z majątku przez reformę rolną PRL zamieszkali w Radomiu. Po śmierci męża M. W., utrzymując troje dzieci, pracowała jako nauczycielka i korepetytorka, później urzędniczka w kancelarii technikum ekonomicznego w Radomiu. Postępujący gościec zmusił ją do przejścia na rentę. Wówczas zaczęła pisać pamiętniki obejmujące wspomnienia z dzieciństwa, z czasów I i II wojny światowej, aż do 1947. Część tych pamiętników została zdeponowana w BN w Warszawie. Publikowała artykuły, m.in. w „Gazecie Radomskiej” (1919), „Przeglądzie Sejmikowym” (1925), „Ziemiance Polskiej” (1925–1930). Zmarła w Radomiu i tam została pochowana.

Dzieci: zob. biogram Aleksandra Bronisława Walewskiego.

Dok.: M. Ładzina, *Zjazd Kół Gospodyń Wiejskich w Radomiu*, „Głos Kobiet Wiejskich” 1929, nr 13, fot.; *Kurs pracy oświatowej i pozaszkolnej*, „Oświata Polska” 1925, z. 1, s. 93–94; Nekrolog, „Tygodnik Powszechny” 1980, nr 4, s. 2; List Emilii Warchołowej i jej męża Stanisława Warchoła (komendanta AK w gminie Kowala), oceniający społeczną działalność M. W. Pamiątki rodzinne w posiadaniu córki.

Elżbieta Słodkowska (S. C.)

WAŚNIEWSKI LUDWIK h. Bończa (1893–24.12.1975), wł. maj. Tupadły (pow. płocki), rolnik. Syn Henryka i Walerii z Szemplińskich, wł. maj. Giżyno (pow. płocki). Ur. w Śmiełowie.

Rodzeństwo: ⇒ Edward.

L. W. ukończył Gimn. Ogólnokształcące im. W. Jagielly w Płocku, a następnie wyższe studia rolnicze (zapoczątkowane na UJ w Krakowie) w SGGW w Warszawie. W Tupadłach gospodarował w l. 1920–1939. Majątek liczył 219 ha ziem pszenno-buraczanych. Obok żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa i ziemniaków uprawiano buraki cukrowe i pastewne, mak, rzepak, koński ząb na paszę dla bydła. Obora liczyła ok. 25 dojnych krów rasy czarno-białej (holenderki). Jakość mleka odstawianego do mleczarni w Drobinie była kontrolowana i zawierała ok. 3,5% tłuszczu. Na 2 lata przed wojną L. W. wystawił nowy budynek mieszkalny dla służby folwarcznej. Oprócz pracy w gospodarstwie L. W. znajdował czas na działalność społeczną jako prezes Zarządu Spółdzielni Spożyców „Gwiazda” w Drobinie oraz prezes Kółka Rolniczego drobnych gospodarstw rolnych, które propagowało nowoczesne metody gospodarowania. Po przejęciu majątku przez administrację niemiecką w listopadzie 1939 L. W. przebywał w Tupadłach do początku kwietnia 1940. Aresztowany 6.04.1940 i przewieziony do obozu w Dachau, zwolniony w listopadzie 1940 wrócił do rodziny i pracował jako rządca w majątkach niemieckich na Pomorzu oraz w pow. płockim w majątkach przejętych przez Niemców.

Po wojnie pracował w PNZ w woj. koszalińskim (1949–1951), a następnie w Warszawie w Centrali Nasiennej. Zmarł w Warszawie.

L. W. 31.12.1924 poślubił Eugenię z Turskich, córkę Zygmunta i Eugenii z Mieczyńskich, wł. maj. Borowice w pow. płockim. Eugenia W. zajmowała się wychowywaniem dzieci oraz opiekowała się ogrodem, który znacznie poszerzyła; wprowadziła też nowe odmiany jabłoni.

Dzieci: **1.** Janusz (ur. 1925), ekonomista, ukończył Wyższą Szkołę Handlu Morskiego w Sopocie, pracował w handlu zagranicznym (1950–1986), a pod koniec pracy zawodowej w Banku Rozwoju Eksportu i Banku Gospodarki Żywnościowej. Oż. z Lidią Zmijówną, abs. Wydz. Filozofii i Socjologii UW. Ich córka **1.1.** Małgorzata (ur. 1963), abs. Wydz. Polonistyki UW, dziennikarka Polskiego Radia, żona Wojciecha Raduchy, dziennikarza; ich dzieci: **1.1.1.** Jakub (ur. 1988) i **1.1.2.** Tomasz (ur. 1991); **2.** Teresa (ur. 1927), dr hab. ekonomii, ukończyła ekonomię w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Szczecinie, stopień dr. otrzymała w SGPiS w Warszawie. Pracowała

m.in. w Inst. Transportu Samochodowego w Warszawie (1952–1962). W l. 1975–1985 (z przerwą) była ekspertem ONZ w Nepalu i Etiopii. Mąż Leon Kacperski, inż. chemik. Obecnie mieszkają w Orsay pod Paryżem; 3. Ludwik (ur. 1940), abs. Wydz. Ogrodniczego SGGW. Od 1972 mieszka we Francji, oż. z Francuzką, ich dzieci: 3.1. Marek i 3.2. Fryderyk.

Dok.: *Spis ziemian, woj. warszawskie*, s. 62. Informacje rodziny.

Janusz Waśniewski

WIERZBICKA AMALIA ze SKARBEK–BIAŁOBRZESKICH h. Abdank (zm. 19.03.1901), wł. maj. Uherce Mineralne i Ropienka Dolna (pow. leski). Córka Józefa Benedykta i Anny z Dżianottów (spolszczone Gianotti de Castellati), wł. maj. Jodłowa i Ropienka.

A. W. wraz z mężem Janem Wierzbickim h. Niecuzja (ok. 1820–14.08.1914) osiadła w Uhercach. Mąż zarządzał oboma majątkami, co dla niego, przyzwyczajonego do gospodarowania w Królestwie Polskim, nie było łatwe. Klimat był surowy, górzysty teren Bieszczad i ciężka ilasto–gliniana, kamienista gleba, dużo łąk, lasów — wymagały innej gospodarki niż w Kongresówce. W Uhercach był zabytkowy dwór, tworzący, wraz z zabudowaniami i kościołem oraz XVII–wieczną dzwonnica, czworobok.

Po śmierci wszystkich swoich dzieci, które w 2 tygodnie zmarły na szkarlatynę, małżonkowie przenieśli się do odległej o 10 km Ropienki, gdzie był tylko stary, mały domek i zabytkowy spichlerz. Wybudowano nowy drewniany dwór z pięknym widokiem na całą okolicę. W Ropience znajdowały się źródła ropy naftowej. Sączyła się z urwistych brzegów potoku, w zagłębieniach tworzyła kałuże. Początki przemysłu naftowego były „chałupnicze”. Kopano studnię, jak na wodę, w ilasto–skalistym gruncie, ogradzano ją płotem i stawiano obok studni dużą beczkę. Robotnik schodził po drabinie do studni, uważając, aby nie zaczadzić się gazem ziemnym, czerpał ropę wiaderkiem i wlewał do beczki. Po ropę przyjeżdżał Żyd jednokonną furmanką z dużą metalową beczką. Przychodzili również chłopci z bańkami — używali ropy jako lekarstwa do smarowania bydła i koni oraz do oświetlania mieszkań. Wkrótce jednak zaczęto wiercić szyby naftowe, budować rurociągi, cysterny, zakładano rafinerie. Jan W. był już wtedy w podeszłym wieku, był rolnikiem, a nie nafcierzem, i wbrew radom rodziny wydzierżawił teren naftowy.

Ok. 1877 A. W. wzięła na wychowanie i adoptowała swą bratanicę, która stała się jej radością i podporą na stare lata. A. W. zmarła w Ropience i pochowana została w istniejącym do dzisiaj drewnianym kościele, który wybudowała wraz z mężem. Jan W. po śmierci żony przebywał przeważnie u przybranej córki we Lwowie, a w Ropience gospodarował rządca. Jan W. pochowany został obok swej żony.

Maria Grodzicka (B. K.)

WIŃCZA OSKAR h. Trąby (1878–1.04.1957), wł. maj. Mieczysławów (pow. postawski). Syn Mieczysława i Marii z Okuliczów, córki Edwarda, wł. maj. Cieszyłów (pow. dziśnieński). Ur. w Mieczysławowie.

Rodzina Wińców związana była od wielu lat z ziemią litewską; pradziad O. W., Florian, oż. z Joanną Sobolewską, był wł. maj. Szarkowszczyzna i Litewszczyzna w pow. dziśnieńskim. Jego syn Piotr, żonaty z Marią Korsak, był wł. maj. Litewszczyzna (posiadał 5 fol.). W okresie napoleońskim Piotr był por. szwoleżerów Gwardii Litewskiej, potem marszałkiem szlachty pow. dziśnieńskiego. Ojciec O. W., Mieczysław, brał udział w powstaniu styczniowym, po którym został zesłany do Kanguru, skąd dzięki staraniom rodziny powrócił do kraju.

O. W. mieszkał do wybuchu I wojny światowej wraz z rodziną w Mieczysławowie. W 1916, w związku ze zbliżaniem się frontu wyjechał do Petersburga, gdzie pracował w Polskim Tow. Pomocy Ofiarom Wojny. Powołany na stanowisko pełnomocnika szczególnego przeniósł się do Mińska Litewskiego. W 1918 powrócił z rodziną do Mieczysławowa, skąd wkrótce, wobec zbliżania się bolszewików, cała rodzina przeniosła się do maj. Jodzieniań w pow. wileńskim, należącego do rodziców żony Janiny. Następnie wyjechał sam do Wilna i po nieudanej jego obronie przed bolszewikami przeniósł się do Warszawy, gdzie pełnił obowiązki dyr. dep. w Ministerstwie Apropiacji. W 1920 sprowadził do Warszawy rodzinę. Po odparciu bolszewików przez WP powrócili wszyscy do Mieczysławowa.

W l. 1920–1939 O. W. był prezesem ZZ pow. postawskiego i sędzią honorowym Sądu Okręgowego w Wilnie. Również przez kilkanaście lat był sędzią powiatowym w Miadziole i Postawach.

W początku października 1939 aresztowany przez NKWD, osadzony został w areszcie w Postawach, następnie wywieziony kolejno do Berezwecza, Połocka, Krasnojarska i Pawłodaru (Kazachstan). Po wejściu w życie układu Sikorski–Majski został powołany przez Ambasadę RP w Kujbyszewie na stanowisko radcy. Po zerwaniu stosunków radziecko–polskich był ponownie aresztowany przez władze sowieckie, a następnie zwolniony na skutek interwencji Ambasady Brytyjskiej. Przez Teheran dostał się do Tanganiki, skąd przez Włochy powrócił do Polski i osiadł w Białymstoku, gdzie zmarł.

O. W. oż. był z Janiną Steckiewicz (1888 – ok. 1963), córką Tomasza i Kamilli z Jallowieckich, wł. maj. Jodzieniań w pow. wileńskim. Janina W. uniknęła wywózki, mieszkała w Postawach w czasie wojny. Dwór w Mieczysławowie spłonął w 1944. Po wysiedleniu zamieszkała razem z mężem w Białymstoku, gdzie zmarła.

Dzieci: 1. Władysław (1906–1975), abs. prawa UWil., pracował jako aplikant adwokacki w Wilnie, oż. z Jadwigą Teresą Koziell–Poklewską z maj. Karolin k. Grodna, dziennikarką. Latem 1940 uciekł z Wilna z żoną i córką Ewą do GG. W l. 1940–1944 pracował na roli. Podczas działań wojennych w 1944–1945 przedostał się z rodziną na Zachód i osiadł w pld. Afryce. Zm. w Johannesburgu. Ich córka 1.1. Ewa (ur. 1939), zamężna za Anglikiem, mieszka w Port Elisabeth; 2. Oskar (1907–1993), abs. Gimm. im. E. Rontalera w Warszawie (1926) i Wydz. Prawa UWil. W l. 1931–1935 pracował jako aplikant sądowy w Sądzie Okręgowym w Wilnie, w 1935 mianowany asesorem sądowym, a w 1937 sędzią grodzkim w Opsie (woj. wileńskie). Do 17.09.1939 pracował w sądzie w Święcianach Wileńskich. Potem ukrywał się przed bolszewikami, następnie przedostał się do GG, gdzie pracował w maj. Niegów w pow. radzyminskim Józefy Dzierzbickiej, ciotki żony Zofii. W 1944 przed nadejściem Armii Czerwonej wyjechał do Pruszkowa, skąd w styczniu 1945 został wywieziony na roboty do Niemiec. W czerwcu t.r. uwolniony, został powołany do pracy w PCK przy 2 Korpusie we Włoszech, następnie w Anglii. 11.07.1947 powrócił do kraju, zamieszkał w Białymstoku, gdzie pracował najpierw jako p. o. sędziego Sądu Okręgowego, od 1951 — p. o. sędziego Sądu Wojewódzkiego. W 1953 został mianowany sędzią tegoż Sądu. W 1957 przeszedł na emeryturę. Zmarł w Białymstoku.

Oż. z Zofią Soroko (1906 – ok. 1963), córką ⇒ Karola (1872–1941?), wł. maj. Czuczelice w pow. postawskim. Zofia W. od czasu napaści bolszewików na Polskę mieszkała w maj. rodziców Czuczelice, skąd została wywieziona do Kazachstanu wraz z matką Marią Soroko. Powróciły do kraju wiosną 1946 i zamieszkały początkowo we Wrocławiu, po powrocie zaś męża do Polski w 1947, przeniosły się do Białegostoku, gdzie mieszkały do śmierci.

Dok.: Relacje Oskara Wińczy jr., rkps w posiadaniu J. Rutkowskiej.

Jolanta Rutkowska (B. K.)

WŁODEK WOJCIECH JÓZEF h. Sulima (1831–1900), wł. maj. Przeździecko Jachy i Przeździecko Pierzchały (pow. ostrołęcki), następnie Kułaki, pierwotnie zwane Kołakami (pow. ostrołęcki), a potem Bybytki (pow. Wysokie Mazowieckie). Syn Piotra (1784–1856), wł. maj. Wojewódki Górne (*vel* Nagórne) i maj. Rytele Olechny (pow. sokołowski), oraz Antoniny Dąbrowskiej, córki Wiktora i Krystyny z Budziszowskich (zm. 1840). Ur. w maj. Rytele Olechny. W l. 1852–1855 legitymował się ze szlachectwa wraz z ojcem Piotrem przed Heroldią Królestwa Polskiego.

W. W. w 1856 odziedziczył po ojcu maj. Rytele Olechny, które t.r. wraz z rodzeństwem sprzedał. W 1857 kupił od teścia, wraz z żoną Ludwiką z Mianowskich, maj. Przeździecko Jachy i Przeździecko Pierzchały, których był wł. do 1872–1873. W czasie powstania styczniowego był uczestnikiem organizacji cywilnej powstania w gm. Andrzejewo, w której był wówczas wójtem. Rosjanie nie mogli mu niczego udowodnić, ale ok. 1865 ktoś podpalił dwór w Jachach, który spłonął całkowicie razem z dwoma skrzyniami pełnymi dokumentów rodzinnych. W. W. sprzedał Jachy i kupił maj. Kułaki k. Ciechanowca (ok. 600 ha), leżące tuż za granicą Królestwa Kongresowego na tzw. ziemiach zabranych, gdzie obowiązywało ustawodawstwo rosyjskie. Ok. 1890 Rosjanie zorientowali się, że W. W. kupił Kułaki wbrew ukazowi carskiemu zabraniającemu nabywania dóbr ziemskich rzymskim katolikom w państwie rosyjskim i zastosowali wobec niego ten ukaz. Po przymusowym wykupie Kułaków W. W. (musiał sprzedać je za 1/3 ceny) kupił w 1898 maj. Bybytki, leżący przy granicy, ale w obrębie Królestwa Kongresowego.

W. W. zmarł w Bybytkach, pochowany został wraz z żoną na cmentarzu w Winnie k. Ciechanowca.

Żona Ludwika z Mianowskich była córką Wojciecha i Zofii z Godlewskich (Mianowscy byli fundatorami Kasy im. Mianowskiego). Małżeństwo to miało 13 dzieci urodzonych przeważnie w Jachach, z których większość zmarła na gruźlicę. Dwie córki Bronisława i Teodozja dożyły młodości, ale zmarły jako panny, przeżył tylko ⇒ Stanisław Tomasz (1873–1930).

Dok.: *Wspomnienie pośmiertne Al. Apuchtina „Czas”*, Kraków 17.11.1903; *Kułaki k. Ciechanowca w łomżyńskim*, w: *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 9, z. 2, Seria Nowa, W. 1986, s. 52; Legitymacja szlachectwa dla Piotra i syna Józefa Wojciecha w dn. 28.11./10.12.1855 AGAD Warszawa, sygn. OZWRzS LXXXI nr 55 s. 366 oraz CGIA Kijów F. 966 op. 1, d. 35 z dn. 28.06.1852; Piotr Włodek wraz z synem Józefem Wojciechem wylegitymowani ze szlachectwa, WAP Białystok. Akta notarialne Wł. Rudzińskiego: Ostrowi Mazowiecka dn. 31.05./09.06.1856 przed notariuszem Władysławem Rudzińskim, dokument nr 615 i 616 T. 2, kwartał 2, sprzedaż dóbr Rytele–Olechny. WAP Białystok, notariusz Władysław Rudziński z Ostrowi Mazowieckiej 1857 nr 503 i 504. Dn. 21.11./3.12.1857 małżeństwo Józef i Ludwika z Mianowskich kupili od ojca i teścia dobra Przeździecko–Jachy lit. B oraz Przeździecko–Piechchały lit. G. Informacje wnuków: Józefa i Stanisława Włodków oraz ich siostry Marii Krzyżanowskiej; J. M. Włodek, Włodek Wojciech Józef h. Sulima 1831–1900, AWD, mpis.

Jan Marian Włodek

WŁODEK STANISŁAW TOMASZ h. Sulima (17.11.1873–10.06.1930), wł. maj. Dąbrowa–Bybytki (pow. Wysokie Mazowieckie) oraz Kułaki (pow. Bielsk Podlaski), inż. rolnik, poseł do Sejmu Ustawodawczego II Rzeczypospolitej. Syn ⇒ Wojciecha Józefa (1831–1900) i Ludwika z Mianowskich, córki Wojciecha i Zofii z Godlewskich. Ur. w Pniewie w pow. łomżyńskim.

S. W., najmłodszy, jedyny pozostały przy życiu z trzynastorga dzieci, wychowywał się w Kułakach. Skończył II Gimn. Warszawskie, w którym nie wolno było mówić po polsku, więc równocześnie uczył się prywatnie historii i literatury polskiej u prof. Bronisława Chlebowskiego. W 1896 ukończył Szkołę Rolniczą w Dublanach. Przez rok przebywał na praktyce w Niemczech, w obecnym pow. Szczecinek, później na Woły-

niu u państwa Mniszek–Tchórzniczych oraz w innych majątkach prowadzonych przez światłych rolników.

W 1891 Kułaki na mocy carskich ukazów grudniowych z 1865 zostały przymusowo „wykupione” przez Aleksandra Apuchtina, którego spadkobiercy gospodarowali w Kułakach do 1928. Rozparcelowali w tym czasie połowę z powierzchni majątku. Za otrzymane od Apuchtina symboliczne odszkodowanie i rodzinne oszczędności kupiono w 1898 maj. Dąbrowa–Bybytki, liczący, po regulacji serwitutów, 188 ha użytków rolnych; uważany on był za najgorszy na terenie pow. Wysokie Mazowieckie.

Po śmierci ojca S. W. rozpoczął gospodarowanie od przeprowadzenia melioracji (łącznie z sąsiednimi wsiami), budowy nowoczesnego 8–mieszkaniowego domu dla służby, jak też ochronki. Zaprowadził uprawę buraka cukrowego dla cukrowni Sokółów oraz w l. 1900–1906 selekcję bydła rasy krajowej. Łomżyński Związek Hodowlany uznał S. W. za zdolnego i światłego hodowcę. Dąbrowa–Bybytki zasłynęły jako majątek dobrze prowadzony. Zaczęli napływać tam na praktyki absolwenci szkół rolniczych. S. W. zyskał autorytet zawodowy wśród włościan, szlachty zagrodowej oraz właścicieli majątków. Wyrazem uznania było powierzenie mu w 1907 godności prezesa Tow. Rolniczego ziemi łomżyńskiej, którą piastował aż do śmierci. S. W. już przed I wojną światową był inicjatorem scalenia gruntów drobnoszlacheckich na terenie pow. Wysokie Mazowieckie. Wychodził z założenia, że gospodarka na gruntach pozostających w szachownicy hamuje rozwój kultury rolnej. W tym okresie (1912) komasacja mogła być przeprowadzona tylko za powszechną zgodą. Przekonanie miejscowych rolników wymagało wiele trudu. Autorytet S. W., wiara w jego uczciwość i mądrość sprawiły, iż doszło do komasacji gruntów części gospodarstw.

Od czasów studenckich S. W. był związany z ruchem narodowodemokratycznym. Dąbrowa–Bybytki były wielokrotnie odwiedzane przez działaczy tego obozu; m.in. Jana Harusiewicza, dr. Jana Załuskę, Romana Dmowskiego.

W czasie I wojny światowej, podczas okupacji niemieckiej, S. W. dzięki znajomości języka niemieckiego pomagał mieszkańcom całego powiatu, m.in. jako prezes uznanego przez Niemców Okręgowego Tow. Rolniczego. Opiekował się majątkami, których właściciele i całe załogi zmuszono do ewakuacji do Rosji. Przyczynił się do sprowadzenia spod Kalisza ziemian, którzy w ramach samopomocy zechcieli administrować opuszczonymi dobrami ziemskimi do czasu powrotu ich właścicieli. M.in. przyjechał Witold Maringe, znany później również w PRL organizator PNZ. Działalność gospodarcza, społeczna i polityczna S. W. wpływała na świadomość narodową i patriotyczną mieszkańców. W listopadzie 1918 ok. 300 ochotników z tego powiatu wyruszyło do walki o Lwów.

Po odzyskaniu niepodległości S. W. został wybrany posłem Związku Ludowo–Narodowego do Sejmu Ustawodawczego RP. Ówczesny sędzia okręgowy przeprowadzający wybory w Łomży, Michał Romer, przeciwnik endecji, pisał w swoim dzienniku: „Stanisław Włodek (...) jest znakomitym działaczem społecznym, osobnikiem, któremu nie chodzi o spekulację polityczną, ale o realną pracę i realne dobro społeczne”. Jako poseł S. W. (od lutego 1919 do grudnia 1922) w decydującej mierze przyczynił się do przeprowadzenia ustawy o komasacji oraz o spółkach melioracyjnych. W 1920 armia bolszewicka zniszczyła maj. Dąbrowa–Bybytki. W okresie doprowadzania gospodarstwa do normalnego stanu S. W. rozwijał hodowlę bydła rasy czerwonej polskiej. Wprowadził w Bybytkach uprawę pszenicy. Po 8–letnim procesie odzyskał w 1928 zdewastowane przez spadkobierców Apuchtina Kułaki i musiał je zagospodarować. Obejmowały one 335 ha, w tym 150 ha lasów. Równocześnie nie zaniedbywał pracy społecznej, szerzenia oświaty. Współpracował z instruktorami powiatowymi, opiekował się szkołami, pracował w gminie. Był prezesem SN w powiecie.

S. W. został pochowany na cmentarzu w Dąbrowie Wielkiej. Organizacje rolnicze i społeczeństwo postawiły zmarłemu pomnik nagrobny. Umieszczono na nim napis: „Pamięci Stanisława Włodka 1874–1930, zasłużonego bojownika wiary, oświaty ludu i odrodzenia narodowego, kamień ten wzniesli ci, co go kochali”.

Żoną S. W. była od 1916 Janina z Kozickich (1897–1983).

Dzieci: 1. ➔ Józef (1918–1988); 2. ➔ Stanisław (1919–1990); 3. Maria (ur. 1925 w Dąbrowie–Bybytkach). Maturę zdała w 1944 w Liceum ss. Zmartwychwstaniek w Warszawie. Była żołnierzem AK od 1943. Uczestniczyła w powstaniu warszawskim, wywieziona po jego zakończeniu do obozów jenieckich: Sandbostel X B i Oberlangen VI C. Do kraju wróciła w 1946, a w 1947 poślubiła Jerzego Krzyżanowskiego h. Świnka (ur. 1923), syna Kazimierza i Bronisławy z Wyszynskich. W czasie wojny Jerzy K. należał do ZWZ–AK. Ukończył SGH. Ich dzieci: 3.1. Wacław (ur. 1948), fizyk teoretyk, dr UW, od 1980 w Niemczech, od 1995 prof. wyższej uczelni technicznej w Wilhelmshaven; 3.2. Michał (ur. 1950), fizyk, dr hab. nauk przyrodniczych, od 1991 pracownik Światowej Organizacji Zdrowia WHO; 3.3. Anna (ur. 1954), mgr informatyk, mąż Felbur, od 1988 przebywają na placówce handlowej w Pekinie.

Dok.: *Lista posłów do Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 12 kwietnia 1919*, W. 1919; *Komisje Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 15 grudnia 1920 r.*, W. 1920, s. 11, 19, 31, 41; *Kto był kim w II RP*, s. 471–472; S. Włodek, „Przegląd Rolniczy” 1909, nr 41; W. Chmielewski, *Księga Pamiątkowa na 75–lecie Gazety Rolniczej*, 1938, t. 2, s. 947–964; S. Roslaniec, *Samorzutne scalanie gruntów wśród mazowieckiej i podlaskiej szlachty zagrodowej*, W. 1928; Z (Jan Zaluska?), *Stanisław Włodek, poseł, bojownik za sprawę*, „Zorza”, nr 36, s. 1; J. Włodek, *Dzieje zagłady ziemiaństwa polskiego południowo–zachodniej Białostoczczyzny w l. 1939–1947*, Skierniewice 1985 (mpis); J. Włodek, Stanisław Tomasz Włodek ur. 1873 – zm. 1930, Skierniewice 1984. Zbiory rodzinne Stanisława Włodka (jr.).

Maria Krzyżanowska (B. K.)

WŁODKOWA JANINA z KOZICKICH, 2^ov. Pac–Pomarnacka (19.09.1897–10.10.1983), współwł. maj. Dąbrowa–Bybytki (pow. Wysokie Mazowieckie), Kułaki i Brulino Koski (pow. Bielsk Podlaski). Córka Stefana Kozickiego, architekta, i Teresy z Godlewskich. Ur. w maj. Brulino Koski, należącym w 1/3 do jej matki.

Po ukończeniu pensji w Warszawie poślubiła 1^ov. w 1916 Stanisława Tomasza Włodka (1873–1930). Wspólnie z nim pracowała, od niego nauczyła się umiłowania ziemi i pracy na roli. Urodziła sześcioro dzieci (troje zmarło w dzieciństwie).

W l. 1930–1939, będąc wdową, dobrze gospodarowała w Bybytkach (188 ha) i Kułakach (335 ha) z pomocą Stanisława Dąbrowskiego z Pogorzeli (kuzyna Włodków). Mimo kryzysu l. 30. i konieczności kształcenia trojga dzieci nie dopuściła do sprzedania ziemi. W Bybytkach rozwinęła zapoczątkowaną przez zmarłego męża hodowlę zarodowego bydła rasy czerwonej polskiej, jedną z najlepszych w Polsce pod względem mleczności i zawartości tłuszczu w mleku. Uprawiała też z dobrym rezultatem buraki cukrowe. Prowadziła hodowlę źrebiąt przeznaczonych na kawaleryjskie konie remontowe. W Kułakach założyła hodowlę owiec rasy oxford–hampshire i rozbudowała gospodarstwo rybne. Po śmierci swego wuja Józefa Hipolita Godlewskiego w 1936 stała się współwł. maj. Brulino Koski (300 ha).

W czasie bitwy Podlaskiej Brygady Kawalerii z oddziałami Korpusu Guderiana 12.09.1939 Bybytki zostały spalone łącznie z inwentarzem. Mimo to, J. W. kończyła siewy i kopanie ziemniaków do momentu, kiedy 26.09. do Bybytek dotarły oddziały Armii Czerwonej. Do stycznia 1940 ukrywała się przed sowieckim okupantem. Po pierwszych masowych aresztowaniach, z pomocą soltysa ze wsi Dąbrowa–Bybytki i życzliwych fernali, przedostała się wraz z córką na teren GG. Nie miała środków do życia. Przebywała w gościnnych domach ziemiańskich w Kownatkach i w Sobolach k. Łukowa. W czerwcu 1941 poślubiła 2^ov. Stanisława Pac–Pomarnackiego, wł. maj.

Mień (pow. Bielsk Podlaski) i współwł. maj. Stanin pod Łukowem. W lipcu t.r. po wejściu wojsk niemieckich na tereny zajęte w 1939 przez ZSRR J. i S. Pac–Pomarnaccy wrócili na Podlasie.

Dąbrowa–Bybytki, Kułaki i Koski zostały przejęte przez Wschodniopruskie Tow. Rolnicze. J. W. z mężem gospodarowała na 100 ha ziemi w Mieniu. W lipcu 1944 uciekli przed zbliżającym się frontem do Warszawy. Tam przeżyli powstanie. J. W. z rannym w powstaniu mężem przeszła przez obóz w Pruszkowie.

Jesienią 1944 ziemia, na której gospodarowała J. W., została przejęta w ramach reformy rolnej. W l. 1946–1950 pracowała jeszcze na roli w Staninie. Mimo iż ziemia, którą uprawiała, liczyła mniej niż 100 ha (zgodnie z przepisami dotyczącymi nacjonalizacji), zmuszono ją do opuszczenia Stanina, a mąż, więziony przez kilka miesięcy, zmarł.

J. W. zarabiała na utrzymanie, pracując m.in. jako pomoc dentystyczna. Do ostatnich chwil życia interesowała się produkcją żywności i bolała nad upadkiem polskiego rolnictwa. Z zapałem uczyła swoje wnuki prawdziwej historii Polski. Zmarła w wieku 86 lat w Skierniewicach u swego syna Józefa Włodka. Pochowana została w grobie rodzinnym Włodków w Dąbrowie Wielkiej.

Dzieci: zob. biogram Stanisława Tomasza Włodka.

Dok.: *Księga Pamiątkowa...*; J. Włodek, *Dzieje zagłady...*, op. cit. w biogramie S. Włodka; Rejestr pomiarowy maj. Dąbrowa Bybytki sporządzony w 1934 r. przez Stanisława Skrzyszewskiego.

Jan Marian Włodek

WŁODEK JÓZEF h. Sulima, pseud. konspiracyjny „Wincenty Briński”, „Stanisław Dąbrowski”, „Franciszek Wyszyński” (22.01.1918–23.04.1988), współwł. maj. Dąbrowa–Bybytki (pow. Wysokie Mazowieckie) i Kułaki (pow. Bielsk Podlaski), rolnik, dr pomologii, doc. dr sadownictwa Inst. Sadownictwa i Kwaciarstwa w Skierniewicach, pamiętnikarz. Syn ⇨ Stanisława Tomasza (1873–1930) i Janiny z Kozickich (1897–1983). Ur. w Bybytkach.

Rodzeństwo zob. biogram Stanisława Tomasza Włodka.

Podstawę utrzymania rodziny stanowiły maj.: Dąbrowa–Bybytki (ok. 6 km od Szepietowa) oraz Kułaki (ok. 6 km od Ciechanowca) odzyskane 1.08.1928 na drodze sądowej. Pod kierownictwem ojca J. W., Stanisława Tomasza, Bybytki stały się wzorowym, wielokierunkowym gospodarstwem. Włodekowie również szybko odbudowali zniszczone i zaniedbane przez Rosjan Kułaki. W majątku tym, liczącym 335 ha (w tym 150 ha gruntów ornych), zaprowadzono wzorową uprawę zbóż i prawidłową gospodarkę leśną. Hodowano też owce rasy oxford–hampshire, konie zarodowe półkwi arabskiej oraz ryby w stawach. Ponadto wybudowano w Kułakach młyn wodny.

J. W. wychowywany był przez rodziców i babkę — Teresę Kozicką z Godlewskich, wykształconą współwł. maj. Brulino–Koski k. Czyżewa. W rodzinie panowała atmosfera religijna i tradycje patriotyczne, umiłowanie ziemi rodzinnej, poszanowanie pracy i zrozumienie potrzeby działalności społecznej. J. W. do szkoły powszechnej nie uczęszczał, kształcąc się u nauczycieli domowych. Następnie kontynuował naukę w Gimn. im. Stefana Batorego w Warszawie (1928–1931). W wieku lat 12 stracił ojca. Z powodu trudnej sytuacji materialnej rodziny (spowodowanej splątą długów zaciągniętych na wykupienie Kułaków oraz kryzysem gospodarczym) przeniósł się do Państwowego Gimn. im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku (1.09.1931). Tam też 16.06.1937 zdał maturę. Podczas studiów, rozpoczętych w 1937 na Wydz. Rolnym SGGW, należał do Sodalicii Mariańskiej i Bratniej Pomocy. Mieszkał wówczas u przyjaciela rodziny Jana Załuski, wybitnego działacza narodowodemokratycznego i red. tygodnika „Zorza”, co wpłynęło na poglądy polityczne młodego studenta.

Wybuch II wojny światowej przerwał naukę J. W. We wrześniu 1939 zabudowania maj. Dąbrowa–Bybytki wraz z większą częścią inwentarza żywego spłonęły podczas walk prowadzonych w okolicy. Po zajęciu majątku przez Armię Czerwoną 26.09.1939 J. W. opuścił strony rodzinne w obawie przed deportacją lub rozstrzelaniem. Po krótkim pobycie w Warszawie pracował jako pomocnik administratora maj. Radziejowice (pow. grodziski), Kownatki (pow. łukowski) i Zalesie Dwór (pow. grójecki). Po ataku niemieckim na Związek Radziecki powrócił w rodzinne strony. Odzyskane Bybytki, przekształcone pod administracją sowiecką w rolniczą spółdzielnię produkcyjną, J. W. utracił ponownie 14.08.1941 w wyniku upaństwowienia przez Niemców. Gospodarował tam jednak nadal, formalnie jako pomocnik administratora. Po odbudowie gospodarstwa i wykonaniu niezbędnych prac polowych, musiał przenieść się do maj. Mień (gm. Brańsk), który był własnością drugiego męża matki, Stanisława Pac–Pomarnackiego. Razem z matką administrował Mieniem do 1.07.1944, czyli do czasu rozparcelowania majątku przez władze PRL. Parcelacji poddano oczywiście również rodzinne Kułaki i Dąbrowę–Bybytki. Utraciwszy pracę, J. W. zamieszkał w miejscowości Gierałty Stare k. Szepietowa, a na życie zarabiał organizowaniem zbioru ziemniaków i wypożyczaniem kopaczki. Podczas trwania akcji „Burza” zaopatrywał w żywność stacjonującą w okolicy 8 kompanię 76 p. p. AK, równocześnie w okresie wiosny 1944, pełniąc funkcję konnego zwiadowcy. Aresztowany przez pełnomocnika PKWN do spraw reformy rolnej 28.10.1944 przebywał w więzieniach w Wysokim Mazowieckiem i w Białymstoku. Został 8.11.1944 wywieziony do obozu koncentracyjnego (nr 45 MSW ZSRR) w Ostaszkowie. Żył w bardzo ciężkich warunkach, pracując przymusowo, m.in. jako murarz. W grupie liczącej ok. 1500 więźniów został przewieziony 15.06.1945 do obozu specjalnego MSW ZSRR nr 178 Rianzań–Diagilewo, w którym więziono głównie deportowanych na wschód żołnierzy AK. Pracował tam w miejscowej stolarni. Dowieziony 19.01.1946 pociągiem do Białej Podlaskiej, wraz z grupą liczącą ok. 850 współwięźniów, 8.02.1946 wypuszczony na wolność.

Józef Włodek

Do Polski powrócił ze zrujnowanym zdrowiem (m.in. z obrzękami spowodowanymi głodem), ale, wbrew przewidywaniom lekarza, przeżył. Wkrótce odnalazł wysiedloną rodzinę. Kontynuował przerwane studia na Wydz. Rolnym SGGW od 12.03.1946, a następnie od 1.02.1947 był młodszym asystentem na tej uczelni. Po obronie pracy magisterskiej 14.02.1948 na temat nawożenia pszenicy ozimej, napisanej pod kierunkiem prof. Mariana Górskiego, uzyskał dyplom ukończenia studiów z tytułem mgr inż. Od 1.04.1948 był st. asystentem Zakładu Chemii Rolnej SGGW, początkowo w Warszawie, następnie na Polu Doświadczalnym Katedry Rolnictwa SGGW w Skierńwiczach (15.04.1949–31.03.1951). Wykładał uprawę roli i roślin (1950–1951) oraz nawożenie gleby przez jeden semestr w każdym roku — na Kursie Melioracji Rolnej

SGGW. Mimo dobrych wyników osiągniętych w pracy zawodowej, w ramach czystek komunistycznych 31.08.1951 został usunięty ze stanowiska st. asystenta. Dzięki pomocy prof. Szczepana Pieniążka 1.09.1951 podjął pracę w nowo tworzonej Inst. Sadownictwa w Skierniewicach. Został st. asystentem, a następnie kierownikiem Pracowni Chemicznej w Zakładzie Agrotechniki (1.10.1953–3.06.1965). Pod jego kierunkiem rozwijano prace z zakresu: pielęgnacji gleby, nawożenia roślin sadowniczych i upowszechniania postępu w tej dziedzinie. Pracę doktorską na temat nawożenia krzewów jagodowych (1965), napisaną pod kierunkiem prof. S. Pieniążka, obronił na Wydz. Ogrodniczym SGGW. Następnie od 1.08.1965 kierował Pracownią Współpracy z Terenem w Zakładzie Upowszechniania Postępu. Tam też 12.04.1973 otrzymał nominację na stanowisko doc. Inst. Sadownictwa w Skierniewicach. Pracował z zaangażowaniem, miał duże zdolności popularyzatorskie i dydaktyczne. Był autorem kilkunastu prac naukowych oraz ok. 150 wspomnień, artykułów popularnonaukowych, ulotek i broszur. Nieprzerwanie w okresie 1959–1980, a sporadycznie także i później, pełnił funkcję ławnika Sądu Powiatowego w Skierniewicach. Interesował się życiem politycznym oraz historią narodu i państwa polskiego, a także historią Kościoła katolickiego. Poglądy polityczne J. W. ukształtowane zostały m.in. pod wpływem wychowania i kontaktów z wybitnymi działaczami ND. Wielu z nich bowiem bywało w rodzinnych Bybytkach, m.in. Zygmunt Berezowski, Roman Dmowski, Kazimierz Lutosławski, Stanisław Kozicki i dr Jan Załuska. J. W. był znawcą i popularyzatorem historii ojczyzny, jej wątków martyrologicznych narodu i myśli politycznej polskiej prawicy. Wygłosił na te tematy wiele odczytów przeznaczonych m.in. dla młodzieży opozycyjnej. Pozostawił liczne opracowania dziejów ziemiaństwa, historii rolnictwa i organizacji rolniczych oraz losów ludności polskiej w gułagach, w tym część opublikowanych w wydawnictwach drugiego obiegu. Był autorem prac m.in.: *Trochę przeszłości widzianej oczyma rolnika* (t. VII, s. 1700, Skierniewice 1977, rkps w Bibliotece AR w Krakowie). Pod pseud. „Franciszek Wyszyński”: *Wspomnienie z lat 1944–1946* (b. m. i d.) oraz *Wspomnienia z lat 1944–1946* (b. m. i d.) oraz też w opracowaniu Jerzego Krzyżanowskiego, W. 1999; *Dzieje zagłady ziemiaństwa polskiego południowo-zachodniej Białostoczczyzny w l. 1939–1944* (Skierniewice 1985, jeden egzemplarz mpis znajduje się w Muzeum Rolnictwa im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu); „*Byłem więziony w ZSRR*”, pismo bez tytułu wydawane przy kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa na osiedlu „Widok” w Skierniewicach, s. 1; pod pseud. „W. Briński”: *Polacy nad Willi, Niemna i Buga w łagrach radzieckich w l. 1944–1947* (W. 1984, 1989).

Zmarł w Skierniewicach, pochowany został 30.04.1988 w grobowcu rodzinnym na cmentarzu parafialnym Dąbrowa Wielka k. Wielkiego Mazowieckiego.

J. W. 2.02.1950 poślubił Leoncję Bukowińską (ur. 6.12.1916).

Dzieci: 1. Stanisław Tomasz (ur. 1951 w Skierniewicach). Uczęszczał do szkół w Skierniewicach i tam zdał maturę w Liceum im. B. Prusa. W tym samym roku zapisał się na Wydz. Chemii UW i zamieszkał w Warszawie. W 1974 uzyskał tytuł mgr. chemii w dziedzinie chemii fizycznej. W sierpniu t.r. rozpoczął pracę w Zakładzie Chemii Radiacyjnej Inst. Badań Jądrowych (IBJ) na Żeraniu, kolejno jako stażysta, młodszy i st. asystent. Oż. 6.08.1975 z Danutą Galik ze Skierniewic. Ślub odbył się w kościele parafialnym św. Jakuba w Skierniewicach. W 1980 S. T. zapisał się do „Solidarności” w pierwszych dniach powstania związku w IBJ. W IBJ Stanisław zetknął się bowiem ze środowiskiem aktywnie przeciwstawiającym się od 1976 rzeczywistości realnego socjalizmu. Pracę doktorską wykonywał w IBJ u doc. Henryka Wincła (ob. prof. IChF PAN). Obronił ją w 1984 na Wydz. Chemii UW, gdyż w stanie wojennym nastąpił z powodów politycznych podział IBJ na 3 niezależne instytuty i rozwiązano jego radę naukową. W kilka miesięcy po obronie doktoratu Stanisław

wraz ze swym promotorem zostali zmuszeni do opuszczenia Inst. Chemii i Techniki Jądrowej (jednego z trzech instytutów) i dzięki pomocy nieżyjącego już prof. Włodzimierza Kołosa, ówczesnego Sekretarza III Wydz. PAN, zostali przyjęci do Inst. Chemii Fizycznej PAN w Warszawie, mimo niechęci, będącego na usługach PZPR jego dyrektora. Stanisław został więc adiunktem w tym Inst. W końcu 1985 Stanisław wyjechał do Houston w Teksasie, gdzie od września t.r. pracowała jego żona w M. D. Anderson Cancer Center należącym do University of Texas. Nawiązane wcześniej kontakty z prof. Bohme z York University w Toronto, a także kłopotliwa procedura załatwiania pozwolenia na pracę w USA, zadecydowały o wyjeździe w lutym 1986 S. T. do Toronto. Na York University pracował do października 1989. W 1988 Danuta wraz z córką Alicją połączyła się z mężem w Toronto. Jesienią 1989 rodzina przeniosła się do Vancouver w Brytyjskiej Kolumbii, gdzie S. T. pracował na Simon Fraser University, początkowo na Wydz. Fizyki, potem Chemii tegoż uniw., prowadząc badania naukowe z dziedziny chemii fizycznej. Recesja l. 1991–1992 w Kanadzie spowodowała ograniczenia finansowania wielu programów badawczych, co skłoniło do podjęcia decyzji o powrocie rodziny do Houston, gdzie Danuta dostała pracę w M. D. Anderson Cancer Center. W kilka miesięcy po przeprowadzce do Teksasu Stanisław otrzymał pracę na Wydz. Chemii University of Houston w laboratorium prof. McCammona w dziedzinie komputerowego modelowania dynamiki białek, gdzie pracował do jesieni 1998. W październiku t.r., przyjął ofertę pracy w National Center for Genome Resources w Santa Fe w Nowym Meksyku. Pracuje tam do dziś w dziedzinie bioinformatyki. Jego dotychczasowy dorobek naukowy obejmuje ponad 50 publikacji w czasopiśmie naukowych oraz szereg prezentacji na konferencjach naukowych w Polsce, Danii, Belgii, Włoszech, Kanadzie, USA i Indiach. Córka I.1. Alicja Marcelina (ur. 31.01.1977 w Warszawie).

Dok.: l. 1944–1947. *Transporty i obozy*, Lublin 1990, s. 16, 55–56, 58; L. Łoś, *Drugi brzeg Oki*, Paryż 1989, cz. 1, s. 10, 18–120. Zaświadczenie Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego o powrocie J. Włodka z ZSRR z dn. 8.02.1946; Zaświadczenie PCK o powrocie J. Włodka z obozu, W. 12.02.1946. Zbiory rodzinne: Akta osobowe J. Włodka w Arch. Instytutu Sadownictwa w Skierniewicach (sygn. nr 1633); Arch. SGGW (sygn. 43.46, 5913); J. M. Włodek, Włodek Józef herbu Sulima 1918–1988, AWD, s. 19, mpis. Relacje rodziny. Wspomnienia własne autora.

Mariusz Marasek

WŁODEK STANISŁAW h. Sulima (28.01.1919–23.11.1990), współwł. maj. Dąbrowa–Bybytki (pow. Wysokie Mazowieckie), maj. Kułaki (pow. Bielsk Podlaski), inż. rolnik, prof. PW, żołnierz AK. Syn ↗ Stanisława Tomasza (1873–1930) i Janiny z Kozickich (1897–1983). Ur. w maj. Bybytki.

Rodzeństwo: zob. biogram Stanisława Tomasza Włodka.

S. W. nauki początkowe pobierał w domu rodzinnym, do Gimn. im. Stefana Bato-rego uczęszczał w Warszawie, a po śmierci ojca przeniósł się do Gimn. im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku, które ukończył w 1938. Wada wzroku zmusiła go do rezygnacji ze Szkoły Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu, z tego też powodu nie został zmobilizowany w 1939.

Po wybuchu wojny i zajęciu Podlasia przez wojska sowieckie, S. W. przeniósł się do GG, gdzie pracował w rolnictwie. Wybuch wojny niemiecko–radzieckiej umożliwił mu powrót do Kułaków. Jednak rozporządzenie władz niemieckich z 14.08.1941 przekazało majątki ziemskie Polaków o powierzchni powyżej 125 ha Wschodniemu Tow. Rolniczemu. S. W. musiał opuścić Kułaki liczące 335 ha. Władze niemieckie, nie mając fachowców rolników, w charakterze rządców zatrudniały czasem Polaków. Po odbyciu krótkiej praktyki rolniczej, S. W. został zatrudniony jako rządcą w Groma-

dzynie (pow. Wysokie Mazowieckie), gdzie była uprawiana kauczukodajna roślina z gatunku mniszka koksagiz. Jednocześnie S. W. związany z NSZ i później AK, prowadził, wykorzystując znajomość tamtejszego terenu, działalność konspiracyjną (przerzuty broni). Wiosną 1944 został ostrzeżony o grożącym mu aresztowaniu. Przez kilka miesięcy ukrywał się na terenie pow. Wysokie Mazowieckie, a na początku lipca 1944 przedostał się do GG, gdzie został rządcą w maj. Drwalewo (pow. grójecki), w którym oprócz gospodarstwa rolno-hodowlanego prowadzona była wytwórnia surowic i szczepionek oraz leków ziołowych.

W 1944 władza ludowa odebrała S. W. dom rodzinny i możliwość pracy na własnej ziemi. Mimo braku środków materialnych, rozpoczął studia na UŁ, jesienią 1945 przeniósł się na SGGW w Warszawie, uzyskując w 1949 tytuł mgr. inż. na Wydz. Agrotechniki ze specjalnością ichtiobiologii i rybactwa. Podczas studiów utrzymywał się z dorywczych prac przy ocenie strat gradowych. Miejscem noclegów na I roku studiów były sale wykładowe. W l. 1949–1955 S. W. pracował w Państwowym Zakładzie Higieny w Dziale Inżynierii Sanitarnej w Warszawie, kolejno jako technik, asystent, adiunkt, kierownik Pracowni Limnologii i Ochrony Wód, a w l. 1952–1955 asystent w AM w Zakładzie Higieny Komunalnej. W obu placówkach prowadził prace badawcze i dydaktyczne z zakresu hydrobiologii sanitarnej. W l. 1955–1962 pracował w Inst. Rybactwa Śródlądowego w Stacji w Żabieńcu, gdzie prowadził prace badawcze z dziedziny ochrony wód i jej użytkowania, a także szkolenie personelu inżynierskiego PGR. W 1961 obronił na SGGW pracę doktorską (promotor prof. Franciszek Staff) z zakresu hydrobiologii (użytkowania ścieków i odpadów do użytkowania wód). W 1962 S. W. podjął pracę w Centralnym Laboratorium Ochrony Radiologicznej (CELOR), unikając decyzji władz partyjnych w Żabieńcu, zmierzających do zwolnienia go z pracy w ramach „oczyszczania” placówki z elementów obcych klasowo, zwłaszcza ziemiańskich. Po ukończeniu kursów specjalistycznych z zakresu radiometrii, fizyki nuklearnej i ochrony radiologicznej w Inst. Badań Jądrowych w Świerku i w Centrum Atomowym w Grenoble, S. W. podjął w CELOR nie prowadzone dotąd w Polsce pionierskie badania z dziedziny radioekologii i radiologicznej ochrony środowiska. Zaproszony przez Komisariat Energii Atomowej we Francji do współpracy wykonał i opublikował kilka prac z dziedziny migracji i kumulacji skażeń promieniotwórczych w środowisku przemysłowym. Kierował też pracami magisterskimi studentów uniw. w Grenoble. W 1969 uzyskał tytuł dr. hab. w Inst. Biologii Stosowanej Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie oraz nominację w CELOR na docenta i kierownika Działu Skażeń Radioaktywnych. W 1973 objął funkcję kierownika Zakładu Inżynierjno-Sanitarnej Ochrony Środowiska na Wydz. Inżynierii Sanitarnej PW, gdzie przez wiele lat prowadził wykłady i ćwiczenia z hydrobiologii. W 1975 uzyskał tytuł prof. Tamże prowadził dalsze badania z zakresu ekologii, a także wykłady z przedmiotów związanych z biologią wód i ochroną środowiska. Opracował podręcznik *Podstawy inżynierii środowiska* (W. 1978).

W l. 1981–1986 był prof. na Uniw. Narodowym w Zairze, gdzie prowadził zajęcia dydaktyczne m.in. z: ekologii, higieny środowiska i zdrowia publicznego, biologii ogólnej, podstaw produkcji rolnej, hydrobiologii i rybactwa, oraz prace badawcze w stacjach doświadczalnych. W 1986 wrócił do pracy na PW na Wydz. Inżynierii Sanitarnej i Wodnej. Włączył się w prace filii PW w Płocku (prowadził wykłady z podstaw inżynierii środowiska, biologii sanitarnej i seminarium dla dyplomantów i doktorantów). Prowadził też wykłady z dziedziny ochrony wód na Podyplomowym Studium Ochrony Środowiska na SGGW. W 1989 przeszedł na emeryturę, pozostając na pół etatu na PW do końca życia.

Bibliografia prac S. W. liczy ok. 140 publikacji. S. W. był współzał. Polskiego Tow. Hydrobiologicznego, Polskiego Tow. Badań Radiacyjnych, prezesem Stow. Krajobra-zy Mazowieckie, Międzynarodowego Tow. Limnologicznego, Polskiego Związku In-żynierów i Techników Sanitarnych. Uczestniczył w wielu zjazdach naukowych krajowych i międzynarodowych we Francji, Szwecji, Włoszech, Belgii, Związku Radziec-kim, był przedstawicielem Polski w l. 1975–1978 w Międzynarodowym Tow. Limnolo-gicznym, reprezentował Polskę jako ekspert z zakresu ochrony radiologicznej w RWPG w Moskwie i Leningradzie oraz Międzynarodowej Agencji Atomowej w Wiedniu. S. W. czynnie włączał się w prace społeczne, m.in. w „Solidarności”, Komitetach Obywatelskich, Komitetach Rodzicielskich szkolnych i parafialnych. Uważał za swój obowiązek służyć innym wiedzą, doświadczeniem i pomocą.

Zmarł w Warszawie, pochowany 28.11.1990 w grobowcu rodziny Lutyńskich i Włódków w Wilanowie k. Warszawy. Na rodzinnym grobowcu Włódków w Dąbro-wie Wielkiej, gdzie pochowani są rodzice i bracia, umieszczony jest symboliczny napis dotyczący śmierci S. W.

Zoną S. W. od 31.03.1951 była Zofia z Lutyńskich (ur. 4.10.1927 w Płocku), córka Romana (1888–1968), adwokata, działacza politycznego (PSL), prezesa Tow. Nauko-wego Płockiego, oraz Anny (1893–1989), córki Marii i Władysława Płoskich, wł. maj. Nagórki Dobrskie, polonistki. Zofia, po ukończeniu Liceum im. S. Małachowskiego w Płocku i Studium Asystentów Technicznych AM w Gdańsku, pracowała w PZH oraz w Zakładzie Higieny AWF w Warszawie. Brała udział w pracach badawczych obu instytucji i była współautorką 15 prac z zakresu mikrobiologii i parazytologii. Je-dyne dziecko I. Joanna Maria (ur. 19.03.1965) studiowała geografię w Zairze, a po powrocie do kraju architekturę na PW (dyplom mgr. inż. w 1995). Następnie stu-diowała w City Lit. Institute w Londynie na wydz. grafiki. Ob. jest dyr. artystycznym agencji reklamowej w Warszawie.

Dok.: E. Łapińska, *Podlascy ziemianie*, w: „Herbowi Podlasia”, W. 1988, s. 3–51; J. M. Włodek, Włodek Stanisław h. Sulima (junior) 1919–1990 mpis. s. 17. AWD; „Wiadomości Hydrobiologiczne” 1991, nr 16; „Wiadomości Ekologiczne” 1991, t. 36, z. 4; Rejestr pomiarowy maj. Dąbrowa–Bybki sporządzony w 1934 przez Stanisława Skrzyszewskiego. Zbiory rodzinne — zob. Józef Włodek.

Zofia Włódkowa (B. K.)

WŁODEK JÓZEF h. Sulima (19.03.1848–27.03.1921), wł. maj. Nużewko (pow. ciechanowski), potem dzierżawca maj. Lekowo (pow. ciechanowski). Syn mjr. WP Hi-polita Rocha (13.08.1799–06.12.1872), wł. maj. Niestumie (pow. ciechanowski), oraz Franciszki Gosk (12.06.1812–15.05.1874). Ur. w Konstancji k. Ozorkowa (pow. łęczycki).

W XIX w. w Heroldii Królestwa Polskiego wylegitymowała się rodzina Włódków z herbem Sulima oraz inna linia z herbem Prawdzic.

J. W. początkowo gospodarował w maj. Nużewko odziedziczonym po ojcu. Po nagłej śmierci brata, Władysława Nikodema, 1886 objął opiekę nad małoletnimi jego dziećmi oraz nad jego dobrami Niestumie. By być bliżej Niestumia, sprzedał maj. Nużewko i objął dzierżawę dóbr Lekowo, należących do ordynacji opinogórskiej. Był sędzią gminnym w gm. Regimin. Zrzekł się dzierżawy 19.02.1920, wymawiając sobie benefisy na następny rok, i niedługo potem zmarł w Warszawie.

J. W. oż. 2.06.1875 z Zofią Wybicką, swą cioteczną siostrą z Tylic (pow. toruński) (1855 zapewne w Tylicach – 21.06.1891 w Lekowie), zmarłą po porodzie syna Józefa. Zofia W. była córką Januarego (zm. w czerwcu 1876 w wieku 50 lat), syna Antonie-go (zm. 1862) oraz Honoraty Mazowieckiej, córki Jana i Teresy z Gostkowskich. Po śmierci pierwszej żony J. W. poślubił Anielę z Zawadzkich (zm. 1925), wdowę po

N. Garczyńskim. Małżeństwo było bezdzietne. Jedyne dziecko z pierwszego małżeństwa, Stanisław Garczyński, poślubił córkę ojczyma Zofię.

Dzieci J. W.: **1.** Irena (1876–1956), za Edmundem Frankowskim; **2.** Gustaw (1877–1946), inż., dyr. naczelny Tow. Metalowego S. A. firmy budowy dróg i mostów w Warszawie „K. Rudzki i Ska”; **3.** Józefa (1881–1957); **4.** Bronisława (1882–1950), powieściopisarka, nauczycielka, po II wojnie światowej bibliotekarka w Olsztynie; **5.** Zofia (1885–1959), 1^ov. za Stanisławem Garczyńskim, 2^ov. za Michałem Gawrońskim; **6.** Józef (1891–2.08.1944), prezydent m. Grudziądza w l. 1921–1939, prezes Związku Miast Pomorskich, ochotnik w wojnie 1920.

Dok.: M. Włodek, Włodek Józef h. Sulima 1848–1921, AWD X teka 39. Descentorium XIX–XX wieku dla Włodeków z Niestumia k. Ciechanowa.

Stanisław Tomasz Włodek

WOLSKI EUSTACHY ZYGMUNT h. Rola (15.09.1853–27.10.1927), wł. maj. Hawłowice Górne i Bystrowice k. Pruchnika w pow. jarosławskim. Rolnik, działacz społeczny i samorządowy. Syn Jana Kantego (21.10.1799–15.04.1868), oficera WP w powstaniu listopadowym, i Katarzyny Kamilli ze Straszewskich (27.04.1816–7.05.1864) h. Radwan. Ur. w Niebylcu.

Rodzeństwo: **1.** Natalia (1839–1852); **2.** Adam Fryderyk (1844–1921), kawaler; **3.** Czesław Feliks (1845–1892), oż. z Agnieszką Anną Coll (Anielką); **4.** Ewa Helena Antonina (1859–?) za Kazimierzem Dworskim oraz kilkoro rodzeństwa zmarłych w dzieciństwie.

Dzieciństwo spędził E. W. w domu rodziców w dzierżawionej wówczas przez nich Lutczy. Nauki odbierał początkowo w domu, a w l. 1866–1869 w gimn. w Rzeszowie. Po śmierci ojca pozostawał pod opieką wuja Henryka Straszewskiego z Boguchwały, z którego zapewne inicjatywy rozpoczął w 1873 studia na Wydz. Prawa UJ, gdzie uczył się do 1875.

Eustachy Wolski

W l. 80. XIX w. E. W. przebywał w Hawłowicach przy bracie Adamie, który współpracował z właścicielem tego majątku Kazimierzem Zakliką. W 1892 oż. z Marią Chorośnicką, córką Romana, dzierżawcy Hawłowic Górnych. Po śmierci teścia od 1897 gospodarował wspólnie z teściową Stefanią z Krafftów Chorośnicką w Hawłowicach (185 ha), które później, w 1900, nabył od Ireny Marii Zakliczanki. Na przełomie 1912 i 1913 dokupił część sąsiednich Bystrowic (104 ha).

E. W. działał w organizacjach gospodarczych i instytucjach samorządowych pow. jarosławskiego. Od 1882 do 1905 był czł. jarosławsko-łańcuckiego Oddziału c. k. Tow. Gospodarskiego we Lwowie. W l. 1895–1914 pełnił z ramienia c. k. Sądu Obwodowego w Przemyślu funkcję detaksatora dóbr w pow. sądowym pruchnickim, a w l. 1904–1914 był także detaksatorem dóbr z ramienia Wydz. Okręgowego Galicyjskiego Tow. Kredytowego Ziemiańskiego w Jarosławiu. W l. 1905–1907

był zastępcą delegata, a 1910–1914, 1916 delegatem na Walne Zgromadzenie TKZ. W 1913 został wybrany do Rady Nadzorczej nowo powstałej Galicyjskiej Spółki Zbytu Jaj i Drobiu „Ovum” we Lwowie. W 1891 jako przełożony obszarów dworskich został wybrany na czł. Rady Powiatowej w Jarosławiu, w której następnie zasiadał w l. 1896–1914 już jako przedstawiciel grupy większej własności. W 1900 został zastępcą czł. Wydz. Powiatowego w Jarosławiu, a od 1911 przynajmniej do 1914 był czł. tegoż Wydziału.

We wrześniu 1914 E. W. razem z bratem Adamem i synami opuścił Hawłowice w obawie przed zbliżającymi się wojskami rosyjskimi, wyjeżdżając do Zakopanego. W lipcu 1915 po 10 miesiącach nieobecności powrócił do Hawłowic, które były zdewastowane przez wojska rosyjskie i miejscową ludność. Banda chłopów z sąsiednich Czudowic pod wodzą niejakiego Króla okradła spichlerz, zabierając dużą ilość zboża, zburzyła parkany okalające folwark, powrywała bramy, zrabowała dom, niszcząc wyposażenie. Jedynie dzięki lojalnej postawie służby uratowano srebra, dywany i ubrania. To doświadczenie było dla E. W. szczególnie bolesne, gdyż dobre stosunki z wsią i współpraca nastawiona na podnoszenie kultury rolnej była jedną z głównych sprężyn jego aktywności. Po powrocie z tułaczki E. W. rozpoczął odbudowę majątku, co było niestychanie trudne, tak z powodu ciągle trwającej wojny, jak i nieurodzajów w l. 1915–1918. Do tego doszło powołanie do wojska w 1916 obu synów, a następnie śmierć starszego z nich — Jana Kantego. Jednak już w lipcu 1915 brał udział w obradach ziemian pow. jarosławskiego, poświęconych uruchomieniu produkcji w gospodarstwach. Objeżdżał sąsiednie majątki, szacował straty, oglądał sprowadzone nowe maszyny. Działał w Kółkach Ziemian pow. jarosławskiego.

Eustachy Wolski z synem Romanem

W lutym 1918 brał udział w zjeździe Kół Pracy Narodowej we Lwowie oraz zjeździe Stow. Pracy Narodowej w Jarosławiu zwołanym „w celu zjednoczenia wszystkich warstw w kraju dla obrony polskości ziemi oraz uświadomienia chłopów”. W kwietniu 1918 wziął razem z synem Romanem udział w pierwszym od czasu wybuchu wojny zjeździe Kółek Ziemian w Zarzeczu. Po powstaniu w 1919 ZZ od razu włączył się w jego działalność najpierw jako członek, a następnie prezes Koła Jarosławskiego ZZ. Piastując to stanowisko, przyczynił się do zaktywizowania pracy podległego sobie Koła, położył duże zasługi na polu rolniczym i ekonomiczno-społecznym. Za jego prezesury podczas wojny z bolszewikami ziemiaństwo Koła Jarosławskiego dobrowolnie opodatkowało się na rzecz obrony kraju, wystawiając ponadto oddział złożony ze 100 koni. Mimo trudności w 1919 uruchomił w Bystrowicach gorzelnię, która

uratowała Hawłowice, podobnie jak wiele innych zniszczonych wówczas majątków, przynosząc szybki zysk, umożliwiając odbudowę gospodarstwa. W ciągu kilku lat doprowadził zniszczony przez wojnę majątek do wzorowego stanu. Prowadził w Hawłowicach produkcję nasienniczą m.in. jęczmienia jarego odmiany „Hanna”, kwalifikowanej w 1923 przez Tow. Gospodarcze Wsch. Małopolski. Jako doświadczony rolnik krytycznie odniósł się do uchwały o reformie rolnej i upaństwowieniu lasów z 10.07.1919, słusznie upatrując w niej źródło upadku rolnictwa i leśnictwa. W 1923 ustąpił Hawłowice Górne i Bystrowice synowi Romanowi. Nadal jednak działał w organizacjach ziemiańskich. W 1925 w związku z pogorszeniem się stanu zdrowia wycofał się z działalności społecznej, ustępując ze stanowiska przewodniczącego Pierwszego Małopolskiego Tow. Chowu Drobiu, Gołębi i Królików w Jarosławiu. Walne zebranie tego Tow., doceniając zasługi E. W., mianowało go czł. honorowym i czł. założycielem. W tym też czasie ustąpił z prezesury Koła Jarosławskiego ZZ. Szacunek, jakim był otoczony, stał się przyczyną wpisania go w l. 20. przez wywiad sowiecki na listę osób w ramach planu likwidacji świadomej, opiniotwórczej i niezależnej części społeczeństwa polskiego.

E. W. żywo interesował się życiem kulturalnym i sztuką. Przyjaźnił się m.in. z Wojciechem Kossakiem, którego poznał w czasie ucieczki do Zakopanego w 1914. Do Hawłowic przyjeżdżali na plenery Aleksander Augustynowicz, Roman Bratkowski i Adam Malicki, pozostawiając swoje prace w tutejszym dworze. E. W. cieszył się uznaniem wśród okolicznych ziemian jako wzorowy gospodarz i hodowca.

E. W. zmarł w Hawłowicach i został pochowany 29.10.1927 obok braci Czesława i Adama w grobowcu kolatorskim pod kościołem w Hawłowicach. Pogrzeb E. W. prowadzony przez bp. Anatola Nowaka, ordynariusza przemyskiego, zgromadził okoliczne ziemianstwo, hold zmarłemu oddał Jan Marynowski.

E. W. poślubił w Pruchniku 4.06.1892 Marię Eufrozinę Chorośnicką (20.08.1872–2.04.1897), córkę Romana i Stefanii z Krafftów h. Ogończyk.

Dzieci: **1.** Jan Kanty (4.03.1893–28.01.1919), student Wydz. Prawa UJ, por. wojsk austriackich, a następnie ppor. 6 p. uł. WP, zmarł od ran odniesionych w walkach z Ukraińcami pod Niemirowem, wpisany na listę Orląt Lwowskich; **2.** ⇒ Roman Józef (18.03.1897–19.12.1943).

Dok.: Schematyzmy galicyjskie z l. 1891–1914; „Rolnik” nr 4.02.1923; nr 21 z 24.05.1925; nr 46 z 13.11.1927 (wspomnienie pośmiertne); „Czas” z 30.10.1927 (nekrolog); J. Łopuski, *Losy Armii Krajowej na Rzeszowszczyźnie*. (Sierpień–Grudzień 1944). *Wspomnienia i dokumenty*, W. 1990; *Spis ziemian, woj. lwowskie*, s. 54. Dokumenty rodzinne.

Marian Wolski

WOLSKI ROMAN JÓZEF h. Rola (18.03.1897–19.12.1943), wł. maj. Hawłowice Górne i Bystrowice (pow. jarosławski). Syn ⇒ Eustachego Zygmunta i Marii Eufrozyny Chorośnickiej. Ur. się w Hawłowicach Górnych.

Rodzeństwo: Eustachy Zygmunt.

Osierocony przez matkę, zmarłą przy jego urodzeniu, wychowywany był razem z bratem przez ojca i babkę Stefanię Chorośnicką. Pierwsze nauki pobierał w domu, po czym uczył się w l. 1906–1907 w prywatnym gimn. wyższym w Jarosławiu, następnie w l. 1908–1911 w c. k. gimn. wyższym w Jarosławiu, w l. 1911–1914 w 4 c. k. gimn. we Lwowie. W czasie ewakuacji przed frontem rosyjskim 1914–1915 uczył się w Zakopanem, a następnie po powrocie w Jarosławiu, gdzie w 1916 zdał egzamin dojrzałości. Ponadto w l. 1912–1914 uczęszczał do Lwowskiego Inst. Muzycznego A. Niemętowskiej i Wyższego Zakładu Muzycznego M. Reyssówny we Lwowie. W 1916 razem z bratem powołany został do wojska. Ojcu udało się jednak uzyskać dla niego zwolnienie ze względu na konieczność pomocy w gospodarstwie.

W październiku 1919 zapisał się na studia rolnicze UJ. Z powodu śmierci brata i konieczności szybkiego przejęcia majątku z rąk starzejącego się ojca, przeniósł się 1.12. t.r. na otwarte właśnie 2-letnie Wyższe Kursy Ziemiańskie Turnaua we Lwowie, które ukończył w 1921.

Roman Wolski

Maria Wolska

R. W. poślubił w Miejscu Piastowym 20.11.1924 Marię Trzeciecką.

Gospodarstwo (Hawłowice Górne 185 ha, Bystrowice 104 ha) prowadził nowocześnie i wzorowo. W celu podniesienia rentowności majątku założył w Hawłowicach Górnych stawy rybne i hodowlę karpia, a wykorzystując podmokłe tereny — uprawę wikliny, którą dostarczał do fabryki wyrobów koszykarskich w Rudniku nad Sanem; w l. 30. założył nowy, duży sad. R. W. prowadził w Hawłowicach Górnych Kółko Rolnicze dla mieszkańców wsi w celu podniesienia ich kwalifikacji rolniczych. Stosunek R. W. do mieszkańców wsi, jak również służby, nacechowany był szacunkiem i kulturą.

R. W. przejawiał szerokie zainteresowania, zwłaszcza w zakresie nauk przyrodniczych i techniki; zaprowadził m.in. we dworze i na folwarku oświetlenie elektryczne, zasilane własnym silnikiem, co było w tamtych czasach rzadkością. R. W. posiadał rozległą wiedzę z zakresu humanistyki, interesował się także polityką. Zgromadził pokaźną bibliotekę, prenumerował liczne czasopisma, prasę fachową i prawniczą (m.in. wileńskie „Słowo” Cata-Mackiewicza, którego był entuzjastą). Był dobrym pianistą. Posiadał bogaty zbiór nut, zwłaszcza wybitnych klasyków muzyki. R. W. lubił polowania i grę w brydża, brał udział w zawodach strzeleckich, był towarzyski i ogólnie lubiany.

W chwili ogłoszenia mobilizacji w 1939 zgłosił się bez wahania, mimo nie najlepszego zdrowia, nie dostał jednak powołania do wojska. Czas okupacji zbiegł się z początkiem ciężkiej choroby, która w efekcie doprowadziła do przedwczesnej

śmierci. Nie mogąc czynnie walczyć z okupantem, R. W. świadczył w naturze i gotówce na rzecz AK i osób potrzebujących. Gościł w swym domu licznych uciekinierów ze Wschodu i z woj. poznańskiego. Mimo pogarszającego się stanu zdrowia do końca życia prowadził razem z żoną majątek.

R. W. zmarł w Hawłowicach Górnych i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Pruchniku. Pozostawił wdowę Marię i dwie małoletnie córki.

Maria W. (28.05.1902–27.01.1973) była córką ⇒ Jana Trzecieckiego h. Strzemię z Miejsca Piastowego i Anny Urszuli z Łętowskich h. Ogończyk. Sodaliska mariańska, wychowana w atmosferze głębokiej religijności, patriotyzmu i zrozumienia dla pracy społecznej, rozwinęła w Hawłowicach działalność charytatywną. Dom Wolskich stał się oparciem dla miejscowych włościan. W 1932 Maria W. założyła w Hawłowicach Stow. Miłosierdzia Pań im. św. Wincentego r Paulo, nastawione na pomoc społeczności wiejskiej, które prowadziła do 1944. Z powodu remontu kościoła parafialnego Wolscy rozpoczęli starania o zgodę na urządzenie w lamusie dworskim kaplicy półpublicznej dla mieszkańców wsi Hawłowice Górne i Dolne, uwieńczone sukcesem w październiku 1941. Maria W. działała też w organizacjach ziemiańskich. W czerwcu 1936 wzięła udział w I pielgrzymce ziemian na Jasną Górę. W 1939 wstąpiła do jarosławsko-przeworskiego koła, utworzonego właśnie Stow. Zjednoczonych Ziemianek.

Dwór w Hawłowicach Górnych

M. W. jeszcze przez ponad pół roku po śmierci męża gospodarowała w Hawłowicach Górnych, skąd jesienią 1944 została wyrzucona przez komunistów. Początkowo zamieszkała w Jarosławiu, a następnie w Lubaczowie. Głęboka wiara i siła charakteru pomogły M. W. przetrwać najtrudniejsze lata powojenne i znaleźć się w nowej rzeczywistości. W poszukiwaniu zatrudnienia ukończyła w 1948 kurs dziewiarstwa ręcznego. Wkrótce jednak otrzymała posadę nauczycielki języka francuskiego w gimn. w Lubaczowie, gdzie pracowała w l. 1948–1951. W 1951 przeniosła się do rodziny do Krakowa, podejmując ciężką fizyczną pracę w spółdzielni „Robotnik”. Zmarła w Krakowie 27.01.1973. Cechowała ją głęboka religijność, ofiarność i umiłowanie tradycji.

Dzieci: 1. Barbara, 2. Irena.

Dok.: *Spis ziemian, woj. lwowskie*, s. 54. Wspomnienia i dokumenty rodzinne.

Barbara Galeńska

WYSOCKI STANISŁAW KAROL h. Godziemba (9.06.1882–4.08.1961), wł. maj. Jasionica Rosielna (ówczesny pow. sanocki), rolnik. Syn Stanisława Józefa (1850–1898), abs. Akademii Orientalnej w Wiedniu, konsula Austro–Węgier w Belgradzie, posła do austriackiej Rady Państwa, i Zofii z hr. Załuskich (1854–1939). Wnuk Antonina (1796–1877), malarza, żonatego z Emmą z ks. Ogińskich, córką Michała Kleofasa ks. Ogińskiego, kompozytora i dyplomaty (1765–1833). Ur. w Wiedniu.

Rodzeństwo: ➔ Henryk.

S. W. dzieciństwo spędził w Jasionicy Rosielnej; razem z bratem pobierał nauki w zakresie szkoły powszechnej w domu, zdając z końcem każdego roku szkolnego egzamin łączny przed Komisją w Sanoku. Uczęszczał następnie do c. k. Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie, gdzie zdał z wyróżnieniem egzamin dojrzałości w 1899. Studiował rolnictwo na AR w Dublanach, dyplom uzyskał w 1904. Oż. 7.10.1919 z Marią Weryha–Darowską h. Ślepowron (26.11.1899–14.12.1963).

Stanisławowie W. zamieszkali po ślubie w maj. Jasionica Rosielna w adaptowanej rządzówce, bowiem dwór spłonął w 1917. Majątek rolny prowadziła żona, która była zamilowanym rolnikiem. S. W. zajmował się lasami i pięknym parkiem, w który wkładał wiele serca. Kochał przyrodę, szczególnym staraniem otaczał krzewy ozdobne, szpalery. W jasionickim parku było wiele pięknych okazów drzew, w tym rzadko spotykane drzewo cierniowe. Nad stawem rosła 7–ramienna stara lipa o koronie niespotykanych rozmiarów. W należącej do maj. Jasionica Rosielna lasach w sąsiedniej Orzechówce i Jabłonicy istniał rezerwat cisów.

Dekret polskich władz komunistycznych z 1944 o reformie rolnej dotknął maj. Jasionica Rosielna w dwóch etapach. W pierwszym upaństwowiono lasy (ok. 600 ha) w październiku 1944, pozostawiając właścicielom dwór z parkiem i gospodarstwem rolnym — resztówką o pow. wynoszącej wówczas, po przedwojennych parcelacjach w dobie kryzysu l. 30., jedynie 40 ha. Ten „pierwszy etap” poprzedzono aresztowaniem S. W., jego żony i dwóch najstarszych córek i przetrzymywaniem ich w więzieniu w Brzozowie przez 5 dni. Podobną „procedurę prewencyjną” zastosowano również w stosunku do innych ziemian z tego regionu. Drugi etap nastąpił w 1953, kiedy to władze doszły do wniosku, że jednak należy upaństwowić całość majątku. Osiem lat (1945–1953) gospodarowania na niewielkim obszarze nieurodzajnej ziemi niskiej klasy, w majątku ograbionym przez przemaszerowujące kilkakrotnie wojska z koni, wozów, uprzęży, paszy i zboża, przy systemie póldarmowych tzw. obowiązkowych dostaw i bardzo wysokich, bo progresywnych dla „kułaków”, podatkach gruntowych, było okresem niesłychanie trudnym. Maria W. zaczęła wówczas uczyć języków obcych (francuskiego i rosyjskiego) w dwóch szkołach powszechnych — Jasionicy Rosielnej

Stanisław Karol Wysocki

i Domaradzu, co kontynuowała przez 5 lat — aż do wypowiedzenia jej tej pracy ze względów zwanych wówczas „klasowymi”.

Po upaństwowieniu w 1953 Jasionicy Rosielnej, władze zażądały opuszczenia przez właścicieli nie tylko dworu, ale i miejscowości i osiedlenia się w odległości większej niż 30 km od majątku, tak jak to określały przepisy dekretu o reformie rolnej. Dopiero po długotrwałych interwencjach u władz wojewódzkich w Rzeszowie udało się doprowadzić do tego, że ze względu na podeszły wiek właściciela i chorobę jego żony, nie wyegzekwowano do końca przytoczonego wyżej przepisu. S. Wysocy pozostali więc w Jasionicy Rosielnej, zamieszkali wraz z najmłodszą córką w budynku dawnej organistówki, dzięki życzliwości miejscowego proboszcza, ks. Józefa Królikowskiego. Tam też spędzili ostatnie lata życia.

S. W., zetknąwszy się w 1936 z radiestezją, stwierdził u siebie predyspozycje do jej uprawiania. Zafascynowany tym odkryciem, zaczął się w tej dziedzinie doskonalić, pasjonując się nią odtąd przez ćwierć wieku. Wyspecjalizował się w wyznaczaniu nowych studzien wody pitnej, przy niemal bezbłędnym określaniu warstw geologicznych, przez które należało się przebić, także jakości wody i głębokości wiercenia. Szeroko znany z tego w okolicy, wyznaczył w czasie II wojny światowej i w latach powojennych ponad 80 studzien u gospodarzy na terenie 7 okolicznych gromad. Podejmowane przez S. W. kilkakrotne próby oferowania swego doświadczenia Przedsiębiorstwu Poszukiwań Naftowych lub Zarządom Uzdrawisk (poszukiwanie nowych źródeł wód mineralnych) nie doprowadziły nigdy do współpracy, zarówno ze względu na ówczesny brak zrozumienia dla tej dyscypliny, jak i z przyczyn „klasowych”.

Sodalis Marianus — był człowiekiem wielkiej kultury, miłośnikiem sztuk pięknych, malarstwa, fotografii, estety, prezentującym nawet w najskromniejszych warunkach, w jakich przyszło mu żyć, elegancję w najlepszym stylu. Jego wielka dobroć i życzliwość zjednywała mu sympatię wszystkich.

Zmarł we Wrocławiu, pochowany w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Żona Maria była córką Aleksandra Weryha–Darowskiego, wł. Krasnówki w pow. jampolskim na Podolu, i Heleny z Jakubowskich h. Topór. Maria Wysocka działała społecznie. Wybrana została prezeską założonego w Jasionicy Rosielnej w ostatnich latach przed II wojną światową koła Akcji Katolickiej, na którego zebraniach wygłaszała prelekcje. Była również współorganizatorką pielgrzymki tegoż Koła do Częstochowy w 1936.

Dzieci: **1.** Maria (1920–1989) za Andrzejem Roguskim (1912–1978), inż. rol.; **2.** Helena (1922–1998) za Janem Słowikowskim (ur. 1915), prof. medycyny; **3.** Gabriela (1923–1924); **4.** Teresa (ur. 1925), pielęgniarka za Stanisławem Rozwadowskim (ur. 1920), inż. bud.; **5.** Hieronim (ur. 1928), mgr ekonomii, oż. z Wandą Deskur (ur. 1932), inż. budownictwa wodnego; **6.** Anna (1931–1987).

Dok.: H. Wysocki, *Przemówiły stare listy*, Kr. 1986. Materiały rodzinne w posiadaniu autora.

Hieronim Wysocki (S. C.)

WYSOCKI HENRYK h. Godziemba (12.04.1884–1969), wł. maj. Siedliszowice (pow. tarnowski) i Grabki (pow. kielecki). Syn Stanisława, dyplomaty, wicekonsula austriackiego. Ur. w Belgradzie.

Rodzeństwo: ➔ Stanisław Karol Wysocki.

H. W. kończył Gimn. św. Anny w Krakowie, po maturze studiował w AR w Dublnach. Po ślubie z Konstancją Przewłódką objął odziedziczone po Załuskich majątki. Wysocy zamieszkali najpierw w Siedliszowicach, a następnie w Grabkach. H. W. nie

lubił jednak życia wiejskiego i przebywał głównie w Krakowie, z którym związany był uczuciowo i różnego typu działalnością. W czasie okupacji nie opuszczał miasta — przez jego pozornie niezaangażowane ręce przechodziły znaczne sumy pieniędzy dla AK. Zmarł w Krakowie, pochowany jest na cmentarzu Rakowickim.

Żona Konstancja z Przewłódzkich była córką Konstantego i Eleonory z Plater-Zyberków. H. Wysoccy mieli córkę Jadwigę.

Jadwiga Stojowska

KIRKOR-ZACHARZEWSKA JADWIGA z DOWOJNÓW h. Szeliga (1862–1956), wł. maj. Chomiejki (pow. postawski) na Wileńszczyźnie. Córka Teofila i Marii z Kostrowickich. Ur. w rodzinnym maj. Dobrzeitak.

Ojciec J. K.–Z. Teofil Konstanty Dowojno (1828–1900) był wł. maj. Dobrzeitak i Chomiejki oraz fol.: Babiewody, Niewiary, Tarasowszczyzna, Unijewo, Żohły.

Rodzeństwo: **1.** ⇒ Tadeusz i **2.** Mieczysław.

W 1890 J. K.–Z. wyszła za mąż za Zygmunta Kirkora (1855–1897), adwokata w Charkowie, potem notariusza w Rostowie n. Donem, a po jego śmierci za Mikołaja Zacharzewskiego, dr. med. i wykładowcę na uniwersytecie w Charkowie. Z pierwszego małżeństwa miała 4 córki, z drugiego — syna. Będąc okresowo w separacji z drugim mężem, wyjechała z dziećmi z Charkowa do Wilna. Używała, zwłaszcza w późniejszym okresie, nazwiska Kirkor-Zacharzewska. W Wilnie J. K.–Z. podjęła działalność zawodową i społeczną. Gdy po 1905 zaistniała możliwość organizowania polskich placówek oświatowo-wychowawczych, utworzyła pierwsze w Wilnie polskie przedszkole, rozszerzone o klasy przygotowawcze do szkół średnich. Istnienie przedszkola umożliwiło ponadto różne akcje, spotkania i imprezy z okazji świąt i rocznic narodowych. J. K.–Z. była także działaczką na rzecz równouprawnienia kobiet, m.in. współinicjatorką wystąpienia do parlamentu (Dumy) o zapewnienie pełnych praw kobietom na wyższych uczelniach w Rosji.

Po śmierci ojca J. K.–Z. odziedziczyła fol. Tarasowszczyznę, później zaś (ok. 1907) nabyła od brata Mieczysława maj. Chomiejki, położony nad jeziorem Miadzioł; w 1915 na skutek działań frontowych J. K.–Z. musiała opuścić majątek, który uległ wraz z dworem całkowitemu zniszczeniu. Po zakończeniu wojny w 1920 J. K.–Z. dzięki swej energii i osobistemu zaangażowaniu, a także pomocy syna Piotra Zacharzewskiego, abs. wydz. rolnictwa UP, zdołała majątek w pełni odbudować, zagospodarować i rozwinąć (m.in. w dziedzinie sadownictwa).

W 1935 J. K.–Z. podzieliła większą część majątku pomiędzy córki: Marię, Wandę i Irenę oraz syna Piotra, pozostawiając sobie ośrodek.

Po wkroczeniu wojsk radzieckich we wrześniu 1939, J. K.–Z. usunięto z Chomiejek. Powróciła tam w 1941. W 1944 ostatecznie musiała je opuścić. Okresowo przebywała u córek Marii i Wandy w Wilnie i Katowicach. Następnie wiosną 1947 zamieszkała u córki Ireny i zięcia Ryszarda Mienickiego, prof. UMK, w Toruniu. Lubiana i ceniona w środowisku toruńskim m.in. za wszechstronną znajomość przeszłości ziemiaństwa kresowego oraz wielu wydarzeń minionej epoki. Zmarła w wieku 94 lat. Pochowana w Toruniu.

Dzieci (z Z. Kirkorem): **1.** Maria (1891–1974), za płk. rez. WP, dr. med. Józefatem Bohuszewiczem (więzionym i zm. w 1941 w ZSRR), po wojnie mieszkała i zm. w Częstochowie. Ich syn **1.1.** Wojciech Bohuszewicz-Bogarde, w czasie wojny w AK, inż., mieszka z rodziną w USA; córka **1.2.** Anna Widomska, również w AK, po wojnie radna dzielnicy W.-Żoliborz, zm. w 1994; jej córka **1.2.1.** Katarzyna Billip, anglistka, autorka słowników polsko-angielskich, ma synów **1.2.1.1.** Wojciecha, aktora i **1.2.1.2.**

Tomasza; 2. Wanda (1893–1987), w okresie międzywojennym kierownicza szkoły w Wilnie, za Stanisławem Snarskim, sędzią, a potem za Ludwikiem Szejnem, prawnikiem, inspektorem NIK II RP, po wojnie na kierowniczym stanowisku w górnictwie. Syn 2^a.1. Zygmunt Snarski (zm. 1987), ekonomista, na kierowniczym stanowisku w spółdzielni inwalidów, ma syna 2^a.1.1. Andrzeja oraz córki 2^a.1.2. Aldonę Snarską–Kurek i 2^a.1.3. Mirellę Kostecką. Córki Wandy z drugiego małżeństwa: 2^b.1. Krystyna Włoskowa, działaczka społeczna w Katowicach (ma córkę 2^b.1.1. Małgorzatę) i 2^b.2. Joanna Królikowska, lekarz med. — w Gdyni; 3. Jadwiga (1895–1985), od młodości w zakonie, matka prowincjalna Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek, zm. w Krakowie i tam została pochowana na cmentarzu Rakowickim; 4. Irena (1897–1983), uczestniczka walk o niepodległość 1919–1920 (ochotniczo we frontowej służbie sanitarnej), potem nauczycielka (do 1926), za mjr. rez. dr. hab. Ryszardem Mienickim, prof. UWil. i UMK. Syn 4.1. Harald Mienicki, prawnik, dr nauk humanistycznych; jego syn 4.1.1. Piotr, ekonomista, pracownik Centrali Narodowego Banku Polskiego; 5. Piotr Zacharzewski (1901 – wrzesień 1939), uczestnik samoobrony wileńskiej i wojny 1918–1920, inż. rolnik, pracownik naukowy UP, w l. 30. kierował całokształtem prac w zakresie klasyfikacji gruntów w woj. wileńskim i nowogrodzkim, poległ w obronie Grodna.

Dok.: S. Kirkor, *Kirkorowie Litewscy*, Londyn 1974. Korespondencja i dokumenty z lat 1889–1939.

Harald Mienicki

LUBICZ–ZALESKI PIOTR h. Lubicz (1848–1918), wł. maj. Klonowiec (pow. radomski). Syn Romualda h. Lubicz i Józefy z Wierzbowskich. Ur. w Zalesiu–Szczodrach (pow. łomżyński).

Miał siedmioro rodzeństwa.

Osierocony w wieku 7 lat, wychowywał się do 18 lat u siostry Emilii. Następnie, po paroletnim pobycie w Warszawie, wyjechał do Galicji, gdzie w l. 1872–1874 studiował jako wolny słuchacz w Szkole Rolniczej w Dublinach. Po zakończeniu tych studiów wrócił do Królestwa i pracował jako adm. majątków ziemskich. W 1880 oż. z Zofią Arkuszewską h. Jastrzębiec (zm. 1924), córką Konstantego, wł. maj. Czekarzewice w pow. opatowskim, i Konstancji z Rodkiewiczów h. Pobóg, z maj. Lubocza w pow. rawskim. Piotrowie Z. kupili maj. Klonowiec k. Radomia i tam zamieszkali. Bywali często we Francji, gdzie po śmierci Konstantego Arkuszewskiego zamieszkała na stałe matka Zofii — Konstancja. P. Z. zamiłowany rolnik, ale także zajmujący się ogrodnictwem, wiele razy zwiedzał paryskie Zakłady Ogrodnicze Vilmorina.

Ok. 1908 Piotrowie sprzedali Klonowiec i przenieśli się do Radomia. Dewaluacja pieniędzy na skutek I wojny światowej spowodowała, że Piotrowie, już starzy, znaleźli się w bardzo ciężkich warunkach. Zmarli i pochowani są w Radomiu. Synowie przebywali w tym czasie za granicą.

Dzieci: 1. Zygmunt (29.09.1882 w maj. Klonowiec – 15.12.1967 w Paryżu) ukończył szkołę średnią w Radomiu. Studiował architekturę na PW; jako czł. zarządu „Zet” aresztowany w 1904, więziony w Cytadeli. Po 1907 studiował nauki humanistyczne w Monachium i Paryżu, gdzie zamieszkał w 1910. Od 1914 wykładał język i literaturę polską w szkołach wyższych w Paryżu. Uzyskał doktorat nauk filozoficznych na UJ, habilitował się na UW i w 1938 został prof. tytularnym na UW.

Podczas I wojny światowej uczestniczył we Francji w organizowaniu Armii Polskiej Hallera. W czasie II wojny światowej brał czynny udział w ruchu oporu, założył Liceum Polskie im. Cypriana Norwida w Villard–de–Lans k. Grenoble i kierował nim do chwili uwięzienia przez Niemców. Był prezesem PCK we Francji. Aresztowany

w 1943 był torturowany przez paryskie gestapo, które bezskutecznie usiłowało wydobyć informacje o współtowarzyszach walki podziemnej. Więziony we Fresnes i Compiègne, został następnie wysłany do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie. Po uwolnieniu w maju 1945 wrócił do Paryża, gdzie mieszkał aż do śmierci. Z. Z. był czł. korespondentem Inst. Francuskiego w Warszawie, doktorem *honoris causa* uniw. w Montpellier i Lille, sekretarzem generalnym Polskiego Tow. Historyczno-Literackiego zarządzającego Biblioteką Polską na Quai d'Orléans w Paryżu. Pełnił funkcję prezesa Polskiego Związku Deportowanych oraz był prezesem honorowym Federacji Międzynarodowej b. deportowanych. Za działalność w ruchu oporu został po wojnie odznaczony francuską Wielką Gwiazdą Legii Honorowej. Był komandorem Orderu Odrodzenia Polski, odznaczony też francuskim *Croix de Guerre* oraz polskim Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Świetny znawca kultur polskiej i francuskiej, był autorem licznych artykułów, rozpraw i książek. Opublikował m.in.: *Dzieło i twórca* (W. 1913), *Effort vital de la Pologne contemporaine* (Paryż 1917), *La Patrie musicale de Chopin* (Paryż 1917), *Le Dilemme russopolonais* (Paryż 1920), *Attitudes et destins* (Paryż 1932), a także tom poezji *Na wąskiej między snu i burzy* (W., Paryż, Kr. 1914), dramat *Geniusz z urojenia* (W. Kr. 1932) oraz poetyckie impresje na temat katedr i kościołów francuskich *Akordy kamienne* (Hanower 1946). Materiały pamiętnikarskie Z. Z. opublikowane zostały w 1998 (zob. dok.).

Z. Z. oż. w 1925 z → Marią Zdziarską, córką Kazimierza i Kamili z Arkuszewskich, dr. medycyny, odznaczoną Orderem *Virtuti Militari* V kl. za udział w wojnie 1920. Mieli czworo dzieci: 1.1. Andrzej (1926–1943), 1.2. Kazimierz Piotr (ur. 1928), inż. fizyk, generalny projektant pierwszego we Francji reaktora jądrowego na neutrony prędkie, 1.3. Roman (ur. 1933), inż. górnik, przemysłowiec, 1.4. Monika Cie-

Piotr Zaleski

Zygmunt Zaleski

chanowicz (ur. 1935), etnograf, wykładowca historii Polski na uniw. w Lille. Po rozwodzie w 1977 wróciła do nazwiska Zaleska; 2. Julia (1884–1885 w Klonowcu); 3. Wacław (1886 w Klonowcu – 4.12.1934), inż. agronom, był urzędnikiem do spraw robotników rolnych w Konsulacie Rzeczypospolitej Polskiej w Tuluzie. Został pochowany w Tuluzie na cmentarzu Les Rapaces; 4. Stefan (1888–1959), ur. w maj. Klonowiec. W 1908 ukończył szkołę średnią w Radomiu i wstąpił na uniwersytet w Genewie (studia społeczno-ekonomiczne). W 1912 uzyskał dyplom i tytuł licencjata nauk społecznych (ekonomia), odpowiadający polskiemu stopniowi magistra. Następnie uzupełnił studia w Paryżu i zbierał materiały do pracy doktorskiej. Podkreślić trzeba duże zaangażowanie S. już od lat młodości w życie narodowe i społeczne. Był czł. 1904–1905 komitetu strajkowego w Radomiu. 1909–1910 pełnił funkcję Prezesa Bratniej Pomocy Studentów Polaków w Genewie, w 1912 był prezesem zjednoczenia Tow. Młodzieży Polskiej za granicą, obejmującego 14 towarzystw z Francji, Belgii, Szwajcarii i Niemiec. Z chwilą wybuchu I wojny światowej zaangażował się w działalność, mającą na celu przedstawienie i propagowanie spraw polskich na arenie międzynarodowej. Na początku 1915 został powołany do Komitetu Wydawnictw Encyklopedycznych o Polsce z siedzibą w Lozannie, w skład którego wchodził H. Sienkiewicz i I. Paderewski. Został też red. działu ekonomicznego i demograficznego wielotomowej *Encyclopédie Polonaise*. Od 1.01.1919 pełnił funkcję czł. polskiej delegacji ekonomicznej na Konferencję Pokojową w Paryżu. Po zakończeniu właściwych prac delegacji pojechał do Szwajcarii w celu wykończenia rozpoczętej pracy *Démographie générale de la Pologne*.

Do Polski wrócił pod koniec 1919. W 1920 został zastępcą prof. polityki ekonomicznej na Wydz. Prawno-Ekonomicznym UP. W 1920 uzyskał stopień dr. nauk ekonomiczno-politycznych *summa cum laude*. Wykładał początkowo politykę ekono-

Stefan Zaleski z żoną Zofią

miczną i społeczną, później skarbowość i prawo skarbowe, a od 1925 ogólny kurs ekonomii. W 1925 habilitował się, został prof. nadzwyczajnym na Wydz. Prawno-Ekonomicznym UP. W 1938 — prof. zwyczajnym w I Katedrze Ekonomii Politycznej na Wydz. Prawa UW.

W 1926 został czł. Komisji Ekspertów ds. Skarbowych Ligi Narodów, w 1928 delegatem rządu polskiego na konferencję międzynarodową w sprawach podwójnego opodatkowania i ucieczki kapitałów. W l. 1928–1929 był naczelnym red. *Bilansu Gospodarczego Dziesięciolecia Polski Odrodzonej*, wydane przez Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu. W okresie okupacji niemieckiej działał w tajnym nauczaniu uniwersyteckim jako wykładowca i prodziekan Wydz. Prawa UW i dziekan Wydz. Ekonomicznego Uniw. Ziem Zachodnich. Był jednocześnie czł. Komisji Nauki i Szkół Wyższych przy Departamencie Oświaty Delegatury Rządu Polskiego. W 1946 został wybrany prorektorem UW. Pozostawał jednak na tym stanowisku tylko przez jeden rok. Jako bezkompromisowy przeciwnik marksistowskiej doktryny ekonomiczno-społecznej był stopniowo odsuwany na margines. Musiał zadowolić się wykładami z demografii i statystyki. Stała atmosfera napięcia nadwerżyła jego siły i zdrowie. Od 1956 poważnie chory, zmarł na zawał serca.

Do najważniejszych z wielu prac opublikowanych przez S. Zaleskiego należą: *Démographie générale de la Pologne* (Fryburg, Lozanna 1920), *Idea słusznej płacy*, (P. 1925), *Istota i rozwój naukowej organizacji pracy* (wyd. 2, P. 1947), *Wpływ postępu technicznego na bezrobocie* (P. 1937).

S. Zaleski był czł. różnych towarzystw naukowych, m.in. czł. zwyczajnym Tow. Naukowego Warszawskiego, czł. korespondentem PAU, czł. zał. Polskiego Tow. Ekonomicznego, czł. zwyczajnym zamiejscowym Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk, Institut International de Finances Publiques oraz Union Internationale pour l'Etude Scientifique de la Population.

S. Zaleski był żonaty od 1916 z Zofią Moszyńską (29.11.1850–17.01.1980), córką Aleksandra i Bertę Nehring, siostrą Kazimierza Moszyńskiego, etnografa, prof. UJ i Wacława Moszyńskiego, prof. PW. Zofia Moszyńska ukończyła studia matematyczne na uniw. w Genewie. Ich dzieci: **1.** Maria 1927–1982), od 1947 w Paryżu, naukowiec w dziedzinie psychologii społecznej. Zamężna za Albertem Palle, po rozwodzie Zaleska, **2.** Halina (ur. 1928), abs. UW, mgr filozofii, zakonnica w Zgromadzeniu Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża z Lasek, **3.** Wanda (ur. 1934) abs. UW, dr hab. nauk fizycznych, zamężna za Jerzym Szymańskim (zm. 1961).

Dok.: Z. Lubicz-Zaleski, *Dziennik nieciągły (1904–1925)*, tenże *Pamiętnik od Grotowic do Buchenwaldu (1939–1945)*, Paryż, Łódź 1998. Zaleski Lubicz Stefan, WEP, t. 12, s. 623; Zaleski Lubicz Zygmunt, tamże; *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1807–1915*, W. 1981, s. 546; T. Łepkowski, *Wolna szkoła polska w okupowanej Francji*, W. 1990, passim. Dokumenty i wspomnienia rodzinne.

Wanda Szymańska, Montka Zaleska

SLUBICZ-ZAŁĘSKI MARCELI h. Prus I (1858–6.01.1944), współwl. maj. Kotiurzyńce (gub. kijowska). Ur. w Terlicy (pow. lipowiecki) tejsze guberni.

Rodzina, wywodząca się z sandomierskiego, osiadła następnie na Podolu i Ukrainie. Rodzeństwo: **1.** Jan; **2.** Franciszka; **3.** Maria Łozińska.

Po ukończeniu szkoły średniej i kursów rolniczych pomagał ojcu w gospodarowaniu.

Po 1890 M. S.–Z. objął administrację maj. Kotiurzyńce (ok. 500 ha). Przebywał tam, administrując posiadłością do początku I wojny światowej. Było to gospodarstwo dobrze prowadzone, o rozwiniętej hodowli bydła i trzody. Park z drzewostanem liściastym i iglastym otaczał obszerny dworski budynek. Tu rozpoczynał swe pierwsze obserwacje naukowe nad ptakami znany później przyrodnik, prof. Bohdan Dyakowski.

Marceli Slubicz-Zaęski

W czasie rewolucji bolszewickiej stracili wszystko. M. S.-Z. przedostał się razem z żoną na teren Polski, zamieszkując początkowo w Dolsku, w Dubnie, a w l. 30. przenosząc się na stałe do córki Eleonory do Mozocza na Wołyniu, skąd w wieku 82 lat wraz z żoną, córką i wnuczką został wywieziony 13.04.1940 do pñ. Kazachstanu.

W okolicach Pietropawłowska przebywał w bardzo trudnych warunkach, głodując. Zmarł z wycieńczenia 6.01.1944. Został pochowany na cmentarzu koło szpitala w Nowo Suchotynie (Krasnoarmiejsk) w pñ. Kazachstanie.

Żona Aniela z Suchodolskich h. Ślepowron (1872–1958), wywieziona z mężem w 1940, wróciła do kraju w 1946.

Jedyna córka **1.** Eleonora (1894–1973), ukończyła gimn. w Winnicy, następnie studia humanistyczne na UW. Poślubiła Jana Szablowskiego h. Bończa. W 1940 wywieziona do pñ. Kazachstanu, w 1946 wróciła z córką do kraju. Jej dzieci: **1.1.**

Stanisław, kapitan pilot w Dywizjonie 307 Nocnych Lwowskich Puchaczy, odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Srebrnym Virtuti Militari, zginął w Anglii. Pocho-

Park w Koturzyńcach, 1912. Siedzi z psem Marceli Slubicz-Zaęski, stoi w białej bluzce córka Eleonora

Dwór w Kotiurzyńcach

wany na Cmentarzu Wojskowym w Prookwood; 1.2. Regina ukończyła studia rolnicze we Wrocławiu. Tam uzyskała doktorat. Wyszła za mąż za Romana Lutyńskiego, prof. Collegium Medicum UJ. Mieszkają w Krakowie. Mają syna 1.2.1. Piotra (ur. 5.07. 1956), geologa.

Regina Szablowska Lutyńska

ŻYCHLIŃSKI JÓZEF ZYGMUNT h. Szeliga (7.05.1890–12.1939?), wł. maj. Płomiany (pow. lipnowski). Syn Władysława (ur. 27.08.1852), wł. dóbr Iwonie (pow. sieradzki), i Stanisławy z Boruckich h. Rola. Ur. w Pudłótku (pow. sieradzki).

Rodzina Żychlińskich h. Szeliga, wywodzi się z Wielkopolski. Jest to gałąź młodsza kasztelańska, tzw. szczodrowska, katolicka. Wywodzi się od Jana Żychlińskiego, starosty wschowskiego, zm. w 1544. W 2. połowie XIX w. rodzina zamieszkiwała na terenie sieradzkiego, posiadając majątki: Iwonie, Porczyń i Pudłówek.

Rodzeństwo (z 18 dzieci przeżyło 11): 1. Stanisław (zm. 1956), oż. 1^ov. z Jadwigą Silewicz, 2^ov. z Eleonorą Półgrabią; 2. Helena Julia (1883–1969) za Głuchowskim; 3. Zofia za Skowrońskim; 4. Wanda za Falenckim; 5. Irena za Duszyńskim; 6. Regina za Kaweckim; 7. Kazimiera za Wolskim, 8. Janina za Sojeckim; 9. Hanna (1898–1988), za Rosickim; 10. Maria (ur. 1908), 1^ov. Fijałkowska, 2^ov. Starewiczowa.

J. Ż. ukończył AR w Dublinach. Czł. P.O.W, ochotnik w wojnie polsko–radzieckiej 1920, walczył w 203 p. uł. Dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych (1920), Krzyżem P.O.W. (1919) i Medalem Niepodległości (1933). Początkowo był adm. maj. Góra Bałdrzychowska w woj. sieradzkim. W 1926 objął Płomiany, którymi zarządzał do 1939. Wiceprzewodniczący Związku Obrony Kresów Zach. w Lipnie, prezes Ochotniczej Straży Pożarnej (1933–1939), czł. Sodalicji Ziemian (Katolickiego Stow. Maryjnego), czł. Lipnowskiego Oddziału ZZ. We wrześniu 1939 zgłosił się na ochotnika do wojska, ale ze względu na stan zdrowia nie został przyjęty. Aresztowany 24.10.1939 przez Niemców na fikcyjnym zebraniu ziemian w Lipnie, wywieziony

Józef Zygmunt Żychliński

został na roboty w okolicy Królewca (Rudau). Ostatni list przyszedł do rodziny 12.12.1939. Zaginął bez wieści. Formalnie uznany za zmarłego 18.01.1940.

Żonaty (1926) z ➡ Wandą Agrypiną Pruską h. Leliwa, miał z nią dzieci: **1.** Barbara (ur. 12.04.1929 w Płomianach), ukończyła AR w Olsztynie. Przez długi czas pracowała w Okręgowej Stacji Hodowli Zwierząt w Łodzi. Poślubiła Wojciecha Cybulskiego; córka **1.1.** Hanna (ur. 1953), lekarz stomatologii, za Tomaszem Janicą, mają dwóch synów: **1.1.1.** Bartosza (ur. 1978) i **1.1.2.** Łukasza (ur. 1983); **2.** Teresa (12.01.1932 w Płomianach – 27.06.1995 w Łodzi), abs. wydz. socjologii UŁ. Przez wiele lat pracowała jako nauczycielka historii w szkole podstawowej w Łodzi. Poślubiła Andrzeja Rosickiego, ich

dzieci: **2.1.** Barbara (ur. 1956), abs. filologii angielskiej, za Marianem Koczurem, mają dzieci: **2.1.1.** Krzysztofa (ur. 1989) i **2.1.2.** Joannę (ur. 1992); **2.2.** Wojciech (ur. 1963), socjolog, oż. z Małgorzatą Samsowską, mają córkę **2.2.1.** Annę (ur. 1988); **3.** Maria (ur. 13.01.1932 w Płomianach), ukończyła Liceum Sztuk Plastycznych w Łodzi. Przez lata pracowała jako plastik–projektant w Łódzkich Zakładach im. Obrońców Pokoju (dawny Scheibler

Dwór w Płomianach

i Grohman). Mąż Jacek Stobiecki, ich syn **3.1. Rafał** (ur. 1962), historyk, oż. z Dorotą Połujańską, z którą ma syna **3.1.1. Kajetana** (ur. 1994); **4. Antoni** (ur. 27.06.1934 w Płomianach), ukończył technikum elektrotechniczne. Obecnie prowadzi sklep. Zapalony pletwonurek, uczestnik wielu wypraw. Oż. z Danielą Darnowską, z którą ma syna **4.1. Tomasa**., inż. elektronika, oż. z Lidią Kopeć; **5. Jerzy** (ur. 11.02.1940 w Warszawie), ukończył AWF w Warszawie. Obecnie prezes Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w Łodzi. Oż. z Danielą Mielczarek 1^{ov}. Grochulską.

Dok.: Dokumenty i informacje rodzinne.

Barbara Cybulska, Zbigniew Pruski, Rafał Stobiecki

ŻYCHLIŃSKA WANDA AGRYPINA z PRUSKICH h. Leliwa (3.01.1903–17.11.1985), współwł. maj. Dyblin, Kurowo i Złotowody (pow. lipnowski). Córka Karola (1869–1919) i Stanisławy z Czaplickich (1881–1973). Ur. w Dyblinie.

Ukończyła Szkołę Zofii Sierpińskiej, następnie Szkołę Sztuk Pięknych w Warszawie. Po ślubie z → Józefem Zygmuntem mieszkała w Płomianach, choć do 1931 była współwł. majątków rodziny Pruskich. Pod koniec 1939 po aresztowaniu męża przez gestapo została wysiedlona wraz z dziećmi z majątku. Przebywała najpierw w Warszawie, następnie w zaprzyjaźnionym maj. Grotowice (pow. Rawa Mazowiecka), skąd kilkakrotnie była przesiedlana wraz z rodziną, m.in. do Zakościela pod Inowłodzem i Starej Wsi k. Białej Rawskiej. W czasie okupacji była nauczycielką w tajnym nauczaniu. W czerwcu 1945 po przejęciu maj. Płomiany przez władze z zakazem powrotu w rodzinne strony przeniosła się wraz z dziećmi do Łodzi. Po wojnie poświęciła się wychowaniu dzieci, pracując ciężko na ich utrzymanie (zajmowała się m.in. tkactwem). Zmarła w Łodzi, gdzie została pochowana.

Dzieci: zob. biogram Józefa Zygmunta Żychlińskiego.

Dok.: zob. Żychliński J. Z.

Barbara Cybulska, Zbigniew Pruski, Rafał Stobiecki

Indeks nazwisk

- Abramowski 154
Adamkowski 137
Adolf 154, 160
Afee 112
Aftanazy 55, 70, 71, 117
Anders 9, 100, 112, 113, 117, 119
Antoniewicz 125
Apuchtin 175, 176
Aragon 17
Archutowski 1
Arkuszewski 27, 28, 43, 68, 91, 192, 193
Augustyniak 25
Augustynowicz 84, 186
- Babiński** 97
Bacciarelli 1–5, 131
Baczyński 49, 68, 72
Badeni 54
Badrys–Budrewicz 160
Bagniewski 111, 112
Bajer 16
Balmas 147
Baraniecki 165
Baraniewski 91
Barnouin 16
Baranowski 69, 109
Baron 107
Barthel de Weydenthal 20
Bartoszewicz 8, 9
Bartoszewski 46, 47, 161
Batagowski 95
Baudiss 95
Bąkowski 118
Beciński 130
Bednawski 16
Belina–Prażmowski zob. Prażmowski
Belina–
Berezowski 180
Berg 127
Będowski 152
Bęski 1
Bętkowski 86
Bieliński 127
Bielski 28, 65, 144
Bieńkowski 92
Billip 191
Bisping 84
- Bitner 69
Blumenfeld 161
Błazowski 126
Błęszyński 81
Błędowski 115, 116
Bniński 28
Bobiński 37
Bobrzyński 8
Bogarde–Bohuszewicz zob. Bohuszewicz
Bogarde–
Bogoria–Zakrzewski zob. Zakrzewski
Bogoria–
Bogucki 83
Bugusławlewicz 117
Bogusławski 110
Bogusz 100, 127
Bohm 3
Bohme 181
Bohdanowicz 128, 150
Bohdanowski 23
Bohuszewicz 19, 191
Bohuszewicz–Bogarde 191
Bojarski Czarnota–zob. Czarnota–Bojarski
Boniecki 68, 69, 82, 85
Boniecki Fredro– 82
Bońkowski 84
Boretti 88
Borkowski 69
Borkowski Dunin– 82–84
Borkowski Skarbek– 45
Bortnowska Daszkiewicz– zob. Daszkiewicz–Bortnowska
Borucki 197
Borzyszkowski 65
Bór–Komorowski zob. Komorowski Bór–
Brandt 132
Bratkowski 186
Brenstjern Pfanhauser 88
Brochwicz Donimirski zob. Donimirski
Brochwicz–
Brochocki 20
Broel–Plater 77, 140
Bronikowski Oppeln– zob. Oppeln–Bronikowski
Broslaw zob. Bacciarelli
Bronsford 97, 104
Brudzyński 158

Brzeski 76
 Brzosek 166
 Budionny 130
 Budny 82
 Budrewicz 4, 5
 Budrewicz Badrys– zob. Badrys–Budrewicz
 Budrzyński 71
 Budziszowski 175
 Budzyńska–Topolowska 154
 Budzyński 154
 Bugaj 55
 Bukacki Burhardt– zob. Burhardt–Bukacki
 Bukowiński 180
 Bukrab 165
 Bułhak 55
 Burhardt–Bukacki 165
 Buss 129

Caban 83
 Calvas 150
 Cammon Mc 181
 Caprivi 64
 Cat–Mackiewicz zob. Mackiewicz Cat–
 Cauberrgh van 25
 Cena 160
 Chachuła 146
 Chamski 5, 6, 142
 Chaniewski 80
 Charpy 13
 Chałczyński 47
 Chełkowski 45, 46, 105, 109, 111
 Chilewski 122, 125
 Chlipalski 6–8
 Chlipalski Słomka– 8
 Chłapowski 64
 Chmielewski 177
 Chmielnicki 139
 Chodkiewicz 24
 Chojnacki 85
 Chołoniewski Myszka– 20
 Chomentowski 131
 Chorośnicki 184, 186
 Chorszyński 154
 Chosłowski (?) 110
 Choynowski 143
 Chrzanowski 79, 161
 Chrzęszczewski 66
 Chudzyński 94
 Chwałewik 55, 85
 Ciapiński Słuszko– 92

Cichocki 12
 Cichowski 30, 50, 60, 62, 67–69, 73, 114,
 115, 118
 Ciechanowicz 193, 194
 Cieński 8–11
 Ciepela 25
 Cieszkowski 119
 Cimin 104
 Ciołkosz 102
 Ciszewski 117
 Coll 184
 Colonna–Walewski zob. Walewski Colonna–
 Cook 112
 Credo 46
 Curie–Szkłodowska zob. Szkłodowska Curie–
 Cybulski 93, 144, 198, 199
 Cywiński 103
 Czacki 51, 96
 Czapierzyński 131
 Czaplicki 199
 Czapski 191
 Czapski Hutten– 25
 Czarnecki 65
 Czarniecki 103
 Czarnik 147
 Czarnota–Bojarski 45
 Czartoryski 8, 43
 Czaykowski 165
 Czechowicz 1, 160
 Czezel–Nowosielski 85
 Czernicki 65
 Czerwiński 11, 12, 15
 Czetwertyński 101
 Czosnowski 164

Dalbor 97, 100
 Darnowski 199
 Darowska Werycha– 189, 190
 Darowski 7
 Daszewski 16, 130, 132, 133
 Daszkiewicz–Bortnowska 137
 Daszkiewicz Korybut– 12–17, 24, 130
 Dąbrowski 79, 145, 175, 177
 Dąbrowski Gebhard– zob.
 Gebhard–Dąbrowski
 Dąbski 17–19, 40
 Dembicki 73
 Dembiński 39, 79, 126, 140, 168
 Dernałowicz Doria– 40, 41
 Deskur 58, 190

Dezen 85
 Dębski 20, 63, 127, 148
 Dłuski 128
 Dmochowski 20–23, 30
 Dmowski 8, 176, 180
 Dobiecki 133
 Doboszyński 23, 24
 Dobrzański 6, 156, 161
 Donimirski 45, 46
 Donimirski Brochwicz– 109
 Doria–Dernałowicz zob. Dernałowicz
 Doria–
 Douval 152
 Dowbor–Muśnicki zob. Muśnicki
 Dowbor–
 Dowgiałło 14, 24–26
 Dowojno 19, 112, 113, 191
 Drewnowski 20
 Drohojewski 59
 Drohowski 126
 Drozdowicz 15
 Drucki–Lubecki 76
 Druet 160
 Drzewski 152
 Dubanowicz 9
 Duczymiński 36
 Duliński 150
 Dumania 139
 Dunin 117
 Dunin–Borkowski zob. Borkowski Dunin–
 Dunin–Jundził zob. Jundził Dunin–
 Dunin–Wąsowicz zob. Wąsowicz Dunin–
 Durski 162
 Duszyński 197
 Dutkowski 103
 Dwojak 48
 Dworski 118, 184
 Dworzaczek 107
 Dyakowski 195
 Dymek 100
 Działyński 127
 Dżianisz 129
 Dżieduszycki 8, 9, 35
 Dziekoński 71
 Dzierzbicki 93, 133, 174
 Dzierżanowski 126
 Dziewanowski 142, 143
 Dzieźbicki 98
 Dzikowski 86
 Dżianotti 173
 Ekalt 26, 27, 152, 153
 Ekiert 103
 Engeström 78, 96
 Epsztejn 94, 95, 126
 Ergentowski 108
 Erszkowski 36
 Eysymontt 29
 Falencki 197
 Falkowski 24
 Fałat 65, 96, 100
 Felbur 177
 Ferens 161
 Fijałkowski 89, 119, 197
 Fijałkowski Korwin– 68
 Fiszer 48
 Föl 130
 Fredro–Boniecki zob. Boniecki Fredro–
 Frezer 167
 Fuglewicz 69
 Gabryjel 44
 Gacanowski 27, 154
 Gadecki 158
 Gaj 130
 Gajl 171
 Galeński 188
 Galewicz 169
 Galik 180
 Galkowski 29
 Gamgee 100
 Garczyński 184
 Gawel 123
 Gawlikowski 136, 137
 Gawroński 132
 Gawrych 106
 Gawryszczak 43
 Gąsiewski 165
 Gebhard–Dąbrowski 160
 Geneli 44
 Gerlach 125
 Gianotti de Castellati zob. Dżianotti
 Giedroyc 162
 Giełgud 43
 Gierob 136
 Gierymski 55
 Gintowt 164
 Girdwoyno 18, 19
 Glinczyzna 27, 28
 Glinka 27, 28

Gliński 59
 Gliszczyński 129
 Głębiński 9
 Głębocki 12
 Głuchowski 126, 197
 Gnat–Wieteska zob. Wieteska Gnat–
 Gniazdowski 28, 29
 Godlewski 29, 30, 161, 175, 177, 178
 Goebel 22, 23
 Goetzendorf–Grabowski 64, 105
 Gold 2
 Golian 6
 Gołębiowski 88
 Gołębowski 15
 Gombrowicz 30–32, 68
 Gombrowicz Szymkowicz– zob. Szym-
 kowicz–Gombrowicz
 Gombrys Szymkowicz– zob. Szymko-
 wicz–Gombrys
 Gor 106
 Gorzeński 149
 Gorzeński Ostroróg– 149
 Gosiewski 129
 Gosk 183
 Gostkowski 183
 Górski 6, 95, 96, 98, 101, 141, 152, 179
 Grabiński 33–35
 Grabkowski 29, 57
 Grabowski 29, 35, 36, 117, 128, 142
 Grabowski Goetzendorf– zob.
 Goetzendorf–Grabowski
 Grabski 104
 Grabszewicz 109
 Grajnert 39
 Grajnert–Jakubiak 39
 Graub 126
 Gregorowicz 69
 Grobicki 45, 86
 Grochulski 199
 Grodzicki 36–43, 92, 173
 Grodziński 27, 28, 86, 155
 Grohman 199
 Gronowski 154
 Grottger 63
 Gutowski 86, 114, 149
 Gutt 20, 148

Hadziewicz 27
 Hagmajer 79
 Haller 34, 35, 38, 192

Haller von Hallenburg 76
 Hałaczkiwicz 43
 Hałko 160
 Hann 86
 Hartwig 166
 Harusiewicz 176
 Helbich 43–45, 155
 Hempel 145
 Herbemont 16
 Heydel 45–47
 Hildebrandt 17
 Hlond 100
 Hoene–Przesmycka 52
 Hollanek 11
 Hołubowicz 95
 Horoch 45, 70
 „Hubal” zob. Dobrzański
 Hutten–Czapski zob. Czapski Hutten–
 Hyżycki 158

 Idźkowski 166
 Iwanicki 114
 Iwanowski 13
 Iwaszkiewicz 24

Jabczyński 125
 Jabłonowski 10, 11, 25, 118, 119
 Jabłoński 55, 56, 117, 127, 137, 166
 Jackowski Nostitz– zob.
 Nostitz–Jackowski
 Jajor 149
 Jakóbczyk 98
 Jakubiak–Grajnert zob. Grajnert
 Jakubiak–
 Jakubowski 190
 Jałowiecki 174
 Jan Paweł II 1
 Janczewski 158
 Janica 198
 Jankowski 47–49, 72, 90, 136
 Janta–Połczyński zob. Połczyński Janta–
 Januszkiewicz 114
 Jaraczewski 88
 Jarociński 140
 Jaroszenka 93
 Jaroszewski 91
 Jaroszkowski 141
 Jaruzelski 17, 70, 165–167
 Jarzębski 50
 Jarzowski 19

Jasieński 49, 50, 76, 77, 105, 117, 118,
 149, 150
 Jasiewicz 30, 85
 Jasiński 117
 Jelczewski 6
 Jeleński 13, 14
 Jelski 50–55
 Jezierski 148
 Jędrzejewski 15
 Jodkowski 94
 Jodłowski 108
 Jokiel 90
 Jordan 8
 Jordan–Rozwadowski zob. Rozwadowski
 Jordan–
 Jundziłł Dunin– 12
 Jurek 139
 Juszcak 150

 Kacperski 173
 Kadeja 161
 Kakowski 34
 Kalkstejn 103, 115
 Kałęczyński 50, 53
 Kamiński 103
 Kamocki 119
 Kanigowski 55–57
 Kański 92
 Karczewski 39, 65, 149, 150
 Karnicki 26
 Karolak 115
 Karski 52, 53, 68, 98, 100, 101, 103, 151
 Karszo–Siedlewska 128, 129
 Karśnicki 148
 Karwowski 1
 Kastory 167
 Kaweckie 197
 Kazimierski 116, 151
 Kaznowski 148
 Kęszycki 57, 58, 78, 106
 Kelles–Krauz 171
 Kiciński 132
 Kicki 49
 Kielczewski 152
 Kierski 105
 Kijewski 158
 Kijowski 164
 Kindler 152
 Kimiorski 105
 Kirkor 93, 113, 191, 192

 Kirkor–Zacharzewska 112, 191, 192
 Kisielewski 157
 Kleeberg 7, 112, 138
 Klejn 59
 Kleniewski 105
 Kleszczyński 74
 Klicki 63, 148
 Klimsza 117
 Kłoczowski 20, 58–64, 148
 Kłokocki 69
 Kłos 97
 Knapp 13
 Knothe 152
 Kobyliński 12, 14–16, 130
 Koczur 198
 Kodzik 136
 Koeppe 7
 Kokoczaszwili 24
 Kokorniak 109
 Kolwin 139
 Kołos 181
 Komierowski 64, 65
 Komorowski 25
 Komorowski Bór– 7, 16
 Konarska Łosiowa zob. Łoś
 Konarski 50, 82, 83, 119, 136, 137
 Konarzewski 96
 Koncewicz 137
 Konopka 149
 Kopeć 199
 Korczak 8, 15
 Kordzikowski 118
 Korfanty 106
 Kornilowicz 60, 91
 Korohoda 76
 Korsak 173
 Korthals 28
 Korwin–Fijałkowski zob. Fijałkowski
 Korwin–
 Korybut–Daszkiewicz zob. Daszkiewicz
 Korybut–
 Korzeniewski 97, 98
 Kosicki 146, 147
 Kosiński 65–67
 Koskówna 161
 Kossak 35, 60, 186
 Kossak–Szatkowska 28
 Kossobudzki 55, 57
 Kostecki 58, 192
 Kostrowicki 112, 191

Kościelski 64
 Kościuk 160
 Kotarski 5
 Kotkowski 30, 118
 Kotkowski Ścibor– 30, 67–69
 Kotliński 61
 Kotwicz 45
 Kowalczyk 105, 115
 Kowalski 84
 Kownacki 159
 Kozakowski 91
 Kozal 39
 Kozarzewski 132
 Koziebrodzki 148, 149
 Kozicki 177, 178, 180, 181
 Koziell–Poklewska zob. Poklewska
 Koziell–
 Koziński 170
 Kozłowski 19, 23
 Kożuchowski 88
 Kraczkiewicz 152
 Krafft 184, 186
 Kraiński 69–71
 Krajewski 168
 Kraków 152
 Kramarski 69
 Krasicki 42
 Krasieński 44, 76
 Krasnopolski 84
 Krasowski 57
 Krassowski 11
 Kretkowski 65
 Krępski 3, 148
 Kręski 158
 Król 185
 Królikowski 190
 Krupiński 69
 Krzeczunowicz 24
 Krzyżanowski 12, 35, 103, 175, 177, 180
 Ksyk 119
 Kubalski 29
 Kubicki 169
 Kucharski 100, 169
 Kuczborski 103
 Kuczyński 70
 Kuester 20
 Kukawski 100
 Kulczycki 47
 Kulczykowski 12
 Kummant 150
 Kunicki 171
 Kurek–Snarski zob. Snarski Kurek–
 Kurnatowski 65
 Kuszelewski 164
 Kuśmierski 164, 165
 Kuźnicki 170, 171
 Kühn 25
 Kwiatkiewicz 71, 72
 Kwilecki 96, 103, 169
 Labrosse 31
 Lafond 16
 Lasocki 62, 76
 Lazari de 151
 Lebedziński 76
 Lednicki 45
 Ledóchowski 48, 76, 97
 Leitgeber 147
 Lemańczyk 47
 Lenczewski 47
 Leski 90
 Leskiewicz 53
 Leszczyński 26, 27, 72, 73, 152, 153
 Leśkiewicz 112
 Leśniewski 111
 Lewandowski 160
 Lewicki 103
 Lewin 161
 Lewiński 128
 Likowski 97
 Linowski 133
 Lipiński 73–76, 112, 113
 Lipski 23, 37, 38, 40–42, 75
 Lisowski 139
 Lniski 104
 Lossow 77–79
 Lossow–Niemojowski 78, 79
 Lubecki Drucki– zob. Drucki–Lubecki
 Lubicz–Zaleski zob. Zaleski Lubicz–
 Lubieniecki 79, 82
 Lubomirski 29
 Luboński 51
 Lutostawski 35, 62, 180
 Lutyńska–Szablowska zob. Szablowska
 Lutyński 183, 197
 Ładzin 172
 Łagiewicz 119
 Łaguna 165
 Łapiński 183

Łaszewski 148
 Łazarowicz 20
 Łażniewski 69
 Łącki 98
 Łempicki 55, 72, 79
 Łepkowski 195
 Łęski 54, 55, 76, 77
 Łętowski 188
 Łobaczewski Wnuczek– zob. Wnuczek–
 –Łobaczewski
 Łojewski 26
 Łopuski 186
 Łoś 79–85, 127, 181
 Łoza 17, 119
 Łoziński 144, 145, 195
 Łubieński 13, 43, 155
 Łubkowski 116
 Łuniewski 44, 45, 97, 139
 Łuszczewski 91
 Łuszczewski–Marylski zob. Marylski
 Łuszczewski–
 Łuszczyl 161

Mac 16
 Maciński 79
 Mackiewicz Cat– 187
 Macudziński 121, 124, 125
 Maczek 19, 73, 99, 138, 143
 Maćkowiak 62
 Madaliński 18
 Magierski 166
 Magnis 39
 Majer (*vel* Mayer) 85
 Majewski 51, 141, 166
 Majlert 90
 Majorowicz 46
 Majski 174
 Makowski 85
 Makulec 86
 Malczewski 46
 Malczewski Skarbek– 86–88
 Malicki 186
 Malinowski 93, 138
 Maramarosz 100, 102
 Marasek 181
 Marchwicki 158
 Marchwiński 69
 Marczewski 50
 Marjański 170
 Maringe 14, 62, 88–90, 156, 176

Markowski 32, 83
 Marylski Łuszczewski– 91
 Marynowski 186
 Marzec 47
 Matejko 55
 Mathies 43
 Matusak 53
 Mauser 17
 Mayer zob. Majer
 Mazowiecki 183
 Meers 115
 Mehoffer 149
 Meissner 166
 Merlini 10
 Meysner 121–124
 Meysztowicz 57, 95
 Mianowski 175
 Miączyński 26, 27
 Michaelis 170
 Michalski 13, 14
 Michalowski 12
 Mickiewicz 39, 148
 Mieczkowski 5, 6, 99, 142, 143
 Mieczynski 172
 Mielczarek 199
 Mielęcki 78, 92, 105, 127, 129
 Mienicki 92, 93, 160, 191, 192
 Mierzejewski 59
 Mierzyński 148
 Mieszkowski 45, 55
 Mika 46
 Mikulski 135
 Milberg 33
 Milburn 115
 Miłobędzki 127
 Minc 42
 Mineyko 19
 Minja 93–95
 Mirski Światopełk– 76, 117
 Mitera 161
 Mitkowski 79
 Mlicki 104
 Mniszek–Tchórznicki zob. Tchórznicki
 Mniszek–
 Moczulski 126
 Modliński 66, 103, 104
 Modrzewski 166
 Modzelewski 33
 Mokiejewski 44
 Molga 77

Molicki 137
 Morzycki 127, 149
 Moskwa 91
 Moszczeński 78, 98
 Moszyński 195
 Mościcki 39, 107
 Moyland Steingraht van zob. Steingraht
 van Moyland
 Mroziński 68, 69
 Mróz 47
 Muszalski 25
 Muśnicki Dowbor– 59
 Muzyczka 7
 Mycek 109
 Mycielski 11, 25, 95–103
 Myczkowski 40
 Myszka–Chołoniewski zob.
 Chołoniewski Myszka–
 Myszyński 1

 Nadłubowski 25
 Nehring 195
 Ners 84
 Neudoerffer 11
 Niececki 103
 Nieczuja–Ostrowski zob. Ostrowski
 Nieczuja–
 Niedźwiecki 5
 Niegolewski 28, 29, 92, 103–110
 Niementowski 186
 Niemirycz 110, 111
 Niemojowski–Lossow zob. Lossow
 Niemojowski–
 Nieniewski 111
 Niesiołowski 142
 Niezychowski 149
 Niwiński 27
 Nogalski 4
 Nohoński 114
 Nolloth 149
 Noskowski 138
 Nostitz–Jackowski 166
 Nowacki 111, 112
 Nowak 186
 Nowiak 53
 Nowicki 95
 Nowosielski–Czeczal zob. Czeczal
 Nowosielski–

 Obidziński 157

 Odrowąż–Pieniążek zob. Pieniążek
 Odrowąż–
 Ogiński 189
 Okęcki 27
 Okulicz 19, 112–114, 173
 Olizar Wołczkiewicz– zob.
 Wołczkiewicz– –Olizar
 Olkiewicz 165
 Olszewski 39, 127
 Olszowski 65, 131
 O’Meara 129
 Opacki 44
 Opalski 45
 Opieliński 44, 170
 Oppeln–Bronikowski 55
 Orczyński 152
 Orkisz 52
 Orlik–Rueckeman 166
 Orsetti 114, 115
 Orzechowski 84, 89, 115–117, 150, 151
 Orzeszko 142
 Osiński 14
 Oskierka 117
 Ossoliński 12
 Osten–Sacken 126
 Ostromęcki 128
 Ostroróg–Gorzeński zob. Gorzeński
 Ostroróg–
 Ostrowski 103, 112, 141, 163
 Ostrowski Nieczuja– 156
 Ośniałowski Woyna– 117–119
 Otocki 119
 Owczarek 14
 Ozoli 43
 Ożarowski 45

 Pac–Pomarnacki zob. Pomarnacki Pac–
 Pacewicz Pawilno– zob. Pawilno–Pa-
 cewicz
 Paderewski 194
 Padlewski Skorupka– 119–125
 Pakulski 130
 Palle 195
 Paukiewicz 44
 Papaj 161
 Papara 84
 Paprocki 55
 Parchimowicz 19
 Pasieczny 139
 Paszkiewicz 68

Paszyc 93
 Pawełczyk 47
 Pawilno–Pacewicz 25
 Paygert Prus– 85
 Pągowski 125, 126
 Pereswiet–Sołtan 77
 Perkowicz 77
 Perkowski 25
 Petuch 125
 Petzolt 57
 Pęksa 137
 Pętkowski 119
 Piasecki 126, 127
 Piaseczyński 119
 Piekarska 1
 Piekutowski 94
 Pieniżek 180
 Pieniżek Odrowąż– 13, 14, 16, 17,
 127–131
 Piernikarczyk 106
 Pierzyński 52
 Pietraszewski 141
 Pietrowicz 84
 Pietruszyński 109
 Pietrzykowski 77
 Pilecki 79
 Pilitowski 5
 Piłsudski 126, 137, 138
 Pink 32
 Piotrowski 45, 163
 Piskor 140
 Plater–Broel zob. Broel Plater–
 Plater–Zyberk zob. Zyberk Plater–
 Plicht 141
 Płoski 5, 82, 183
 Pobol 160
 Podhorodeński 72
 Podhorska Sosnowska– zob. Sosnowska–
 –Podhorska
 Podhorski 82
 Podkulińska Sławińska– zob. Sławińska–
 –Podkulińska
 Podkuliński 158
 Podlodoski 131, 132
 Podolski 76
 Podoski 13
 Poklewska Kozieł– 149, 173
 Polak 62, 100, 118
 Połczyński Janta– 65
 Połujański 199
 Pomarnacki Pac– 177–179
 Ponikwicki 20
 Poniński 84
 Popiel 114, 140
 Popławski 91, 115, 132, 133, 164
 Porada 118
 Poradowski 43
 Potocki 1, 8, 11, 18, 35, 49, 78, 80
 Potulicki 14, 25
 Potworowski 20, 39
 Pożniak 134–137
 Półgrabia 197
 Prażmowski Belina– 126
 Prendowski 27
 Preiss 52
 Prus–Paygert zob. Paygert Prus–
 Prus–Wiśniewski
 zob. Wiśniewski Prus–
 Pruski 12, 13, 198, 199
 Pruszek 31, 32, 45, 83
 Pruszkowski 55
 Pruszyński 9, 91
 Prużyński 165
 Prüffer 137–139
 Przesmycka Hoene– zob.
 Hoene–Przesmycka
 Przesmycki 18
 Przewłódzki 190, 191
 Przeddziecki 129
 Przyborowski 129
 Przychocki 43
 Przygoda 94
 Psarski 47, 111
 Pułaski 76
 Puławski 111
 Pyszniwicz 127, 129
Rachalewski 158
 Radliński 55–57
 Radomyski 109
 Raducha 172
 Radziwiłł 54, 140
 Rafalski 6
 Rakowiecki 20
 Rakowski 50, 65
 Rataj 78
 Rathaus 13
 Ratti 34
 Rauber 16
 Rayski 29

Reklewski 118
 Rekowski 104
 Religioni 69
 Rembieliński 49, 132
 Rembowski 8
 Rettinger 160
 Reyss 186
 Rezler 169
 Richter 1
 Rilke 155
 Rodkiewicz 192
 Rodriguez 109
 Rodziewicz 145, 158
 Rogoziński 43
 Roguski 114, 190
 Rokicki 73
 Romaniuk 65
 Romanowski 70, 131
 Romer 13, 128, 176
 Romiszewski 79, 113
 Rontaler 33
 Rosicki 197, 198
 Roslaniec 177
 Rosner 62
 Rostworowski 34, 88, 98–100
 Roszkowski 75, 100
 Rousseau 16
 Rozwadowski Jordan– 140, 141, 190
 Rościszewski 3, 159
 Roźniecki 69
 Różycki 141, 142
 Rud 8
 Rudlicki 166
 Rudowski 142–146
 Rudziński 175
 Rudzki 116, 151
 Rueckeman Orlik– zob.
 Orlik–Rueckeman
 Rupniewski 146, 147, 163
 Russocki 136, 150, 151
 Rutkowski 19, 113, 114, 127, 160, 174
 Rybczyński 69
 Rybicki 23
 Rydzyński 64
 Rykowski 20, 59, 61, 63, 148
 Ryłski Ścibor– 84
 Rynkowski 19
 Rytel 68
 Ryx 132
 Rzewuski 160
 Sacken Osten– zob. Osten–Sacken
 Salmonowicz 8
 Samozwaniec zob. Kossak
 Samsonowski 198
 Sandaldzi 150
 Sapieha 33, 97, 129
 Sarnecki 112
 Saryusz–Stokowski zob. Stokowski
 Saryusz–
 Sawrycz 123
 Scheibler 198
 Schetzel 13
 Schimmelpfennig 63, 148
 Sczaniecki 86, 88, 104, 105
 Semkowicz 147
 Seyda 8
 Sezille de Sampigni 14
 Sędzimir Ścibor– 116
 Siczyński 8
 Siedlewska Karszo– zob. Karszo–Sied-
 lewska
 Sieheń 93
 Sielanko 111
 Siemaszko 113
 Siemoński 79
 Sienkiewicz 133, 194
 Sierpiński 199
 Sikorski 64, 65, 170, 174
 Silewicz 197
 Simmler 55
 Skałkowski 19, 105
 Skarbak–Borkowski zob. Borkowski
 Skarbak–
 Skarbak–Malczewski zob. Malczewski
 Skarbak–
 Skarzyński 62
 Skarzyński 115, 118, 148, 149
 Składkowski Sławoj– 7
 Skłodowska 148
 Skorupka–Padlewski zob. Padlewski
 Skorupka–
 Skotnicki 50, 116, 149–152
 Skowroński 197
 Skórzewski 103, 105–107, 149
 Skrzyszewski 178, 183
 Skrzyński 98
 Skubniewski 27, 152–154
 Skwarczyński 83, 115
 Śląski 132, 155, 156
 Słubicz–Załęski zob. Załęski Słubicz–

Sławińska–Podkulińska 158, 159
 Sławiński 156–159
 Sławoj–Składkowski zob. Składkowski
 Sławoj–
 Słodkowski 170, 172
 Słomka–Chlipalski zob. Chlipalski
 Słomka–
 Słowikowski 190
 Słuszko–Ciapiński zob. Ciapiński
 Słuszko–
 Smith Wal 13
 Smorawiński 166
 Snakowski 163
 Snarski 192
 Snarski–Kurek 192
 Sobański 110
 Sobieszkański 68
 Sobolewski 173
 Sobuta 170
 Sojecki 197
 Sokolnicki 104
 Sokołowski 2, 94, 95, 136
 Solimena 55
 Sołtan Pereswiet– zob. Pereswiet–Sołtan
 Sonderman 101
 Sopllica 7
 Soroko 159, 160, 174
 Sosnowska–Podhorska 163
 Sosnowski 134
 Spychalski 7
 Szyrzyński 85
 Stachowski 17
 Staff 182
 Stajner 118
 Stanisław August 1
 Staniszewski 46, 47
 Starewicz 197
 Stasiński 115
 Stasiulewski 73
 Staszic 127
 Stawecki 127, 150
 Steckiewicz 174
 Stegman 47, 48
 Steingraht van Moyland 149
 Stencil 100
 Stengert 16
 Stiller 100
 Stobiecki 199
 Stokłosa 69
 Stokowski Saryusz– 140, 141
 Stolzman 160, 161
 Strakacz 6
 Straszewski 184
 Stroynowski 164
 Struciński 150
 Stryjewski 144
 Strzałko 105
 Strzałkowski 25
 Strzembosz 79
 Strzeżek 15
 Suchecki 147, 161–163
 Suchodolski 196
 Sulerzyski 105
 Suligowski 171
 Sulżyński 113
 Sułowski 23, 53
 Sumowski 149
 Surzycki 54, 55
 Suszyński 92
 Swinarski 100
 Szabat 83
 Szablowski 163, 164, 196
 Szabrański 119
 Szajnocha 39
 Szalaty 151
 Szamowski 104
 Szańkowski 14, 15
 Szarzyński 103
 Szatkowska Kossak– zob. Kossak–Szat-
 kowska
 Szatkowski 28, 129
 Szauman–Szumski 117
 Szawłowski 1, 118
 Szczepański 139, 164–167
 Szczuka 149
 Szembek 78
 Szempliński 172
 Szeptycki 83
 Szklarzyk 13
 Szlendak 154
 Sznuć 13
 Szejn 113, 192
 Szumiński 73
 Szumlański 70
 Szumski Szauman– zob.
 Szauman–Szumski
 Szuster 61
 Szydłowski 37, 158
 Szymanowski 83, 145
 Szymański 1, 151, 195

Szymkowicz–Gombrowicz 30
 Szymkowicz–Gombrys 3, 32
 Szypiłło 92

Ścibor–Kotkowski zob. Kotkowski
 Ścibor–
 Ścibor–Rylski zob. Rylski Ścibor–
 Śląski 57, 133, 146
 Śliwicki 47
 Śliwiński 124
 Śmiałowski 121
 Śmigieński 170
 Światopełk–Mirski zob. Mirski
 Światopełk–
 Światopełk–Zawadzki zob. Zawadzki
 Światopełk–
 Świeraczynski 132
 Świeżyński 49, 50, 74, 134, 136
 Święcicki 43, 117, 129, 131

Tabaczyński 4, 5
 Taczanowski 3, 127, 129, 158
 Tański 16, 142
 Tarabęła 127
 Tatarzewicz 39
 Tchórznicki Mniszek– 176
 Teisseyre 126
 Tenczyński 16
 Teodorowicz 35, 111
 Thiel 167–169
 Thiers 104
 Thomas 161
 Thugutt 7
 Tołoczko 20
 Tomaszewski 118, 119, 123, 126
 Tomczak 149
 Topolowski 154
 Tracki 150
 Trąmpczyński 8, 98, 125
 Trifunović 47
 Troczyński 125
 Trzciniński 104
 Trzeciak 109
 Trzeciecki 187, 188
 Tukałło 20
 Tumiłowicz 69
 Turecki 85
 Turnau 134, 136, 147, 187
 Turno 149
 Turowski 47

Turski 93, 118, 172
 Twardowski 78, 79
 Tyrowicz 43
 Tyszkiewicz 28, 65

Ujejski 120
 Umiasztowski 159
 Urbanowski 105
 Uruski 30, 82, 85, 93, 119, 152
 Uthe 61

Vick 17

Wacławski 62
 Waksman 120
 Walentynowicz 113
 Walewski Colonna– 169–172
 Wańkowicz 47
 Wachoł 172
 Warczewski 15, 16
 Waśniewski 16, 172, 173
 Wawrzyniak 37
 Wągrowski 125
 Wąsowicz Dunin– 28, 162
 Wątor 9
 Wątróbski 12
 Wehr 5
 Weicht 43
 Weizman 128
 Wejeman 61
 Wellman 15, 16
 Werycha–Darowska zob. Darowska
 Werycha–
 Weysenhoff 55
 Węgliński 141
 Węsierski 103
 Wężyk 46, 104, 108, 109
 Wężyk–Widawski zob. Widawski Wężyk–
 Wickenhagen 150
 Widawski Wężyk– 115
 Widomski 191
 Wielowieyski 1, 9, 52, 79, 81, 161, 163
 Wierusz 169
 Wierzbicki 33, 173
 Wierzbowski 192
 Wieszczycki 156, 158
 Wieteska Gnat– 169
 Wilczewski 43
 Wilimowski 105
 Wiliński 151

Wincel 180
 Wińcza 160, 173, 174
 Wiśliński 8
 Wiśniewski 52, 147
 Wiśniewski Prus- 137
 Witos 34, 136
 Wituski 116
 Włodarski 93, 149
 Włodek 175–184
 Włosek 192
 Wnuczek–Łobaczewski 122
 Wodziński 27
 Wojciechowski 115–117
 Wojdakowski 23
 Wojewódzki 87, 88
 Wolff 115
 Wolski 184–188, 197
 Wolsza 137
 Wołczkiewicz–Olizar 128
 Woroniecki 35
 Woyciechowski 116
 Woyna–Ośniałowski zob. Ośniałowski
 Woyna–
 Woynarowski 155
 Wójcicki 50, 61
 Wroczyński 20
 Wroński 55
 Wróbel 16
 Wróblewski 39, 55, 105, 152
 Wybicki 183
 Wyczółkowski 55
 Wyganowski 89, 91, 116
 Wysłouch 53
 Wysocki 13, 46, 154, 189–191
 Wyszynski 9, 40, 177
 Wyżykowski 26
 Wzymański 19

 Zabieszowski 103
 Zacharzewska Kirkor– zob.
 Kirkor–Zacharzewska
 Zacharzewski 191, 192
 Zachwatowicz 118
 Zając 93
 Zajączkowski 84
 Zaklika 184
 Zakrzewski 67
 Zakrzewski Bogoria– 144

 Zaleski 79, 118
 Zaleski Lubicz– 192–195
 Zalewski 16, 40, 47
 Zaliwski 36
 Załęski 95
 Załęski Słubicz– 195–197
 Załuska 176–178, 180
 Załuski 189, 190
 Zambrzycki 35
 Zamoyski 28, 65, 84, 152
 Zaniewski 6–8
 Zarański 127
 Zaremba 58, 100
 Zaroszczyc 159
 Zarzycki 49
 Zawadzki 1, 7, 22, 131, 183
 Zawadzki Światopełk– 84
 Zdziarski 193
 Zdzitowiecki 3
 Zendlewicz 90
 Zębczyński 67
 Zglinicki 68
 Ziegler 106
 Zieliński 47, 86, 106, 160
 Zimak 44
 Ziemiałkowski 87
 Zubrzycki 27, 123, 124, 154, 160, 161
 Zyberk Plater– 191
 Zylberg 161

 Żabiński 106
 Żdan 72
 Żerczyński 86
 Żeligowski 170
 Żmigrodzki 126
 Żmija 172
 Żmijewski 73, 149
 Żmurko 55
 Żółkiewski 52
 Żółtowski 96, 97, 103, 107, 140
 Żórawski 148
 Żukoski 9
 Żurowski 70, 77
 Żychliński 78, 197–199
 Życki 54, 55
 Życzkowski 46
 Żywanowski 125

Wykaz ilustracji

Na okładce: Polowanie na Kujawach, 1925. Osoby rozpoznane (trzej pierwsi od lewej): Ludwik Pieniążek, Stanisław Zaleski, Leonard Sulimierski; osoby domniemane: Biesiekierski, Bronisław Sulimierski, Sokołowska, Janusz Karłowski. O rozpoznanie pozostałych osób Redakcja będzie wdzięczna Czytelnikom	Andrzej Jankowski 48
	Halina Jankowska 49
	Józef Jasieński z żoną Aleksandrą ze Świeżyńskich 50
	Aleksandra Jelska 51
	Władysław Jelski 51
	Jerzy Jelski 52
	Maria z Karskich Jelska 53
	Teresa Jelska 53
	Wilhelm Jelski 54
	Władysław Kanigowski 56
	Dwór w Liberadzu, stan przed 1939 56
	Zygmunt Kęszycki 57
	Dwór w Gninie 58
	Józef Kłoczowski 58
	Dwór w Bogdanach 60
	Eugeniusz Kłoczowski 61
	Kazimiera Kłoczowska 63
	Zofia Kosińska 66
	Ignacy Kosiński 66
	Dwór w Głogowej 67
	Maria i Bolesław Kotkowscy 69
	Dwór w Perespie 70
	Zygmunt Kwiatkiewicz 71
	Zygmunt Leszczyński 73
	Stanisław Lipiński 75
	Stanisław Łoś 80
	Maria Łoś 81
	Maria i Stanisław Łoś z dziećmi: Marią Immaculatą, Jadwigą, Andrzejem i Idą 81
	Orkiestra rodzinna Łosiów. Od lewej: Grażyna, Andrzej, Maria i Stanisław (rodzice), Maria Immaculata, Elżbieta, Ida 82
	Dwór w Domażyrze 83
	Włodzimierz Adam Łoś 84
	Jerzy Tadeusz Łoś z żoną Marią Romaną 84
	Tadeusz Maringe 89
	Wincenty Mienicki 93
	Dwór w Wojtkiewiczach 94
	Dwór w Niegolewie 104
	Zygmunt Niegolewski 105
Stanisława i Kazimierz Bacciarelli 2	
Dwór w Miechowicach 3	
Maryetta (Maria) Tabaczyńska 4	
Cezary Bacciarelli 4	
Kazimierz Chamski z żoną Zofią z Płoskich i synem Andrzejem 5	
Eugenia Chlipalska 6	
Henryk Chlipalski 6	
Cieński Stanisław Franciszek 10	
Dymitr Korybut-Daszkiewicz 13	
Dymitr Andrzej Korybut-Daszkiewicz kiewicz 14	
Tadeusz Korybut-Daszkiewicz z rodziną 15	
Juliusz Korybut-Daszkiewicz 17	
Dwór w Nagórkach 18	
Dwór w Jeleńcu 21	
Jadwiga z Goebłów Dmochowska 22	
Jerzy Dmochowski 22	
Jerzy Gombrowicz 30	
Pałac we Wsoli. Aleksandra Gombrowicz z córką Teresą 31	
Aleksandra Gombrowicz z córką Teresą przed pałacem we Wsoli 32	
Stanisław Grabiński 34	
Dwór w Setropiu 35	
Karol Grabowski 36	
Pałac w Psarskiem 36	
Bronisław Grodzicki 37	
Maria Grodzicka 37	
Pałac w Lubrańcu 38	
Irena Grodzicka 41	
Włodzimierz Grodzicki 41	

Kazimierz Niegolewski	106	Franciszek Edward Różycki	142
Wizyta prezydenta Mościckiego w Niegolewie w 1937. Przy pomniku upamiętniającym poległych szwoleżerów pod Somosierrą. Za prezydentem i Stanisławem Niegolewskim od lewej: synowie Stanisława: Maciej, Zygmunt i Andrzej oraz Zbigniew Żółtkowski . . .	107	Bogdan Różycki	142
Stanisław Niegolewski	108	Jan Rudowski	143
Zygmunt Niegolewski	108	Michał Rudowski	145
Maciej Niegolewski	110	Stefan Rupniewski	147
Dwór w Dobrejwoli, 1932. Na ganku Aleksander Okulicz i wnuczka jego siostry Kata- rzyny Dowojno — Jolanta Dąbska (pierwsza z lewej).	113	Helena Skubniewska	153
Wilhelm Józef Orsetti	114	Jan Skubniewski	153
Wilhelm Jan Orsetti	114	Antoni Skubniewski	154
Józef Tomasz Skorupka–Padlewski	120	Elżbieta Ślaska	155
Dwór w Libertowie	120	Dwór w Bedlinie	157
Zygmunt Skorupka–Padlewski . . .	121	Karol Soroko	159
Stanisław Skorupka–Padlewski . . .	122	Adam Stolzman	161
Szymon Tytus Skorupka– Padlewski	122	Andrzej Suchecki	162
Józef Augustyn Skorupka–Pad- lewski z żoną Heleną z Zubrzyckich	123	Izidor Szablowski	163
Dwór w Kopalinach	124	Dwór w Stróży	164
Wiktor Pągowski	125	Świdnik Duży, 1937. W środku Tomasz i Teodora Szczepańscy; pierwsi od lewej Mieczysław i Janina Szczepańscy.	165
Wojciech Stanisław Odrowąż– Pieniążek z żoną Bronisławą z Olizarów	128	Stanisław Thiel	167
Ludwik Odrowąż–Pieniążek	129	Dwór w Doruchowie, stan obecny	168
Kazimierz Podłodowski	132	Józef Włodek	179
Karol Poźniak z synem Wiktorem	134	Eustachy Wolski	184
Dwór w Mazowszanach	135	Eustachy Wolski z synem Romanem	185
Maria Poźniak	137	Roman Wolski	187
Dwór w Janowiczkach	138	Maria Wolska	187
Dwór w Mikstalu, 1937.	141	Dwór w Hawłowicach Górnych. . .	188
		Stanisław Karol Wysocki	189
		Piotr Zaleski	193
		Zygmunt Zaleski	193
		Stefan Zaleski z żoną Zofią.	194
		Marceli Ślubicz–Załęski	196
		Park w Kotiurzyńcach, 1912. Siedzi z psem Marceli Ślu- bic–Załęski, stoi w białej bluzce córka Eleonora	196
		Dwór w Kotiurzyńcach	197
		Józef Zygmunt Żychliński	198
		Dwór w Płomianach	198

Sprostowania i uzupełnienia do części 1

Skróty: *s.* — strona; *kol.* — kolumna; *w.* — wiersz; *d.* — dół; *g.* — góra; *uzup.* — uzupełnienie, zmiana tekstu; *fot.* — fotografia.

KRETKOWSKI ANTONI ZYGMUNT

s. 83, w. 22 od d. uzup.: Joanna Kretkowska zmarła 26.08.1999 w Warszawie i została pochowana na Powązkach.

Sprostowania i uzupełnienia do części 2

GRODZIŃSKI MICHAŁ

s. 69, w. 5 od d. jest: (ur. 30.08.1901), *ma być:* (ur. 30.08.1901 w Konarach, zm. 10.01.1998 w Poznaniu)

JĘDRZEJOWICZ STANISŁAW MARIA

s. 81, w. 12 od g. jest: (ur. 5.04.1916), *ma być:* (5.04.1916–3.03.1998)

Sprostowania i uzupełnienia do części 3

WŁODEK ZDZISŁAW ROMAN

s. 168, w. 12 od d. jest: Szuyskiej, *ma być:* kn. Szuyskiej

WŁODKOWA ALBINA Z GOETZ–OKOCIMSKICH

s. 172, w. 13 od g. jest: bar. Jan Goetz, *ma być:* Jan Goetz

WŁODEK ROMAN JAN

s. 174, w. 17 od g. jest: z bar. Goetz–Okocimskich, *ma być:* z Goetz–Okocimskich
w. 7–8 od d. skreślić: które jemu miały przyspaść wg testamentu...

WŁODEK JAN ZDZISŁAW

s. 177, w. 12 od g. jest: z bar. Goetz–Okocimskich, *ma być:* z Goetz–Okocimskich

WŁODEK ZDZISŁAW AURELI

s. 181, w. 1 od g. jest: z bar. Goetz–Okocimskich, *ma być:* z Goetz–Okocimskich

WŁODEK BOLESŁAW ARNOLD

s. 183, s. 17 od g. jest: Szuyskiej, *ma być:* kn. Szuyskiej

WOŁKOWICKA MARIA ROMANA Z WŁODKÓW

s. 184, w. 13 od g. jest: z bar. Goetz–Okocimskich, *ma być:* z Goetz–Okocimskich

Sprostowania i uzupełnienia do części 4

BERO ZOFIA Z PSZCZÓŁKOWSKICH

s. 3, w. 7 od d. jest: (26 p. p.), *ma być:* (36 p. p.)

BŁĄŻEJEWSKA WŁADYSŁAWA Z KIEŁBASIŃSKICH

s. 8, w. 1 od g. jest: Krystyna Suchara w 1997, *ma być:* Krystyna Suchara w 1977

BRANDT HELENA AUGUSTA Z WOYCIECHOWSKICH

s. 12, w. 14 *od d. uzup.*: Aleksander zmarł przedwcześnie w Orońsku i tam został pochowany.
w. 4 *od d. uzup.*: W pierwszej dekadzie XX w. maj. Orońsk administrował syn H. B. Władysław Pruszek.

CICHOWSKI ROMAN MARIAN

s. 31, *podpis pod fot. 2, uzup.*: Helena Wanda z Cichowskich Rozwadowska z synami: Romanem i Janem.

CZERMIŃSKI STEFAN

s. 37, w. 7 i 9 *od g. jest*: Ciemierniki, *ma być*: Czemierniki.

DĄBROWSKI WACŁAW

s. 38, w. 9–10 *od g. jest*: 3. Jan (1882–1942), prawdopodobnie zamordowany przez NKWD, *ma być*: zmarł śmiercią naturalną.

GNIEWOSZ ALEKSANDER

s. 50, w. 13 *od g. jest*: bolszewickami, *ma być*: bolszewikami

s. 51, *podpis pod fot. jest*: ... w Nowosielcach–Gniewoszu., Roma Szawłowska, . *ma być*: . w Nowosielcach–Gniewoszu., Irena Szawłowska,

w. 2 *od d. jest*: Sławęcinnie, *ma być*: Sławęcicach

s. 52, w. 4 *od g. jest*: Sławęcinnie, *ma być*: Stojećinnie

GNIEWOSZ HELENA

s. 53, *podpis pod fot. 1, jest*: Helena Gniewosz (dziecko) z Renią Kozłowską, *ma być*: Helena Gniewosz z Ireną Szawłowską (dziecko).

podpis pod fot. 2, jest: Dwór w Nowosielcach–Gniewoszu, *ma być*: Dwór w Nowosielcach–Gniewoszu.

GOCICKI KAZIMIERZ

s. 55, w. 7 *od g. jest*: 1940, *ma być*: 1944

KORNACKI JAN

s. 78, w. 6 *od g. uzup.*: był odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. W 1939...

LEOPOLD STANISŁAW

s. 80, w. 12 *od g. jest*: 25.08.1944, *ma być*: 25.08.1944

LEWICKI KAZIMIERZ

s. 83, w. 7 *od g. jest*: (ur. 1953), *ma być*: (ur. 1853),

w. 11 *od g. jest*: 1.2. Wiesław (1914–1992), lotnik; *ma być*: 1.2. Wiesława (1914–1992), lotniczka;

LEWICKI STANISŁAW

s. 85, w. 13 *od g. uzup.*: S. L. oż. w 1878 z Anną Krupecką (1857–27.09.1936 w Ławkach), córką Leona (1822–1878), a siostrą Heleny, żony = Kazimierza Lewickiego (1847–1902).

s. 86, *podpis pod fot. jest*: Od lewej: Tadeusz, Adam i Edward Lewiccy, *ma być*: Od lewej: Edward, Tadeusz i Adam Lewiccy.

w. 2–3 *od d. jest*: Witolda Mogielnickiego, *ma być*: Edwarda Mogielnickiego.

LEWICKI TADEUSZ

s. 87, w. 6 *od g. jest*: 2.1. Wacław (ur. 12.03.1945), inż. elektryk, *ma być*: 2.1. Wacław (ur. 12.03.1945), mgr inż. elektronik,

LEWICKA MARIA Z DZIEKOŃSKICH

s. 87, w. 18 *od d. uzup.*: 1. Alicja za Jełowickim z Nowej Wsi (pow. Mińsk Mazowiecki);
2. Jadwiga za Czarnockim z Dobek (pow. Wysokie Mazowieckie).

LEWICKI ADAM

s. 89, w. 3–4 *od d. uzup.*: 1.1. Maria (ur. 1948 w Złotowie), dr ekonomii UMCS w Lublinie; 1.2. Ewa (ur. 1949), pielęgniarka, kierownik przychodni w Szczecinie, ma córkę 1.2.1. Be-
atę (ur. 1979), studentkę UW;
s. 90, w. 10 *od g. uzup.*: 2.1.1. Jarosław (ur. 2.03.1964), abs. AR w Lublinie, oż. z Iwoną
z Modrzewskich, stomatolog, mają dwóch synów: 2.1.1.1. Krzysztofa i 2.1.1.2. Macieja;

LEWICKI EDWARD

s. 91, w. 6 *od g. jest*: w prowadzeniu, *powinno być*: w zorganizowaniu
w. 19 *od g. uzup.*: 1. Sławomir (8.06.1925–28.08.1994), oż. z Danutą Purlejn, abs.
SGGW, ich dzieci: 1.1. Ewa, 1.2. Dorota, 1.3. Grzegorz;
w. 20 *od g. uzup.*: 2. Wiesław (ur. 7.05.1926 w Warszawie), oż. z Barbarą Treitz, abs.
AWF w Warszawie, mają dwie córki: 2.1. Monika, 2.2. Katarzyna;

MAJLERT HENRYK NORBERT

s. 109, w. 2 *od d. jest*: (ur. 10.08.1917), *ma być*: (10.08.1917–21.05.1999)

PIÓRKOWSKI EDWARD

s. 118, w. 4 *od d. jest*: (ur. 14.11.1923 w Żbikowie), *ma być*: (ur. 14.11.1923 w Żbikowie, zm.
9.02.1999 w Warszawie)

PODLESKI LEON EDWARD

s. 121, w. 10 *od d. jest*: Topór, *ma być*: Trąby.
s. 122, w. 5–6 *od g. jest*: Tarnobrzegu, *ma być*: Tarnopolu.
s. 123, w. 6 *od g. jest*: Kortkiewiczem, *ma być*: Korotkiewiczem.
w. 8 *od g. uzup.*: Dn. 7.10.1939 Podlescy musieli opuścić majątek i z najmłodszą córką Jad-
wigą wyjechali do Lwowa, skąd 5.11.1939 przedostali się przez Przemysł do GG. Zamie-
szkali najpierw w Lisieczyńcach k. Jarosławia u Marii Lisowieckiej. Latem w 1940 L. P. za-
prosil państwo Turnauowie z Mikulic, a następnie krewni Horodyńscy w Zbydniowie k.
Tarnobrzegu.
w. 19 i 20 *od g. uzup.*: Sześciotygodniowe oblężenie miasta przez wojska sowieckie L. P.
przeżył w piwnicy, gdzie były zgromadzone zapasy żywności. Dn. 8.03.1944 został zajęty
przez Armię Czerwoną Czernielów.
w. 11 *od d. jest*: Fredberga, *ma być*: Friedberga.
w. 9 *od d. uzup.*: Cecylia z dziećmi w okresie okupacji najpierw mieszkała we Lwowie, a od
1941 w Krakowie...
s. 124, w. 5 *od g. uzup.*: 3.1. Anna (ur. 1927), pielęgniarka, żona Karola Rogawskiego, chi-
rurga;

PODLESKA ANNA Z JORDANÓW–ROZWADOWSKA

s. 124, w. 18 *od d. skreślić*: wł. maj. Turówka nad Zbruczem (pow. skałacki)
s. 124, w. 17 i 18 *od d. jest*: Chiblikiewiczów, *ma być*: Chlibkiewiczów.
s. 125, w. 4 *od g. jest*: Łosowa, *ma być*: Łozowa.
s. 125, w. 9–10 *od g. uzup.*: życzliwość miejscowych gospodarzy okazała się bardzo cenna
w trudnych momentach wyjazdu w 1945 do Polski. A. P. razem z byłą wychowawczynią có-
rek p. Franciszką Wróblewską i Józefą Świcarz, sierotą przygarniętą przez A. P., czekały
ponad tydzień na stacji Borki Wielkie na podstawienie pociągu do kraju.

PRUSZAK WŁADYSŁAW ALEKSANDER

s. 131, w. 4 *od g. jest*: przed II wojną Światową, *ma być*: przed I wojną Światową.
w. 21 *od g. uzup.*: 20.12.1939 W. P. oraz jego rodzinie Niemcy kazali opuścić majątek, który
przejeli pod swój zarząd. Do końca 1941 mieszkał u córki Aleksandry Gombrowiczowej
w maj. Wsola, także objętym przez administrację niemiecką. Po wojnie osiadł z Gombro-
wiczami w Radomiu.

WIELOWIEYSKI ZBIGNIEW JAN NEPOMUCEN

s. 153, w. 1 od g. jest: Krystyna z Górskich h. Pobóg, *ma być*: oż. z Krystyną z Górskich h. Pobóg.

WIENIAWSKI ANTONI

s. 156, w. 1 od d. *skreślić*: Maria Dąbrowska.

WŁADYCZAŃSKI MIŁOSŁAW

s. 158, w. 1 i 2 od d. *uzup.*: Ryszard Opalski zmarł 16.12.1998.

WŁADYCZAŃSKI EMANUEL

s. 159, w. 18 od d. *uzup.*: E. W. po Śmierci pierwszej żony oż. w styczniu 1933 w Krasuli (pow. lidzki) z Zofią z Janowskich, 1^{ov}. Romanową Kreczmer, c. Wincentego i Konstancji z Czeczotów.

oprac. T. E.

Wykaz życiorysów zamieszczonych w 1, 2, 3, 4 i 5 części słownika

<p>Andrychiewicz Władysław (3)
 Andrykiewicz Buttowt– Henryk
 Konstanty (1)
 Archutowski Roman (5)
 Arkuszewska Zofia Julia (1)
 Arkuszewski Jan Teofil (2)
 Arkuszewski Kazimierz Józef (1,
 uzup.)
 Arkuszewski Leszek Henryk Grzegorz
 (2)
 Arkuszewski Marian Antoni (1,
 uzup.)
 Arkuszewski Mieczysław Grzegorz
 (2)
 Arkuszewski Stanisław (1)
 Bacciarelli Cezary (5)
 Bacciarelli Kazimierz (5)
 Baehr Marian (2)
 Bagieńska Izabella Maria z Sokółow-
 skich (3)
 Bagieński Wiktor Wincenty (2)
 Bagniewski Adolf (1, uzup.)
 Bagniewski Andrzej (1)
 Bagniewski Dionizy (1)
 Bagniewski Jan (1)
 Bagniewski Jerzy (1)
 Bagniewski Juliusz (1)
 Bagniewski Juliusz Celestyn (1, uzup.)
 Bagniewski Leon (1, uzup.)
 Bagniewski Michał (1)
 Bagniewski Piotr (1)
 Bagniewski Stefan (1)
 Bagniewski Tadeusz (1, uzup.)
 Barthel de Weydenthal Jan Maria (2)
 Bartmański Andrzej (1)
 Bartmański Kazimierz (1)
 Bartmański Roman Feliks (1)
 Bauerfeind Waclaw Julian (4)
 Bero Zofia z Pszczółkowskich (4)
 Biedrzycki Jan (1)
 Bielińska Maria z Jasieńskich (2)
 Bieliński Adam Antoni (2)
 Bieliński Adam Henryk (3)
 Bieliński Antoni (2)</p> | <p>Bieliński August Jan (2)
 Bilowicz Maria (1)
 Bisping Kazimierz (1)
 Bisping Maria (1)
 Błażejewska Władysława z Kielbasiń-
 skich (4)
 Błażejewski Hipolit (4)
 Bochdan Józef (2)
 Bochwic Bolesław (3)
 Bochwic Brunon (3)
 Bochwic Czesław (3)
 Bochwic Florian (3)
 Bochwic Jan (3)
 Bochwic Jan Otton (3)
 Bochwic Lucjusz II (3)
 Bochwic Lucjusz III (3)
 Bochwic Michał (3)
 Bochwic Otton (3)
 Bochwic Roman (3)
 Bochwic Stanisław (3)
 Bochwic Tadeusz (3)
 Bochwic Witold (3)
 Bogusz Wanda (1)
 Bogusz z Ziemblie Edward Franciszek
 (1)
 Bogusz z Ziemblie Franciszek
 Ksawery (1)
 Bogusz z Ziemblie Franciszek
 Ksawery (1)
 Bogusz z Ziemblie Stefania (1)
 Boguszewicz Michał (1)
 Boguszewski Mieczysław (4)
 Bojanowski Bartłomiej (3)
 Bojanowski Ignacy (3)
 Bojanowski Ignacy Józef (3)
 Bojanowski Jan (1)
 Bojanowski Michał (1)
 Bojanowski Michał Ignacy (1)
 Bojanowski Stanisław (1)
 Bojanowski Tadeusz (1)
 Bojanowski Zygmunt (1)
 Boski Zdzisław (4)
 Brandt Helena Augusta z Woycie-
 chowskich (4)</p> |
|--|--|

Breza Edward Fryderyk August Maria
 Leon (1, uzupełn.)
 Brzeski Adolf (1, uzupełn.)
 Brzeski Edward (1)
 Brzeski Erazm (1)
 Brzeski Erazm (2)
 Brzeski Henryk (1, uzupełn.)
 Brzeski Jan (1)
 Brzeski Julian (2)
 Brzeski Leon (1, uzupełn.)
 Brzeski Witold Henryk (1, uzupełn.)
 Brzozowski Władysław Hubert (4)
 Brzozowski Witold (4)
 Budzyński Wiktor (2)
 Bukowiecka Aleksandra z Dzierżycraja-Morawskich (4)
 Bukowiecki Leon (4)
 Bukowiecki Mieczysław (4)
 Bukowiński Stanisław (4)
 Bukowski Jan Nepomucen (1)
 Bukowski Jan Rafał (1)
 Bukowski Karol (1)
 Bukowski Tadeusz (1)
 Chabowski Leon (4)
 Chabowski Władysław (4)
 Chabowski Wincenty (4)
 Chamski Kazimierz (5)
 Chłapowska Anna (1)
 Chądzyński Stanisław (4)
 Chądzyński Włodzimierz (4)
 Chełchowski Stanisław (1)
 Chełkowski Józef (2)
 Chełkowski Marian (2)
 Chełkowski Michał (2)
 Chełkowski Wojciech (2)
 Chlipalski Henryk Władysław (5)
 Chłapowska Bronisława (1)
 Chłapowska Teofila (1)
 Chłapowski Alfred Stefan Franciszek (2)
 Chłapowski Dezydery Andrzej (1)
 Chłapowski Henryk Stanisław (1)
 Chłapowski Jan Waław (1)
 Chłapowski Karol Paweł (2)
 Chłapowski Konstanty Hubert (2)
 Chłapowski Maurycy (1)
 Chłapowski Mieczysław Paweł (2)
 Chłapowski Mieczysław Pius (1, uzupełn.)
 Chłapowski Stanisław Jan (1)
 Chłapowski Stanisław Ludwik (1)
 Chłapowski Zygmunt Antoni
 Franciszek (2)
 Chłapowski Zygmunt Lucjan (1)
 Chmielewski Czesław (1, uzupełn.)
 Chrostowski Aleksander (4)
 Cichowski Henryk (2)
 Cichowski Henryk (2)
 Cichowski Mieczysław (2)
 Cichowski Roman Marian (4)
 Cichowski Seweryn (2)
 Cichowski Zygmunt (2)
 Cichowski Zygmunt Gustaw (3)
 Cieński Stanisław Franciszek (5)
 Cieński Tadeusz (5)
 Cieśliński Zygmunt Walenty (3)
 Cieszkowski Józef (4)
 Ciszewski Mirosław Włodzimierz
 Epifaniusz (1)
 Cygański Ignacy (3)
 Cywiński Andrzej (1)
 Cywiński Stanisław (1)
 Cywiński Stanisław (1)
 Czaplicki Antoni (3)
 Czaplicki Lucjan (3)
 Czaplicki Tadeusz (3)
 Czarnocki Kazimierz (1)
 Czarnocki Stefan (1)
 Czarnowski Feliks (4)
 Czarnowski Franciszek (4)
 Czarnowski Teodor (4)
 Czermiński Stefan (4)
 Czerwińska Maria z Grocholskich (2)
 Czerwiński Antoni (5)
 Czerwiński Julian Marian Kazimierz (3)
 Czerwiński Kazimierz Aleksander (2)
 Czerwiński Kazimierz Ignacy (2)
 Czerwiński Stanisław (2)
 Czerwiński Zygmunt Julian (2)
 Daszewska Anna z Popławskich (3)
 Daszewska Zofia z Popławskich (3)
 Daszewski Aleksander Józef (2)
 Daszewski Andrzej (2)
 Daszkiewicz Korybut– Dymitr (5)
 Daszkiewicz Korybut– Dymitr Andrzej (5)
 Daszkiewicz Korybut– Juliusz (5)
 Daszkiewicz Korybut– Tadeusz (5)
 Dąbrowska Janina Maria z Wieniawskich (4)
 Dąbrowski Waław (4)

Dąbska Antonina Maria Zenobia z Żychlińskich (3)
 Dąbski Adolf Cyryl Antoni (3)
 Dąbski Lucjan (5)
 Dąbski Stanisław (3)
 Dąbski Stefan (3)
 Dembiński (*vel* Dębiński) Stanisław (3)
 Descours Wojciech (3)
 Deskur Andrzej (2)
 Dębski Mieczysław (5)
 Dmochowski Jerzy (5)
 Dobiecki Artur Stanisław Ludwik Antoni (3)
 Dolański Henryk (3)
 Dolański Seweryn (3)
 Domańska Teresa z Jeleńskich (3)
 Domański Zygmunt (1)
 Doboszyński Ireneusz (5)
 Donimirski Edward (4)
 Doruchowski Adam (2)
 Doruchowski Feliks (2)
 Doruchowski Jerzy Feliks (2)
 Doruchowski Tadeusz (2)
 Doruchowski Teodor (2)
 Döry Jabbahaza Helena (1)
 Dowgiałło Karol Marian (5)
 Dowojno Tadeusz (3)
 Drucki–Lubecki Aleksander (3)
 Drucki–Lubecki Bogdan Marian (3)
 Drucki–Lubecki Hieronim (3)
 Drucki–Lubecki Jan Maria (3)
 Drucki–Lubecki Ksawery (3)
 Dunin–Borkowski Henryk (3)
 Dunin ze Skrzynna Józef Stanisław Ludwik (2)
 Dworakowski Tadeusz (2)
 Dziedzicki Adam Józef (4)
 Dziedzicki Tadeusz Henryk (4)
 Dzierzbicka Maria z Popławskich (3)
 Dziewanowski Ignacy Kazimierz (1)
 Dziewanowski Michał (3)
 Dziewanowski Stanisław (1)
 Dziewanowski Tadeusz (1)
 Ekalt Teofil (5)
 Ekiert Krystyna z Niecieckich (3)
 Erdman Karol (3)
 Erdmanowa Maria z Jeleńskich (3)
 Fangor Stanisław (4)
 Fangor Tadeusz (4)
 Fiszer Tadeusz (1)
 Froelich Stanisław Jan (3)
 Gabriel Jerzy (2)
 Geppert Franciszek Ksawery Władysław (4)
 Geppert Helena z Romerów (4)
 Głinczyna Zofia z Wodzińskich (5)
 Glinka Zygmunt (5)
 Gniazdowski Stanisław (5)
 Gniewosz Aleksander (4)
 Gniewosz Aleksander (4)
 Gniewosz Helena (4)
 Godlewski Gabriel (5)
 Godlewski Jan (4)
 Godlewski Nepomucen (3)
 Godlewski Stanisław (4)
 Goetzendorf–Grabowski Tadeusz (3)
 Gombrowicz Jerzy (5)
 Gościcka Antonina ze Starża–Majewskich (4)
 Gościcki Kazimierz (4)
 Górská Anna z Szembeków (2)
 Górská Helena ze Świecickich (3)
 Górská Maria (1, *uzup.*)
 Górská Teresa Maria Antonina z Plater–Zyberków (3)
 Górská Zofia (2)
 Górski Andrzej Jan (3)
 Górski Antoni (2)
 Górski Antoni (2)
 Górski Franciszek (2)
 Górski Jan Tadeusz (2)
 Górski Józef (2)
 Górski Konstanty (3)
 Górski Ludwik (2)
 Górski Ludwik (2)
 Górski Ludwik (3)
 Górski Ludwik Kazimierz Antoni Franciszek (2)
 Górski Paweł Franciszek Antoni (2)
 Górski Paweł Stanisław Sergiusz Sebastian (2)
 Górski Stanisław (2)
 Górski Stanisław (3)
 Górski Stanisław Ludwik (2)
 Gorski Stefan Michał (2)
 Górski Zygmunt Jan Franciszek (4)
 Gorzeński–Ostroróg Zbigniew (2)
 Grabianka Antoni (1)

Grabianka Ludwik (1)
 Grabianka Mikołaj (1)
 Grabianka Seweryn (1)
 Grabianka Władysław (1)
 Grabiński Jan Jacek Antoni (5)
 Grabiński Stanisław Bohdan Antoni (5)
 Grabowski Karol Władysław (5)
 Grocholska Wanda Antonina (2)
 Grodzicki Bronisław Franciszek (5)
 Grodzicki Filip (5)
 Grodzicki Jan (5)
 Grodzicki Kazimierz (5)
 Grodzicki Włodzimierz (5)
 Grodzińska Bronisława z Arkuszew-
 skich (2)
 Grodziński Adam (2)
 Grodziński Feliks (2)
 Grodziński Michał (2)
 Grodziński Władysław (2)
 Grupińska Janina ze Szweycerów
 (Szwecy) (4)
 Gumiński Jan (1, uzupełn.)
 Gumiński Kazimierz (1)
 Gumiński Roman (1)
 Gumiński Stefan (1)
 Gutkowski Kazimierz (3)
 Gutkowski Kazimierz Maciej (3)
 Haack Włodzimierz Hugo (3)
 Haczyńska Maria z Bielińskich (3)
 Hałackiewiczowa Julia z Arkuszew-
 skich (5)
 Helczyński Zygmunt Makary (4)
 Helbich Adam (2)
 Helbich Józef (5)
 Hempel Antoni (2)
 Hempel Teresa (2)
 Hempel Zdzisław (2)
 HERNICZEK Jan Waclaw (2)
 HERNICZEK Kazimierz Franciszek (2)
 HERNICZEK Marian Ignacy Kazimierz (2)
 HERNICZEK Stanisław Gaudenty Feliks (2)
 HERNICZEK Sylwester Ignacy (2)
 Heydel Wojciech (5)
 Huskowski Stanisław (4)
 Iliński-Kaszowski Aleksander (4)
 Iwaszkiewicz Irena z Sokołowskich (4)
 Iwaszkiewicz Waclaw (4)
 Jagniński Andrzej (2)
 Jagodzińska Halina Zuzanna (2)
 Jankowska Halina Maria ze
 Stegmanów (5)
 Jankowska Zofia z Karszo-Siedlew-
 skich (3)
 Jankowski Alfred (3)
 Jankowski Andrzej Jacek (5)
 Jankowski Felicjan (3)
 Janota Bzowski Antoni (1)
 Janota Bzowski Józef Antoni Donat
 (1)
 Janota Bzowski Tadeusz Tomasz (1)
 Janowski Bolesław (1)
 Janowski Józef (3)
 Jasieński Józef Witalis (5)
 Jaśkowski Feliks Marcin (4)
 Jarniński Jan (3)
 Jarociński Witold (1, uzupełn.)
 Jaruzelski Władysław Mikołaj (3)
 Jasieński Henryk Mieczysław
 Aleksander (1, uzupełn.)
 Jasieński Jan Szczepan (1)
 Jasieński Michał Karol Henryk (1)
 Jasieński Mieczysław Augustyn (2)
 Jasieński Władysław Józef Ignacy (1)
 Jaworowski Artur (4)
 Jelski Jerzy (5)
 Jelski Wilhelm (5)
 Jelski Władysław (5)
 Jędrzejowicz-Francis Adam Franci-
 szek (2)
 Jędrzejowicz Adam Ludwik (2)
 Jędrzejowicz Adam Ludwik (3)
 Jędrzejowicz Jan Feliks (2)
 Jędrzejowicz Jan Grzegorz Feliks
 Antoni (2)
 Jędrzejowicz Stanisław Maria (2)
 Jeleńska Maria (1, uzupełn.)
 Jeleński Józef (1)
 Jeleński Kazimierz (1, uzupełn.)
 Jeleński Olgierd (1)
 Kalenkiewicz Ignacy (1, uzupełn.)
 Kalenkiewicz Tadeusz (1, uzupełn.)
 Kalinowski Jerzy (1, uzupełn.)
 Kanigowski Władysław Paweł (5)
 Karczewska Irena z Włodków (4)
 Karczewski Zdzisław (4)
 Karczewski Zdzisław Florian (4)
 Karśnicka Maria Wanda z Orzechow-
 skich (2)

Karśnicki–Fundament Antoni (2)
 Karśnicki–Fundament Ksawery
 Franciszek (2)
 Karpowicz Stefania (4)
 Karski Michał (2)
 Karski Szymon Michał (2)
 Karszo–Siedlewska Felicja (1, uzup.)
 Karszo–Siedlewski Aleksander (1, uzup.)
 Kempner Marian (3)
 Kempnerowa Janina ze Stapfów (3)
 Kentzer Tadeusz (1)
 Kęszycki Zygmunt (5)
 Kielbasiński Apolinary (2)
 Kiersnowski Tadeusz (2)
 Kiniorska Helena Stanisława z Jasień-
 skich (2)
 Kiniorski Marian (2)
 Kleszczyński Bogusław (3)
 Kleszczyński Bogusław (3)
 Kleszczyński Edward (3)
 Kleszczyński Józef Franciszek (3)
 Kłoczowska Kazimiera z Rykowskich (5)
 Kłoczowski Adam Juliusz (5)
 Kłoczowski Eugeniusz Józef Dominik (5)
 Kłoczowski Piotr Józef (5)
 Komecki Zygmunt (1, uzup.)
 Komierowski Roman (5)
 Konarski Aleksander Konstanty (4)
 Konarski Andrzej (4)
 Konarski Jan (2)
 Konarski Maksymilian (4)
 Konarski Stanisław (4)
 Konarski Szymon (4)
 Konarski Szymon (1)
 Kopeć Tadeusz (1)
 Korewa Ignacy (2)
 Korewa Onufry (2)
 Korewa Tadeusz (2)
 Kornacki Jan (4)
 Kosiński Bohdan (3)
 Kosiński Ignacy (5)
 Kotkowski Ścibor– Bolesław (5)
 Kotkowski Ścibor– Ignacy (5)
 Kozłowski Teodor (4)
 Kraiński Edmund (5)
 Kraiński Wincenty (5)
 Krajewski Waclaw Karol (2)
 Krasieńska Maria Stanisława Gertruda
 z Łęskich (3)
 Krasieński Henryk Piotr (3)
 Krassowski Grzmisław (1, uzup.)
 Kretkowska Maria (1, uzup.)
 Kretkowski Antoni Zygmunt (1)
 Kretkowski Ignacy Zygmunt
 Władysław
 (1, uzup.)
 Kretkowski Jan (1)
 Kretkowski Leon (1)
 Kretkowski Mieczysław (1)
 Kretkowski Stanisław (1, uzup.)
 Kretkowski Stefan Zygmunt (1, uzup.)
 Kretkowski Władysław (1)
 Krusenstern Karol (1)
 Krzeczunowicz Leon (1)
 Krzeczunowicz Walerian (2)
 Kulakowska Stefania (1)
 Kugler Bolesław (1)
 Kugler Mieczysław (1)
 Kugler Tadeusz (1)
 Kunicki Józef (3)
 Kunicki Stanisław Antoni (3)
 Kurnatowska Seweryna z Lossowów (3)
 Kurnatowski Feliks (3)
 Kurnatowski Jan Nepomucen (3)
 Kurnatowski Stanisław (1)
 Kuszell Kazimierz Teodor (1)
 Kuszell Róża Maria (1)
 Kuszell Waclaw Kazimierz (1)
 Kwiatkiewicz Zygmunt Marian Józef
 Dominik (5)
 Lamezan–Salins Irena Martyna (2)
 Lasocki Marian (3)
 Lasocki Roman (3)
 Leitgeber Czesław Kazimierz (1)
 Leopold Antoni Adam (4)
 Leopold Stanisław (4)
 Leszczyński Zygmunt (5)
 Lewicka Maria z Dziekońskich (4)
 Lewicki Adam (4)
 Lewicki Antoni (4)
 Lewicki Edward (4)
 Lewicki Kazimierz (4)
 Lewicki Stanisław (4)
 Lewicki Tadeusz (4)
 Lossow Józef (5)
 Lossow–Niemojowski Aleksander (5)
 Lipiński Erazm Fortunat (4)
 Lipiński Stanisław (5)

Lutostański Władysław (4)
 Lutostański Waclaw Władysław (4)
 Łastowiecki Adam (4)
 Łastowiecki Antoni (4)
 Łastowiecki Franciszek (4)
 Łastowiecki Kazimierz (4)
 Łastowiecki Piotr (4)
 Łęski Hilary (5)
 Łęski Włodzimierz Marian (5)
 Łosiowa Krystyna z Konarskich (4)
 Łoś Adam Jan Nepomucen (4)
 Łoś Stanisław (5)
 Łoś Włodzimierz Adam (5)
 Łuniewski Adam Mikołaj (1, uzup.)
 Łuniewski Gabriel (3)
 Łuniewski Jan Szczepan (3)
 Łuniewski Jerzy Andrzej (3)
 Łuniewski Ludomir Marian (3)
 Łuniewski Stanisław Cyryl (3)
 Madeyski Jan Walery (2)
 Majlert Henryk Norbert (4)
 Majlert Jan (4)
 Majlert Witold (4)
 Majlert Witold Henryk (4)
 Majlert Zdzisław Teodor (4)
 Makowski Aleksander (5)
 Makulec Jan Leon (5)
 Malczewska Skarbek– Antonina ze
 Sczanieckich (5)
 Malczewski Skarbek– Stanisław (5)
 Manteuffel–Szoega Józef Gustaw
 Ignacy (3)
 Maringe Leonard Witold Stanisław (3)
 Maringe Tadeusz (5)
 Marylski–Łuszczewski Antoni
 Eustachy (5)
 Matlakowski Władysław Kiejstut (3)
 Mazaraki Aleksander (2)
 Meylert Wilhelm Karol Henryk (4)
 Mieczkowski Edward (1)
 Mieczkowski Ignacy (1)
 Mieczkowski Józef (1)
 Mieczkowski Stanisław (1)
 Mieczkowski Stefan (1)
 Mieczkowski Władysław (1)
 Mieczkowski Waclaw (1)
 Mielęcki Zygmunt (5)
 Mielżyńska Jadwiga z Jeleńskich (3)
 Mienicki Wincenty (5)
 Mikułowski–Pomorski Tadeusz
 Antoni (4)
 Minja Antoni (5)
 Minja Jarosław (5)
 Modzelewska Wanda z Grabowskich (3)
 Modzelewski Marian (3)
 Morzycki Lucjan (3)
 Moszoro Mikołaj (3)
 Moszyński Ambroży Stanisław (1)
 Moszyński Emilian Piotr (1)
 Moszyński Jan (1)
 Moszyński Jan Florian (1)
 Moszyński Remigiusz Józef (1)
 Mycielska Zofia z Karskich (5)
 Mycielski Jan Zygmunt (3)
 Mycielski Ludwik (5)
 Mycielski Michał Ludwik Teodor (5)
 Nieciecki Ludwik (5)
 Nieciecki Stanisław (5)
 Niegolewska Wanda (1, uzup.)
 Niegolewski Andrzej (1, uzup.)
 Niegolewski Kazimierz (5)
 Niegolewski Maciej (5)
 Niegolewski Stanisław (5)
 Niegolewski Zygmunt (5)
 Niemira Bogdan Maciej (1)
 Niemira Zofia (1)
 Niemirycz Stanisław (5)
 Nieniewski Ludwik (5)
 Niezabitowska Anna z Froelichów (3)
 Nowacki Stanisław (5)
 Obertyńska Beata Wanda Kornelia
 Anna
 z Wolskich (3)
 Obertyński na Obertynie Józef Hipolit
 Leopold (1)
 Obertyński na Obertynie Kazimierz
 Adam Feliks (1)
 Obertyński Zdzisław Marian (3)
 Okulicz Aleksander (5)
 Okulicz Romuald (5)
 Olizar Urszula z Andrychiewiczów (3)
 Olizar Władysław (3)
 Olizar Włodzimierz Marian (3)
 Olszowski Stefan Zygmunt (1, uzup.)
 Oppeln–Bronikowski Józef (4)
 Oppeln–Bronikowski Leon (4)
 Oppeln–Bronikowski Stefan (4)
 Orsetti Maria Paulina (1)

Orsetti Wilhelm Jan (5)
 Orsetti Wilhelm Józef Jan Sulpicjusz (5)
 Orzechowski Jan (5)
 Orzechowski Kazimierz (5)
 Orzechowski Tadeusz (5)
 Orzeszkowska Zofia Anna z Żóraw-
 skich (3)
 Orzeszkowski Mieczysław (3)
 Orzeszkowski Wincenty Stanisław (3)
 Oskierka Olgierd (5)
 Ostrowski Michał (3)
 Ostrowski Michał Rajmund (3)
 Osuchowski Arkadiusz Gustaw (1)
 Ośniałowski Woyna– Gustaw (5)
 Otocki Felicjan (5)
 Padlewski Skorupka– Józef August (5)
 Padlewski Skorupka– Józef Tomasz (5)
 Padlewski Skorupka– Piotr Tomasz (5)
 Padlewski Skorupka– Stanisław (5)
 Padlewski Skorupka– Szymon Tytus (5)
 Padlewski Skorupka– Zygmunt (5)
 Papara Budzisz Kazimierz (4)
 Pawłowska Emilia (1, uzup.)
 Pawłowska Janina (1)
 Pągowski Stanisław Kazimierz (3)
 Pągowski Wiktor (5)
 Pągowski Zygmunt Bolesław (3)
 Petrozolin Jan (1, uzup.)
 Piasecki Adam (2)
 Piasecki Antoni (2)
 Piasecki Zygmunt (5)
 Piaszczyński Kazimierz (4)
 Piaszczyński Waclaw (4)
 Pieniążek Odrowąż – Ludwik Stani-
 sław (5)
 Pieniążek Odrowąż – Wojciech Stani-
 sław Michał (5)
 Pietraszewska Maria (1, uzup.)
 Pietraszewski Tadeusz (1)
 Piniński Stanisław Antym (3)
 Piórkowska Zofia z Puchalskich (4)
 Piórkowski Edward (4)
 Płoska Maria (1)
 Płoski Eugeniusz Stanisław (1, uzup.)
 Płoski Kazimierz (1)
 Płoski Władysław (1)
 Podczaska Helena Maria z Bagieńskich
 (3)
 Podczaski Feliks Stanisław (3)
 Podczaski Józef (3)
 Podczaski Mieczysław (3)
 Podczaski Zygmunt (3)
 Podleska Anna z Jordan–Rozwadow-
 skich (4)
 Podleski Leon Edward (4)
 Podlodowski Kazimierz (5)
 Popławska Maria z Daszewskich (5)
 Popławski Stanisław (5)
 Potworowski Jan Adam Maksymilian (4)
 Potworowski Jan Józef Zygmunt (4)
 Potworowski Tadeusz (4)
 Poźniak Karol (5)
 Poźniak Maria ze Świeżyńskich (5)
 Pracki Lucjan (4)
 Prüffer Bronisław (5)
 Pruszek Maciej (1)
 Pruszek Władysław Aleksander (4)
 Przesmycki Tadeusz (2)
 Przyłęcki Bolesław (4)
 Przyłęcki Tadeusz (4)
 Przyłęcki Tadeusz Paweł (4)
 Pszczółkowski Jan (4)
 Pszczółkowski Józef (4)
 Puzyna Leon Roman Longinus (1, uzup.)
 Puzyna Stanisław Roman Marian (1)
 Puzyna Zofia Maria Anna (1)
 Radziwiłł Maciej (5)
 Radziwiłł Michał Karol Maria Józef (2)
 Ramułt Baldwin– Feliks (1, uzup.)
 Reszke (de Reszke) Edward August (1)
 Reszke (de Reszke, Di Reschi) Jan
 Mieczysław (1)
 Rey Stanisław Maria Hubert (1, uzup.)
 Robakiewicz Władysław (1)
 Rossmann Ludwik Wilhelm (1)
 Rozwadowska Helena z Saryusz–
 –Stokowskich (5)
 Różycki Bogdan (5)
 Różycki Edward Samuel Andrzej (3)
 Różycki Franciszek Edward (5)
 Różycki Henryk Erazm (1)
 Różycki Henryk Juliusz Konstanty (1)
 Różycki Jerzy Erazm Samuel (1)
 Różycki Stanisław (3)
 Rubczyński Józef (1)
 Rubczyński Roch Ernest (1)
 Rudowska Danuta Zofia z Mieczkow-
 skich (5)

Rudowski Jan (5)
 Rudowski Michał (2, 5)
 Rudowski Tadeusz (2)
 Rudowski Waclaw Ignacy Władysław (2)
 Rudziński Andrzej (1)
 Rudziński Edward (1)
 Rudziński Marian (1)
 Rudziński Oskar (1)
 Rupniewski Stefan (5)
 Rutkowski Mieczysław (1, uzup.)
 Rutkowski Władysław (1)
 Rutkowski Walerian Kazimierz (1)
 Rykowski Stanisław (5)
 Rymśa Edward (2)
 Rymśa Maria (2)
 Rymśa Roman (2)
 Rymśa Waclaw (2)
 Samplawski Stanisław Adam (4)
 Saryusz–Stokowski Bogusław (3)
 Saryusz–Stokowski Mieczysław (3)
 Szaniecki Józef Maria Maciej (1)
 Serwatowski Teodor Alfred (2)
 Serwatowski Władysław Józef Ignacy (2)
 Siemieński Jacek (4)
 Siemieński Leon (4)
 Siemieński Leonard (4)
 Siemieński Władysław (4)
 Siudowski Konrad (2)
 Skarbek–Borowski Józef (3)
 Skarbek–Borowski Włodzimierz Ignacy (3)
 Skarbek–Borowski Waclaw Antoni (3)
 Skarżyński Zdzisław (5)
 Skirmunt Bolesław (1)
 Skotnicki Gustaw (5)
 Skotnicki Maksymilian (5)
 Skubniewska Marianna Helena z Ekaltów (5)
 Slaska Elżbieta z Grodzińskich (5)
 Slaski Jan Stanisław (2)
 Slaski Jan Stanisław Maria (2)
 Slaski Jerzy (2)
 Slaski Juliusz (2)
 Slaski Juliusz Joachim (2)
 Slaski Kazimierz (2)
 Slaski Ludwik (2)
 Slaski Ludwik Maurycy (2)
 Slaski Stanisław (2)
 Slaski Władysław Jakub (2)
 Slaski Witold (2)
 Sławiński Jan Wawrzyniec (5)
 Sławiński Tadeusz Leon (5)
 Smorczewski Marek Kazimierz Antoni (1)
 Smorczewski Władysław (1)
 Sobański Sobiesław Stanisław (1, uzup.)
 Soroko Karol (5)
 Stadnicki Adam Zbigniew Leon (2)
 Stolzman Adam (5)
 Suchecki Andrzej (5)
 Sulikowski Adam Stanisław Czesław (1)
 Sulikowski Karol (1, uzup.)
 Sulikowski Karol Aleksander (1)
 Szablowski Izydor (5)
 Szalewicz Władysław (1, uzup.)
 Szczepański Mieczysław Piotr (5)
 Szczepański Tomasz (5)
 Szczepkowski Aleksander Mikołaj (1)
 Szczepkowski Ludwik (1)
 Szczepkowski Władysław Marek (1)
 Szemplińska Maria (1)
 Szempliński Antoni (1)
 Szrzedziński Józef (2)
 Szweycer (Szwejczer) Janusz Wincenty Piotr (4)
 Szweycer (Szwejczer) Maria Benigna Antonilla z Kozuchowskich (4)
 Szweycer (Szwejczer) Michał Teofil Adam (4)
 Ślaski Roman (1, uzup.)
 Świeżyńska Helena z Jaxa–Konarskich (3)
 Świeżyński Franciszek (3)
 Świeżyński Józef (3)
 Świeżyński Kazimierz (3)
 Świeżyński Władysław (3)
 Thiel Stanisław Lucjan (5)
 Tołłoczko Teodor (3)
 Turnau Jerzy (3)
 Turnau Stanisław (3)
 Ujejski Roman (1)
 Walewska Colonna– Maria Sylwia z Kuźnickich (5)
 Walewski Colonna– Aleksander Bronisław (5)
 Wańkiewicz Karol Tadeusz (3)
 Waśniewski Edward (1)
 Waśniewski Ludwik (5)

Wielowieyski Adam Jan Nepomucen (4)
 Wielowieyski Józef (4)
 Wielowieyski Stefan (4)
 Wielowieyski Zbigniew Jan Nepomucen (4)
 Wieniawski Antoni (4)
 Wierzbicka Amalia ze Skarbek–Białobrzezskich (5)
 Wilski Stanisław (2)
 Wilski Zbigniew Aleksander (2)
 Winnicki Bogdan Tomasz (2)
 Winnicki Tomasz Sylwester (2)
 Wińcza Oskar (5)
 Wiszniewska Teresa z Kraińskich (3)
 Wiszniewski Maria Ludwik Błażej (3)
 Władyczański Emanuel (4)
 Władyczański Miłosław (4)
 Włodek Bolesław Arnold (3)
 Włodek Jan Zdzisław (3)
 Włodek Józef (5)
 Włodek Roman Jan (3)
 Włodek Roman Ludwik (3)
 Włodek Wojciech Józef (5)
 Włodek Stanisław (5)
 Włodek Stanisław Tomasz (5)
 Włodek Zdzisław Aureli (3)
 Włodek Zdzisław Roman (3)
 Włodkowa Albina z Goetz–Okocimskich (3)
 Włodkowa Janina z Kozickich (5)
 Włodkowa Maria Zofia ze Straszewskich (3)
 Włodkowa Zofia Albina z bar. Goetz–Okocimskich (4)
 Wolkowicka Maria Romana z Włodków (3)
 Wolkowicki Rusiło Ignacy (3)
 Wojewódzka Maria (1, uzupełn.)
 Wolański Franciszek Maurycy (2)
 Wolański Władysław Maurycy (2)
 Wolski Eustachy Zygmunt (5)
 Wolski Roman Józef (5)
 Woyniłłowicz Edward (1)
 Wysłouch Antoni (1)
 Wysłouch Bernard (1)
 Wysłouch Franciszek (1)
 Wysłouch Seweryn (1)
 Wysłouch Stanisław (1, uzupełn.)
 Wysłouch Wiktor (1)
 Wysocki Henryk (5)
 Wysocki Stanisław Karol (5)
 Wyszyńska Zofia (1)
 Załuski Jan (4)
 Załuski Kazimierz Roch (4)
 Zacharzewska Kirkor–Jadwiga z Dowojnów (5)
 Zakrzewski Edward Wincenty (4)
 Zakrzewski Jan Adalbert (4)
 Zaleska Gabriela z Jeleńskich (3)
 Zaleski Bogusław (3)
 Zaleski Bronisław (3)
 Zaleski Lubicz–Piotr (5)
 Załęski Slubicz–Marceli (5)
 Zaleski Waclaw (3)
 Zasadzka Halina (1, uzupełn.)
 Zdziarska–Zaleska Maria (2)
 Zdziarska Anna Kamilla (2)
 Zdziarski Kazimierz Emil Wiktor (2)
 Zdziarski Stanisław Kazimierz (2)
 Zdziarski Zbigniew (2)
 Zieleniewski Bogdan Leopold (4)
 Zieliński Bolesław (3)
 Zubrzycki Józef Benedykt (4)
 Zubrzycki Józef Feliks (4)
 Zwolski Stanisław (4)
 Żakowska Jadwiga (1)
 Żakowski Wiesław (1)
 Żółtowska Janina (1)
 Żółtowski (Cieszkowski–Żółtowski) Paweł (4)
 Żółtowski Adam (1)
 Żółtowski Henryk (1)
 Żółtowski Jan (1)
 Żółtowski Jerzy (1)
 Żółtowski Juliusz (1)
 Żółtowski Leon (4)
 Żółtowski Michał (1)
 Żółtowski Stanisław (4)
 Żółtowski Władysław Leon Jan (4)
 Żórawski (vel Jordan — Ż.) Juliusz Bronisław Wiktor (1, uzupełn.)
 Żórawski Tadeusz (4)
 Żórawski Władysław (4)
 Żurowski Roman (3)
 Żychlińska Wanda Agrypina z Pruskich (5)
 Żychliński Józef (3)
 Żychliński Józef Zygmunt (5)

